

היי
בללים
המבואר
בעמוד ק"ל

ליקוטי מזרחי

תורה ד'

אנכי ה' אלקיך

עם קשרי
המקראות,
ועוד הוספת
נפלאות

מהרורה מיוחדת
מאירת עיניים
ללומדי התורה
הזמנית בעיון

זהו עיניך האור את מזריך

לטייל
בתורתו

לעידוד העמקה והתבוננות
בליקוטי מוה"ר

וצדקתו עומדת לעד

ככתר עלי ראש גיליון תורה זו, יונצח לשם
ולתפארת הוד, האי תלמיד חכם גאון מופלא
ומופלג, ירא ושולם, דבוק בתורת הצדיק בכל לבו
ונפשו, באהבתה שגה תמיד וכל חפציו לא שוו
בה, זכה וזיכה רבים

הרב החסיד

רבי שלמה אהרן
ב"ר מרדכי הלוי גוטליב ז"ל

אשר עסק כל ימיו בלימוד תורת הצדיק
בעמקות ובהתבוננות

זכות לימוד תורת הצדיק
תנמוד לעילוי נשמתו,
לזכרון עולם ולמזכרת נצח

ת.נ.צ.ב.ה.

קו לסלסל בתורתו

04-627-73-13

lb046277313@gmail.com

ל'טייל בתורתו' ע"ר 580769313

תוכן עניינים מורחב

והסבר על מבנה החוברת עם כל ההוספות לתועלת הלומדים

סיפור התגלות המאמר ז

סדר השתלשלות והתגלות המאמר "אנכי האלקיד"

תורה ד' באותיות גדולות עם סימונים והפניות יג

כל התורה באותיות גדולות ומאירות עיניים, בתוספת שוליים רחבים לכתיבת הערות, ביאורים, שאלות וחידושים. זהו חידוש של מערכת 'לטייל בתורתו' שרבים וטובים אהבו והעידו שהדבר שינה אצלם את כל הלימוד.

בכדי להקל על הלומד לעבור במהירות מהלימוד במהדרה זו ללימוד בצורת הדף וכן להיפך, שורטטו סימונים מיוחדים במהדרת צורת הדף, עם אותיות בצירי העמוד, שם רשום בכל קטע מספר העמוד שבו מופיע קטע זה במהדרת האותיות הגדולות.

תורה ד' בצורת הדף עם סימון מיוחד מז

התורות מוגשת גם בצורת הדף המקורית המודפסת ברוב הדפוסים המצויים, לתועלת אלו שאוהבים ללמוד מתוך המוכר והרגיל. הוספנו סימון מיוחד עם הפניה למהדרה הגדולה ומאירת העיניים (ראה לעיל).

תורה ד' מליקוטי מוהר"ן מהדורת 'פסוק לי פסוקך' נה

מהדורה ייחודית בהוצאת 'פסוק לי פסוקך' המקלה על הלומד ללמוד במהירות ובבהירות, תוך שימת לב לפיסוק קיטוע וחלוקה מיוחדת של התורה, מועיל מאוד לשינון וזיכרון!

קיצור ליקוטי מוהר"ן סז

לתועלת סיכום התורה והבנתה בדרך פשט הוספנו בחוברת זו את התורה מתוך הספר 'קיצור ליקוטי מוהר"ן' שהדפיס מוהרנ"ת בציוויו של רביה"ק

פניני נצח סח

שאלות לשינון עיון והבנה מתוך הספר 'פניני נצח'

לעשות מתורות תפילות פג

כפי שהורה רבינו לעשות מתורות תפילות, הובאה תפילה ד' מתוך 'ליקוטי תפילות', באותיות גדולות ומאירות עיניים.

קשרי המקראות הקצר צט

כל הפסוקים והמקורות המובאים במאמר מבוארים בשפה צחה ושווה לכל נפש - החיבור שילווה אתכם בלימוד התורה צעד אחרי צעד.

ביאורי המושגים קבא

ביאור המושגים המופיעים בתורה ד' באדיבות מכן 'פאר הליקוטים'

ח"י כללים המבואר קל

ביאור בדרך קצרה ובהירה על ח"י הכללים שייסד וגילה הגאון האלוקי ראבר"נ זצ"ל

דפי כתיבה קלח

בסוף החוברת ישנם עמודים בסגנון דפי מחברת לכתיבת חידושים ביאורים ומהלכים.

הקָשֶׁר וְהַחֲבוּר שֶׁל הַתּוֹרוֹת שְׁלוֹ הוּא כְּעֵין בְּנֵין וְאַרְיֵה מִמֶּשׁ, שְׁבִתְחִלָּה מְקַשֵּׁר
וּמְחַבֵּר אֵלּוֹ שְׁנֵי דְבָרִים יַחַד. וְאַחַר כֵּן קוֹשֵׁר וּמְחַבֵּר דְּבַר שְׁלִישִׁי לְהַשְׁנִי בְּכַמָּה
קְשָׁרִים חֲזָקִים וְכֵן מְשַׁלְּשִׁי לְרַבִּיעִי וְכֵן לְהֶלֶן וְכוּ'. אֵךְ עַל פִּי רַב חוּזֵר בְּכָל פְּעַם
לְחֹזֵר וּלְקוֹשֵׁר אֵלּוֹ הָאַרְבָּעָה דְבָרִים יַחַד:

כִּי מִתְחִלָּה אֵין הַקְּשֶׁר שְׁלֵהֶם יַחַד, רַק מְזֵה לְזֵה דְהִינּוּ מִהֲרָאשׁוֹן לְשֵׁנִי וּמִהֲשֵׁנִי
לְשִׁישִׁי וּמִהֲשִׁישִׁי לְרַבִּיעִי, אֲבָל עַדִּין אֵין קוֹשֵׁר לְהַרְבִּיעִי בְּהֲרָאשׁוֹן, אֲבָל אַחַר
כֵּן מֵבִיא פְּסוּק אוֹ מֵאֵמֶר רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוֹם לְבָרְכָה אוֹ שְׂאֵר רְאִיָּה אַחֲרַת שְׁעַל יְדֵי
זֶה מְקַשְׁרֵם יַחַד עַד שֶׁמְחַבֵּר בְּקוֹשֵׁר הַדֶּק הֵיטֵב כָּל אֵלּוֹ הָאַרְבָּעָה דְבָרִים יַחַד.
וְאַחַר כֵּן חוּזֵר וּמְקַשֵּׁר עוֹד כְּמֵה דְבָרִים זֶה לְזֵה. וְיַחַד כָּלֵם הוּא מְקַשֵּׁר לְהַחֲבוּר
וְהַקְּשֶׁר הֲרָאשׁוֹן:

וּבִתְחִלָּה אֵין קוֹשֵׁר לְשֵׁנִי הַחֲבִילוֹת הַקְּדוּשׁוֹת הָאֵלּוֹ, כִּי אִם עַל יְדֵי אֵיזֵה קוֹשֵׁר
שִׁישִׁי בֵּין דְּבַר אֶחָד מִהַחֲבִילוֹת הַשְּׁנִיָּה לְדְבַר אֶחָד מִהַחֲבִילוֹת הֲרָאשׁוֹנָה. אֲבָל
אַחַר כֵּן הוּא חוּזֵר לְקַשְׁרֵם בְּרְאִיוֹת וּדְרָכִים נְפִלְאִים שֶׁמְמַשִּׁיד קוֹרוֹת לְקוֹשֵׁר
הַבְּנֵין מְשַׁלְּשִׁי שְׁבִרָאשׁוֹן לְרַבִּיעִי שְׁבִישׁוֹנִי, וּמִשָּׁם לְשֵׁנִי שְׁבִישׁוֹנִי. וְאַחַר כֵּן
מִחֲבִילוֹת שְׁנִיָּה לְשִׁישִׁית גַּם כֵּן כֵּן, וְכֵן לְהֶלֶן, וְאַחַר כֵּן מְקַשְׁרֵם כָּלֵם יַחַד בְּדֶרֶךְ
נְפִלְאָה. וְכָל זֶה הָעֲנִין שֶׁמְעַתִּי וְהַבְּנֵתִי מִפִּי הַקְּדוּשׁ לְמַחֲרַת יוֹם הַכְּפוּרִים תִּקְעֵ"א
שֶׁקֶדֶם הַסְּתַלְקוֹתוֹ, וְעַדִּין צְרִיכִין לְהַרְחִיב הַדְּבָר בְּזֵה וּלְהַבִּיא לְזֵה דְגַמָּא מִכְּמֵה
תּוֹרוֹת כְּדֵי שְׁתַּבִּין עֲנִין זֶה הֵיטֵב וְתַבִּין מְעַט דְרָכֵי הַסְּפָר הַקְּדוּשׁ הַזֶּה:

(חיי מוהר"ן שפט)

אבוקה של אור

מבוא והקדמה

בהתחדשות ובשמחה אנו מתחילים עוד תורה חדשה במסגרת הלימוד וההליכה עם התורה הזמנית בעיון. ועתה חוזרים אנו אל אחת התורות הראשונות שכתחילת הספר, תורה יסודית בעבודת ה', העוסקת בהרחבה בסוגיית ההתקשרות לצדיקים והאופנים והעצות שבהם כל אחד מקבל מהם דרך מיוחדת לפי שורש נשמתו לחיים אמיתיים בעולם הזה.

תורה זו שנאמרה בשבועות ומיוסדת על הפסוק הראשון בעשרת הדברות, מהדהדת בתוכה את המעמד הנשגב ביותר שחווה הבריאה כול מיום ברוא שמים וארץ. מעמד מתן תורה, אשר כל מצוותיה פרטיה ודקדוקיה כלולים בדיבור הראשון ששמעו כל נשמות ישראל מפי הגבורה "אנוכי ה' אלוקיך".

בקול שופר, בברקים ובלהבות אש, ניתנה התורה על הר סיני. ואף שעברו אלפי שנים, עדיין בכל יום יוצאת בת קול מהר חורב ומכרזת שובו בנים שובכים. אותה בת קול המלוכשת בדברי תורתם של הצדיקים האמיתיים, מכרזת, צועקת ואף מאירה כאבוקה של אור, בדרכים החשוכות ביותר, באישון לילה ואפילה, את הדרך הישרה לפי שורש נשמתם.

תורה זו שאנו מתחילים תוך כדי ימי הספירה הקדושים, אין הכנה ראויה ממנה, לאותם ימים נשגבים ונוראים של מתן תורה וחג השבועות. אך תורה זו איננה רק הכנה לחג השבועות הקרב ובא, אלא תוכה רצוף אהבה וגעגועים לימי ראש השנה הקדושים בהם אנו זוכים לפקוד את בית ציונו הקדוש, לחלות את פניו של מי שגילה את התורה הזאת, ואת פני כל הבאים ומתקבצים לשם, לתת צדקה, ולהתוודות שם לפני הצדיק כמובא בהרחבה בתורה זו.

כמעשינו בתורות הקודמות, גם בחוברת זו השתדלנו להביא לפניכם חוברת מהודרת ומאירת עיניים, מעוטרת בכמה וכמה הוספות וחידושים.

בהדפסה זו הבאנו את התורה במהדורת צורת הדף במהדורת תקפ"א, כצורתה הכמעט מקורית, עם פיסוקו המיוחד של מוהרנ"ת. אליה הוספנו גם את המהדורה האהובה על ציבור הלומדים, עם אותיות גדולות ומאירות עיניים ושוליים רחבים לכתובת חידושים והערות. גם מהדורה זו מפוסקת בפיסוקו של מוהרנ"ת, אך נוסף עליה ניקוד מאיר עיניים.

כמו כן, כהרגלנו, מובאת גם המהדורה בהוצאת "פסוק לי פסוקך" המסייעת לשינון, לזיכרון ולעיון. אליה נלווים ליקוטי תפילות וקיצור ליקוטי מוהר"ן המיוסדים על התורה.

בחוברת זו הוספנו כמה חידושים נפלאים לתועלת הלימוד וההבנה, בראש ובראשונה הוספנו חיבור שלם שבשם 'קשרי המקראות הקצר' יכונה, והוא קיצור נפלא של החוברת המוכרת 'קשרי המקראות', ובו כלל הפסוקים ומאמרי חז"ל שרבינו מזכיר בשלמותם עם פירוש קצר בהיר ומתומצת בשפה עכשווית ומדוברת.

כמו כן הוספנו בחוברת זו את שאלות השינון וזיכרון מהספר 'פניני נצח' שכתב הרה"ח ר' משה גולשבסקי ז"ל באדיבות בניו היקרים, יהא הלימוד והשינון בשאלות אלו לעילוי נשמתו.

עוד נוסף בחוברת זו ביאור קצר על ח"י הכללים שיסד הגאון החסיד ראב"ר נ"צ"ל, ביאור מיוחד לכל מי שחפץ ללמוד בדרך קצרה כללים אלו ולהבינם בשפה שווה לכל נפש ממש.

מלבד זה הוספנו מכוא קצר בתחילת החוברת ובו מובאים כל השיחות השייכות למאמר.

אנו מקווים שכלי עזר אלו יתנו לכל החפץ לקבל דרך והוראה ברורה מהצדיק והחכם האמת דרך הלימוד בתורתו הקדושה.

ביקרא דאורייתא

מערכת למייל בתורתו

שלא יכבה נרו לעולם ועד

קיצור סיפור התגלות המאמר

זמן אמירת התורה

(חיי מוהר"ן נ"ט)

מאמר "אנכי", סימן ד, נאמר בז'לאטיפליע בשבועות ואין ידוע בבירור אם בשנת תקס"א או תקס"ב.

ועיין חיי מוהר"ן קי"ד שבישיבתו בעיר זאלטיפליע תיקן חטא ירבעם בן נבט, ועיין עוד חיי מוהר"ן קמ"ו שרבינו אמר שסבל במגוריו שם תרתי גיהנום, כי משפט רשעים בגיהנום י"ב חודש, והוא ישב שם ב' שנים.

מעשה מהבעש"ט השייך לתורה זו

(חיי מוהר"ן נ"ח)

קדם שאמר התורה אנכי בלקוטי א' סימן ד. ספר מעשה זו:

מעשה באיש אחד מאנשי הבעל שם טוב זכרוננו לברכה שהיה חולה ונחלש מאד ושלח איש אחד להבעל שם טוב זכרוננו לברכה שיבקש את הבעל שם טוב זכרוננו לברכה שיסע אליו. הינו שהבעל שם טוב זכרוננו לברכה יסע להחולה. וכן הוה. ובא האישי השליח הנ"ל להבעל שם טוב זכרוננו לברכה וספר לו כל הנ"ל שזה האישי הוא חולה, ושבקש ממנו שיסע אליו ונסע אליו הבעל שם טוב ז"ל:

בדרך שאל האישי השליח להבעל שם טוב זכרוננו לברכה, איך ששמעתי מכם שבשארם עושה

תשובה שלמה בודאי לא ימות קדם זמנו. וזה האישי החולה במדמה שעשה תשובה שלמה באמת והוא איש פשוט באמת, ועדין לא בא בימים כל כך, ומפני מה לא יתרפא מחליו. השיב הבעל שם טוב זכרוננו לברכה להשליח אמת כך אמרתי ובודאי כן הוא וזה האישי החולה הנ"ל גם כן עשה תשובה שלמה באמת על כל חטאיו. וזה שלא נתרפא עדין הוא מחמת שלא התודה חטאיו לפני צדיק אמתו וזה שאני נוסע אליו בכדי שיתודה, ובאם שיתודה לפני תקף יתרפא, ובאם שלא ירצה להתודות לפני תקף יכבד עליו חליו ויתחיל לצעק אוי ואבוי על כל איבריו וידיו ורגליו וימות:

כי באמת בעולמות עליונים הינו בבית דין של מעלה אין עליו שום חטא ועברה כלל, כי עשה תשובה שלמה על כל החטאים כמו שצריכין לעשות. ואחר הסתלקותו לא יהיה להקלפות והחיצונים שום אחיזה בו כי כבר תקן כל מה שפגם. ובאם שיתודה לפני אזי תקף יתרפא, ובאם שלא יתודה אזי יש עוד פח להחיצונים שינקמו בו בעולם הזה בכל גופו ואיבריו עד שימות:

וכן הוה שבא אליו הבעל שם טוב זכרוננו לברכה ואמר להחולה בזה הלשון אמר מה שאתה יודע, והקדוש ברוך הוא יודע ואני יודע גם כן, הינו שיתודה לפניו כל החטאים. ואמר לו כך שלשה פעמים ולא רצה לומר. ותקף התחיל לצעק אוי ואבוי על גדל כאב כל איבריו וצעק בתמרורים בפרוטרוט על כאב כל איבר ואיבר מאיבריו, כי

שלא רצה להתודות, שאמר לו הבעל שם טוב, אמר מה שהשם יתברך יודע ואתה יודע ואני יודע, והאיש הזה היה איש כשר ועובד השם, אך התבייש מפני הבעל שם טוב להיות לו ודוי דברים, והיה רחמנא לצלן מה שהיה, שעצמותו היו כואבים לאיש הזה כל כך עד שנפטר מזה החלאת.

וכפי שהרב שמואל אייזיק ורבי יודיל והרב רבי אהרן היו גם כן על שבועות הזה, והם נתקברו לרבינו זלל"ה עוד בעיר מעדוועדיקו, וכבר נתנו מקדם פדיונות לאדמו"ר זלל"ה, אף על פי כן לא ידעו עוד מודוי דברים לפני תלמיד חכם. כי ממילא מוכן שהיו מקדם גם כן בשרים לומדים, ומעת שנתקברו היו כמה פעמים אצל רבינו זלל"ה, והתנהג עמם בחכמה נפלאה ולא הזכיר להם מענין ודוי דברים כלל, אך בעת שנתקברו על חג הקדוש כמה אנשים, והיו שני אנשים מהאורחים שכאבו להם העצמות רחמנא לצלן, עוד בביתם, וכשבאו לרבינו זלל"ה וספרו לו שיש להם מכאוב הזה, ואמר להם, הלא בשבועות הקדוש אומרים תרני"ג מצוות שזה חבילות חבילות של מצוות, וזה לשון צו"ת התחברות של עצמות ו"אחת מהנה לא נשברה". וזה היה להם רפואה.

ואגב הבינו גם מצנינים הנ"ל רבי יודיל ורבי שמואל אייזיק והרב רבי אהרן זלל"ה, מהמעשה שספר רבינו זלל"ה מהבעל שם טוב הקדוש, ממקרב שלו שלא התודה והיה מה שהיה, רחמנא לצלן, הבינו גם הם שפונת רבינו זלל"ה שגם הם נצרכים להתודות. אך מחמת שכבר היו כמה פעמים אצל אדמו"ר, דמו בעצמם שמחמת זה לא אמר להם רבינו זלל"ה שיתודו, מפני חשיבותם וכשירותם, ואין צריך להם להתודות. אך כשאמר בשבועות התורה הזה, ושם מביא רבינו זלל"ה, בכל פעם שבא אצל הצדיק ומספר לפניו את כל לבו אזי נכללין באין סוף, כי הצדיק הוא בחינת און. ושם

התחילו להשבר שקורין ברעכין כל עצמותיו של כל איבר ואיבר, וצעק כך מתוך חליו איזה זמן עד שמת כמו שאמר הבעל שם טוב זכרנו לברכה:

והמעין במאמר אנכי הנ"ל יבין היטב ענין זה הספור:

תורה ד' – סוד כוונות תפלין

(חיי מוהר"ן תק"י)

ספר לי חברי רבי נפתלי שפעם אחת ספר עמו ממצות תפלין, והפליג מאד בקדשת התפלין, ואמר שראוי לאדם להתלהב מאד בהנחת תפלין, כי תפלין הם קדושים ונוראים מאד, וראוי שיפל על האדם פחד ורעדה גדולה ואימה ויראה עצומה כשרוצה להניח תפלין אשר קדשתם שגבה וגבהה מאד, והאריך בזה הרבה. וגם אנכי הבנתי מדבריו עצם הפלגת נוראות קדשת התפלין. ואמר שכמה וכמה תורות שלו רבות מאד בלם נאמרו על מצוות תפלין, אף על פי שלא נזכר שם תפלין כלל אף על פי כן הם נאמרו על ענין תפלין. והם בחצוצרות בסימן ה. אנכי ה' אלקיך בסימן ד' ומי האיש החפץ חיים בסימן ל"ג, ואשרי העם יודעי תרועה סימן ל"ה, ומרכבות פרעה בסימן ל"ח בלם בלקוטי הראשון. ועוד מאמרים רבים אשר נאמרו באותן הזמנים בלם נאמרו על תפלין. ומזה יוכל לשער מעט עד היכן גדלו ושגבו קדשת התפלין:

שיחות וסיפורים מאופן התגלות המאמר אצל תלמידיו הק'

(טובות זכרונות ד')

התורה ד' - 'אנכי, ידוע שנאמרה בזלאטיעפאלי בחג שבועות הקדוש, וידוע שקדם התורה הזאת ספר מעשה מהבעל שם טוב זלל"ה, מהמקרב שלו

הקבועים פידוע ואותו האיש היה מקורב חדש שלא היה עדין אצל רבנו זלל"ה מקודם, איש כשר וירא שמים ובר דעת גדול, ומסחרו היה מהצבא שעמד בעירו. והוא היה המספיק להם כל צרכיהם אוכל ומלבושים וכיוצא על ידי השרים הממונים עליהם. והשרים היו מצערים אותו עד למדי בחשבונותיהם אתו. ומחמת שרצו שיתן להם בכל פעם שוחד, העלילו עליו כמה פעמים והפחידו אותו שימסרו אותו למלכות, ומחמת שכל מחייתו ופרנסתו היתה רק מזה, נדמה לו שאם ימסרוהו למלכות יפסיד כל פרנסתו, ומחמת שהיה איש כשר בלבב אותו גם זאת שכל בטחוננו הוא באיסור ממאמר התנא באבות "הווי זהירין בראשות", שזה ממש כמו מבטח בוגד שעובד למלכות הרשעה, כאלו חס ושלום אין לו אקי. ובבואו אל אדמו"ר זלל"ה בערב שבועות, וקבל שלום, ורבנו קבלו בסבר פנים יפות, והתחיל לספר לפני אדמו"ר האיך שעובדים עליו צרות מצרות שונות, עד שלא די שאין לו עולם הזה, אלא אף גם עולם הבא בודאי לא יהיה לו. ומחמת טרדת ערב יום טוב אמר לו רבנו זלל"ה כעת אין זמן לדבר באריכות אם ירצה השם ביום טוב נדבר, והלך האיש ולא ספר לרבנו זלל"ה שום פרטיות, ובפרט ביום טוב בודאי לא היה זמן לספר, ובתוך כך אמר אז אדמו"ר זלל"ה התורה הזאת המתחלת בשאדם יודע וכו' וצריך להשיב המלוכה לשם יתברך, נבהל האיש הנ"ל כי זה נצרך לו, ואיך ידע רבנו שזה נוגע אליו למחשבותיו ועניניו, כי הוא לא ספר לרבנו זלל"ה שום פרטים, וכפי שמבאר רבנו זלל"ה שם שלזה נצרך וידוי דברים וכו', והוא מקורב חדש שעדין לא התוודה לפני אדמו"ר זלל"ה, עלה בדעתו שיתוודה בודאי אם ירצה השם אחרי יום טוב ויספר לפניו כל מאורעותיו. ובתוך כך הזכיר רבנו זלל"ה הלאו של "לא יהיה לך אלהים אחרים",

מובא, אף על פי שהיה אצל הצדיק וראה אותו ונתן לו ממוז, אף על פי כן, אם לא היה לו ודוי דברים לפניו עדין אינו יודע באיזה דרך מהלך כי יש דרך ישר וכו'. וגם שם מובא מענין השפלות של הצדיק שהוא בחינת משה, מ'תלת מאה' שהיא השי"ן של משה נעשה 'תלת מה', שהצדיק מקטין את עצמו משלוש אלה מחכמתו ומגבורתו ומעשירותו.

ורבי אהרן היה אז כמעט נגדם מכנה בשם עשיר, כי היו לו נדן סכום רב, ואביו הרב רבי משה היה גם כן עשיר, והרב רבי יודיל היה ביניהם חכם גדול, ורבי שמואל אייזיק היה גבור פידוע מזה, שעבור זה אמר לו אדמו"ר שידבר עם איבריו. וכששמעו התורה הלו נתבטלו בבטול גמור, זה מחכמתו וזה מעשירותו וזה מגבורתו, עד שתיכף אחר יום טוב נכנסו לפני אדמו"ר והתודו כל אחד בפני עצמו בבכיות גדולות בשברון לבב, והבינו שאדמו"ר אמר 'ומלאו מחד גלגלא דעינא' שזה עינא פקיהא של אדמו"ר עליהם. וזהו היה סבה שאחר איזה זמן נתקרבו כמה נפשות לאדמו"ר זלל"ה על ידי אלו השלשה יראים, נפשות כאלו שהיו ממש מאחורי הקדשה.

ומי שפקי בהתורה ד' היטב, ויכל להבין גדל השגות רבינו זלל"ה, עד שמכל פרט ופרט נתגלה תורה גבוהה ונעלמת עד אין סוף. השם יתברך יזכנו לטעם על כל פנים חלק אחד מאלף אלפי אלפים הגנוזים בסוד התורה הזאת.

בהתגלות התורה רבינו הפריש דרך לאנשיו

(שיש"ק החדש ח"ג תקנא)

"ה' אנכי" ידוע שהתורה הזו נאמרה בזלאטיפאליע, בחג שבועות, על ידי אחד שבוע על שבועות אל רבנו זלל"ה בתוך הבאים. כי שבועות היה מהומנים

ראיית פני הצדיק אחר הסתלקות הצדיק בהנהגותיו של הרב מטשעהרין

(שיח שרפי קודש – חלק ג שנה)

נוהג ה'היה [הרב מטשעהרין] לעבור בערב ראש השנה בין אנ"ש שבאו לקבוץ לראש השנה והביט על כל אחד ואחד מאנ"ש והיה אומר שזה בחינת "ראית פני הצדיק" המובא בדברי רבנו זכרנו לברכה בתורה ד' ועוד (ועין בפרושו בספר "פרפראות לחכמה").

התקרבות ר' יצחק חתן המגיד מטראוויצע ותלמיד הצדיק הרב ר' זוסיא מאניפולי

(כוכבי אור – אנשי מוהר"ן כ"ד)

רבי יצחק חתן המגיד ז"ל הנ"ל היה איש מצין ומשלים בכל המעלות, למדן גדול בתורה, ועסק בעבודת השם כל ימיו, ונתגדל בבית הצדיק יסוד עולם הרב רבי זוסיא זצ"ל. וקדם פטירת הצדיק והטהור הנ"ל שאל אותו לאיזה צדיק אתקרב, והשיב לו לזה הצדיק שיעסק בודוי דברים, הינו שיצוה למקרביו שיתודו לפניו ויתן להם תקונים על כל דבר, ושמע שקורין לאנשי שלומנו 'די ודיניקעס' (הודוניקים), וכשנסע בפעם ראשונה לרבינו הקדוש וראה שאנשי שלומנו יוצאים ודמעתם על לחים מהודוי דברים. ובא לבית המדרש, והיו אז שם עוד הרבה אנשים, ורמו רבינו ז"ל אל כל האנשים שיצאו לחוץ, והסירו כלם הטלית והתפלין מעליהם ויצאו, ורצה רבי יצחק הנ"ל גם בן לצאת, ולקח רבינו ז"ל את הקליאמקע (הידית) וסגר את הדלת, ולא נשאר בבית המדרש רק אדמו"ר זצ"ל ורבי יצחק הנ"ל. ורבינו זצ"ל עשן את הלילקא והלך

וחשב בדעתו שגם זה שיד אלי שאני עובר כסדר על זה הלאו, שכל במחוני בפרנסתי היא על זה מהמלכות, ונפל לעצבות על ידי זה שיצטרך להתודות. ואגב נזכר בהפלבולים שיש לו על זה שמוכרח תמיד לילך לבית השרים הנ"ל לעשות חשבונות אתם, ובני ביתם מדברים אתו הרבה, ואי אפשר לו לזוהר מהם, כי אצלם זהו לשחוק, אך הוא בפנימיותו יש לו יסורים מזה. וכשאמר אדמו"ר ז"ל שעל ידי שרואין את הצדיק בחינת "והיו עיניך רואות" וכו', הרגיש האיש שאילו כיוון רבנו זה, שעל ידי זה נתבטלים העצבות והתאוות, ובאמת היה לו להאיש הנ"ל מיחוש מכבד שעצמותו היו כואבים לו ולא היה יודע רפואה לזה, וכששמע שעל ידי ודוי דברים וכו' כמבואר בפנים, הפלל ראה שכל התורה הזו נאמרה בשבילו. הפלל מאז והלאה נתקרב כל כך, עד שהשליך את פרנסתו הנ"ל, ונסע הרבה פעמים אל רבנו זל"ה, וגם קירב הרבה אנשים כאלו שהיו פוחזים וריקים, וגם הם נעשים מרפכה כמבואר שם עין שם, ובהתורה הזאת נכללו גם בן גדולי מקורביו שהיו גם בן על חג השבועות הנ"ל, היינו הרב רבי שמואל איזיק והרב רבי יודל והרב הר' אהרן זל"ה, ועליהם רומז אדמו"ר זל"ה מה שנאמר שם ובכל פעם שבאין אל הצדיק ומתודים וכו' (רינת ציון ד).

הפלגת שבח תורה ד' מהצדיק ר' לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א

(שיש"ק החדש ח"ג תקנב)

הצדיק רבי לוי יצחק מברדיטשוב הפליג מאד בשבח מאמר "אנכי" (ליקוטי קמא סימן ד) המדבר מענין ודוי דברים [כת"י רבי יצחק אייזיק מבוקרסט].

וידוי דברים אצל מקורבי רבינו בערב ראש השנה

(אבנייה ברזל ס"א)

הרב רבי יצחק מחרשיוואטע שהיה מקרב לרבינו זצוק"ל, היה לו אה, ולקחו ראנדאר (מוכסן) אחד לחתן לפפר הסמוך לראריד, שישב על התורה ועל העבודה, שהיה בחור טוב. והוא כשהיה שם ולא היו לו החברים, נתפטר מלמודו, ויצא מבית המדרש אל הנהר, והיה שם נפח שעשה מלאכתו, והביט על הנפח ועל הדגים שצדין שם, ועמד כך בלי מלבוש עליון ובלי חגורה.

ופעם אחת נסע רבינו זצוק"ל דרך שם, וראה האברך הנ"ל איך שעגלה עוברת והיא מלאה מאנשים, ועל השטאגעס (המדרגות) שמבחוץ עומדים אנשים מכאן ומכאן, והבין שזה 'גוטער יוד' (אדמו"ר), ויסע דרך עליו, כי שם היה הדרך. ונתביש מעט, והתחיל לרוץ לביתו. אבל תיכף רמו רבינו זצוק"ל (שנסע אז) בידיו שיבא אצלו, והכרח לבא. ובקשו ממנו שיראה להם אכסניא, ושאל אותו מי הוא, וענה לו. אמר רבינו: "אזוי מיון יצחק'לם ברודער" (כך אה של יצחק שלי). והוכיח אותו, ואמר לו: "מסתמא לקח אותך חותנד פאר דעם גוטען קינד (בתור בחור טוב) כדי שתלמד וכו', ואתה מבטל ויוצא להסתכל על הנפח והדגים וכו'", עד שנתמלא תשובה וחרטה ובושה. ובכה הרבה מאד, ומאז נעשה מתמיד גדול.

ורבינו זצוק"ל קירב אותו מאד מאד, ואמר: "מסתמא וועסטו וועלין פארין צו מיר" (מסתמא תרצה לנסע אלי), ויהיה לך מגיעות, ותשפר אותם, תדע שענין שלי הוא רק ראש השנה. וכן הנה, ובא על ראש השנה, והיה עיף, והניח את עצמו לישן אצל השטיבל (בית התפלה) של רבינו זצוק"ל קדם הזכור

אנה ואנה בבית המדרש, ונפל על רבי יצחק הנ"ל אימה ופחד גדול, והתחיל להזכיר את עצמו כל מה שעבר עליו מיום קטנותו עד היום ההוא, וניגש אליו רבינו ז"ל ואמר לו בזה הלשון: 'היינט זאג' (ענה תאמר), והתחיל להתודות לפניו כל לבו, ורבינו ז"ל דבר עמו מה שדבר, ומאז נתקרב אל רבינו ז"ל בהתקרבות עצום ונפלא, ועסק כל ימיו בתורה ותפלה, והיה איש צדיק וירא אלקים כנודע לכל מכיריו.

התעוררות התשובה שהיה אצל רבינו בעת וידוי דברים בערב ר"ה

(שיש"ק ג' צ"ה)

באר פעם רבי אברהם בן רבי נחמן ז"ל בענין המפלא שראינו אצל רבנו, בשנים אלו שנהג בהנהגת הודוי דברים, שלכאורה איך יכלו כמה מאות אנשים שבאו להסתופף בצלו בימי ראש השנה לכנס אליו להתודות לפניו ולפרש בקשתם ופרש להם אז רבנו דרך תשובה פראוי להם, בזמן מעט כזה של ערב ראש השנה.

ובאר: שלפי הידוע היה דרך הודוי דברים באפן כזה, שהיה עומד רבנו בחדרו עם פניו אל הכתל, ונכנס הנכנס והיה מתחיל בודוי דבריו, ואחר הזכירו שנים ושלוששה פרטים, הרים רבנו את ידו כאות לסיום דבריו, ונזכר כבר זה האדם בזכרוננו כל מה דעבר עליו מעודו ונתעורר בכביה עצומה, והיה יוצא לחוץ. ולא לקח הדבר כי אם זמן מעט מאד, וב'תורה' של ראש השנה מצא כל אחד את מה שהיה נצרך לו. 'קחו עמכם דברים וכו' ושובו אל ה'".

חוטמו, ומשך התיבות "מיד וועסטו נארען", הלא אני יודע מה שנעשה עמו גם בשכבך על משכבך. ודחפו רבינו ז"ל לחוץ.

ונסע אחר ראש השנה לביתו. ואחר איזה שנים בא עוד פעם לרבינו ז"ל, ואמר עליו רבינו ז"ל איזה 'ווערטיל' (בדיחה) ונעשה צחוק, ונדחה מזה ולא נסע יותר. ואחר כך אחר זמן רב אחר פטירת רבינו ז"ל דבר עם רבי מאיר מטעפליק זצ"ל, וספר לו שרבינו זצוק"ל רחקו, אמר לו: זהו נקרא התרחקות? "ביי אזא רעבין וואלט איד" (אצל כזה רבה הייתי) אפילו מניח את עצמי שידוש עלי, "ער זאל מרעטין אויף מיר" (שהוא ירד עלי). (ורבי אברהם ז"ל הסביר שרבינו ז"ל קים אז מה שמביא בספר המדות, שאם מקרבין לאדם לעבודת השם יתברך והוא מסרב, מתר לדחפו בשתי ידים. כי רבינו קירב אותו מאד ולא רצה, על בן רחקו).

ברית. וכשהקיץ ראה רעש שאנשים נכנסים עם פדיונות לרבינו ז"ל, ורצה גם בן לכנס, ושאל מה עושין שם, והשיבו לו שעושין ודוי דברים. וראה שהאנשים היוצאים, פניהם אדמים, מיט אוים גיוויינטע אויגין (עם עינים בוכיות), והיה לו חרטה על שבא, ומה היה לו לעשות.

ודחף את עצמו לכנס עם עוד אחד, ותיכף רמו רבינו זצוק"ל להאחר שיצא ויצא. וסגר רבינו זצוק"ל את הדלת, ואמר לו: "נו, זאג (תגיד) מה שהשם יתברך ואני ואתה יודעים". ולא רצה, וענה שאין לו מה להתודות. ואמר לו רבינו זצוק"ל כמה פעמים: "אמר" (היגו התודה), והוא ענה בכל פעם שאין מה להתודות. אז אמר לו רבינו זצוק"ל: "מיד וועסטו נארען" (אותי אתה תרמה). ושמעתי שבשואמר רבינו זצוק"ל הדברים הנ"ל הכה עם אצבעו על

ליקוטי מזהר"ן

תורה ד'
אנכי ה' אלקיך

באותיות גדולות ומאירות עיניים
בפיסוקו המיוחד של מוהרנ"ת במהדורת תקפ"א
עם שוליים רחבים לשאלות הערות וחידושים

לטייל
בתורתו
לעידוד העמקה והתבוננות
בליקוטי מוהר"ן

ההלכות המיוסדות על התורה:

אורח חיים: יום טוב א'

יורה דעה: כלאי הכרם ב'

אבן העזר: כתובות א'

חושן משפט: גביית חוב מקרקעות ב',

מצרנות ב',

שלוחין א',

נזקי ממון א'

תורה ד'

לְשׁוֹן רַבִּינוּ ז"ל

ג.

אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר
הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם מִבֵּית עֶבְדִים (שמות כ) :

כְּשֶׁאַתָּם יוֹדְעֵי נֶשְׁכָּל מְאֹרְעוֹתָיו הֵם
לְטוֹבָתוֹ. זֹאת הַבְּחִינָה הִיא מֵעֵין
עוֹלָם הַבָּא. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים נו) בַּה' אֱהִלֶּל
{דְּבָר*} בְּאֱלֹהִים אֱהִלֶּל דְּבָר. וְזֹאת הַבְּחִינָה
הִיא מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא. כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל
(פסחים ג) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וְכו'. וְהִקְשׁוּ.
וְכִי הָאֵידֵנָא לָאו הוּא אֶחָד. וְתִרְצוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל.

- הַאִדְנָא מְבָרְכִין עַל הַטּוֹבָה הַטּוֹב וְהַמְטִיב .
 - וְעַל הַרְעָה דַּיִן אֶמֶת . וְלַעֲתִיד . כּוֹלּוֹ הַטּוֹב
 - וְהַמְטִיב . שְׂיִהְיֶה שֵׁם ה' . וְשֵׁם אֱלֹהִים .
- אַחֲדוֹת אֶחָד:

וְזֹאת הַבְּחִינָה אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׁיג . אֵלֶּא
כְּשִׁמְעֵלָה בְּחִינַת מַלְכוּת דְּקַדוּשָׁה
מִהַגְלוֹת מִבֵּין הָעַכּוּ"ם . כִּי עַכְשָׁיו הַמַּלְכוּת
וְהַמְּשָׁלָה לְהָעַכּוּ"ם . וּבְשִׁבִיל זֶה נִקְרָאִים
עַבּוֹדַת אֱלִילִים שְׁלָהֶם בְּשֵׁם אֱלֹהִים . כִּי יוֹנְקִים
מִבְּחִינַת מַלְכוּת . הַנִּקְרָא אֱלֹהִים . כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב
(תהלים עד) אֱלֹהִים מִלְכֵי מַקְדָּם . וְכִשְׁמַעְלִין בְּחִינַת
מַלְכוּת מִבֵּין הָעַכּוּ"ם . אֲזִי נִתְקַיֵּים (שם מז) כִּי מֶלֶךְ
כָּל הָאָרֶץ אֱלֹהִים:

וַאִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׁיב הַמְּלוּכָה לְהַקְדוּשׁ
 בְּרוּךְ הוּא . אֵלֶּא עַל יְדֵי
 ווידוּי דְּבָרִים לְפָנַי תַּלְמִיד חָכָם . עַל יְדֵי זֶה
 מְתַקֵּן וּמַעְלָה בְּחִינַת מַלְכוּת לְשָׂרְשָׁהּ:

וְזֶהוּ פִּירוּשׁ (הושע יד) קָחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים . זֶהוּ
 ווידוּי דְּבָרִים . זֶה בְּחִינַת מַלְכוּת . כְּמוֹ דְּבַר
 אֶחָד לְדוֹר . דְּבַר . לְשׁוֹן מְנַהִיג וּמוֹשֵׁל . וְשׁוּבוּ
 אֵל ה' . שְׁתַּקְּנוּ וַיַּעֲלוּ אֶת הַדְּבָרִים אֶת בְּחִינַת
 מַלְכוּת בְּחִינַת אֱלֹהִים . אֵל ה' . הֵינּוּ כַּנִּל .
 בַּה' אֶהְיֶה דְּבַר . בְּאֱלֹהִים אֶהְיֶה דְּבַר . הֵינּוּ
 שִׁידַע שְׁכָל מְאֻרְעוּתוֹ כּוֹלֵם לְטוֹבָתוֹ . וַיְבַרְךְ
 עַל כָּל הַדְּבָרִים הַטּוֹב וְהַמְּטִיב:

וּבְשֵׁי־דַע כָּל זֹאת • נִקְרָא יְדִיעָה שְׁלִימָה • כִּי
 עֵיקַר הַדַּעַת • הוּא אֶחָדוֹת שֶׁל
 חֲסָדִים וּגְבוּרוֹת • זֶה נִקְרָא דַּעַת • הֵינּוּ שְׁלֹשׁ
 יַחְלוּק בֵּין חֶסֶד לְדִין • וַיִּבְרַךְ עַל כּוֹלָם
 הַטּוֹב וְהַמְּטִיב:

ג: וְזֶה נִקְרָא ה' אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד • כְּמֵאמַר חֲכָמֵינוּ
 ז"ל שֶׁלְעֶתִיד יִהְיֶה אֶחָדוֹת גָּמוּר • שִׁיְהִיָּה כּוֹלֹ
 הַטּוֹב וְהַמְּטִיב •

וְזֶה ה' אֶחָד וְשֵׁמוֹ: זֶה בְּחִינַת אֱלֹהִים מְלָכוֹת •
 כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹאל ב' ח) וַיַּעַשׂ דָּוִד שֵׁם: **אֶחָד**
 גִּימְטְרִיא **אֶהְבָּה** הֵינּוּ הֵן ה' שֶׁהוּא רַחֲמִים •
 הֵן שְׁמוֹ שֶׁהוּא בְּחִינַת אֱלֹהִים • בְּחִינַת דִּין •
 כּוֹלָה לְטוֹבָתְךָ • מִחַמַּת אֶהְבָּה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ
 הוּא אוֹהֵב אוֹתְךָ • כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי ג) אֵת אֲשֶׁר

שאלות הערות וביאורים

יֵאָהֵב ה' יוֹכִיחַ • וּכְתִיב (עמוס ג) רַק אֶתְכֶם יִדְעֵתִי
מִכָּל מְשֻׁפָּחוֹת הָאָדָמָה עַל כֵּן אֶפְקֹד עֲלֵיכֶם
עֲוֹנוֹתֵיכֶם:

וְעֲוֹנוֹתַיִךְ נֶשְׁלַ אָדָם הֵם עַל עֲצֻמוֹתַיִךְ • כְּמוֹ
שֶׁכָּתוּב (יחזקאל לב) וַתְּהִי עֲוֹנוֹתֶם חֻקֹּקָה
עַל עֲצֻמוֹתֶם • וְכָל עֲבִירָה יֵשׁ לָהּ צִירוּף אוֹתֵינִי •
וְכִשְׁעֵבֶר אֵיזָה עֲבִירָה • אֲזִי נֶחְקַק צִירוּף רַע עַל
עֲצֻמוֹתַיִךְ • וְעַל יָדַי זֶה מִכְּנִים בְּחִינַת הַדְּבֹר נֶשְׁל
הַלְּאוּ הַזֶּה שֶׁעֵבֶר • בְּתוֹךְ הַשּׁוּמְאָה • הֵיִינוּ
שֶׁמִּכְנִים בְּחִינַת מַלְכוּת • נֶשְׁהוּא בְּחִינַת דְּבַר
אֶחָד לְדוֹר • הוּא מִכְּנִים אוֹתָהּ • בְּתוֹךְ הָעֵכוּ"ם •
וְנוֹתֵן לָהֶם מִמְּשָׁלָה • לְמִשְׁלָה • אִם עֵבֶר עַל דִּיבּוֹר
נֶשְׁל הַלְּאוּ לֹא יִהְיֶה לָךְ • אֲזִי מַחְרִיב הַצִּירוּף
הַטּוֹב נֶשְׁל הַדִּיבּוֹר • וּבּוֹנֶה צִירוּף רַע • וְנֶחְקַק

הַצִּירוּף הַזֶּה עַל עֲצֻמוֹתָיו • וְנוֹקֵם בּוֹ • כְּמוֹ
 שְׂפָתוֹב (ירמיהו ה) עֲוֹנוֹתֵיכֶם הִטּוּ אֵלָה • וּכְתִיב
 (תהלים לד) תְּמוֹתֵת רָשָׁע רָעָה •

וְעַל יְדֵי ווִידוּי דְבָרִים • יוֹצֵא מֵעֲצֻמוֹתָיו הָאוֹתִיּוֹת
 הַחֲקוּקִים עֲלֵיהֶם • וְנַעֲשֶׂה מֵהֶם הַדִּיבּוּר שֶׁל
 הַוִּידוּי • כִּי הַדִּיבּוּר יוֹצֵא מֵעֲצֻמוֹתָיו • כְּמוֹ
 שְׂפָתוֹב (שם לה) כָּל עֲצֻמוֹתַי תֹּאמְרָנָה • וּמַחְרִיב
 הַבְּנִין וְהַצִּירוּף הָרַע • וּבּוֹנֵה מֵהֶם מַלְכוּת
 דְּקָדוּשָׁה:

וְזֶה נִשְׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל (סוטה ז) בְּנִשְׁעָה נִשְׁהַלְכוּ
 יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר • הָיוּ עֲצֻמוֹתָיו שֶׁל יְהוּדָה
 מְגוּלְגָלִין • עַד שֶׁאָמַר מֹשֶׁה שְׁמַע ה' קוֹל
 יְהוּדָה • שֶׁבִקֵּשׁ מֹשֶׁה מִהַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא •
 שְׂיִזְכּוֹר לַיהוּדָה הַוִּידוּי שֶׁהִתְוֹדָה • וְכֵן הָיוּ לִיָּה •
 וְזֶה דּוֹקָא עֲצֻמוֹתָיו הָיוּ מְגוּלְגָלִין • עַל שֵׁם וְתָהִי
 עֲוֹנוֹתָם חֲקוּקָה עַל עֲצֻמוֹתָם • וְעַל יְדֵי הַוִּידוּי
 נִתְתַקְּנוּ • וְעָלוּ כָּל חַד לְדוּכְתִיָּה:

שאלות הערות וביאורים

ויהודה · זה בחינת מלכות · רמז · שבחינת
מלכות · נתתקן על ידי ווידוי דברים ·

וזה נעשה על ידי משה · שזכר משה הוידוי ·
כי בן צריך · שיהיה הוידוי לפני תלמיד
חכם · וכל תלמיד חכם הוא בחינת משה ·
כמו שאמרו משה שפיר קאמרת · ובזה שזכר
משה הוידוי · נעשה באלו התורה עכשיו לפני
משה ועל ידי זה נתתקן בחינת מלכות · ונחרב
הצירוף הרע שנחלק על עצמותיו:

וזה בחינת החזרת המלכות לשרשה · כי
שרש המלכות הוא אש · כמו שאמרו חכמינו
ו"ל (סנהדרין קא ע"ב) למה טעה נבט שראה שיצא
אש מאמתו · והתורה נקראת אש שמשם
המלכות · כמו שכתוב (ירמיהו כג) הלא כה דברי

בְּאֵשׁ • וּכְתִיב (משלי ח) בִּי מְלָכִים יִמְלֹכוּ • וְעִיקַר
הַתּוֹרָה הֵם הַתְּלִמִּידֵי חֲכָמִים • כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ
חֲכָמֵינוּ ז"ל (מכות כב ע"ב) כַּמָּה טַפְּשָׁאֵי דְקַיִמָּא מְקַמֵּי
סֵפֶר תּוֹרָה וְלֹא קַיִמֵי מְקַמֵּי צוּרְבָא מְדַרְבְּנָן:

וְזֶהוּ (במדבר לא) וְכָל דְּבַר אֲשֶׁר יֵבֵא בְּאֵשׁ תִּעְבְּרוּ
בְּאֵשׁ • דְּבַר • זֶה בְּחִינַת מַלְכוּת • שְׁנֵי מְשָׁךְ בְּתוֹךְ
הַטּוֹמְאָה • בְּתוֹךְ חֲמִימוֹת הַיֵּצֵר • כְּמוֹ (קידושין
פא) נוֹרָא בֵּיה עֵמָרִם • תִּעְבְּרוּ בְּאֵשׁ • תִּיקוֹנוֹ
עַל יְדֵי אֵשׁ • הֵינּוּ ווִידוּי דְּבָרִים לְפָנֵי תְּלִמִּיד
חֲכָם כַּנֵּ"ל:

וְזֶה לְשׁוֹן עֵבִירָה • שֶׁהַצִּירוּף נֶשֶׁל עֵבִירָה עוֹבֵר
בְּתוֹךְ עֲצֻמוֹתָיו • מֵעֵבֵר אֶל עֵבֵר •

וּמְצוּה לְשׁוֹן הַתְּחַבְּרוֹת • כְּשֶׁעוֹשֶׂה חֲבִילוֹת
חֲבִילוֹת נֶשֶׁל מְצוֹת • אֲזִי נִתְחַבְּרוּ שְׁבָרֵי עֲצֻמוֹתָיו •
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים לד) שׁוֹמֵר כָּל עֲצֻמוֹתָיו:

וְזֶה פִּירוּשׁ (משלי מז) **חַמַּת מֶלֶךְ מְלֹאכֵי מוֹת** .
כִּי חַמַּתוֹ נֶשֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
 הוּא בְּשִׁבִיל הַמְּלָכוֹת שֶׁהַנְּשִׁפִּיל עַל יְדֵי עֲוֹנוֹתָיו .
 וְאִישׁ חָכָם יִכְפָּרְנָה . הֵינּוּ בְּחִינַת תִּלְמִיד חָכָם .
 בְּחִינַת מֹשֶׁה . הוּא יִכְפֹּר לוֹ . כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מיכה ז')
 וְעוֹבֵר עַל פְּשַׁע לְשֹׂאֲרֵית . לְמִי נְשִׁמְשִׁים
 עֲצָמוֹ כְּשִׁירִים (ראש השנה יז) .

נִמְצָא כְּשֶׁבֵּא לְפָנָי תִּלְמִיד חָכָם וּמוֹצִיא כָּל
 צִירוּפָיו לְפָנָי הַתִּלְמִיד חָכָם . וְהַתִּלְמִיד חָכָם
 הוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה שֶׁשִּׁמְשִׁים עֲצָמוֹ כְּשִׁירִים .
 כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (במדבר יב) וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנִיו מְאֹד .
 וְעַל יְדֵי זֶה נִקְרָא אִישׁ חָכָם . כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (איוב
 כח) וְהַחֲכָמָה מֵאִין תִּמְצָא . וּבְזֶה יֵשׁ כַּח לַתִּלְמִיד
 חָכָם לְכַפֵּר . כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאִישׁ חָכָם יִכְפָּרְנָה :

וּבְשִׁבִיל זֶה . כְּשֶׁהַתְּפִלָּל מִשָּׁה עַל חַטָּא
 הָעֵגֶל . אָמַר (שמות לב) אִם תִּשָּׂא חַטָּאתָם . וְאִם
 אִין מְחַנֵּי נָא . כִּי זֶה מִן הַנִּמְנָע . שְׁלֹא יבֹא לְאָדָם
 אִיזָה גְדֻלוֹת . כְּשֶׁנִּשְׁמָע שְׁמֵס־פְּרִין שְׁבָחוּ . כָּל
 נֶשֶׁכַּן כְּשֶׁמֶלֶךְ גְּדוֹל מְשַׁבַּח וּמְפָאֵר אֶת הָאָדָם .
 אִזִּי בְּוֵדָאֵי מִן הַנִּמְנָע . שְׁלֹא יבֹא לוֹ אִיזָה
 גְּדֻלוֹת . אֲבָל צָרִיךְ לָזֶה בִּיטוּל כָּל הַרְגֵּשׁוֹתָיו
 וְחֹמְרֵי־וֹתָיו . אִזִּי יְכוּל הָאָדָם לְשִׁמּוֹעַ שְׁבָחוּ .
 וְלֹא יבֹא לוֹ שׁוֹם גְּדֻלוֹת . כְּמוֹ מִשָּׁה רַבִּינוּ .
 נִשְׂרָאָה כְּתוּב בַּתּוֹרָה . וַיִּדְבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה .
 וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה . וַיִּשְׂרָאֵל קוֹרְאִין בְּכָל יוֹם
 בַּתּוֹרָה שְׁבָחוּ שֶׁל מֹשֶׁה . וְהוּא בְּעֵצְמוֹ מְסַפֵּר
 לָהֶם שְׁבָחוּ . וְלֹא הָיָה לְמֹשֶׁה שׁוֹם הַתְּפִאָרוֹת
 וְגְדֻלוֹת מְזֵה . כְּמוֹ שְׁכַתּוּב וְהָאִישׁ מִשָּׁה עֲנִיו
 מְאוֹד . וּבְוֵדָאֵי עַל יְדֵי עֲנֻוֹתָנִיתוֹ . הָיָה כַּחַ
 בֵּיד מִשָּׁה לְכַפֵּר עֲוֹן הָעֵגֶל . כְּמוֹ שְׁכַתּוּב וְאִישׁ
 חָכָם יִכְפֹּרְנָה .

שאלות הערות וביאורים

וְזֶה שִׁטְעַן מֹשֶׁה · וְאִם אֵין · הֵיִינוּ אִם לֹא תִשָּׂא
 חַטָּאתָם · בְּזֶה אֶתָּה מֵרָאָה · שְׂאִין לִי כָּל כָּךְ
 עֲנִיוֹת · שְׂאוּכַל לְכַפֵּר לָהֶם עֹז הָעֵגֶל · בְּכֵן
 בִּקְשָׁתִי · מִחֲנִי נָא · כִּדִּי שְׂלֵא אֶכְשֵׁל בְּגִדְלוֹת ·
 שְׂאֲנִי רוּאָה וְשׁוֹמֵעַ בְּכָל עֵת סִפּוֹר שְׂמִי וְשִׁבְחִי
 בַּתּוֹרָה · כִּי מִי יוּכַל לְעֵמוֹד בְּזֶה · שִׂישְׁמַע סִפּוֹר
 שִׁבְחוֹ וְלֹא יתְגַאֵה · אִם לֹא עֲנִיו גְּדוֹל · וְאִם אֲנִי
 עֲנִיו · צָרִיךְ לָךְ שְׂתִשָּׂא חַטָּאתָם · כְּמוֹ שְׂכַתוֹב
 וְעוֹבֵר עַל פִּשְׁעֵי לְשִׂאֲרֵית וְכוּ':

וְזֶה (דברים לג) וַיְהִי בִישׁוּרוֹן מֶלֶךְ · הֵיִינוּ שְׂמִלְכוֹת
 עָלָה לְשִׂרְשָׁה · כְּמוֹ שְׂכַתוֹב (תהלים ל"ז) וְעֲנִוִים
 יִרְשׁוּ אֶרֶץ · וְאֶרֶץ הוּא דִינָא דְמִלְכוּתָא · כְּמוֹ
 שְׂכַתוֹב (איוב כ') וְאֶרֶץ מִתְקוּמָה לוֹ:

וְזֶהוּ שְׂאֵמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל
 (סוּמָה כ"א)
 מִשָּׁל לְאַחַד שְׂחִיָּה
 מְהַלֵּךְ בְּדַרְךְ • בְּאִישׁוֹן לֵילָה וְאַפִּילָה •
 וּמִתִּירָא מִן הַקּוֹצִים • וּמִן הַפְּחָתִים •
 וּמִחִיָּה רָעָה • וּמִלְסָטִים • וְאִינוּ יוֹדְעֵי
 בְּאִיזָה דַּרְךְ מְהַלֵּךְ וְכוּ':

כִּי זֶה יָדוּעַ שְׁכָל הַמְדוֹת רְעוֹת וְתוֹלְדוֹתֵיהֶן
 ג. נְמַשְׁכִּין מֵאַרְבַּעָה יְסוּדוֹת • מֵאַרְבַּע מְרוֹת •
 כְּמוֹכָא בְּמִשְׁנַת חֲסִידִים • עֲצָבוֹת וְתוֹלְדוֹתֵיהֶן •
 נְמַשְׁכִּין מְדוּמָם: תְּאֵאוֹת רְעוֹת וְתוֹלְדוֹתֵיהֶן •
 נְמַשְׁכִּין מְצוּמָח: דְּבָרִים בְּטָלִים וְתוֹלְדוֹתֵיהֶן •
 נְמַשְׁכִּין מֵחֵי: גֵּאוּהַ וְתוֹלְדוֹתֵיהֶן •
 נְמַשְׁכִּין מִמְדַּבֵּר:

וּמִי שְׂרוּצָה לֵילֵךְ בְּדַרְךְ הַקּוֹדֵשׁ • צָרִיךְ לְשַׁבֵּר
 כָּל הַמְדוֹת רְעוֹת • וַיִּסְפֵּר לְפָנַי הַתְּלָמִיד חָכָם •

שאלות הערות וביאורים

הֵינּוּ וְוִידוּי דְּבָרִים • וְהַתְּלַמִּיד חָכָם יִפְרֹשׁ וַיְבַרֵר
לוֹ דְרָךְ לְפִי שְׂרֵשׁ נִשְׁמָתוֹ:

וַיֵּשׁ שְׁלֵשׁ בְּחִינּוֹת בְּהַתְּקַרְבוֹת לְצַדִּיקִים • שְׁעַל
יְדֵי שְׁלֵשׁ בְּחִינּוֹת אֵלּוּ נִתְתַּקֵּן הַכֹּל:

וְאֵלּוּ הֵם הַשְּׁלֵשָׁה בְּחִינּוֹת:

הַבְּחִינָה הָרִאשׁוֹנָה • כְּשֶׁרוֹאֶה אֶת

הַצַּדִּיק • כְּמוֹ

שְׁכַת־טוֹב (ישעיה ל) וְהָיוּ עֵינָיו רְוּאוֹת אֶת מוֹרֵךְ •

וְזֹאת הַבְּחִינָה מִבְּטָלַת הַמַּדּוֹת רְעוֹת הַנְּמַשְׁכִּין

מִשְׁנֵי הַיְסוּדוֹת דּוֹמֵם צוֹמַח • הֵינּוּ עַצְבוֹת

וְתוֹלְדוֹתֶיהָ • וְתַאֲוֹת רְעוֹת •

כִּי צַדִּיק הַדּוֹר נִקְרָא אִם • עַל שֵׁם שֶׁהוּא מִנִּיק

לְיִשְׂרָאֵל בְּאוֹר תּוֹרָתוֹ • וְהַתּוֹרָה נִקְרָאת חֶלֶב •

כְּמוֹ שְׁכַת־טוֹב (שיר השירים ד) דְּבֶשׁ וְחֶלֶב תַּחַת לְשׁוֹנֶךְ •

וְזֶה אָנוּ רוֹאִים בְּחוּשׁ • כְּשֶׁהַתִּינוּק הוּא בְּעַצְבוֹת

וְעַצְלוֹת • כְּשֶׁרוֹאֶה אֶת אָמוֹ • הוּא נִתְעוֹרֵר

בזריזות גדול לקראת אמו . היינו לשרשו . גם
אנו רואים בחוש . כשהתינוק עוסק בדברי
שטות שלו . אף על פי שיש לו תאוה גדולה
לזה . אף על פי כן . כשרואה את אמו . הוא
משליך כל תאוותיו אחר כתפיו . ומושיך
את עצמו לאמו .

נמצא שנתבטלין המדות רעות של שני היסודות
דומם צומח על ידי הסתכלות פני הצדיק .

וזהו ומתיירא מן הקוצים . שהוא בחינת צומח .
ופחתים . שהוא בחינת דומם . וכשנודמן לו
אבוקה של אור . זה תלמיד חכם שהוא אביק
באור התורה . ועל ידו ניצול ממדות רעות של
שני יסודות דומם צומח . ואז ניצול מן הקוצים .
ומן הפחתים :

הַבְּחִינָה שְׁנַיִהּ . הַצְּדָקָה שְׁנוֹתַן לְתַלְמִיד
 חָכָם . שְׁעַל יְדֵי זֶה נִיצוֹל
 מִמְדוֹת רָעוֹת . שֶׁל שְׁנֵי יְסוּדוֹת חֵי מְדַבֵּר . שֶׁהֵן
 בְּחִינַת חַיָּה רָעָה וְלִסְטִים . שֶׁהֵן דְּבָרִים בְּטִלִּים
 וְגַאֲוָה וְתוֹלְדוֹתֵיהֶן .

כִּי עַל יְדֵי דְבָרִים בְּטִלִּים וְלִשׁוֹן הָרַע . בָּא
 עֲנִיּוֹת . כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב (שְׁמוֹת ד) כִּי מֵתוּ כָּל הָאֲנָשִׁים .
 זֶהוּ עֲנִיּוֹת . גַּם בְּגַאֲוָה אָמְרוּ (קִידוּשֵׁין מַט) סִימָן לְגַסּוֹת
 הָרוּחַ עֲנִיּוֹת . וְעַל יְדֵי צְדָקָה נִתְעַשֵּׂר . כְּמוֹ
 שְׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל (גִּיטִין ז) אִם שְׁלָמִים וְכֵן רַבִּים
 וְכֵן נִגְזְזוּ וְעָבַר . וְעֲנִיתְךָ לֹא אֶעֱנֶךָ . שׁוֹב אֵין
 מֵרְאִין לוֹ סִימָנֵי עֲנִיּוֹת .

וְזֶהוּ . כִּיּוֹן שְׁעָלָה עֲמוּד הַשַּׁחַר נִיצוֹל מִחַיָּה
 רָעָה . וּמְלִסְטִים . עֲמוּד הַשַּׁחַר . רָמַז לְצְדָקָה .
 כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב (ישעיה נח) כִּי תִרְאֶה עָרוֹם וְכִסִּיתוּ
 וְכו' . אִזּוּ יִבָּקַע כְּשַׁחַר אֲוֵרָךְ . נִמְצָא עַל יְדֵי

צְדָקָה · נִיצוּל מִמְדוּת רְעוּת שֶׁל שְׁנֵי יְסוּדוֹת חַי
מִדְבָּר · שֵׁיהֶם בְּחִינַת חַיָּה רְעָה וְלִסְטִים:

הַבְּחִינָה הַשְּׁלִישִׁית · בְּשִׁמְתוּדָה

וְוִידוּי דְבָרִים

לְפָנֵי תַלְמִיד חָכָם · שֶׁעַל יְדֵי זֶה · הַתַּלְמִיד חָכָם
מְדַרְיָךְ אֹתוֹ בְּדַרְךְ יִשָּׂר לְפִי שׁוֹרֵשׁ נִשְׁמָתוֹ ·

וְזֶה הַגִּיעַ לְפָרִשֵׁת דְרָכִים · וְאָמְרוּ חַכְמֵינוּ ז"ל

זֶה תַלְמִיד חָכָם וְיוֹם הַמִּיתָה · זֶה בְּחִינַת

וְוִידוּי דְבָרִים לְפָנֵי תַלְמִיד חָכָם · יוֹם הַמִּיתָה ·

רָמְזוּ עַל וְוִידוּי · כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל

(סנהדרין מג ע"ב) כָּל הַמוֹמְתִין מִתּוֹדִין ·

וְזֶה נִקְרָא פָרִשֵׁת דְרָכִים · כִּי הַתַּלְמִיד חָכָם

מִפְרִישׁ לוֹ דְרָךְ לְפִי שׁוֹרֵשׁ נִשְׁמָתוֹ · אֲזִי נִיצוּל

מִכּוֹלָם · כִּי קוֹדֵם שֶׁהִתּוֹדָה · אַף עַל פִּי שֶׁהִיָּה

אַצֵּל הַתַּלְמִיד חָכָם · וְנָתַן לוֹ מָמוֹן · עַדִּיין אֵינוֹ

שאלות הערות וביאורים

יודע באיזהו דרך הוא מהלך • כי יש דרך ישר
 לפני איש ואחריתה דרכי מות (משלי יד) • אבל
 כשהגיע לפרשת דרכים זה תלמיד חכם ויום
 המיתה • היינו וידוי דברים לפני תלמיד חכם •
 אזי ניצול מכולם:

וזה בכל פעם שפא אצל תלמיד חכם •
 ומספר לפניו כל לבו •
 והתלמיד חכם הוא בחינת משה • שהיא בחינת
 אין כמו שכתוב והחכמה מאין תמצא • ועל ידי
 זה אתה נכלל באין סוף:

וזה בחינת זרקא • דאזדריקת לאתר דאתנטילת
 מתמן • שתחזיר את המלכות לאין סוף • שהיא
 רצון שבכל הרצונות •

כִּי הַמַּלְכוּת • שֶׁהוּא בְּחִינַת אוֹתֵיזוֹת הַדִּיבּוּרִים •
 כָּל אוֹת וְאוֹת • מְלוּבָּשׁ בָּהּ רְצוֹן הַנֶּשֶׁם יִתְבַּרֵּךְ •
 שֶׁרְצוֹן הַנֶּשֶׁם יִתְבַּרֵּךְ הִיָּה • שְׂזֵאת הָאוֹת יִהְיֶה
 לָהּ תְּמוּנָה כְּזוֹ • וְאוֹת אַחֲרַת יִהְיֶה לָּהּ תְּמוּנָה
 אַחֲרַת • נִמְצָא שֶׁרְצוֹנוֹת הַיְיִנוּ תְּמוּנוֹת אוֹתֵיזוֹת •
 הֵם הַתְּגִלוֹת מַלְכוּתוֹ יִתְבַּרֵּךְ שְׁמוֹ • וְכָל אֵלוֹ
 הַרְצוֹנוֹת הַיְיִנוּ הַתְּמוּנוֹת • נִמְשָׁכִין מֵרְצוֹן אֵין
 סוּף • שְׂאֵין בּוֹ תְּמוּנָה • וְכָל הַדְּבָרִים וְהַיִּשּׁוֹת
 שֶׁבְּעוֹלָם • הֵם מֵהָאוֹתֵיזוֹת • הַיְיִנוּ מִמַּלְכוּת • כִּי
 יִשּׁוֹת הוּא מִחֲמַת הַמַּלְכוּת • שֶׁרְצָה הַקְּדוֹשׁ
 בְּרוּךְ הוּא שֶׁיִּתְגַּלֶּה מַלְכוּתוֹ בְּעוֹלָם • וְעַל יְדֵי זֶה
 בָּרָא אֶת הָעוֹלָם מֵאֵין לֵישׁ •

וְכָל הַרְצוֹנוֹת • הַיְיִנוּ הַתְּמוּנוֹת וְכָל הַיִּשּׁוֹת • הַיְיִנוּ
 בְּחִינַת מַלְכוּת • מְקַבֵּל חַיּוּתָם • מֵרְצוֹן אֵין סוּף •
 כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ (מְגִילָה ל"א) בְּכָל מָקוֹם שֶׁאֵתָּה מוֹצֵא
 גְּדוּלָתוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא • הַיְיִנוּ מִמַּלְכוּתוֹ •
 הַיְיִנוּ רְצוֹנוֹת: שֶׁם אֵתָּה מוֹצֵא עֲנוּתָנוֹתוֹ • הַיְיִנוּ
 רְצוֹן אֵין סוּף:

שאלות הערות וביאורים

וְזֶה בְּחֵינֵת הַתְּפִשְׁטוֹת הַנְּשָׁמִיּוֹת • כִּי כְּשֶׁרוֹצֵה
 לְהַכְלִיל בְּרָצוֹן אֵין סוּף • צָרִיךְ לְבַטֵּל אֶת
 הַיִּשּׁוֹת שְׁלוֹ •

וְזֶה שְׁכָתוֹב בְּזוֹהַר • שֶׁהִסְתַּלְקוֹת מִשָּׂה בְּשֶׁבֶת
 בְּשַׁעֲתָא דְּמִנְחָה • שָׂאזְ הַתְּגִלוֹת רַעְוָא דְּרַעְוִין •
 שֶׁהוּא בְּחֵינֵת רָצוֹן אֵין סוּף • שְׁכָל הַרְצוֹנוֹת •
 מְקַבְּלִין חַיּוֹתָם מִמֶּנּוּ • וְזֶה מַחְמַת שְׁבַטֵּל מִשָּׂה
 כָּל יִשּׁוֹתוֹ • כְּמוֹ שְׁכָתוֹב (שמות טז) וְנַחֲנוּ מָה:

וְזֶה פִירוּשׁ (דברים לד) וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בְּגֵיא • זֶה בְּחֵינֵת
 אֵין • כְּמוֹ שְׁכָתוֹב (ישעיה מם) כָּל גֵּיא יִנְשָׂא •

בְּאֶרֶץ מוֹאָב • זֶה בְּחֵינֵת מַלְכוּת • שְׁדוּד בָּא
 מִמוֹאָב • שְׁנִסְתַּלַּק מִשָּׂה בְּתוֹךְ אֵין סוּף • בְּתוֹךְ
 רָצוֹן שְׁבַרְצוֹנוֹת • בְּתוֹךְ רַעְוָא דְּרַעְוִין • שֶׁהוּא
 בְּחֵינֵת רָצוֹן אֵין סוּף • הַמְּלוֹכָשׁ בְּרָצוֹנוֹת •
 בְּתַמוֹנוֹת אוֹתִיּוֹת • בְּבְחֵינֵת מַלְכוּת • כְּמוֹ
 שְׁאָמְרוּ בְּכָל מְקוֹם שֶׁאֵתָהּ מוֹצֵא גְדוּלָתוֹ • הֵיִינוּ

מַלְכוּת • בְּחִינַת רַעְוִין • שֵׁם אֶתָּה מוֹצֵא רַעְוֵא •
רַצוֹן אֵין סוּף •

זֶה מוֹל בֵּית פְּעוֹר • כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל (מדרש
אגדה מובא בתוס' סוטה י"ד) לָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ פְּעוֹר עַל שֵׁם
שְׁפוּעֵר פִּיּו • כִּי כְּשֶׁפּוֹגְמִין בַּמַּלְכוּת אֲזִי יֵשׁ לוֹ
כַּח לְפֻעוֹר פִּיּו בְּצִירוּפִים רָעִים • אֲבָל מִשָּׁה
שֶׁתִּיקֵן מִדַּת הַמַּלְכוּת • עַל יְדֵי זֶה לֹא הָיָה יְכוּלָּת
בְּיַד פְּעוֹר לְפֻעוֹר פִּיּו •

ד: זֶה וְלֹא יָדַע אִישׁ • אֲפִילוּ מִשָּׁה לֹא יָדַע (כְּמוֹ
שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל סוטה יד) כִּי נִתְבַּטַּל לְגַבִּי
אֵין סוּף:

וְכָל זֶה הָיָה בְּמוֹתוֹ • אֲבָל בְּיַדֵּי גַם בְּחַיֵּיו
הָיָה לוֹ הַתְּפִשְׁטוּת הַגְּשָׁמִיּוֹת • וְהָיָה מְדַבֵּק
אֶת עֲצָמוֹ בְּאוֹר אֵין סוּף • אֲבָל הַתְּפִשְׁטוּת
הָיָה בְּבְחִינַת וְהַחִיּוֹת רַצוֹא וְשׁוֹב • כִּי הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא רוֹצֵה בְּעִבּוּדֵינוּ • כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ
וְאָבִיּוֹתָהּ תִּהְיֶה מְגוּשִׁי עָפָר מִקְרוּצֵי חוֹמֵר •

וּבְשִׁבִיל זֶה צָרִיךְ שְׁלֹא יִשָּׂאָר כֵּן . אֶלֶּא עַד
עֵת שִׁיבֵא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעֶצְמוֹ וַיִּטּוֹל
נִשְׁמָתוֹ .

וְזֶה שֶׁאֵנוּ רוֹאִים . שֶׁלְּפַעַמַּיִם נִתְּלֵהב אָדָם
בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה . וְאוֹמֵר כַּמָּה תִּיבוֹת בְּהַתְּלֵהבוֹת
גָּדוֹל . זֶה בְּחֻמְלַת ה' עָלָיו . שֶׁנִּפְתַּח לוֹ אוֹר אֵין
סוּף . וְהָאִיר לוֹ . וּכְשֶׁרוֹאֶה אָדָם הַתְּנוּצָצוֹת
הַזּוֹאת . אֵף עַל גַּב דְּאִיהוּ לָא חָזִי מְזִלְיָה חָזִי .
תִּיכַף נִתְּלֵהב נִשְׁמָתוֹ לְדַבִּיקוֹת גָּדוֹל . לְדַבֵּק
אֶת עֶצְמוֹ בְּאוֹר אֵין סוּף . וּכְשִׁיעוֹר הַתְּגִלוֹת אֵין
סוּף . לְפִי מַנִּין הַתִּיבוֹת שֶׁנִּפְתַּחוּ וְהַתְּנוּצָצוֹ . כָּל
אֵלוֹ הַתִּיבוֹת אוֹמֵר בְּדַבִּיקוֹת גָּדוֹל וּבְמִסִּירַת
נַפְשׁוֹ וּבְכִיטוֹל כַּחוֹתָיו . וּבְשָׁעָה שֶׁנִּתְּבַטַּל לְגַבִּי
אֵין סוּף . אֵזִי הוּא בְּבַחֲיִנַת וְלֹא יָדַע אִישׁ .
שֶׁאֶפִּילוֹ הוּא בְּעֶצְמוֹ אֵינוֹ יוֹדַע מֵעֶצְמוֹ . אֲבָל
זֹאת הַבְּחִינָה צָרִיךְ לְהִיּוֹת רְצוּא וְשׁוֹב . כִּדְרֵי
שִׁיתְקַיִים יִשׁוּתוֹ .

נמצא כשהוא בבחינת ושוב. אזי צריך להראות גם לדעתו. כי מתחלה בשעת דביקות. היה נתבטל הדעת. כמו שכתוב ולא ידע איש. וכשהוא בבחינת ושוב. שנשב לדעתו. לישותו. אז שב לדעתו. וכשנשב לדעתו. אז הוא יודע אחדות האין סוף וטובו. ואזי אין חילוק בין ה' לאלקים. בין מדת הדין למדת הרחמים. כי באין סוף אין שייך חס ושלום שינוי רצון. כי השינוים אינו אלא בשינוי התמונות. אבל על ידי הדביקות של אדם באין סוף. שנשם אין שינוי רצון. כי נשם רצון פשוט. ואחר כך נשאר בו רשימו מאחדות הזאת. ואחר כך נעשה בבחינת ושוב. אזי הרשימו מראה לדעת. שידע שכולו טוב וכולו אחד:

וזה שאמר משה לדורו. (דברים ד) אתה הראת לדעת. כי ה' הוא האלהים. כי משה הוא בבחינת אין. ודורו הדבוקים אליו. ראוי להם לדעת. היינו להאיר לדעת. בבחינת אין

סוף • בְּחִינַת רַעְוָא דְרַעְוִין • בְּחִינַת ה' הוּא
הַאֲלֵהִים:

בְּוֹרָא • דָּג • אֲכָלָא טִינָא שְׂרָץ
קָטָן • בְּאִוְסִיָּה • בְּנַחֲרִיו
שֶׁל דָּג נִכְנָם הַשְּׂרָץ • וְאִידְחוּהוּ
מִיָּא הַדִּיחוּהוּ מִיָּא וְהַשְּׁלִיכוּהוּ
לִיבְשָׁה כְּדָרְךָ יָם שְׂאִינוּ סוּבֵל
דְּבַר מַת • תְּרַבּוּ מִינִיה שִׁיתִין
מְחוּזֵי • שְׁהַשְּׁלִיכוּהוּ הַמַּיִם עַל
נְשִׁים כְּרָכִים וְשִׁבְרָן כּוּלָם
שְׁהִיָּה גְדוֹל כָּל כָּךְ • וְאֲכָלוּ
מִינִיה שִׁיתִין מְחוּזֵי • בְּעוֹדְנוּ
לַח וּמְלָחוּ מִינִיה שִׁיתִין מְחוּזֵי
אַחֲרִים שְׁהִיו רְחוּקִין מִשָּׁם
מְלָחוּ וּנְשָׂאוּהוּ לְמִקּוֹמָן • מִחַד
גְּלַגְלָא דְעֵינָא • מְגַלְגַל עֵינוּ
לְקַחוּ שְׁמֵן תְּלַת ק' גְּרַבֵי הָוָה
מְנַסְרֵי לְבָנוֹת מַעְצָמוֹת הַדָּג
אוֹתָן מְחוּזֵי שְׁהַפִּיל •

וְזֶה פִּירוּשׁ
אֲמַר רַבָּה בַר
בַר חֲנָא זִימְנָא
חֲדָא הָוָה קָאֲזִילֵן
בְּסַפִּינְתָא וַחֲזִינָן
הָהוּא כְּוֹרָא
דִּיתְבָּא לִיה אֲכָלָא
טִינָא בְּאִוְסִיָּה
וְאִידְחוּהוּ מִיָּא
וְשִׁדְיוּהוּ לְגוֹדָא
וַחֲרוֹב מִינִיה
שִׁיתִין מְחוּזֵי

וְאֲכָלוּ מִינִיה שִׁיתִין מְחוּזֵי וּמְלָחוּ מִינִיה
שִׁיתִין מְחוּזֵי וּמְלָאוּ מִחַד גְּלַגְלָא דְעֵינָא

תִּלְתֵּי מֵאָה גְּרָבֵי מִשְׁחָא וְכִי הִדְרָן לְבַתֵּר
 תִּרְיִסָּא יְרַחֵי שְׂתָא חֲזִינָן דִּהְוָה קָא מְנַפְרֵי
 מִגְּרָמִיהָ מְטַלְלָתָא וַיְהִי לְמַבְנִינָהוּ
 הֶנֶךְ מְחֻזֵּי: (בבא בתרא עג)

פִּירוּשׁ סְפִינָה לְשׁוֹן חֲשִׁיבוֹת • בְּחִינַת מַלְכוּת •
 שְׂרָבָה בַּר בַּר חָנָא חָקַר בְּשִׁכְלוֹ אֹדוֹת
 הַמַּלְכוּת • אֵיךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מַעֲלִין אוֹתָהּ •

וְחֲזִינָן הָאֵי בְּוֹרָא • יִשְׂרָאֵל מְכוּנֵין בְּשֵׁם
 דְּגִים • כְּמוֹ שְׂכָתוֹב (בראשית מח) וַיִּדְגּוּ לָרוֹב בְּקֶרֶב

הָאָרֶץ •

דִּיתְבָּא לִיָּה אֲכָלָא טִינָא בְּנַחֲרֵי • זֶה
 בְּחִינַת תְּפִילָתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל • כְּמוֹ שְׂכָתוֹב (ישעיה
 מח) • וַתְּהַלְתִּי אֶחָטָם לָךְ • שְׁנַתְעָרַב שְׂרָץ • הֵיִינוּ
 טוֹמְאָה • בְּתַפְלָתוֹ וְעַבּוּדָתוֹ • וּבְלִבֵּל אוֹתוֹ •
 וְלֹא הָיָה יָכוֹל אִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי הַזֶּה לְעַבּוֹד
 עַבּוּדָתוֹ תַּמָּה •

שאלות הערות וביאורים

מָה עָשָׂה הָאִישׁ הַזֶּה • עָשָׂה שְׁלֹשׁ בְּחִינּוֹת הַנִּלְל •
 הֵינּוּ הַתְּקַנְשׁוֹת לְהַצְדִּיק • וּנְתִינַת הַצְּדָקָה •
 וּוִידוּי דְּבָרִים • וְזֶה פִּירוּשׁ וּמִתָּה וְאִידְחוּהוּ
 מֵיָא וְשִׁדְיוּהוּ לְגוֹדָא וְהוֹכִיר הַשְּׁלֹשׁ בְּחִינּוֹת
 מֵעֵילָא לְתַתָּא • וּמִתָּה • זֶה בְּחִינַת וּוִידוּי דְּבָרִים •
 כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ כָּל הַמוֹמְתִין מִתּוֹדִין • וְאִידְחוּהוּ
 מֵיָא • זֶה בְּחִינַת צְדָקָה • כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קהלת
 יא) שִׁלַּח לַחֲמֹךְ עַל פְּנֵי הַמַּיִם • וּכְתִיב (ישעיה לב)
 אֲשִׁירִיכֶם זֹרְעֵי עַל כָּל מַיִם • וְשִׁדְיוּהוּ לְגוֹדָא •
 הַצְּדִיק נִקְרָא גּוֹדָא • לְשׁוֹן גֶּדֶר • שֶׁהוּא גּוֹדֵר
 פְּרָצוֹתֵיהֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל • וְזֶה וְשִׁדְיוּהוּ לְגוֹדָא •
 שֶׁהַקָּרִיב אֶת עֵצְמוֹ לַצְּדִיק:

וְעַל יְדֵי שְׁלֹשׁ בְּחִינּוֹת אֵלֹו • וְחֶרֶב מִיְנֵה שִׁיתִין
 מְחוּזָא • שֶׁעַל יְדֵי הַמִּיתָה • הֵינּוּ וּוִידוּי דְּבָרִים •
 הַעֲלָה אֶת הַמַּלְכוֹת מִבֵּין הַסְּטָרָא אַחֲרָא •
 וְהַצְּדִיק הוֹרָה לוֹ אֶת הַדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר • כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב
 בְּהַפְּטָרַת בְּרֵאשִׁית (ישעיה מב) אַחֲרֵיב הָרִים וְגִבְעוֹת •

רְמֵז עַל חוֹרְבַן מְמַשְׁלֵת הָעֶכוּ"ם . וְהוֹלֵכְתִי
 עוֹרִים בְּדֶרֶךְ לֹא יֵדְעוּ . זֶה בְּחִינַת שְׁהַצְדִּיק
 הוֹרָה לוֹ דֶּרֶךְ יִשְׂרָאֵל . זֶה בְּחִינַת פְּרִשְׁת דְּרָכִים
 כַּנ"ל : וְשִׁיתִין מְחוּזָא . רְמֵז עַל עֲלִיית הַמַּלְכוּת .
 דְּכַתִּיב בָּהּ (שיר השירים ו') שְׁשִׁים הֵמָּה מַלְכוּת :

וְאָכְלוּ מִיְנֵה שִׁיתִין מְחוּזָא . רְמֵז עַל שְׁנֵי
 מִדּוֹת רְעוּת שֶׁל חַי מְדַבֵּר . שְׁעַל יְדוּ בָּא עֲנִיּוֹת
 כַּנ"ל . וְעַל יְדֵי צְדָקָה מְתַקֵּן אוֹתָם . וַיִּמְשִׁיךְ
 שִׁפְעַ . וְזֶה אָכְלוּ מִיְנֵה . וְשִׁיתִין מְחוּזָא . רְמֵז .
 עַל בְּחִינּוֹת שְׁשִׁים גְּבוּרִים . שְׁמִשָּׁם בָּא פְּרִנְסָה
 כִּמוֹ שֶׁאָמְרוּ גְּבוּרֹת גְּשָׁמִים :

וּמְלָחוּ מִיְנֵה שִׁיתִין מְחוּזָא . זֶה רְמֵז . עַל תִּיקוּן
 שְׁנֵי מִדּוֹת רְעוּת דּוּמָם צוּמַח . עַל יְדֵי קִרְבַּת
 לְהַצְדִּיק . כִּי הַצְדִּיק הוּא בְּרִית מְלַח עוֹלָם . גַּם
 עֲצָבוֹת וְתַאוּוֹת בָּאִים מִדָּמִים עֲכוּרִים . וְעַל
 יְדֵי מְלַח פּוֹלֵט הַדָּמִים רָעִים . וְשִׁיתִין מְחוּזָא .
 זֶה רְמֵז . עַל שְׁשִׁים אוֹתִיּוֹת שֶׁבְּבִרְכַת כֹּהֲנִים .

שאלות הערות וביאורים

שֶׁהֵם בְּיַד הַצַּדִּיק • כְּמוֹ שְׂכָתוֹב (משלי י') בְּרָכוֹת
לְרֹאשׁ צַדִּיק:

וּמֵלֶאֱוֹ מִחַד גַּלְגָּלָא דְעֵינָא תִּלְתַּת מֵאָה
גְּרַבֵּי מִשְׁחָא • גְּרַבֵּי מִשְׁחָא • זֶה בְּחִינַת
הַדַּעַת • כִּי שְׁמֹן מִשְׁחַת קוֹדֵשׁ זֶה בְּחִינַת שִׁבְלִי •
וְתִלְתַּת מֵאָה • זֶה בְּחִינַת מִשָּׁה • שֶׁהוּא בְּחִינַת
מָה שֶׁהַצַּדִּיק מִקְטִין אֶת עֲצָמוֹ בְּבְחִינַת מָה •
בְּשִׁלְשׁ בְּחִינַת צָרִיךְ לְהַקְטִין אֶת עֲצָמוֹ • כְּמוֹ
שְׂכָתוֹב (ירמיה ט) אֵל יִתְהַלֵּל חָכֶם גְּבוּר וְעָשִׂיר •
נִמְצָא שְׁבָבָל בְּחִינַת מֵאֵלֹו שְׁלֹשׁ בְּחִינַת • הוּא
נַעֲשֶׂה מָה • וְעַל יְדֵי זֶה יֵשׁ לוֹ הַתְּפִשְׁטוֹת הַ
הַנְּשִׁמְיּוֹת • וּמִדְּבַק בְּאוֹר אֵין סוֹף שְׂאִין שָׁם
שׁוֹם שְׁיִנוּי רְצוֹן • אֵלֶּא ה' הוּא הָאֱלֹקִים כַּנִּ"ל •
הֵינּוּ כּוֹלוֹ הַטּוֹב וְהַמְּטִיב •

זֶה בְּחִינַת חַד גַּלְגָּלָא דְעֵינָא • כְּמוֹכָא בְּאִידְרָא
(זוהר נשא קלז) • וְלְזִימְנָא דְאֶתִי יִשְׁתַּכַּח בָּהּ עֵינָא חַד
דְּרַחְמֵי • זֶה בְּחִינַת כּוֹלוֹ הַטּוֹב וְהַמְּטִיב •

נמצא כְּשֶׁהַצְּדִיק עוֹשֶׂה עֲצֻמוֹ מָה • מְדַבֵּק אֶת
 עֲצֻמוֹ לְעֵינָא חַד דְּרַחֲמֵי • הֵינְנוּ לְאִין סוּף •
 וְאַחַר כֵּךְ כְּשֶׁחֹזֵר בְּבַחֲנֵינָת רְצוּא וְשׁוּב • אִז
 מִמְּנִשִּׁךְ מֵאוֹר אִין סוּף הָאֲחָדוֹת הַרְצוֹן הַפְּשׁוּט
 נֶשֶׁם דְּרַךְ הַמָּה שְׁלוֹ • וְנַעֲשֶׂה מִמָּה מֵאָה • כִּמוֹ
 נְשִׂאֲמְרוּ אֵל תִּקְרִי מָה אֶלָּא מֵאָה • וְנַעֲשֶׂה
 תְּלַת מֵאָה מִתְּלַת מָה • וּמִמְּנִשִּׁךְ אוֹר הַזֶּה
 לְדַעְתּוֹ וּלְשִׁכְלוֹ • הֵינְנוּ גְרַבֵּי דְמִשְׁחָא • שֶׁהוּא
 בְּחִינַת שִׁכְלֵי כַּנ"ל •

אַתָּה הָרְאִיתָ לְדַעַת • שֶׁמִּמְּנִשִּׁךְ אוֹר אִין
 סוּף לְדַעְתּוֹ • שִׂידַע הָאֲחָדוֹת שֶׁה' הוּא
 הָאֱלֹהִים • וַיְבָרַךְ הַטּוֹב וְהַמְּטִיב עַל הַכֹּל • כִּמוֹ
 לְעֵתִיד לָבֵא:

כִּי הִדְרָן וְאַתָּאן לְבַתַּר תְּרִיסַר יְרַחֵי
 שִׁתָּא • וְקַחְזִינָן דְּתוּי מְנַסְרֵי
 מִנְרַמִּייהוּ לְבִנְיָנָא הַנֶּךְ מְחֹזָא • כִּי מֵאַחֲוֵי
 הַקְּדוּשָׁה • שֶׁהֵם שְׁנֵי עֶשֶׂר שְׁבַטִים • שֶׁעַל יָדָם

נִתְתַקַּן מִלְכוּת הַנִּלְ"ל . וְאַחֲרֵיהֶם הוּא הַטּוֹמְאָה .
 וַיֵּשׁ בְּנֵי אָדָם שְׂוִיצָאִין מִהַקְדוּשָׁה . וְזֶה שֶׁסֵּפֶר
 הַתְנַא . שֶׁהִדָּר וְחִזַּר לְעֵינַי בְּאֵלוֹ שֶׁהֵם בְּתַר
 תְּרִיסָר יָרְחֵי שְׁתָּא . שֶׁהֵם אַחֲוֵי שְׁנַיִם עָשָׂר
 שְׁבָטִים דְּקְדוּשָׁה . שְׂוִיצָאִין מְכַלְל יִשְׂרָאֵל עַל
 יְדֵי מַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים .

וְחִזְיָנָן דִּהְוּ מְנַסְרֵי מַגְרְמִיָּהוּ . הֵיִינוּ שְׁעַל יְדֵי
 מַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים הַחֲקוּקִים עַל עֲצָמוֹתָם .
 וְהַחֲקִיקָה עוֹבֵר מֵעֵבֶר לְעֵבֶר כְּנִסְרָה מִמָּשׁ .

אַבְל עַל יְדֵי שְׂאִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי הַנִּלְ"ל נִתְעוֹרַר
 בְּתַשׁוּבָה עַל יְדֵי שְׁרִץ קָטָן שְׁבַנְחִירִיו . עַל יְדֵי
 שֶׁהִרְגִישׁ טּוֹמְאָה קְטַנָּה שְׁמַבְלָבְלַת אוֹתוֹ . עַל
 יְדֵי תְּשׁוּבָתוֹ . גּוֹרֵם שְׁגָם אֵלּוֹ הָרַשָּׁעִים נַעֲשׂוּ
 כְּסֵא לְקְדוּשָׁה . וַיְהִי לְבְנֵינָא הַנָּךְ מְחוּזָא .
 שְׁעוֹזָרִים גַּם הֵם לְעוֹבְדֵי הַשֵּׁם . שְׂיִכְנוּ הַנָּךְ
 מְחוּזָא הַנִּלְ"ל :

וְזֶה פִּירוּשׁ אֲנָכִי ה' אֱלֹהֶיךָ . פִּירוּשׁ
הֵן ה' . הֵן אֱלֹהֶיךָ .
תְּבִין . שְׁכָל זֹאת אֲנָכִי . הֵינּוּ שְׁתַּקְיִים בַּה'
אֶהְלֵל דְּבַר בְּאֱלֹהִים אֶהְלֵל דְּבַר . הֵינּוּ כּוּלוֹ
הַטּוֹב וְהַמְטִיב כַּנִּ"ל .

אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם . דְּאִיתָא
בַּמְדָּרָשׁ (בראשית פ' ט"ז) . כִּי כָל הַגְּלוֹיֹת נִקְרָאִים עַל
שֵׁם גְּלוֹת מִצְרַיִם מִפְּנֵי שֶׁהֵם מְצִירִים לְיִשְׂרָאֵל .
הֵינּוּ שְׁעַל יְדֵי הַצְּדִיק נִתְּבַטֵּל מַלְכוּתָם
וּמְמַשְׁלָתָם שֶׁל הָעֶבְרִיִּים . כִּי עַל יְדֵי זֶה עוֹלָה
מִתּוֹכָם מַלְכוּת דְּקְדוּשָׁה כַּנִּ"ל .

מִבֵּית עֲבָדִים . זֶה רָמַז עַל בִּיטוּל הַמְדוּת רְעוּת
שֶׁל אַרְבַּע יְסוּדוֹת הַמְּכּוּנִים בְּשֵׁם עֲבָדִים . כִּי
כָל הָאַרְבָּעָה יְסוּדוֹת הֵם מִתַּחַת גְּלָגַל הַיָּרֵחַ .
וְהַיָּרֵחַ מְכּוּנָה בְּשֵׁם עֶבֶד . כַּמּוּבָא בַּזוֹהַר (פ' וישב
ד' קפ"א) הִנֵּה יִשְׁכִּיל עֲבָדֵי דָא סִיְהָרָא . פִּירוּשׁ עַל

שאלות הערות וביאורים

יְדֵי הַצַּדִּיק עוֹלָה הַמַּלְכוּת מִן הַסְּטֵרָא אַחֲרָא ·
וְנִתְבַטְּלִים הַמְדוֹת רָעוֹת · וְעַל יְדֵי זֶה הָאָדָם
בָּא לְבַחֲיַנַּת עוֹלָם הַבָּא · לְבַחֲיַנַּת בַּה' אֱהֵלֵל
דְּבַר בְּאֱלֹהִים אֱהֵלֵל דְּבַר:

וְזֶה שְׁאֵנוּ רוֹאִים ♦
שֶׁלִפְעָמִים נִתְּלֵהב אָדָם בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה ♦ וְאוֹמֵר כִּמָּה
תִּיבוֹת בְּהַתְּלֵהבוֹת גָּדוֹל ♦
זֶה בְּחִמְלַת ה' עָלָיו ♦ שֶׁנִּפְתַּח לוֹ אוֹר אֵין סוּף ♦ וְהָאִיר
לוֹ ♦ וּכְשֶׁרוֹאֶה אָדָם הַתְּנוּצָצוֹת הַזֹּאת ♦ אֵף עַל גַּב דְּאִיהוּ
לֹא חֲזִי מִזְלִיָּה חֲזִי ♦ תִּיכַף נִתְּלֵהב נִשְׁמָתוֹ לְדְבִיקוֹת
גָּדוֹל ♦ לְדַבֵּק אֶת עֲצָמוֹ בְּאוֹר אֵין סוּף ♦
וּכְשִׁיעוֹר הַתְּגִלוֹת אֵין סוּף ♦ לְפִי מִנֵּין הַתִּיבוֹת שֶׁנִּפְתַּחוּ
וְהַתְּנוּצָצוֹ ♦ כֹּל אֵלוֹ הַתִּיבוֹת אוֹמֵר בְּדְבִיקוֹת גָּדוֹל
וּבְמִסִּירַת נַפְשׁוֹ וּבְבִיטוֹל כַּחוֹתָיו ♦
וּבְשֶׁעָה שֶׁנִּתְּבַטַּל לְגַבִּי אֵין סוּף ♦ אֲזִי הוּא בְּבַחֲיֵנַת וְלֹא
יֵדַע אִישׁ ♦ שֶׁאֲפִילוֹ הוּא בְּעֲצָמוֹ אֵינוֹ יוֹדַע מִעֲצָמוֹ ♦
אֲבָל זֹאת הַבְּחִינָה צָרִיךְ לְהִיּוֹת רְצוּא וְשׁוֹב ♦ כִּדִּי
שִׁיתְקַיִים יִשׁוּתוֹ ♦

(אות ט')

ליקוטי מזהר"ן

תורה ד'
אנכי ה' אלקיך

כצורת הדף
בפיסוקו המיוחד של מוהרנ"ת במהדורת תקפ"א

לטייל
בתורתו
לידוד המקה והתבוננת
בליקוטי מוהר"ן

אָבֵל אֶף עַל פִּי כֹן, עֲדִין לֹא אָבְדָה תְּקוּתִי
וְתוֹחֲלֹתִי מֵה', כִּי חֲפִץ חֶסֶד הוּא, כִּי אֶתָּה רוֹצֵה
בְּתִשׁוּבַת רְשָׁעִים וְאִין אֶתָּה חֲפִץ בְּמִיתָתָם,
וּבְרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים לְמַדְתָּנוּ לְהַתְּוֹדוֹת לְפָנֶיךָ
עַל כָּל חַטָּאתֵינוּ וְעֲוֹנוֹתֵינוּ וּפִשְׁעֵינוּ, וְהוֹרִיתָ לָנוּ
עַל יְדֵי חֲכָמֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ הַמָּה,
לְהַתְּוֹדוֹת וְדוֹי דְּבָרִים לְפָנֶי הַתְּלָמִיד חָכֵם
וְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת שְׂבִדוֹר, לְמַעַן עַל יְדֵי זֶה תִּכְפֹּר
לָנוּ עַל כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ וּפִשְׁעֵינוּ,

(תפילה ד')

היינו על ידי שילמוד בשביל שיתקרא רבי: **אתא פושקנצא** ופירש ר"ש עורב. היינו על ידי שילמוד בלילה מלשון ערבית. **ובלעה** היינו ומגין עליו מן הנחש הנזכר לעיל. **וסליק יתיב באילנא**. פירש המהרש"א. שהוא בחינת אברהם. שכתוב אצלו (בראשית כא) ויטע אשל. שהוא בחינת חסד. היינו שהחוטא של חסד שנמשך עליו מגין עליו מן הנחש הנ"ל:

תא חזי כמה נפיש חיליה דאילנא. היינו שרבה מתמיה את עצמו שכל כך גבר עלינו חסדו שאפילו על זה יכול להגן: **ובזה** יתיישב הסמיכות של המשנה (אבות פ"א) עשה לך רב. וקנה לך חבר. והיו דן את כל האדם לכף זכות. כי על ידי ששומע הנגינה פנ"ל. הוא מתקן בגן המלכות שלו. וזה עשה לך רב. היינו שיתקן בחינת מלכות. וזה על ידי קנה לך חבר. היינו על ידי קנה. שהקול יוצא ממנו. שמחבר השני כרובים להיות פנים בפנים. כמעט איש ולויות. בזמן שישראל עושין רצונו של מקום: ואזי בשיתקן בחינת מלכות שלו. ויוכל למשול בכל מה שירצה. ויוכל להמית לזה ולהחיות לזה. ונמצא עולם חרב. לזה אמר. והיו דן את כל האדם לכף זכות. שצריך לדון את כל אדם לכף זכות. כי אין הקדוש ברוך הוא חפץ בחורפן העולם. כי לא לתהו בראה לשבת יצרה:

א פשארם יודע שכל מאורעותיו הם לטובתו. זאת הבחינה היא מעין עולם הבא. כמו שכתוב (תהלים נ) בה' אהלל {דבר*} באלהים אהלל דבר. וזאת הבחינה היא מעין עולם הבא. כמו שאמרו חכמינו ז"ל (פסחים י) ביום ההוא יהיה ה' אחד וכו'. והקשו. וכי האידנא לאו הוא אחד. ותמצו חכמינו ז"ל. האידנא מברכין על הטובה הטוב והמטיב. ועל הרעה דיין אמת. ולעתיד. כולו הטוב והמטיב. שיהיה שם ה'. ושם אלהים. אחדות אחד:

לשון רבינו ז"ל ד **אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים** (שמות כ):

ב וזאת הבחינה אי אפשר להשיג. אלא בשמעלה בחינת מלכות דקדושה מהגלות מבין העבדים. כי עכשיו המלכות והממשלה להעבדים. ובשביל זה נקראים עבודת אלילים שלהם בשם אלהים. כי יונקים מבחינת מלכות. הנקרא אלהים. כמו שכתוב (תהלים עד) אלהים מלכי מקדם. וכשמעלין בחינת מלכות מבין העבדים. אזי נתקיים (שם מז) כי מלך כל הארץ אלהים:

ג ואי אפשר להשיב המלוכה להקדוש ברוך הוא. אלא על ידי ויודוי דברים לפני תלמיד חכם. על ידי זה מתקן ומעלה בחינת מלכות לשרשה: וזהו פירוש (הישעיה) קחו עמכם דברים. זהו ויודוי דברים. זה בחינת מלכות. כמו דבר אחד לדור. דבר. לשון מנהיג ומושל. ושוכו אל ה'. שיתקנו ויעלו את הדברים את בחינת מלכות בחינת אלהים. אל ה'. היינו פנ"ל. בה' אהלל דבר. באלהים אהלל דבר. היינו שידע שכל מאורעותיו כולם לטובתו. ויברך על כל הדברים הטוב והמטיב:

ד ובשידע כל זאת. נקרא ידיעה שלימה. כי עיקר הדעת. הוא אחדות של חסדים וגבורות. זה נקרא דעת. היינו שלא יחלוק בין חסד לדין. ויברך על כולם הטוב והמטיב: וזה נקרא ה' אחד ושמו אחד. כמאמר

השתי צפרים דקדושה שמשם הנבואה נמשכת הם בגין מלכות דקדושה. ועל בן העמדת מלך היה על פי נבואה. ככל מלכות בית דוד שהיה על פי נבואה: והנבואה נמשכת מן הכרובים. שהם בחינת שתי צפרים הנ"ל שהם בגין מלכות דקדושה פנ"ל: מאחר עלות הביאו. היינו מאחר המניקות כי הם ינקין לנביאים

שמים חסדך פנ"ל:

כמאמר חכמינו ז"ל שלעתיד יהיה אחדות גמור • שיהיה כולו הטוב והמטיב • וזה ה' אחד ושמו: זה בחינת אלהים מלכות • כמו שכתוב (שמואל ב ה) ויעש דוד שם: **אחד** גימטריא **אהבה** היינו הן ה' שהוא רחמים • הן שמו שהוא בחינת אלהים • בחינת דין • כולה למוכתב • מחמת אהבה שהקדוש ברוך הוא אוהב אותו • כמו שכתוב (משלי א) את אשר יאהב ה' יוכיח • וכתוב (עמוס א) רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה על בן אפקוד עליכם עונותיכם:

ה ועונותיו של אדם הם על עצמותיו • כמו שכתוב (חוקקא ל"ב) ותהי עונותם חקוקה על עצמותם • וכל עבירה יש לה צירוף אותיות • וכשעבר איזה עבירה • אזי נחקק צירוף רע על עצמותיו • ועל ידי זה מכנים בחינת הדבור של הלאו הזה שעבר • בתוך הטומאה • היינו שמכנים בחינת מלכות • שהוא בחינת דבר אחד לדור • הוא מכנים אותה • בתוך העבירה • ונותן להם ממשלה • למשל • אם עבר על דיבור של הלאו לא יהיה לך • אזי מחריב הצירוף הטוב של הדיבור • ובונה צירוף רע • ונחקק הצירוף הזה על עצמותיו • ונוקם בו • כמו שכתוב (ירמיהו ה) עונותיכם הטו אלה • וכתוב (תהלים לד) תמותת רשע רעה • ועל ידי וידידי דברים • יוצא מעצמותיו האותיות החקוקים עליהם • ונעשה מהם הדיבור של הוידוי • כי הדיבור יוצא מעצמותיו • כמו שכתוב (שם לה) כל עצמותי תאמרנה • ומחריב הבנין והצירוף הרע • ובונה מהם מלכות דקדושה: וזה שאמרו חכמינו ז"ל (סוטה ו) בשעה שהלכו ישראל במדבר • היו עצמותיו של יהודה מגולגלין • עד שאמר משה שמע ה' קול יהודה • שבקש משה מהקדוש ברוך הוא • שיזכור ליהודה הוידוי שהתודה • וכן הוי ליה • וזה הוקא עצמותיו היו מגולגלין • על שם ותהי עונותם חקוקה על עצמותם • ועל ידי הוידוי נתתקנו • ועלו כל חד לדוכתיה: ויהודה • זה בחינת מלכות • רמוז • שבחינת מלכות • נתתקן על ידי וידידי דברים • וזה נעשה על ידי משה • שזכר משה הוידוי • כי בן צריך • שיהיה הוידוי לפני תלמיד חכם • וכל תלמיד חכם הוא בחינת משה • כמו שאמרו משה שפיר קאמרת • ובהו שזכר משה הוידוי • נעשה באלו התורה עכשיו לפני משה • ועל ידי זה נתתקן בחינת מלכות • ונחריב הצירוף הרע שנתקק על עצמותיו: ו **וזה** בחינת החזרת המלכות לשרשה • כי שרש המלכות הוא איש • כמו שאמרו חכמינו ז"ל (סנהדרין קא ע"ב) למה טעה נבט שראה שיצא איש מאמתו • והתורה נקראת איש שמשם המלכות • כמו שכתוב (ירמיהו כג) הלא כה דברי כאש • וכתוב (משלי ה) כי מלכים ימלוכו • ועיקר התורה הם התלמידי חכמים • כמו שאמרו חכמינו ז"ל (מכות כב ע"ב) כמה טפשי דקיימא מקמי ספר תורה ולא קיימי מקמי צורבא מדרבנן: וזהו (במדבר לא) וכל דבר אשר יבא כאש תעבירו כאש • דבר • זה בחינת מלכות • שנמשך בתוך הטומאה • בתוך חמימות היצר • כמו (קידושין פא) נורא ביה

עמרם • תעבירו כאש • תיקונו על ידי איש • היינו וידידי דברים לפני תלמיד חכם כנ"ל: וזה לשון עבירה • שהצירוף של עבירה עובר בתוך עצמותיו • מעבר אל עבר • ומצוה לשון התחברות • פשעושה חבילות חבילות של מצות • אזי נתחברו שבדי עצמותיו • כמו שכתוב (תהלים לד) שומר כל עצמותיו:

ז וזה פירוש (משלי טו) חמת מלך מלאכי מות • כי חמתו של הקדוש ברוך הוא בשביל המלכות שהשפיל על ידי עונותיו • ואיש חכם יכפרנה • היינו בחינת תלמיד חכם • בחינת משה • הוא יכפר לו • כמו שכתוב (מכת י) ועובר על פשע לשארית • למי שמושים עצמו כשיריים (ראש השנה יז) • נמצא כשפא לפני תלמיד חכם ומוציא כל צירופיו לפני התלמיד חכם • והתלמיד חכם הוא בחינת משה שמושים עצמו כשיריים • כמו שכתוב (במדבר יב) והאיש משה עניו מאוד • ועל ידי זה נקרא איש חכם • כמו שכתוב (איוב כח) והחכמה מאין תמצא • ובהו יש כח לתלמיד חכם לכפר • כמו שנאמר ואיש חכם יכפרנה: **ובשביל זה** • כשהתפלל משה על חטא העגל • אמר (שמות לב) אם תשא חטאתם • ואם אין מחני נא • כי זה מן הנמנע • שלא יבא לאדם איזה גדלות • כששומע שמספרין שבחו • כל שבן בשמלך גדול משבח ומפאר את האדם • אזי בודאי מן הנמנע • שלא יבא לו איזה גדלות • אבל צריך לזה ביטול כל הרגשותיו וחומרותיו • אזי יכול האדם לשמוע שבחו • ולא יבא לו שום גדלות • כמו משה רבינו • שראה כתוב בתורה • וידבר ה' אל משה • ויאמר ה' אל משה • וישראל קוראין בכל יום בתורה שבחו של משה • והוא בעצמו מספר להם שבחו • ולא היה למשה שום התפארות וגדלות מזה • כמו שכתוב והאיש משה עניו מאוד • ובודאי על ידי ענוותנותו • היה כח ביד משה לכפר עון העגל • כמו שכתוב ואיש חכם יכפרנה • וזה שמען משה • ואם אין • היינו אם לא תשא חטאתם • בזה אתה מראה • שאין לי כל כך עניויות • שאוכל לכפר להם עון העגל • ככן בקשתי • מחני נא • כדי שלא אכשל בגדלות • שאני רואה ושומע בכל עת סיפור שמי ושבחי בתורה • כי מי יוכל לעמוד בזה • שישמע סיפור שבחו ולא יתגאה • אם לא עניו גדול • ואם אני עניו • צריך לך שתשא חטאתם • כמו שכתוב ועובר על פשע לשארית וכו':

זזה (דברים לב) ויהי בישורון מלך • היינו שמלכות עלה לשרשה • כמו שכתוב (תהלים ל"ז) וענווים ירשו ארץ • וארץ הוא דינא דמלכותא • כמו שכתוב (איוב כ) וארץ מתקוממה לו:

ח וזהו שאמרו חכמינו ז"ל (סוטה כ"א) משל לאחד שתהיה מהלך בדרך • באישון לילה ואפילה • ומתירא מן הקוצים • ומן הפחתים • ומתהי רעה • ומלסטים • ואינו יודע באיזה דרך מהלך וכו':

כי זה ידוע שכל המדות רעות ותולדותיהן • נמשכין

יום המיתה . רמז על ויודוי . כמו שאמרו רבותינו ז"ל (סנהדרין מג ע"ב) כל המומתין מתודין . וזה נקרא פֶּרֶשֶׁת דְּרָכִים . כי התלמיד חכם מפריש לו דרך לפי שרש נשמתו . אזי ניצול מכולם . כי קודם שהתנודה . אף על פי שהיה אצל התלמיד חכם . ונתן לו ממון . עדיין אינו יודע באיזהו דרך הוא מהלך . כי יש דרך ישר לפני איש ואחרייתה דרכי מות (משלי יד) . אבל כשהגיע לפרשת דרכים זה תלמיד חכם ויום המיתה . היינו ויודוי דברים לפני תלמיד חכם . אזי ניצול מכולם :

ט וְזֶה בְּכָל פַּעַם שבא אצל תלמיד חכם . ומספר לפניו כל לבו . והתלמיד חכם הוא בחינת

משה . שהוא בחינת אין כמו שכתוב והחכמה מאין תמצא . ועל ידי זה אתה נכלל באין סוף : וזה בחינת זרקא . דאזדריקת לאתר דאתגטילת מתמן . שתחזיר את המלכות לאין סוף . שהוא רצון שפכל הרצונות . כי המלכות . שהוא בחינת אותיות הדיבורים . כל אות ואות . מלוכש בה רצון השם יתברך . שרצון השם יתברך היה . שזאת האות יהיה לה תמונה כזו . ואות אחרת יהיה לה תמונה אחרת . נמצא שרצונות היינו תמונות אותיות . הם התגלות מלכותו יתברך שמו . וכל אלו הרצונות היינו התמונות . נמשכין מרצון אין סוף . שאין בו תמונה . וכל הדברים והישות שבעולם . הם מהאותיות . היינו ממלכות . כי ישות הוא מחמת המלכות . שרצה הקדוש ברוך הוא שיתגלה מלכותו בעולם . ועל ידי זה ברא את העולם מאין ליש . וכל הרצונות . היינו התמונות וכל הישות . היינו בחינת מלכות . מקבל חיותם . מרצון אין סוף . כמו שאמרו (מגילה לא) בכל מקום שאתה מוצא גדולתו של הקדוש ברוך הוא . היינו מלכותו . היינו רצונות : שם אתה מוצא ענוותנותו . היינו רצון אין סוף : וזה בחינת התפשטות הנשמות . כי פשוטה להכלל ברצון אין סוף . צריך לכבול את הישות שלו . וזה שכתוב בזהר . שהסתלקות משה בשבת בשעתא דמנחה . שאז התגלות רעוא דרעוין . שהוא בחינת רצון אין סוף . שפכל הרצונות . מקבלין חיותם ממנו . וזה מחמת שבטל משה כל ישותו . כמו שכתוב (שמות מז) ונחנו מה : וזה פירוש (דברים לד) ויקבור אותו בניא . זה בחינת אין . כמו שכתוב (ישעיה כם) כל גיא ינשא . בארץ מואב . זה בחינת מלכות . שדוד בא ממואב . שנסתלק משה בתוך אין סוף . בתוך רצון שברצונות . בתוך רעוא דרעוין . שהוא בחינת רצון אין סוף . המלוכש ברצונות . בתמונות אותיות . בבחינת מלכות . כמו שאמרו בכל מקום שאתה מוצא גדולתו . היינו מלכות . בחינת רעוין . שם אתה מוצא רעוא . רצון אין סוף . וזה מול בית פעור . כי אמרו חכמינו ז"ל (מדרש אנדה מואב בתו סוטה י"ד) למה נקרא שמו פעור על שם שפוער פיו . כי כשפוגמין במלכות אזי יש לו כח לפעור פיו בצירופים רעים . אבל משה שתקן מדת המלכות . על ידי זה לא היה יכולת ביד פעור לפעור פיו . וזה ולא ידע איש .

הבחינה הראשונה . כשרואה את הצדיק . כמו שכתוב (שעה 5) והיו עיניך רואות את מוריד . וזאת הבחינה מבטלת המדות רעות הנמשכין משני היסודות דומם צומח . היינו עצבות ותולדותיה . ותאוות רעות . כי צדיק הדור נקרא אם . על שם שהוא מניק לישראל באור תורתו . והתורה נקראת חלב . כמו שכתוב (שיר השירים ד) דבש וחלב תחת לשונך . וזה אנו רואים בחוש . כשהתינוק הוא בעצבות ועצלות . כשרואה את אמו . הוא נתעורר בנרצות גדול לקראת אמו . היינו לשרשו . גם אנו רואים בחוש . כשהתינוק עוסק בדברי שטות שלו . אף על פי שיש לו תאוה גדולה לזה . אף על פי כן . כשרואה את אמו . הוא משליך כל תאוותיו אחר כתפיו . ומושיך את עצמו לאמו . נמצא שנתבטלן המדות רעות של שני היסודות דומם צומח על ידי הסתכלות פני הצדיק . והיו ומתיירא מן הקוצים . שהוא בחינת צומח . ופחתים . שהוא בחינת דומם . וכשנודמן לו אבוקה של אור . זה תלמיד חכם שהוא אביק באור התורה . ועל ידו ניצול ממדות רעות של שני יסודות דומם צומח . ואז ניצול מן הקוצים . ומן הפחתים :

הבחינה שנייה . הצדקה שנותן לתלמיד חכם . שעל ידי זה ניצול ממדות רעות . של שני יסודות

חי מדבר . שהן בחינת חיה רעה ולסטים . שהן דברים בטלים ונאווה ותולדותיהן . כי על ידי דברים בטלים ולשון הרע . בא עניות . כמו שכתוב (שמות ד) כי מתו כל האנשים . זהו עניות . גם בגאווה אמרו (קדושין מט) סימן לנפשות הרוח עניות . ועל ידי צדקה נתעשר . כמו שאמרו חכמינו ז"ל (גיטין ו) אם שלמים וכן רבים וכן נגוזו ועבר . ועניתך לא אענך . שוב אין מראין לו סימני עניות . וזהו . כיון שעלה עמוד השחר ניצול מחיה רעה . ומלסטים . עמוד השחר . רמז לצדקה . כמו שכתוב (ישעיה נח) כי תראה ערום וכסיתו וכו' . אז וקע כשחר אורך . נמצא על ידי צדקה . ניצול ממדות רעות של שני יסודות חי מדבר . שהם בחינת חיה רעה ולסטים :

הבחינה השלישית . כשמתנודה ויודוי דברים לפני

התלמיד חכם מרדיק אותו בדרך ישר לפי שורש נשמתו . וזה הגיע לפרשת דרכים . ואמרו חכמינו ז"ל (שם בסוטה) זה תלמיד חכם ויום המיתה . זה בחינת ויודוי דברים לפני תלמיד חכם .

ל

לא

לב

לג

לד

כו

כו

כח

כט

ל

אפילו משה לא ידע (כמו שאמר רבותינו ז"ל סוטה יד) כי נתבטל לגבי אין סוף; וכל זה היה במותו. אבל בודאי גם בחייו היה לו התפשטות הנשמות. והיה מדבק את עצמו באור אין סוף. אבל ההתפשטות היה בבחינת והחיות רצוא ושוב. כי הקדוש ברוך הוא רוצה בעבודתו. כמו שאומרים ואבית תהלה מגושי עפר מקרוצי חומר. ובשביל זה צריך שלא ישאר בן. אלא עד עת שיבא הקדוש ברוך הוא בעצמו ויטול נשמתו. וזה שאנו רואים. שלפעמים נתלהב אדם בתוך התפלה. ואומר כמה תיבות בהתלהבות גדול. זה בחמלת ה' עליו. שנפתח לו אור אין סוף. והאיר לו. וכשרואה אדם התנוצצות הזאת. אף על גב דאיהו לא חזי מזליה חזי. תיכף נתלהב נשמתו לדביקות גדול. לדבק את עצמו באור אין סוף. וכשיעור התגלות אין סוף. לפי מנין התיבות שנפתחו והתנוצצו. כל אלו התיבות אומר בדביקות גדול ובמסירת נפשו ובביטול בחותיו. ובשעה שנתבטל לגבי אין סוף. אזי הוא בבחינת ולא ידע איש. שאפילו הוא בעצמו אינו יודע מעצמו. אבל זאת הבחינה צריך להיות רצוא ושוב. כדי שיתקיים ישותו. נמצא כשהוא בבחינת ושוב. אזי צריך להראות גם לדעתו. כי מתחלה בשעת דביקות. היה נתבטל הדעת. כמו שכתוב ולא ידע איש. וכשהוא בבחינת ושוב. ששלב לדעתו. לישותו. אז שב לדעתו. וכששלב לדעתו. אז הוא יודע אחדות האין סוף וטובו. ואזי אין חילוק בין ה' לאלקים. בין מדת הדין למדת הרחמים. כי באין סוף אין שייך חס ושלום שינוי רצון. כי השינויים אינו אלא בשינוי התמונות. אבל על ידי הדביקות של אדם באין סוף. ששם אין שינוי רצון. כי שם רצון פשוט. ואחר כך נשאר בו רשימו מאחדות הזאת. ואחר כך נעשה בבחינת ושוב. אזי הרשימו מראה לדעת. שידע שכולו טוב וכולו אחד:

וזה שאמר משה לדורו. (דברים ה) אתה הראת לדעת. כי ה' הוא האלהים. כי משה הוא בבחינת אין. ודורו הדבוקים אליו. ראוי להם לדעת. היינו להאיר לדעת. בבחינת אין סוף. בבחינת רצוא ורעיון. בבחינת ה' הוא האלהים: וזה פירוש אמר רבה בר בר חנה זימנא חדא הוה קאזלינן בספינתא וחזינן ההוא פוורא דיתבא ליה אכלא מינא באוסיה ואידחיהו מיא ושדיוהו לגוורא וחרוב מיניה שיתין מחווי ואכלו מיניה שיתין מחווי ומלחו מיניה שיתין מחווי ומלאו מחד גלגלא דעינא תלת מאה גרבי דעינא תלת מאה גרבי משחא וכי תדרן לבתר

תריסא ירחי שתא חזינן דהוה קא מנסרי מנרמיה ממללתא ויהבי למכניניהו הנד מחווי: (בבא בתרא עג)

פירוש ספינה לשון חשיבות. בחינת מלכות. שרבה בר בר חנה חקר בשכלו אודות המלכות. איך בני ישראל מעלין אותה. וחזינן האי פוורא. ישראל מכונין בשם דגים. כמו שכתוב (בראשית מח) וידגו לרוב בקרב הארץ. דיתבא ליה אכלא מינא בנחיריו. זה בחינת תפילתן של ישראל. כמו שכתוב (ישעיה מח). ותהלתי אחסם לך. שנתערב שרץ. היינו טומאה. בתפלתו ועבודתו. ובכלל אותו. ולא היה יכול איש הישראלי הזה לעבוד עבודתו תמה. מה עשה האיש הזה. עשה שלש בחינות הנ"ל. היינו התקשרות להצדיק. ונתינת הצדקה. וידידי דברים. וזה פירוש ומתה ואידחיהו מיא ושדיוהו לגוורא והזכיר השלש בחינות מעילא לתתא. ומתה. זה בחינת וידידי דברים. כמו שאמרנו כל המומתין מתוודין. ואידחיהו מיא. זה בחינת צדקה. כמו שכתוב (קהלת יא) שלח לחמך על פני המים. וכתיב (ישעיה לב) אשריכם זורעי על כל מים. ושדיוהו לגוורא. הצדיק נקרא גוורא. לשון גדר. שהוא גודר פרצותיהן של ישראל. וזה ושדיוהו לגוורא. שהקריב את עצמו לצדיק. ועל ידי שלש בחינות אלו. וחרב מינה שיתין מחווי. שעל ידי המיתה. היינו וידידי דברים. העלה את המלכות מבין הסטרא אחרא. והצדיק הורה לו את הדרך הישר. כמו שכתוב בהפטרות בראשית (ישעיה מב) אחריו הרים ונבעות. רמז על חורבן ממשלת העכו"ם. והולכתי עורים בדרך לא ידעו. זה בחינת שהצדיק הורה לו דרך ישר. זה בחינת פרשת דרכים כנ"ל: ושיתין מחווי. רמז על עליית המלכות. דכתיב ביה (שיר השירים ו) ששים המה מלכות: ואכלו מינה שיתין מחווי. רמז על שני מדות רעות של חי מדבר. שעל ידו בא עניות כנ"ל. ועל ידי צדקה מתקן אותם. וימשוך שפע. וזה אכלו מינה. ושיתין מחווי. רמז. על בחינות ששים גבורים. שמשם בא פרנסה. כמו שאמרנו גבורות גשמים: ומלחו מינה שיתין מחווי. זה רמז. על תיקון שני מדות רעות דומם צומח. על ידי קרבת להצדיק. כי הצדיק הוא ברית מלח עולם. גם עצבות ותאוות באים מדמים עכורים. ועל ידי מלח פולט הדמים רעים. ושיתין מחווי. זה רמז. על ששים אותיות שבברכת פהנים. שהם ביד הצדיק. כמו שכתוב (משלי י) ברכות לראש צדיק: ומלאו מחד גלגלא דעינא תלת מאה גרבי משחא. גרבי משחא. זה בחינות הדעת. כי שמן משחת קודש זה בחינת שכל. ותלת מאה. זה בחינות משה. שהוא בחינת מה שהצדיק מקטין את עצמו בבחינת מה. בשלש בחינות צריך להקטין את עצמו. כמו שכתוב (ירמיה ט) אל יתהלל חכם גבור ועשיר. נמצא שבכל בחינה מאלו שלש בחינות. הוא נעשה מה. ועל ידי זה יש לו התפשטות

(סנהדרין ל"ו) נמצא בשהעולם נברא בשבילי. צריך אני לראות ולעיין בכל עת בתיקון העולם. ולמלאות חסרון העולם. ולהתפלל בעבורם. וענין התפלה הן בשני פנים. היינו קודם גזר דין מתפללין כסדר התפלה. ואין צריך להלביש התפלה. אבל לאחר גזר דין צריך להלביש התפלה. כדי שלא יבינו המלאכים העומדים לשמאל. ולא יקמרגו. כמו שכתוב (דניאל ה) בגזירת עירין פתגמין. היינו לאחר גזר דין. אזי במאמר קדישין שאלתין. אזי הצדיקים מלבישים שאלתם במאמר:

ב אבל איך ידעינן בין קודם גזר דין בין לאחר גזר דין. על ידי המצות שאנו עושים. יכולין אנחנו לידע בין קודם גזר דין לאחר גזר דין. ודווקא בשעושיין המצוות בשמחה גדולה כל כך. עד שאין רוצה בשום שכר עולם הבא. אלא הוא רוצה שיומין לו הקדוש ברוך הוא מצוה אחרת בשכר מצוה זאת. כמאמר חכמינו ז"ל. (אבות פ"ד) שכר מצוה מצוה. כי הוא נהנה מהמצוה בעצמה. וזהו החילוק שבין נבואת משה רבינו לבין נבואת שאר נביאים. כפירוש רש"י וידבר משה אל ראשי המטות וכו'. זה הדבר אשר צוה ה'. פירש רש"י כל הנביאים נתנבאו בכה אמר ה'. נוסף עליהם משה שהתנבא בזה הדבר. כי בחינת כה. הוא אספקלריא שאינה מאירה. וזה הדבר הוא בחינות אספקלריא המאירה. ואלו השתי בחינות נביאות. יש בעבודת הבורא. יש אדם שעושה המצוה בשכר עולם הבא. שאינו נהנה מהמצוה בעצמה. אלו לא היו נותנין לו עולם הבא בשכרה. לא היה עושה אותה. וזה בחינת כה אספקלריא שאינה מאירה. כמו אדם שרואה איזה דבר מרחוק. כן הוא עושה המצוה בשביל שכרה הבא לעת רחוק. היינו אחר עולם הזה. ושילום שכר נקרא בשם נביא. כי ראשי תיבות של **יבא ברנה נושא אלומותיו** ושם בפסוק הזה נרמז על שילום שכר. (תהלים קכ) הלוד ילד ובכה נושא משך הזרע. שמצמער בעשייתה. בא יבא ברנה נושא אלומותיו. שישמח לעתיד כשיקבל שכר המצות. ראשי תיבות של **יבא ברנה נושא אלומותיו** ראשי תיבות **נביא**. אבל נביא שמתנבא בזה הדבר. שאינו רוצה בשכר המצות. אלא רוצה במצוה בעצמה. שהוא משמח כל כך בעשייתה. עד שמקאם בכל מין שכר. נמצא שעולם הבא שלו בהמצוה בעצמה. וזה בחינת נביא היינו שילום שכר. בבחינת זה הדבר. בראיה יפה וברה. כמו כן הוא נהנה מהמצוה בעצמה. ושכרו נגד עניו. ומי שהוא במדרגה הזאת. שעושה המצוה בשמחה גדולה כל כך. עד שאין רוצה בשום שכר עולם הבא בשבילה. הוא יכול לידע בין קודם גזר דין לאחר גזר דין. כי המצות הם קומה שלימה. והם מחיין את כל הקומות. הן קומת אדם. הן קומת עולם. הן קומת שנה. כי עולם שנה נפש. הן מקבלין החיות מהמצות. כמו שכתוב (תהלים לז) וכל מעשיהו באמונה. וכתוב (שם קט) כל מצותיך אמונה. והקדוש ברוך הוא הוא אחדות פשוט עם המצות. וכשמעשה הקדוש ברוך הוא

התפשטות הגשמיית. ומדבק באור אין סוף שאין שם שום שינוי רצון. אלא ה' הוא האלקים כנ"ל. היינו כולו הטוב והמטיב. וזה בחינת חד גלגלא דעינא. כמובא באידירא. ולזימנא דאתי ישתכח בה עינא חד דרחמי. זה בחינת כולו הטוב והמטיב. נמצא כשהצדיק עושה עצמו מה. מדבק את עצמו לעינא חד דרחמי. היינו לאין סוף. ואחר כך כשחוזר בבחינת רצוא ושוב. אז ממשיך מאוד אין סוף האחדות הרצון הפשוט שם דרך המה שלו. ונעשה ממה מאה. כמו שאמרו אל תקרי מה אלא מאה. ונעשה תלת מאה מתלת מה. וממשיך אור הזה לדעתו ולשכלו. היינו גרבי דמשחא. שהוא בחינת שכל כנ"ל. אתה הראית לדעת. שממשיך אור אין סוף לדעתו. שידע האחדות שה' הוא האלהים. ויברך הטוב והמטיב על הכל. כמו לעתיד לבא:

כי הדרן ואתאן לבתר תריסר ירחי שתא. וקחוינן דהוי מנסרי מגרמייהו לבניינא הנך מחוזא. כי מאחורי הקדושה. שהם שני עשר שבטים. שעל ידם נתתקן מלכות הנ"ל. ואחריהם הוא המומאה. ויש בני אדם שיוצאין מהקדושה. וזה שספר התנא. שהדר וחזר לעיין באלו שהם בתר תריסר ירחי שתא. שהם אחורי שנים עשר שבטים דקדושה. שיוצאין מכלל ישראל על ידי מעשיהם הרעים. וחוינן דהו מנסרי מגרמייהו. היינו שעל ידי מעשיהם הרעים החקוקים על עצמותם. והחקיקה עובר מעבר לעבר כנסירה ממש. אבל על ידי שאיש הישראלי הנ"ל נתעורר בתשובה על ידי שרץ קמן שבגחיריו. על ידי שהרגיש מומאה קטנה שמבלבלת אותו. על ידי תשובתו. גורם שגם אלו הרשעים נעשו כסא לקדושה. ויהבי לבניינא הנך מחוזא. שעוזרים גם הם לעובדי השם. שיבנו הנך מחוזא הנ"ל:

וזה פירוש אנכי ה' אלהיך. פירוש הן ה'. הן אלהיך. תבין. שכל זאת אנכי. היינו שתקנים בה' אהלל דבר באלהים אהלל דבר. היינו כולו הטוב והמטיב כנ"ל. אשר הוצאתיך מארץ מצרים. דאיתא במדרש (בראשית פ' ט"ו). כי כל הגליות נקראים על שם גלות מצרים מפני שהם מצירים לישראל. היינו שעל ידי הצדיק נתבטל מלכותם וממשלתם של העכו"ם. כי על ידי זה עולה מתוכם מלכות דקדושה כנ"ל. מבית עבדים. זה רמז על ביטול המדות רעות של ארבע יסודות המכונים בשם עבדים. כי כל הארבעה יסודות הם מתחת גלגל הירח. והירח מכונה בשם עבד. כמובא בזוהר (פ' וישב ד' קפ"א) הגה ישכיל עבדי דא סיהרא. פירוש על ידי הצדיק עולה המלכות מן הסטרא אחרא. ונתבטלים המדות רעות. ועל ידי זה האדם בא לבחינת עולם הבא. לבחינת בה' אהלל דבר באלהים אהלל דבר:

ה (תהלים צח) בחצוצרות וקול שופר תריעו לפני וכו' :

א כי צריך כל אדם לומר כל העולם לא נברא אלא בשבילי

הַצַּדִּיק רַבִּי לֹוִי יִצְחָק
מִבְּאֵרֵי טָשׁוּב
הַפְּלִיג מְאֹד בְּשִׁבְח
מֵאֵמֶר "אֲנֹכִי"
הַמְדַּבֵּר מֵעַנִּין וְדוֹי
דְּבָרִים

(שֵׁשׁ"ק הַחֲדָשׁ ח"ג תַּקֵּנֵב)

ספר ליקוטי מזהר"ן

מוגה ע"פ מהדורת תקפ"א
ומסודר באופן מיוחד
המקל על הגרסא והעיון
השינון והזכרון

ללמוד ולהבין

כללי הפיסוק

נקודה.

סימן להפסק שלם ומוזגמר, ומקומה בסוף משפט.
דוגמא: הן ברוחני הן בגשמי.

נקודותיים:

באות לפני ציטוט הנאמר כלשונו, וכגון לפני פסוק,
מדרש וכדו':

דוגמא: כמו שכתוב: (קהלת ח) "הַכֶּמֶת אֲדָם תֵּאִיר פָּנָיו".
אמר לי: ההוא עישבא - סמתי הרה,

פסיק,

בא לסמן הפסקה קלה בין החלקים השונים שבמשפט.
דוגמא: דלית לה מגרמה כלום, כי אם מה שמקבלת מהקמה;

או לפני פירוט דברים שונים ולפני חילוק כלשהוא.
דוגמא: שנים:

שיש בהם שבחו של מקום,
ושאלת צרכיו;

לפני ואחרי מילות הסבר, או הסגר, הבאים בתוך
משפט.

דוגמא: כי על נם, היינו על דבר חידוש, מתמיהין.
אזי נעשה, כפיככול, בחינת אשה,

בדרך כלל סימון הנקודותיים לא בא בזה אחר זה,
במקרה הצורך בא לראשונה פסיק, ונקודותיים בציטוט
השני.

דוגמא: וזה פירוש, אמר רב אשי: וכו'.

בין מילים מקבילות.

דוגמא: צדיק הדור, שהוא בחינת משה, מאור הגדול,
בחינת אקני"ה, בחינת פתח, בחינת כבוד, כנ"ל;

סימן שאלה?

בא להבעת שאלה תמיהה או קושיא.
דוגמא: ועל ידי מה זוכה לבחינת משפט?

נקודה ופסיק;

מסמנים הפסקה גדולה יותר מפסיק, אך פחותה
מנקודה. בדרך כלל הבאנו אותם בין שני חלקי פסקה
שיש ביניהם הקבלה מסוימת.

סימן קריאה!

בא להבעת התרגשות והתפעלות.
דוגמא: אשרי מי שזוכה להשיגם!

דוגמא: כי עכשיו בעונותינו הרבים,
חן וחשיבות האמתי של ישראל נפל,
כי עכשיו עיקר החשיבות והחן הוא אצלם;
אבל על ידי התורה,
נתעלה החן והחשיבות של ישראל וכו',

סימן תמיהה!?

בא להבעת תמיהה יתירה והשתוממות מרובה.
דוגמא: בהאיד אנפין ייעול קדם מלכא!?

קו מפריד -

בא לסמן הפרדה כלשהיא, פחותה מפסיק.
דוגמא: כי הלכנה - אין לה אור מעצמה.

מרכאות "

בין מרכאות בא פסוק.
דוגמא: וזה נקרא: "ה' אחר, ושמו אחר".

גרש '

בין שני גרשים בא ציטוט מדברי חז"ל.
דוגמא: וזהו בחינת 'צוציתא דגורא חנורא'.

מורה על השמטת מילה מובנת באותו המשפט.
דוגמא: וכשירדע כל זאת -
נקרא ידועה שלימה.

סוגריים הפוכות)

בא כשרביה"ק חיסר והשמיט מילים בעת העתקת
התורה (עי' סוף תורה נו)

מפריד בין שני חלקי המשפט, כשהשני בא להסביר
את הראשון.

דוגמא: "אילת אהבים ויעלת חן" - שמשלה חן על לומדיה.

ד

אנכי ה' אלהיך

לְשׁוֹן רַבִּינוּ, וְכַרְוָנוּ לְבָרְכָה:

"אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ

מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֶבְדִים." (שמות ב)

ג. וְאִי אֶפְשָׁר לְהָשִׁיב הַמְּלוּכָה לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא,
אֲלֵא עַל יְדֵי ווִידוּי דְּבָרִים לְפָנַי תַּלְמִיד חֶכֶם;
עַל יְדֵי זֶה, מִתְקַן וּמַעֲלָה בְּחִינַת מַלְכוּת לְשִׁרְשָׁה.

וְזֶהוּ פִירוּשׁ: (הושע יד) "קִזְזוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים",

זֶהוּ ווִידוּי דְּבָרִים,

זֶה בְּחִינַת מַלְכוּת,

כְּמוֹ 'דְּבַר אֶחָד לְדוֹר', (סנהדרין ת),

'דְּבַר' - לְשׁוֹן מְנַהֵג וּמוֹשֵׁל;

"וְשׁוּבוּ אֵלַי" -

שִׁיתְקַנּוּ וַיַּעֲלוּ אֶת ה' דְּבָרִים",

אֶת בְּחִינַת מַלְכוּת, בְּחִינַת אֱלֹהִים,

"אֵל ה'";

הֵינּוּ כְּנִ"ל: "בֵּה' אֱהַלֵּל דְּבַר,

בְּאֱלֹהִים אֱהַלֵּל דְּבַר",

הֵינּוּ, שִׂידַע, שְׂכָל מְאֻרְעוּתוֹ - כּוֹלֵם לְמוֹכְתוֹ,

וַיְבַרֵךְ עַל כָּל הַדְּבָרִים: 'הַטּוֹב וְהַמְּטִיב'.

ד. וּכְשִׂידַע כָּל זֹאת -

נִקְרָא יְדִיעָה שְׁלִימָה,

כִּי עֵיקַר הַדַּעַת, הוּא אַחַדוֹת שְׁל חֲסָדִים וּגְבוּרוֹת,

זֶה נִקְרָא דַּעַת,

הֵינּוּ, שְׁלֵא יִחְלֹק בֵּין חֶסֶד לְדִין,

וַיְבַרֵךְ עַל כּוֹלֵם: 'הַטּוֹב וְהַמְּטִיב'.

וְזֶה נִקְרָא: "ה' אֶזְזָד, וַיִּשְׁבוּ אֶזְזָד",

◊ כְּמֵאֲמַר חֲכָמֵינוּ ז"ל, שְׁלַעְתִּיד יִהְיֶה אַחַדוֹת גְּמוּר,

שִׁיחֶיהָ 'כּוֹלֵם הַטּוֹב וְהַמְּטִיב'.

וְזֶה: "ה' אֶזְזָד,

וַיִּשְׁבוּ" - זֶה בְּחִינַת אֱלֹהִים, מַלְכוּת,

כְּמוֹ שְׂכָתוֹב: (שמואל ב ח) "וַיַּעַשׂ דָּוִד עִים";

א. כְּשִׂאָדָם יוֹדַע שְׂכָל מְאֻרְעוּתוֹ הֵם לְמוֹכְתוֹ,

זֹאת הַבְּחִינָה, הִיא מַעֲיִן עוֹלָם הַבָּא,

כְּמוֹ שְׂכָתוֹב: (תהלים נ"ה) "בֵּה' אֱהַלֵּל דְּבַר,

בְּאֱלֹהִים אֱהַלֵּל דְּבַר";

וְזֹאת הַבְּחִינָה - הִיא מַעֲיִן עוֹלָם הַבָּא,

כְּמוֹ שִׂאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל: (פסחים ג)

"בֵּינָם הֵהוּא יִהְיֶה ה' אֶזְזָד, וְכוּ",

וְהַקְשׁוּ: 'וְכִי הָאֵיִדְנָא לָאו הוּא אֶחָד'?

וְתַרְצוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל:

'הָאֵיִדְנָא, מְבָרְכִין עַל הַטּוֹבָה: 'הַטּוֹב וְהַמְּטִיב',

וְעַל הַרְעָה: 'דִּיִּין אֶמַת';

וְלַעֲתִיד, כּוֹלֵם: 'הַטּוֹב וְהַמְּטִיב',

שִׁיחֶיהָ שֵׁם ה', וְשֵׁם אֱלֹהִים -

אַחַדוֹת אֶחָד.

ב. וְזֹאת הַבְּחִינָה, אִי אֶפְשָׁר לְהָשִׁיג,

אֲלֵא כְּשִׂמְעָלָה בְּחִינַת מַלְכוּת דְּקְדוּשָׁה מִהַגְּלוּת,

מִבֵּין הָעֵכוּבִים,

כִּי עֲכָשָׁיו, הַמְּלָכוּת וְהַמְּשָׁלָה - לְהָעֵכוּבִים;

וּבְשִׁבִיל זֶה נִקְרָאִים עֲבוֹדַת אֱלִילִים שְׁלָהֶם בְּשֵׁם: אֱלֹהִים,

כִּי יוֹנְקִים מִבְּחִינַת מַלְכוּת, הַנִּקְרָא אֱלֹהִים,

כְּמוֹ שְׂכָתוֹב: (תהלים עד) "אֱלֹהִים מַלְכֵי מַקְדָּם";

וּכְשִׂמְעָלִין בְּחִינַת מַלְכוּת מִבֵּין הָעֵכוּבִים,

אִזּוּ נִתְקַיְּיִם: (שם מו) "כִּי מִלְךָ כָּל הָאָרֶץ - אֱלֹהִים".

"אָזוד" – גימטריא: אַהבה;

היינו, הן "ה", שהוא רחמים, הן "שמו", שהוא בחינת אלהים, בחינת דין – כולה לטובתך, מחמת אהבה שהקדוש ברוך הוא אוהב אותך, כמו שכתוב: (משלי ג) "את אשר יאהב ה' יוכיז", וכתוב: (עמוס ג) "רק אתכם ידעתי מכל משפחות הארמה, על כן אפקוד עליכם עונותיכם".

ה. ועונותיו של אדם, הם על עצמותיו,

כמו שכתוב: (יחזקאל לב*)

"ותהי עונותם זקוקה על עצמותם", וכל עבירה, יש לה צירוף אותיות, וכשעבר איזה עבירה – אזי נחקק צירוף רע על עצמותיו; ועל ידי זה, מכניס בחינת הדבור של הלאו הזה שעבר, בתוך הטומאה, היינו, שמכניס בחינת מלכות, שהוא בחינת דבר אחד לדור, הוא מכניס אותה, בתוך העבו"ם, ונותן להם ממשלה; למשל, אם עבר על דיבור של הלאו "לא יהיה לך" – אזי מחריב הצירוף הטוב של הדיבור, ובונה צירוף רע,

ונחקק הצירוף הזה על עצמותיו,

ונקם בו,

כמו שכתוב: (ירמיהו ה) "עונותיכם הטו אלה",

וכתיב: (תהלים לד) "תמונת רשע – רעה".

ועל ידי ווידוי דברים –

יוצא מעצמותיו האותיות החקוקים עליהם,

ונעשה מהם הדיבור של הווידוי,

כי הדיבור, יוצא מעצמותיו,

כמו שכתוב: (שם לה) "כל עצמותי תאמרנה",

ומחריב הבנין והצירוף הרע,

ובונה מהם מלכות דקדושה.

וזה שאמרו חכמינו ז"ל: (סוטה ז)

'בשעה שהלכו ישראל במדבר,

היו עצמותיו של יהודה מגולגלין,

עד שאמר משה: "שמוע ה' קול יהודה",

שבקש משה מהקדוש ברוך הוא:

שיזכור ליהודה הווידוי שהתודה,

וכן הוי ליה;

וזה, דוקא עצמותיו היו מגולגלין,

על שם: "ותהי עונותם זקוקה על עצמותם",

ועל ידי הווידוי – נתתקנו, ועלו כל חד לדוכתיה.

ויהודה – זה בחינת מלכות,

רמוז, שבחינת מלכות, נתתקן על ידי ווידוי דברים.

וזה נעשה על ידי משה,

שזכר משה הווידוי,

כי בן צריך, שיהיה הווידוי לפני תלמיד חכם,

וכל תלמיד חכם הוא בחינת משה,

כמו שאמרו: 'משה שפיר קאמרתי';

ובזה שזכר משה הווידוי,

נעשה כאלו התודה עכשיו לפני משה,

ועל ידי זה נתתקן בחינת מלכות,

ונחריב הצירוף הרע שנחקק על עצמותיו.

ו. וזה בחינת החזרת המלכות לשרשה;

כי שרש המלכות הוא אש,

כמו שאמרו חכמינו ז"ל: (סנהדרין קא)

'למה טעה נבט?

שראה שיצא אש מאמתו';

והתורה נקראת: אש,

שמשם המלכות,

כמו שכתוב: (ירמיהו כג) "הלא כה דברי פאש",

וכתיב: (משלי ח) "בי מלכים ימלוכו";

ועיקר התורה, הם התלמידי חכמים,

כמו שאמרו חכמינו ז"ל: (מכות כב)

'כמה מפשאי דקיימא מקמי ספר תורה,

ולא קיימי מקמי צורבא מדרבנן'.

וזהו: (במדבר לא*) "וְכָל דְבַר אֲשֶׁר יִבֹּא בְּאֵשׁ – תַּעֲבִירוּ בְּאֵשׁ".

"דְּבַר" – זה בחינת מלכות, שנמשך בתוך הפומא, בתוך חמימות היצר,

כמו: (קידושין פא) 'נורא ביה עמרם';

"תעבירו באש" –

תיקונו על ידי אש,

היינו וידידי דברים לפני תלמיד חכם, כנ"ל.

וזה לשון: עבירה –

שהצירוף של עבירה – עובר בתוך עצמותו מעבר אל עבר.

ומצוה –

לשון התחברות;

כשעושה 'חבילות חבילות של מצות' –

אזי נתחברו שבירי עצמותיו,

כמו שכתוב: (תהלים לד) "שׁוֹבֵר כָּל עֲצָמוֹתָיו".

ז. וזה פירושו: (משלי טז) "זִמְזִמַת מֶלֶךְ – מִלְאֲכֵי מוֹת",

כי חמתו של הקדוש ברוך הוא –

בשביל המלכות שהשפיל על ידי עוונותיו;

"וְאֵישׁ זֹכֵם יִכְפֹּרָה" –

היינו בחינת תלמיד חכם, בחינת משה –

הוא יכפר לו.

כמו שכתוב: (מיכה י) "וְעוֹבֵר עַל פְּשַׁע לְשִׁאֲרִית" –

'למי שמשים עצמו בשיריים'. (ראש השנה יז)

נמצא, כשבא לפני תלמיד חכם,

ומוציא כל צירופיו לפני התלמיד חכם,

והתלמיד חכם הוא בחינת משה, שמשים עצמו בשיריים,

כמו שכתוב: (במדבר יב) "וְהָאִישׁ מִשֵּׁה עֲנִיו מְאֹד";

ועל ידי זה נקרא: "איש זכם",

כמו שכתוב: (איוב כח) "וְהִזְזַכְמָה – מֵאֵין תַּמְצֵא";

ובזה יש כח לתלמיד חכם לכפר,

כמו שנאמר: "וְאֵישׁ זֹכֵם יִכְפֹּרָה".

ובשביל זה, כשהתפלל משה על חטא העגל,

אמר: (שמות לב) "אִם תִּשָּׂא זֹטָאתֶם,

וְאִם אֵין – מִזִּזְנֵי זָא".

כי זה מן הנמנע, שלא יבא לאדם איזה גדלות, כששומע

שמשפירין שבחו,

כל שבן בשמלך גדול משבח ומפאר את האדם,

אזי, בודאי מן הנמנע, שלא יבא לו איזה גדלות;

אבל צריך לזה ביטול כל הרגשותיו וחומריותיו,

אזי יכול האדם לשמוע שבחו, ולא יבא לו שום גדלות;

כמו משה רבינו, שראה כתוב בתורה:

"וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה", "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה",

וישראל קוראין בכל יום בתורה שבחו של משה,

והוא בעצמו מספר להם שבחיו,

ולא היה למשה שום התפארות וגדלות מזה,

כמו שכתוב: "וְהָאִישׁ מִשֵּׁה עֲנִיו מְאֹד";

ובודאי על ידי ענוותנותו –

היה כח ביד משה לכפר עון העגל,

כמו שכתוב: "וְאֵישׁ זֹכֵם יִכְפֹּרָה".

וזה שפטען משה: "וְאִם אֵין",

היינו, אם לא תשא חטאתם –

בזה אתה מראה, שאין לי כל כך ענוות, שאוכל לכפר

להם עון העגל,

בכך בקשתי: "מִזִּזְנֵי זָא",

כדי שלא אכשל בגדלות,

שאני רואה ושומע בכל עת סיפור שמי ושבחי בתורה,

כי מי יוכל לעמוד בזה, שישמע סיפור שבחו ולא יתגאה,

אם לא עניו גדול;

וְאִם אֵנִי עֲנִיו –

צריך לך ש'תשא זוטאתם',

כמו שכתוב: "וְעוֹבֵר עַל פְּשַׁע לְשִׁאֲרִית", וכו'.

וזה: (דברים לג) "וַיְהִי בִישׁוּרוֹן מֶלֶךְ".

היינו, ששלכות עלה לשרשה,

כמו שפתיב: (תהלים לו) "ועֲנֹוים יִרְשׁוּ אֶרֶץ",
ו"אֶרֶץ", הוא דינא דמלכותא,
כמו שפתיב: (איוב כ) "וְאֶרֶץ מִתְקוֹמָמָה לוֹ".

ח. וְזֶהוּ שְׁאֵמְרוּ חֲכָמֵינוּ ו"ל: (סוטה כא)
'מִשָּׁל לְאַחַד שְׁתֵּיהֶּ מִהֶלֶד בְּרֵדָה, בְּאִישׁוֹן לִילָה וְאַפִּילָה,
וּמִתִּירָא מִן הַקּוֹצִים, וּמִן הַפְּחָתִים,
וּמִחֵיה רָעָה, וּמִלְסָטִים,
וְאֵינוּ יוֹדֵעַ בְּאִינָה דְרַךְ מִהֶלֶד וְכו'".

בִּי זֶה יָדוּעַ, שְׁכָל הַמְדוּת רָעוּת וְתוֹלְדוּתֵיהֶן -
◊ נְמֻשְׁכִּין מֵאַרְבַּעַה יְסוּדוֹת,
מֵאַרְבַּע מְרוֹת,
כְּמוֹבָא בְּמִשְׁנַת חֲסִידִים;
עֲצָבוֹת וְתוֹלְדוּתֵיהֶן -
נְמֻשְׁכִּין מְדוּמָם;
תְּאֻוֹת רָעוּת וְתוֹלְדוּתֵיהֶן -
נְמֻשְׁכִּין מְצוּמָח;
דְּבָרִים בְּטָלִים וְתוֹלְדוּתֵיהֶן -
נְמֻשְׁכִּין מִחֵי;
גְּאוּה וְתוֹלְדוּתֵיהֶן -
נְמֻשְׁכִּין מִמְדָּר.

ד.

ומי שרוצה לילך בדרך הקודש -
צריך לשבר כל המדות רעות;
ויספר לפני התלמיד חכם, היינו וידידי דברים,
והתלמיד חכם יפרש ויברר לו דרך, לפי שרש נשמתו.

ויש שלש בחינות בהתקרבות לצדיקים,
שעל ידי שלש בחינות אלו - נתתקן הכל.

ואלו הם השלשה בחינות:

הבחינה הראשונה:

בשרואה את הצדיק,

כמו שפתיב: (ישעיה לו) "וְהָיוּ עֵינֶיךָ רוֹאוֹת אֶת מוֹרֵיךָ";
וזאת הבחינה, מבטלת המדות רעות הנמשכין משני
היסודות: דומם צומח,
היינו עצבות ותולדותיה,
ותאוות רעות.

בי צדיק הדור נקרא: אם,
על שם שהוא מניק לישראל באור תורתו,
והתורה נקראת: חלב,

כמו שפתיב: (שיר השירים ד) "דִּבְשׁ וּזְלָב תֵּזוֹת לְשׁוֹנֶךָ";
וזה אנו רואים בחוש,
בשהתינוק הוא בעצבות ועצלות,
בשרואה את אמו -
הוא נתעורר בזריוות גדול לקראת אמו,
היינו לשרשו;
גם אנו רואים בחוש,
בשהתינוק עוסק בדברי שטות שלו,
אף על פי שיש לו תאוה גדולה לזה,
אף על פי כן, בשרואה את אמו -
הוא משליך כל תאוותיו אחר כתפיו,
ומושיך את עצמו לאמו.

נמצא, שנתבטלן המדות רעות של שני היסודות: דומם
צומח,

על ידי הסתכלות פני הצדיק.

וזהו: 'ומתירא מן הקוצים' -
שהוא בחינת צומח;
'ופחתים' -

שהוא בחינת דומם.
'וכשנודמן לו אבוקה של אור' -
זה תלמיד חכם,
שהוא אביק באור התורה,

ועל ידו ניצול ממדות רעות של שני יסודות: דומם צומח, ואז, 'ניצול מן הקוצים, ומן הפחיתים'.

הפחינה שגנייה:

הצדקה שנותן לתלמיד חכם, שעל ידי זה ניצול ממדות רעות, של שני יסודות: חי מדבר, שהן בחינת 'חיה רעה ולסטים', שהן דברים בטלים, וגאווה, ותולדותיהן.

כי על ידי דברים בטלים ולשון הרע -

בא עניות,

כמו שכתוב: (שמות ד) "כי מותו כל האנשים" -

זהו עניות;

גם בגאווה, אמרו: (קדושין מג:)

'סימן לגסות הרוח - עניות';

ועל ידי צדקה - נתעשר,

כמו שאמרו חכמינו ז"ל: (בבין ט:)

"אם שלמים וכן רבים, וכן נגזו ועבר, ועניתך לא אענך" -

שוב אין מראין לו סימני עניות'.

וזהו: 'בין שעלה עמוד השחר -

ניצול מחיה רעה, ומלסטים'.

'עמוד השחר' - רמז לצדקה,

כמו שכתוב: (ישעיה נח) "כי תראה ערום וקסיתו וכו',

או יבקע כשזור אורך";

נמצא, על ידי צדקה -

ניצול ממדות רעות של שני יסודות: חי מדבר,

שהם בחינת חיה רעה ולסטים.

הפחינה השלישית:

כשמתודה ויודוי דברים לפני תלמיד חכם,

שעל ידי זה, התלמיד חכם מדרוך אותו בדרך ישר

לפי שורש נשמתו.

וזה: 'הגיע לפרשת דרכים',

ואמרו חכמינו ז"ל: (שם בסופה) 'זה תלמיד חכם ויום המיתה',

זה בחינת ויודוי דברים לפני תלמיד חכם;

'יום המיתה' - רמז על ויודוי,

כמו שאמרו רבותינו ז"ל: (סנהדרין מג:)

'כל המומתין מתודין'.

וזה נקרא: 'פרשת דרכים',

כי התלמיד חכם מפריש לו דרך לפי שרש נשמתו,

אזי: 'ניצול מכולם';

כי קודם שהתודה,

אף על פי שהיה אצל התלמיד חכם,

ונתן לו ממון,

עדיין אינו יודע באיזהו דרך הוא מהלך,

כי "יש דרך ישר לפני איש",

ואזוריתה דרכי מות"; (משלי ד)

אבל, כשהגיע ל'פרשת דרכים' - 'זה תלמיד חכם

ויום המיתה',

היינו, ויודוי דברים לפני תלמיד חכם -

אזי 'ניצול מכולם'.

ט. וזה בכל פעם שבא אצל תלמיד חכם,

ומספר לפניו כל לבו;

והתלמיד חכם הוא בחינת משה,

שהוא בחינת "אין",

כמו שכתוב: "והזכמה - מאין תמצא",

ועל ידי זה, אתה נכלל באין סוף.

וזה בחינת 'זרקא - דאזדריקת לאתר דאתגטילת מתמן' -

שתחזיר את המלכות לאין סוף,

שהוא רצון שבכל הרצונות.

כי המלכות, שהוא בחינת אותיות הדיבורים -

כל אות ואות, מלוכש בה רצון השם יתברך,

שְׂרָצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הָיָה:

שְׂזֹאת הָאוֹת – יִהְיֶה לָּהּ תְּמוּנָה כְּזוֹ,

וְאוֹת אַחֶרֶת – יִהְיֶה לָּהּ תְּמוּנָה אַחֶרֶת;

נִמְצָא, שְׂרָצוֹנוֹת, הֵינּוּ תְּמוּנוֹת אוֹתֵיזוֹת –

הֵם הַתְּגַלּוֹת מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ שָׁמוֹ;

וְכָל אֵלּוֹ הַרְצוֹנוֹת, הֵינּוּ הַתְּמוּנוֹת –

נִמְשָׁכִין מֵרָצוֹן אֵין סוֹף, שְׂאֵין בּוֹ תְּמוּנָה;

וְכָל הַדְּבָרִים וְהַיְשׁוּת שֶׁפְּעוּלָם –

הֵם מֵהָאוֹתֵיזוֹת, הֵינּוּ מִמַּלְכוּת,

כִּי יֵשׁוּת – הוּא מַחֲמַת הַמַּלְכוּת,

שְׂרָצָה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שִׁיתְגַּלֶּה מַלְכוּתוֹ בְּעוֹלָם,

וְעַל יְדֵי זֶה בְּרָא אֶת הָעוֹלָם מֵאֵין לֵישׁ;

וְכָל הַרְצוֹנוֹת, הֵינּוּ הַתְּמוּנוֹת,

וְכָל הַיְשׁוּת, הֵינּוּ בְּחִינַת מַלְכוּת –

מִקְבֵּל חַיּוּתָם, מֵרָצוֹן אֵין סוֹף,

כְּמוֹ שְׂאִמְרוּ: (מַגִּילָה לֵא.)

'בְּכָל מְקוֹם שְׂאִתָּה מוֹצֵא גְדוּלָתוֹ שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא,'

הֵינּוּ מַלְכוּתוֹ, הֵינּוּ רָצוֹנוֹת –

'שֵׁם אִתָּה מוֹצֵא עֲנוּתֵנוֹתוֹ,'

הֵינּוּ רָצוֹן אֵין סוֹף.

ד:

וְזֶה בְּחִינַת הַתְּפִשְׁמוֹת הַגְּשָׁמִיּוֹת.

כִּי כְּשֶׁרוֹצֵה לְהַכְלִיל בְּרָצוֹן אֵין סוֹף –

צָרִיךְ לְכַפֵּל אֶת הַיְשׁוּת שְׁלוֹ.

וְזֶה שְׂכָתוֹב בְּזוֹהַר, (חֵלֶק ב' פ"ח):

שֶׁהַסֵּתֵלְקוֹת מוֹשֶׁה – בְּשִׁבְתָּ בְּשַׁעֲתָא דְּמִנְחָה,

שְׂאֵז הַתְּגַלּוֹת רַעְוָא דְּרַעְוִין,

שֶׁהוּא בְּחִינַת רָצוֹן אֵין סוֹף,

שֶׁכָּל הַרְצוֹנוֹת – מִקְבְּלִין חַיּוּתָם מִמֶּנּוּ;

וְזֶה, מַחֲמַת שֶׁכַּפֵּל מוֹשֶׁה כָּל יֵשׁוּתוֹ,

כְּמוֹ שְׂכָתוֹב: (שְׁמוֹת טז) "וַיִּזְוָנוּ בְּזֶה".

וְזֶה פִירוּשׁ: (דְּבָרִים לד) "וַיִּקְבְּרָה אוֹתוֹ בְּצִיָּא" –

זֶה בְּחִינַת "אֵין",

כְּמוֹ שְׂכָתוֹב: (ישעיה נב) "כָּל צִיָּא יִנְשָׂא".

"בְּאַרְיֵן מוֹאָב" –

זֶה בְּחִינַת מַלְכוּת, שְׂדוּד בָּא מִמוֹאָב;

שְׁנִסְתַּלַּק מוֹשֶׁה בְּתוֹךְ אֵין סוֹף,

בְּתוֹךְ רָצוֹן שְׂבָרְצוֹנוֹת,

בְּתוֹךְ רַעְוָא דְּרַעְוִין,

שֶׁהוּא בְּחִינַת רָצוֹן אֵין סוֹף,

הַמְּלוּכָבֵשׁ בְּרָצוֹנוֹת – בְּתְמוּנוֹת אוֹתֵיזוֹת, בְּבְחִינַת מַלְכוּת;

כְּמוֹ שְׂאִמְרוּ: 'בְּכָל מְקוֹם שְׂאִתָּה מוֹצֵא גְדוּלָתוֹ,'

הֵינּוּ מַלְכוּת, בְּחִינַת רַעְוִין,

'שֵׁם אִתָּה מוֹצֵא רַעְוָא, רָצוֹן אֵין סוֹף.

וְזֶה: "מוֹל בַּיִת פְּעוֹר" –

כִּי אִמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל: (מִדְּרַשׁ אַנְדָּה מוֹבָא בְּתוּס' סוּטָה יד.)

'לָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ פְּעוֹר?

עַל שֵׁם שֶׁפּוֹעֵר פּוֹי';

כִּי כְּשֶׁפּוֹגְמִין בְּמַלְכוּת,

אֵזִי יֵשׁ לוֹ כַּח לְפִעוֹר פּוֹי בְּצִירוּפִים רָעִים;

אֲכָל מוֹשֶׁה, שִׁתִּיקֵן מִדַּת הַמַּלְכוּת –

עַל יְדֵי זֶה, לֹא הָיָה יְכוֹלֵת בְּיַד פְּעוֹר לְפִעוֹר פּוֹי.

וְזֶה: "וְלֹא יִדְעֵ אִישׁ" –

◊ 'אִפִּילוֹ מוֹשֶׁה לֹא יִדְעֵ' (כְּמוֹ שְׂאִמְרוּ רַז"ל סוּטָה יד.);

כִּי נִתְבַּטַּל לְגַבֵּי אֵין סוֹף.

וְכָל זֶה, הָיָה בְּמוֹתוֹ;

אֲכָל בּוֹדָאי, גַּם בְּחַיּוֹ, הָיָה לוֹ הַתְּפִשְׁמוֹת הַגְּשָׁמִיּוֹת,

וְהָיָה מִדְּבַק אֶת עֲצָמוֹ בְּאוֹר אֵין סוֹף;

אֲכָל הַהַתְּפִשְׁמוֹת הָיָה בְּבְחִינַת "וְהַזְזִיזוֹת רֵצוֹא וְשׁוֹב",

כִּי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, רוֹצֵה בְּעַבּוּדֵינּוּ,

כְּמוֹ שְׂאוֹמְרִים: 'וְאִבִּיתָ תְּהַלֵּה, מְגוּשֵׁי עֶפְרַי, מִקְרוּצֵי חוֹמְרַי';

וּבְשִׁבִיל זֶה, צָרִיךְ שְׂלֵא יִשְׂאֵר בֶּן,

אֲלֵא עַד עֵת שְׂיָבֵא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעֲצָמוֹ,

וַיִּפּוֹל נִשְׁמָתוֹ.

וְזֶה שְׂאֵנּוּ רוּאִים, שְׂלַפְעָמִים נִתְלַהֵב אָדָם בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה,

וְאוֹמֵר כְּמָה תִּיבּוֹת בְּהַתְּלַהֲבוֹת גְּדוֹל –

זֶה בְּחִמְלַת ה' עָלָיו,

שְׁנִפְתַּח לוֹ אוֹר אֵין סוֹף,

וְהָאִיר לוֹ,

וכְּשֵׁרוּאָה אָדָם הִתְנוּצְצוֹת הַזֹּאת,
 'אֵף עַל גַּב דְּאִיהוּ לָא חַזִּי, מְזֻלִּיה חַזִּי' - (מגילה ג.)
 תִּיכַף נִתְלַהֵב נִשְׁמָתוֹ לְדַבִּיקוֹת גְּדוּל,
 לְדַבֵּק אֶת עֲצָמוֹ בְּאוֹר אֵין סוּף;
 וּכְשִׁיעוֹר הִתְגַּלּוֹת אֵין סוּף, לְפִי מַגֵּן הַתִּיבוֹת
 שֶׁנִּפְתְּחוּ וְהִתְנוּצְצוּ -
 כָּל אֵלוֹ הַתִּיבוֹת, אוֹמֵר בְּדַבִּיקוֹת גְּדוּל,
 וּבְמִסִּירַת נַפְשׁוֹ, וּבְכִיטוּל כַּחוֹתָיו;
 וּבְשַׁעָה שֶׁנִּתְכַּטַּל לְגַבֵּי אֵין סוּף,
 אֲזִי הוּא בְּכַחֲנִית 'וְלֹא יֵדַע אִישׁ',
 שְׁאֵפִילוֹ הוּא בְּעֲצָמוֹ, אֵינוֹ יוֹדַע מֵעֲצָמוֹ;
 אֲבָל זֹאת הַבְּחִינָה -
 צָרִיךְ לְהִיוֹת 'רְצוּא וְשׂוֹב',
 כְּדֵי שְׂתִתְקַיֵּם יִשׁוּתוֹ.

נִמְצָא, כְּשֶׁהוּא בְּכַחֲנִית 'וְשׂוֹב' -
 אֲזִי, צָרִיךְ לְהִרְאוֹת גַּם לְדַעְתּוֹ;
 כִּי מִתְחַלֵּה, בְּשַׁעַת דַּבִּיקוֹת -
 הֵיחָ נִתְכַּטַּל הַדַּעַת,
 כְּמוֹ שְׂכָתוֹב: 'וְלֹא יֵדַע אִישׁ',
 וּכְשֶׁהוּא בְּכַחֲנִית 'וְשׂוֹב' - שֶׁשָּׁב לְדַעְתּוֹ, לְיִשׁוּתוֹ -
 אֲזִי שָׁב לְדַעְתּוֹ,
 וּכְשֶׁשָּׁב לְדַעְתּוֹ -
 אֲזִי הוּא יוֹדַע אַחַדוֹת הָאֵין סוּף, וְטוֹבוֹ,
 וְאֲזִי, אֵין חִילוּק בֵּין ה' לְאַלְקִים,
 בֵּין מַדַּת הַדִּין לְמַדַּת הַרַחֲמִים;
 כִּי בְּאֵין סוּף, אֵין שְׂיִיד חֶסֶם וְשְׁלוֹם שִׁינוֹי רְצוֹן,
 כִּי הַשִּׁינוּיִם, אֵינוֹ אֶלָּא בְּשִׁינוֹי הַתְּמוֹנוֹת;
 אֲבָל עַל יְדֵי הַדַּבִּיקוֹת שֶׁל אָדָם בְּאֵין סוּף,
 שֶׁשָּׁם אֵין שִׁינוֹי רְצוֹן, כִּי שָׁם רְצוֹן פְּשוּט,
 וְאַחַר כֵּן נִשְׁאָר בּוֹ רְשִׁימוֹ מֵאַחַדוֹת הַזֹּאת,
 וְאַחַר כֵּן נַעֲשֶׂה בְּכַחֲנִית 'וְשׂוֹב' -
 אֲזִי, הַרְשִׁימוֹ מִרְאֵה לְדַעַת, שֶׁיֵּדַע שְׂכוּלוֹ טוֹב, וְכוּלוֹ 'אֲזוּד'.

כִּי מוֹשֶׁה, הוּא בְּחִינַת "אֵין",
 וְדוּרוֹ הַדְּבוּקִים אֵלָיו -
 רְאוּי לָהֶם "לְדַעַת", הֵינּוּ לְהֵאִיר לְדַעַת,
 בְּחִינַת אֵין סוּף,
 בְּחִינַת רַעוּא דְרַעוּיָן,
 בְּחִינַת "ה' הוּא הָאֱלֹהִים".

וְזֶה פִּירוּשׁ, 'אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חֲנָא:
 זִמְנָא חֲדָא, הָוָה קְאָזְלִינָן בְּסַפִּינְתָא,
 וְחַזִּינָן חֲחֹא בְּוֹרָא דִּיתְבָּא לִיה אֲכֵלָא טִינָא בְּאוּסְיִיה,
 וְאִידְחוּהוּ מִנָּא, וְשִׁדְיוּהוּ לְגוּדָא,
 וְחָרַב מִינֵיה שִׁיתִין מְחוּזִין,
 וְאֲכָלוּ מִינֵיה שִׁיתִין מְחוּזִין,
 וּמְלָחוּ מִינֵיה שִׁיתִין מְחוּזִין,
 וּמְלָאוּ מַחַד גְּלַגְלָא דְעֵינָא - תְּלַת מַאָה גְּרַבֵּי מִשְׁחָא;
 וְכִי הִדְרָן לְכַתֵּר תְּרִיסָא יְרַחֵי שְׁתָּא,
 חַזִּינָן, דְּהָוָה קָא מְנַסְרֵי מִגְּרַמִּיה מְטַלְלָתָא,
 וְיַהֲבֵי לְמַבְּנִינְהוּ הַנֶּדֶךְ מְחוּזִין'. (בבא בתרא עג.)

בְּוֹרָא - דג.
 אֲכֵלָא טִינָא - שְׂרִיץ קָמָן.
 בְּאוּסְיִיה - בְּנִחְרִיוֹ שֶׁל דָּג נִכְנֵם הַשְּׂרִיץ.
 וְאִידְחוּהוּ מִנָּא - הִדְיָחוּהוּ מִנָּא, וְהִשְׁלִיכוּהוּ לִיבְשָׁה,
 כְּדָרְךָ יָם, שְׁאֵינוֹ סוֹכֵל דְּבַר מַת.
 חָרַב מִינֵיה שִׁיתִין מְחוּזִין - שֶׁהִשְׁלִיכוּהוּ הַמַּיִם עַל שְׂשִׁים כְּרַפִּים,
 וְשִׁבְרָן כּוֹלֵם, שֶׁהִיָּה גְּדוּל כָּל כָּד.
 וְאֲכָלוּ מִינֵיה שִׁיתִין מְחוּזִין - בְּעוֹדָנוּ לַח.
 וּמְלָחוּ מִינֵיה שִׁיתִין מְחוּזִין - אַחֲרַיִם, שֶׁהָיוּ רְחוּקִין מִשָּׁם,
 מְלָחוּ, וְנִשְׁאִוְהוּ לְמַקּוּמָן.
 מַחַד גְּלַגְלָא דְעֵינָא - מִגְּלַגֵּל עֵינֹו לְקַחוֹ שְׁמֹן תְּלַת מַאָה גְּרַבֵּי.
 הָוָה מְנַסְרֵי - לְבָנוֹת מֵעֲצָמוֹת הַדָּג, אוֹתָן מְחוּזִין שֶׁהִפִּיל.

פִּירוּשׁ: 'סַפִּינָה' -

לְשׁוֹן חֲשִׁיבוֹת, בְּחִינַת מְלָכוּת;
 שְׂרַבָּה בַּר בַּר חֲנָא, חָקַר בְּשִׁבְלוֹ אוֹדוֹת הַמְּלָכוּת,
 אִיד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מַעֲלִין אוֹתָהּ.

וְזֶה שְׁאֵמַר מוֹשֶׁה לְדוּרוֹ: (דברים ד)
 "אֵתָהּ הִרְאֵתָ לְדַעַת, כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים".

'וְחִזְיוֹן הָאֵי בְּוִרְא' –

ישראל מכונין בשם דגים,

כמו שכתוב: (בראשית מח) "וַיֵּדְגוּ לָרוֹב בַּקָּרֶב הָאָרֶץ".

'דִּיתְבֵּא לִיה אֲבָלָא מִינָא בְּנַחֲרִיו' –

זה בחינת תפילתן של ישראל,

כמו שכתוב: (ישעיה מח) "וַתִּהְיֶינָה אֲזוּטָם לָךְ";

שנתערב שרץ, היינו טומאה, בתפלתו ועבודתו,

ובלבב אותו,

ולא היה יכול איש הישראלי הזה לעבוד עבודתו תמה.

מה עשה האיש הזה?

עשה שלש בחינות הנ"ל,

היינו: התקשרות להצדיק, ונתינת הצדקה, וידידי דברים;

וזה פירושו: 'ומתה, ואידחיהו מִיָּא, ושדיוהו לגודא',

והזכיר השלש בחינות מעילא לתתא,

'ומתה' –

זה בחינת וידידי דברים,

כמו שאמרו: 'כל המומתין מתוודין';

'ואידחיהו מִיָּא' –

זה בחינת צדקה,

כמו שכתוב: (קהלת יא) "שִׁלְזוּ לְזוֹמֵךְ עַל פְּנֵי הַמַּיִם",

וכתיב: (ישעיה לב) "אֲשִׁרְיֶכֶם זֹרְעֵי עַל כָּל מַיִם";

'ושדיוהו לגודא' –

הצדיק נקרא גודא, לשון גדר,

שהוא גודר פרצותיהן של ישראל,

וזה: 'ושדיוהו לגודא' –

שהקריב את עצמו לצדיק.

ועל ידי שלש בחינות אלו –

'וחרב מינה שיתין מחוזא' –

שעל ידי המיתה, היינו וידידי דברים,

העלה את המלכות מבין הסמרא אחרא,

והצדיק הורה לו את הדרך הישר;

כמו שכתוב בהפטרת בראשית: (ישעיה מב)

"אֲזוּרִיב הָרִים וְגִבְעוֹת" –

רמז על חורבן ממשלת העכו"ם,

'והולכתי עורים בדרך לא ידעו' –

זה בחינת שהצדיק הורה לו דרך ישר,

זה בחינת 'פרשת דרכים' פנ"ל;

'שיתין מחוזא' –

רמז על עליית המלכות,

דכתיב בה: (שיר השירים ו) "שֵׁשִׁים הַמָּה מַלְכוּת".

'ואכלו מינה שיתין מחוזא' –

רמז על שני מדות רעות, של חי מדבר,

שעל ידו בא עניות, פנ"ל,

ועל ידי צדקה – מתקן אותם, וימשיך שפע,

וזה: 'אכלו מינה';

'שיתין מחוזא' –

רמז, על בחינות "ששים גבורים",

שמשים בא פרנסה,

כמו שאמרו: 'גבורות גשמים'.

'ומלחו מינה שיתין מחוזא' –

זה רמז, על תיקון שני מדות רעות: דומם צומח,

על ידי קרבת להצדיק;

כי הצדיק הוא "ברית מלזו עולם",

גם עצבות ותאוות – באים מדמים עכורים,

ועל ידי מלח, פולט הדמים רעים.

'שיתין מחוזא' –

זה רמז, על ששים אותיות שבברכת כהנים,

שהם ביד הצדיק,

כמו שכתוב: (משלי י) "בְּרִכּוֹת לְרֹאשׁ צְדִיק".

'ומלאו מחד גלגלא דעינא, תלת מאה גרבי משחא'.

'גרבי משחא' – זה בחינות הדעת,

כי "שמן משוזה קודש" – (שמות ל) זה בחינת שכל;

ו'תלת מאה' – זה בחינות משה,

שהוא בחינת מה שהצדיק מקטין את עצמו בבחינת "מה",

ב'שלש' בחינות צריך להקטין את עצמו,

כמו שכתוב: (רמיה ט) "אל יתהלל זככם", "גבור" ו"עשיר";

נמצא, שבכל בחינה מאלו שלש בחינות –

הוא נעשה "מה",

ועל ידי זה יש לו < התפשטות הגשמיות, ומדבק באור אין סוף, שאין שם שום שינוי רצון, אלא: "ה' הוא האלקים", כנ"ל, היינו, 'כולו': הטוב והמטיב'.

וזה בחינת 'חד גלגלא דעינא', כמובא באיגרא: (זוהר נשא קלו): 'ולזימנא דאתי - ישתכח בה עינא חד, דרחמי', זה בחינת 'כולו': הטוב והמטיב'.

נמצא, כשהצדיק עושה עצמו "מה", מדבק את עצמו ל'עינא חד דרחמי', היינו לאין סוף; ואחר כך, כשחוזר, בבחינת 'רצוא ועיוב', אז ממשיך מאור אין סוף - האחדות, הרצון הפשוט שם, דרך ה"מה" שלו, ונעשה מ"מה" מאה,

כמו שאמרו: 'אל תקרי "מה", אלא 'מאה', ונעשה 'תלת מאה' מתלת "מה"; וממשיך אור הזה לדעתו ולשכלו, היינו, 'גרבי דמשחא', שהוא בחינת שכל, כנ"ל.

אתה הראית לדעת, שממשיך אור אין סוף לדעתו, שידע האחדות, ש"ה' הוא האלקים", ויברך 'הטוב והמטיב' על הכל, כמו לעתיד לבא.

'בי הדרן, ואתאן לבתר תריסר ירחי שתא, וקחזינן דהוי מנסרי מגרמיהו לבניינא הנך מחוזא' - כי מאחורי הקדושה, שהם שני עשר שבטים, שעל ידם נתתקן מלכות הנ"ל, ואחריהם - הוא הטומאה; ויש בני אדם שיוצאין מהקדושה, וזה שספר התנא, שהדר וחזר לעיין באלו, שהם 'בתר תריסר ירחי שתא' -

שהם אחורי שנים עשר שבטים דקדושה, שיוצאין מכלל ישראל, על ידי מעשיהם הרעים.

'וחזינן, דהווי מנסרי מגרמיהו' -

היינו, שעל ידי מעשיהם הרעים החקוקים על עצמותם, והחקיקה עובר מעבר לעבר, כנסירה ממש.

אבל על ידי שאיש הישראלי הנ"ל, נתעורר בתשובה, על ידי 'שרץ קטן שבנחיריו', על ידי שהרגיש טומאה קטנה שמבלבלת אותו - על ידי תשובתו, גורם שגם אלו הרשעים נעשו כפא לקדושה,

'ויהבי לבניינא הנך מחוזא' - שעוזרים גם הם לעובדי השם, שיבנו 'הנך מחוזא' הנ"ל.

וזה פירושו: "אנכי ה' אלהיך". פירושו: הן "ה'", הן "אלהיך", תבין, שכל זאת "אנכי";

היינו, שתקיים "בה' אהכלל דכר, באלהים אהכלל דכר", היינו 'כולו': הטוב והמטיב, כנ"ל.

"אשר הוצאתיך מארץ מצרים" -

דאיתא במדרש: (כ"ד טז)

כי 'כל הגליות נקראים על שם גלות מצרים, מפני שהם מצירים לישראל';

היינו, שעל ידי הצדיק -

נתבטל מלכותם וממשלתם של העכו"ם,

כי על ידי זה, עולה מתוכם מלכות דקדושה, כנ"ל.

"מבית עבדים" -

זה רמז על ביטול המדות רעות של ארבע יסודות,

המכונים בשם "עבדים";

כי כל הארבעה יסודות, הם מתחת גלגל הירח,

וְהִירַח מְכוּנָה בְּשֵׁם 'עֲבָד',
כְּמוּבָא בְּזוֹהַר: (וישב קפא) "הִינֵה יִשְׁכִּיל עֲבָדֵי" –
דָּא סִיְהָרָא;
פִּירוּשׁ, עַל יְדֵי הַצַּדִּיק –
עוֹלָה הַמְּלָכוֹת מִן הַסְטָרָא אַחֲרָא,
וְנִתְפַטְּלִים הַמְּדוּת רְעוּת;
וְעַל יְדֵי זֶה, הָאָדָם בָּא לְבַחֲנֵינָת עוֹלָם הַבָּא,
לְבַחֲנֵינָת "בֵּה" אֶהְלֵל דְּבָר, בְּאֵלֵהֶם אֶהְלֵל דְּבָר."

קיצור ליקוטי מוהר"ן

א. על ידי הסתכלות פני הצדיק נתבטלין המדות רעות הנמשכין משני היסודות דומם צומח, היינו עצבות ועצלות ותולדותיהן, ותאוות רעות.

ב. על ידי דברים בטלים ולשון הרע בא עניות. גם על ידי גאווה בא עניות.

ג. על ידי הצדקה שנותן לתלמיד חכם, על ידי זה ניצול ממדות רעות של שני יסודות חי מדבר, שהן דברים בטלים וגאווה ותולדותיהם. גם על ידי צדקה נתעשר.

ד. בכל פעם שבא אצל תלמיד חכם יספר לפניו כל לבו, ועל ידי זה אתה נכלל באין סוף.

ה. ראוי להדבקים להצדיק האמת לדעת שכל מאורעותיו הם לטובתו; וכשיודע זאת, זאת הבחינה היא מעין עולם הבא.

ו. על ידי שיש להאדם רצון אחר חוץ מרצון השם יתברך, על ידי זה נעשה מלכות לאומות. כי צריך האדם לבטל רצונו, שלא יהיה לו רצון, רק כמו שרוצה השם יתברך, הן שיהיה לו ממון ובנים, הן לאו ח"ו, וכן כל שאר הרצונות, לא ירצה רצון אחר, רק כמו שרוצה ה' יתברך.

ד

אנכי

א

- א. איזו ידיעה היא מעין עולם הבא?
 ב. כיצד נרמז ענין זה בפסוק "בה' אהלל דבר באלקים אהלל דבר"?
 ג. מדוע נחשבת ידיעה זו מעין עולם הבא?
 ד. כיצד דרשו חז"ל את הפסוק "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד"?

ב

- ה. על ידי מה אפשר להשיג בחינה זו?
 ו. מדוע נקראים העבודה זרה בשם 'אלהים' (אחרים)?
 ז. היכן מרומז כי בחינת מלכות מכונה אלקים?
 ח. כשמעלין המלכות מבין העכו"ם מה נתקיים אז?

תשובות

והמטיב ועל הרעה דיין האמת,
 ולעתיד כולו הטוב והמטיב שיהיה שם
 ה' ושם אלקים אחדות אחד.

ב

- ה. על ידי שמעלה בחינת מלכות
 דקדושה מהגלות, מבין העכו"ם.
 ו. כי יונקים מבחינת מלכות.
 ז. "אלקים מלכי מקדם".
 ח. "כי מלך כל הארץ אלקים".

א

- א. כשאדם יודע שכל מאורעותיו הם
 לטובתו.
 ב. ה' הוא רחמים, אלקים הוא דין, ועל
 שניהם אהלל כי שניהם לטובתי.
 ג. כי לעתיד לבא יברכו על הכל הטוב
 והמטיב.
 ד. וכי האידנא לאו אחד הוא? אלא
 האידנא מברכין על הטובה הטוב

- ט. על ידי מה משיבים המלוכה להקב"ה?
 י. באיזה פסוק זה מרומז?
 יא. כיצד מרומז בפסוק הנ"ל ענין מלכות?
 יב. כיצד נרמז בפסוק ענין אחדות שם ה' ושם אלקים?
 יג. לסיכום: מה פועלים על ידי ווידוי דברים לפני תלמיד חכם?

- יד. מדוע נקראת הידיעה הנ"ל ידיעה 'שלימה'?
 טו. "ה' אחד ושמו" היכן מרומז כאן שם אלקים - מלכות?
 טז. היכן מרומז בפסוק שאף הדינים הם מחמת אהבה?
 יז. באיזה ב' פסוקים מבואר ענין זה שתוכחת הקב"ה היא מתוך אהבה?

תשובות

משיגים מעין עולם הבא שכל
 מאורעותיו הם לטובתו.

- יד. כי עיקר הדעת הוא אחדות של חסד
 וגבורה, שלא יחלוק בין חסד לדין
 ויברך על כולם הטוב והמטיב.
 טו. שמו רומז לבחינת אלקים - מלכות
 כמו שנאמר "ויעש דוד שם".
 טז. אחד בגימטריא אהבה (13) לרמז שהן
 ה' שהוא רחמים, והן שמו שהוא דין
 כולם לטובה מחמת אהבה שהקב"ה
 אוהב אותך.
 יז. א. "את אשר יאהב ה' יוכיח".
 ב. "רק אתכם ידעתי מכל משפחות

- ט. על ידי ווידוי דברים לפני תלמיד
 חכם.
 י. קחו עמכם דברים (ווידוי) ושובו אל
 ה'.
 יא. 'דברים' זה בחינת מלכות כמו 'דָּבָר'
 אחד לדור' לשון מנהיג ומושל.
 יב. "קחו עמכם דברים" - היינו את
 המלכות שהיא בחינת אלקים (כנ"ל
 תְּסֻבָּה ז'), ושובו אל ה' " שהוא
 רחמים היינו שיהיה אחדות של שם
 ה' ושם אלקים, דהיינו שידע שכל
 מאורעותיו הם לטובתו.
 יג. מעלין בחינת מלכות מבין העכו"ם
 ומשיבין המלוכה להקב"ה, ועל ידי זה

ה

- יח.** היכן נזכר בפסוק שעונותיו של אדם הם על עצמותיו?
יט. מה נחקק בעצמותיו של העובר עבירה?
כ. איזו רעה גורם האדם למלכות דקדושה על ידי עוונותיו?
כא. מה נעשה מהצירוף הרע שנחקק בעצמותיו?
כב. באלו ב' פסוקים מוצאים כי האדם סובל על ידי עוונותיו?
כג. מה מועיל הווידוי דברים לזה הצירוף הרע שנחקק בעצמותיו?
כד. היכן מרומז בפסוק כי הדיבור יוצא מהעצמות?
כה. מה דרשו רז"ל על הפסוק "שמע ה' קול יהודה"?
כו. מה הרמז במה שנקטו שהיו **עצמותיו** מגולגלין?
כז. כיצד מרומז כאן תיקון המלכות דקדושה (להשיבה לקב"ה) על ידי ווידוי דברים?
כח. היכן אנו מוצאים בדברי רז"ל שכל ת"ח הוא בחינת משה?

תשובות

כג. יוצא מעצמותיו האותיות החקוקים עליהם, ונעשה מהם הדיבור של הוידוי.

כד. "כל עצמותי תאמרנה".

כה. שהיו עצמותיו של יהודה מגולגלין עד שאמר משה "שמע ה' קול יהודה" וביקש מהקב"ה שיזכור ליהודה הוידוי שהתודה.

כו. על שם "ותהי עוונותם חקוקה על עצמותם".

כז. כי יהודה הוא בחינת מלכות.

כח. מצאנו בדברי רז"ל שהיו מכנים ת"ח בשם משה כמו "משה שפיר קאמרת".

האדמה, על כן אפקוד עליכם עוונותיכם".

ה

יח. "ותהי עוונותם חקוקה על עצמותם".

יט. לכל עבירה יש צירוף אותיות, והצירוף הרע הזה נחקק בעצמותיו.

כ. הוא מכניס בחינת הדיבור של הלאו הזה שעבר, בתוך הטומאה, ובזה נותן מלכות וממשלה לעכו"ם.

כא. הצירוף הרע הזה נוקם בו.

כב. "עוונותיכם הטו אלה" – "תמותת רשע רעה".

כט. כיצד נתתקן בחינת המלכות של יהודה?

- ל. איזה בחינה נוספת נעשה על ידי ווידוי דברים לפני התלמיד חכם?
 לא. מהו שורש המלכות והיכן זה מרומז בדברי חז"ל?
 לב. באלו פסוקים מפורש כי התורה נקראת 'אש', וממנה המלכות?
 לג. מנין שעיקר התורה הם תלמידי חכמים?
 לד. כיצד מתבאר על פי זה הפסוק "כל דבר אשר יבא באש"?
 לה. "תעבירו באש"?
 לו. היכן בדברי רז"ל מכונה העבירה – אש?
 לז. כיצד מתבאר על פי הנ"ל הכינויים 'עבירה' ו'מצוה'?

תשובות

לד. "דבר" – רמז לבחינת מלכות (בחינת 'דבר אחד לדור'), "אשר יבא באש" – שנמשך בתוך הטומאה בתוך חמימות היצר.

לה. תיקונו על ידי אש היינו וידוי דברים לפני תלמיד חכם (שהוא עיקר התורה שנקראת אש, ומשם המלכות).

לו. במסכת קידושין "נורא ביה עמרם".

לז. 'עבירה' – רמז שהצירוף של עבירה עובר בתוך עצמותיו מעבר אל עבר, 'מצוה' – לשון התחברות שעל ידה נתחברו שברי עצמותיו כשעושה חבילות חבילות של מצוות כמו שנאמר "שומר כל עצמותיו".

כט. בזה שזכר משה הוידוי, נעשה כאילו התודה עכשיו לפני משה.

ל. בחינת החזרת המלכות לשורשה.

לא. שורש המלכות הוא אש, כמו שאמרו חז"ל על נבט שראה שיצא אש מאמתו (ולכן טעה וסבר שהוא ימלוך).

לב. "הלא כה דברי כאש" וכתוב "בי מלכים ימלוכו".

לג. כמו שאמרו במסכת מכות "כמה טפשאי דקיימא מקמי ספר תורה ולא קיימא מקמי צורבא מדרבנן".

- לח. כיצד נרמזו כל הנ"ל בפסוק: "חמת מלך מלאכי מות"?
 לט. "ואיש חכם יכפרנה"?
 מ. מה דרשו רז"ל על הפסוק "ועובר על פשע לשארית"?
 מא. מדוע נקרא התלמיד חכם איש חכם?
 מב. ע"י מה יש כח לת"ח לכפר עוונות?

- מג. איזה פסוק מתבאר על פי הנ"ל?
 מד. איזהו דבר הוא מן הנמנע?
 מה. מתי הוא כל שכן מן הנמנע?
 מו. מה צריך לזה כדי שיוכל לשמוע שבחו ולא יבא לגדלות?
 מז. היכן מוצאים מעלה זו במשה רבינו?

תשובות

- מג. "אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא".
 מד. שלא יבא לאדם איזה גדלות כששומע שמספרין שבחו.
 מה. כשמלך גדול משבח ומפאר את האדם.
 מו. ביטול כל הרגשותיו וחמירותיו.
 מז. שראה שמו כתוב בתורה וישראל קוראין שבחו, והוא עצמו מספר להם שבחו ולא היה למשה שום התפארות וגדלות מזה, כמו שכתוב "והאיש משה עניו מאוד".

- לח. "חמת" – היינו חמתו של הקב"ה היא משום "מלך מלאכי מות" – בשביל המלכות שהשפיל על ידי עוונותיו.
 לט. היינו בחינת תלמיד חכם בחינת משה, (כשיתוודה לפניו) הוא יכפר לו.
 מ. "למי שמשים עצמו כשיריים".
 מא. כי הוא בחינת משה שמשים עצמו כשיריים כמו שכתוב "והאיש משה עניו מאוד", וממילא הוא נקרא איש חכם כי "החכמה מאין תמצא".
 מב. כי הת"ח נקרא חכם ע"י שפלותו כנ"ל, ואיש חכם יכפרנה.

מח. איזה כח היה למשה על ידי ענוותנותו?

מט. כיצד מתבאר עתה הפסוק "אם אין מחני נא"?

נ. היכן מרומז בתורה ענין זה של החזרת המלכות לשרשה?

נא. כיצד מרומז בפסוק "וענוים יירשו ארץ" ענין המלכות?

נב. כיצד המשילו חז"ל במסכת סוטה את זכות המצוה ואת אור התורה ויום המיתה?

תשובות

שהמלכות תעניש את העוברים על התורה).

נב. בגמ' שם אמרו: משל לאדם שהיה מהלך באישון לילה ואפילה, ומתיירא מן הקוצים ומן הפחתים ומן הברקנים ומחיה רעה ומן הליסטים, ואינו יודע באיזו דרך מהלך, נודמנה לו אבוקה של אור ניצל מן הקוצים ומן הפחתים, כיון שעלה עמוד השחר ניצל מחיה רעה ומן הליסטים ומן הברקנים, ועדיין אינו יודע באיזה דרך מהלך, הגיע לפרשת דרכים ניצול מכולם.

(ופירש שם רש"י: 'אבוקה של אור' - רמז ל"נר מצוה", 'עמוד השחר' - רמז ל"תורה אור", 'פרשת דרכים' - רמז ליום המיתה).

מח. לכפר עוון העגל כמו שכתוב "ואיש

חכם יכפרנה" ("כי החכמה מאין תמצא" היינו מענוה כנ"ל).

מט. שטען משה לפני הקב"ה שאם אין לו די ענוה כדי לכפר להם עון העגל, אם כן מחני נא כדי שלא אכשל בגדלות על ידי שאני רואה סיפור שמי ושבחי בתורה, ואם יש בי די ענוה לכך, צריך לך שתשא חטאתם כמו שנאמר "עובר על פשע לשארית".

נ. (דכתיב גבי משה רבנו ע"ה) "ויהי בישורון מלך" (שהיה מלך על ישראל) רמז שהמלכות עלה לשרשה.

נא. (היינו שמשה שהיה עניו כנ"ל ירש זוכה למלכות) כי ארץ היא דינא דמלכותא כמו שכתוב "וארץ מתקוממה לו" (ופי

- נג. ממה נמשכין כל המדות רעות?
 נד. כיצד מתחלקים המדות רעות למיניהם?
 נה. מה צריך לעשות מי שרוצה לילך בדרך הקודש?
 נו. כמה בחינות יש בהתקרבות לצדיקים ומה זוכים על ידם?

- נז. מהי הבחינה הראשונה, ובאיזה פסוק זה נזכר?
 נח. אלו מדות רעות מתבטלים על ידי בחינה זאת?
 נט. מדוע נקרא צדיק הדור – "אם"?
 ס. איזה ב' הנהגות אנו רואים בחוש בתינוק כשרואה את אמו?
 סא. מה הנמשל לזה?

תשובות

- נג. מארבעה יסודות (וכנגדן) מארבע מרות.
 נד. עצבות ותולדותיהן – נמשכין מדומם, תאוות רעות ותולדותיהן – נמשכין מצומח, דברים בטלים ותולדותיהן – נמשכין מחי, גאווה ותולדותיהן – נמשכין ממדבר.
 נה. צריך לשבר כל המידות רעות, ויספר לפני התלמיד חכם היינו וידוי דברים, והתלמיד חכם יפרש ויברר לו דרך לפי שורש נשמתו.
 נו. יש שלש בחינות בהתקרבות לצדיקים, שעל ידם נתקן הכל.
 נז. הבחינה הראשונה – כשרואה את הצדיק, כמו שכתוב "והיו עיניך רואות את מוריק".
 נח. עצבות ותולדותיה, ותאוות רעות, הנמשכין משני היסודות 'דומם צומח'.
 נט. כי הוא מניק לישראל באור תורתו, והתורה נקראת חלב כמו שכתוב "דבש וחלב תחת לשונך".
 ס. א. הוא נתעורר בזריזות גדול מעצבותו ועצלותו לקראת אמו, היינו לשרשו.
 ב. הוא משליך כל תאוותיו ודברי שטות שלו אחר כתפיו אף שיש לו תאוה גדולה לזה ומושך את עצמו לאמו.
 סא. שעל ידי הסתכלות פני הצדיק הנקרא 'אם' מתבטלין העצבות ועצלות והתאוות רעות הנמשכין מדומם

- נז. הבחינה הראשונה – כשרואה את הצדיק, כמו שכתוב "והיו עיניך רואות

סב. כיצד זה מרומז במאמר חז"ל הנ"ל על המהלך בדרך?

סג. מהי הבחינה השניה בהתקרבות לצדיקים, ואלו מדות רעות מתבטלן על ידי זה?

סד. מה השייכות בין צדקה לשני מדות אלו?

סה. היכן מוצאים כי על ידי דברים בטלים ולשון הרע בא עניות?

סו. היכן מובא בדברי רז"ל כי על ידי צדקה נתעשר?

סז. כיצד מרומזת בחינה זו במאמר חז"ל הנ"ל על המהלך בדרך?

סח. מהי הבחינה השלישית בהתקרבות לצדיקים, ומה זוכין על ידה?

תשובות

סד. שנאמר בדתן ואבירם (שחטאו בלשון הרע) "כי מתו כל האנשים" ודרשו חז"ל זה עניות.

סו. במסכת גיטין על הפסוק: "אם שלמים וכן רבים וכן נגוזו ועבר וענתך לא אענך וגו'" דרשו חז"ל (אפילו עני המתפרנס מן הצדקה יעשה צדקה ואז) "שוב אין מראין לו סימני עניות".

סז. כיון שעלה עמוד השחר – רמז לצדקה שנאמר בה "כי תראה ערום וכיסיתו... אז יבקע כשחר אורך". ניצול מחיה רעה ומליסטים – רמז למידות רעות הנמשכות מיסודות חי ומדבר.

סח. וידוי דברים לפני התלמיד חכם, שעל ידי זה התלמיד חכם מדריך אותו בדרך הישר לפי שורש נשמתו.

צומח, כמו אצל התינוק כשרואה את אמו.

סב. קוצים – רמז לתאוות הנמשכין מיסוד ה(צומח).

פחתים – רמז למידות הנמשכין מיסוד ה(דומם).

אבוקה של אור – רמז לתלמיד חכם שהוא אביק באור התורה שעל ידו ניצולין מהנ"ל.

סג. הצדקה שנותן לתלמיד חכם, שעל ידי זה ניצול מדברים בטלים וגאווה ותולדותיהן הנמשכים מיסודות 'חי ומדבר'.

סד. כי על ידי דברים בטלים ולשון הרע בא עניות, וגם בגאווה אמרו סימן לגסות הרוח – עניות, ועל ידי צדקה נתעשר.

- סט.** כיצד מרומזת בחינה זו במאמר חזל הנ"ל?
ע. היכן מוצאים שייכות בין ויודוי דברים ליום המיתה?
עא. מדוע מכונה בחינה זו פרשת דרכים?
עב. מה ההבדל אצל המתקרב לצדיק - בין קודם שהתוודה לפני התלמיד חכם ללאחר מכן?
עג. היכן מוצאים בפסוק ענין זה שאין האדם יודע את דרכו?

- עד.** מתי זוכה (על ידי הוידוי דברים לפני הת"ח) לכל הנ"ל?
עה. במה נכלל המספר ליבו לפני התלמיד חכם בחינת משה שהוא בחינת 'אין'?
עו. מה הוא הבחינה של 'זרקא' "דאזדריקת לאתר דאיתנטילת מתמן"?
עז. כיצד נתגלה מלכותו יתברך על ידי תמונות האותיות?
עה. מהיכן נמשכין כל אלו הרצונות המלובשין באותיות?

תשובות

עג. "יש דרך ישר לפני איש ואחריתה דרכי מות".

- עד.** בכל פעם שבא אצל תלמיד חכם, ומספר לפניו כל ליבו.
עה. זוכה להיות נכלל באין סוף.
עו. שתחזיר את המלכות לאין סוף, שהוא רצון שבכל הרצונות.
עז. כי כל אות ואות מלובש בה רצון השם יתברך שרצונו היה שזאת האות יהיה לה תמונה כזו, ואות אחרת יהיה לה תמונה אחרת.
עה. כולם נמשכין מרצון אין סוף שאין בו תמונה.

סט. 'הגיע לפרשת דרכים' - ואמרו שם בגמ' (לתירוץ קמא) זה תלמיד חכם ויום המיתה, רמז לוידוי דברים לפני תלמיד חכם.

ע. במסכת סנהדרין: "כל המומתין מתודין".

עא. כי התלמיד חכם מפריש לו דרך לפי שורש נשמתו.

עב. קודם שהתוודה, אף על פי שהיה אצל התלמיד חכם ונתן לו ממון, עדיין אינו יודע באיזהו דרך הוא מהלך, אבל אחר שהתוודה ניצול מכל המידות הנ"ל ויודע את דרכו (כי הצדיק מפריש לו דרך לפי שורש נשמתו).

- עט.** מדוע כל הדברים והישות שבעולם הם מהאותיות היינו ממלכות?
- פ.** ממה מקבלין חיותן כל הרצונות והתמונות וכל הישות שהן בחינת מלכות?
- פא.** היכן מרומז ענין זה בדברי חז"ל?
- פב.** מהו בחינת התפשטות הגשמיות?
- פג.** מה כתוב בזוהר הקדוש לגבי הסתלקות משה?
- פד.** מדוע נסתלק משה בשעה זו?
- פה.** כיצד מתבאר על פי זה הפסוק: "ויקבור אותו בגי"??
- פו.** "בארץ מואב"?
- פז.** מה הפירוש בזה?
- פח.** "מול בית פעור"?
- פט.** מה דרשו חז"ל על הפסוק "מול בית פעור"?

תשובות

- עט.** כי ישות הוא מחמת המלכות, שרצה הקב"ה שיתגלה מלכותו בעולם ועל ידי זה ברא את העולם מאין ליש.
- פ.** כולם מקבלין חיותן מרצון אין סוף.
- פא.** "בכל מקום שאתה מוצא גדולתו של הקב"ה" – היינו מלכותו היינו רצונות, "שם אתה מוצא ענותנותו" – רמז לרצון אין סוף.
- פב.** שכשרוצה להכלל ברצון אין סוף צריך לבטל את הישות שלו.
- פג.** שמשה הסתלק בשבת במנחה שאז התגלות רעוא דרעוין שהוא בחינת רצון אין סוף שכל הרצונות מקבליים חיותם ממנו.
- פד.** מחמת שביטל כל ישותו כמו שכתוב "ונחנו מה".
- פה.** רמז שהיה משה בחינת 'אין' כמו שכתוב "כל גיא ינשא" (משמע שהגיא הוא נמוך).
- פו.** זה בחינת מלכות כי דוד בא ממואב.
- פז.** שנסתלק משה בתוך אין סוף, רצון שברצונות, רעוא דרעוין שהוא בחינת רצון אין סוף המלוּבש ברצונות, בתוך תמונות אותיות בבחינת מלכות.
- פח.** כנגד פעור שעל ידי משה שתיקן מידת מלכות לא היה יכולת ביד פעור לפעור פיו.
- פט.** "למה נקרא שמו פעור על שם שפוער פיו".

- צ.** מתי יש כח ביד פעור לפעור פיו?
- צא.** מה דרשו חז"ל על הפסוק "ולא ידע איש את קבורתו"?
- צב.** מה הפירוש בזה?
- צג.** כיצד היתה התפשטות הגשמיות של משה בחייו?
- צד.** מדוע צריך להשגיח שתהיה ההתפשטות הגשמיות ברצוא ושוב?
- צה.** מהי הסיבה בזה שלפעמים נתלהב אדם בתוך התפילה ואומר כמה תיבות בהתלהבות גדול?
- צו.** איך יתכן שירגיש את זה?
- צז.** עד היכן הוא מתפלל בדביקות זו?
- צח.** האם הוא יודע אז מה נעשה עמו?
- צט.** מה צריך לעשות כשהוא בבחינת 'שוב'?

תשובות

- צ.** כשפוגמין במלכות.
- צא.** במסכת סוטה: "ר' חמא בר' חנינא אמר אף משה רבינו אינו יודע היכן קבור".
- צב.** כי נתבטל משה במוותו לגבי אין סוף.
- צג.** בבחינת "והחיות רצוא ושוב".
- צד.** כי הקב"ה רוצה בעבודתו, כמו שאנו אומרים (במוסף של ר"ה ויו"פ) "ואבית תהלה מגושי עפר מקרוצי חומר", ובשביל זה צריך לזוהר שלא ישאר כן (בהתפשטות) אלא עד עת שיבא הקב"ה בעצמו ויטול נשמתו.
- צה.** כי נפתח לו אור אין סוף.
- צו.** כי אף על גב דאיהו לא חזי מזליה חזי, וכשרואה (מזלו) התנוצצות הזאת תיכף נתלהב נשמתו לדביקות גדול לדבק את עצמו באור אין סוף.
- צז.** כשיעור התגלות אין סוף, לפי מנין התיבות שנפתחו והתנוצצו, כל אלו התיבות אומר בדביקות גדול ובמסירת נפשו ובביטול כוחותיו.
- צח.** בשעה שנתבטל לגבי האין סוף הוא בבחינת "ולא ידע איש" שאפילו הוא בעצמו אינו יודע מעצמו, כי נתבטל הדעת.
- צט.** אזי צריך להראות (השגת האין סוף) גם לדעתו, כי כששב לישותו הוא שב לדעתו.

- ק. למה הוא זוכה אחר ששב לדעתו?
 קא. למה דוקא אז הוא זוכה להשגה זו?
 קב. כיצד מתבאר עתה הפסוק "אתה הראית לדעת כי ה' הוא האלקים וגו'?"
 קג. לסיכום הדברים: כיצד זוכה על ידי וידוי דברים לפני התלמיד חכם להשגת מעין עולם הבא שכל מאורעותיו הם לטובתו?
 קד. מה סיפר רבה בב"ח שראה בהליכתו בספינה: (עפ"י פשוטם של דברים) "ההוא כוורא"?
 קה. "דיתבא ליה אכלה טינא באוסיה"?
 קו. "ואדחוהו מיא ושדיוהו לגודא"?
 קז. "וחרוב מינה שיתין מחוזי"?
 קח. "ואכלו מיניה שתין מחוזי"?
 קט. "ומלחו מיניה שתין מחוזי"?

תשובות

- ק. זוכה לידע אחדות האין סוף וטובו שאין חילוק בין ה' לאלקים, בין מידת הדין למידת הרחמים.
 קא. כי באין סוף אין שייך ח"ו שינוי רצון, כי השינויים אינם אלא בשינוי התמונות אבל שם באין סוף הוא רצון פשוט ומהרשימו שנשאר בו מאחדות הזאת (שזכה לה לשעה) אזי אף כשהוא בבחינת 'שוב', הרשימו מראה לדעת שידע שכולו טוב וכולו אחד.
 קב. שמשא שהיא בחינת אין אומר לדורו הדבוקים אליו "אתה הראית לדעת" – שראוי להם להאיר ל'דעת', בחינת אין סוף, רעוא דרעוין, ובכך ישיגו שהוי' (חסד) הוא האלקים (דין) הכל אחדות אחד.
 קג. כי כשמספר לפני התלמיד חכם כל ליבו הוא נכלל באין סוף (על ידי שהחזיר המלכות לשרשה בוידוי שלו) ששם כולו טוב, ומהרשימו שנשאר לו משם בשעת ה'שוב' הוא מראה לדעתו כי ה' הוא האלקים.
 קד. אותו דג.
 קה. שישב לו שרץ בנחיריו.
 קו. הדיחוהו המים והשליכוהו ליבשה כדרך ים שאינו סובל דבר מת.
 קז. השליכוהו המים על שישים כרכים ושברם כולם שהיה גדול כל כך.
 קח. שישים כרכים אכלו ממנו בעודנו לח.
 קט. שישים כרכים אחרים שהיו רחוקין משם מלחו מיניה ונשאוהו למקומן.

- קי. "ומלאו מחד גלגלא דעינא תלת מאה גרבי משחא"?
- קיא. "וכי הדרן לבתר תריסר ירחי שתא"?
- קיב. "חזינן דהוה קא מנסרי מגרמה מטללתא"?
- קיג. "ויהבי למבנינהו הנך מחוזי"?

- קיד. איך מתפרש המאמר זה על פי תורה זו: "הוי קאזלינן בספינתא"?
- קטו. "וחזינן האי כוורא"?
- קטז. "דיתבי ליה אכלא טינא בנחיריו"?
- קיז. "ומתה, ואדחווהו מיא, ושדיא לגודא"?
- קיא. "וחרוב מיניה שיתין מחוזא"?

תשובות

טינא' – דהיינו שרץ רומז לטומאה שנכנסה בתפלתו ועבודתו ובלבל אותו ולא היה יכול לעבוד עבודתו תמה.

קיא. רמז לשלש בחינות התקרבות לצדיק, 'מתה' – זה וידוי דברים (כל המומתין מתוודין), 'ואדחווהו מיא' – זה צדקה המכונה מים ("שלח לחמך על פני המים" – "אשריכם זורעי על כל מים"), 'שדיא לגודא' – הקריב את עצמו לצדיק הנקרא 'גודא' לשון 'גדר' שהוא גודר פרצותיהן של ישראל.

קיא. 'שיתין מחוזי' – רמז למלכות דכתיב בה "ששים המה מלכות", 'וחרוב מיניה' – שהחריב ממשלת העכו"ם והעלה את המלכות מהסטרא אחרא.

- קי. מגלגל עינו לקחו ומלאו שלש מאות גרבי שמן.
- קיא. כשחזרתי לאחר שנים עשר חודש.
- קיב. ראיתי שמנסרים קורות מעצמותיו של הדג.
- קיג. ונתנום לבנות בהם אותן מחוזי שהפיל.

- קיד. "ספינה" – לשון חשיבות – מלכות, שרבה בב"ח חקר בשכלו איך מעלין בני ישראל את המלכות.
- קטו. הם בני ישראל המכונים דגים כמו שנאמר "וידגו לרוב בקרב הארץ".
- קטז. 'נחיריו' – רומז לתפלתן של ישראל בחינת "תפלתי אחטם לך", 'אכלא

- קיט.** באיזה פסוק מרומז לשון חורבן ממשלת העכו"ם על ידי שהצדיק מורה לו את הדרך הישר (על ידי שהתודה לפניו)?
- קב.** "ואכלו מיניה שיתין מחוזי"?
- קבא.** "ומלחו מיניה שיתין מחוזי"?
- קבב.** "ומלאו מחד גלגלא דעינא תלת מאה גרבי משחא"?
- קבג.** מה הם שלש הבחינות שהצדיק מקטין את עצמו בבחינת 'מה'?
- קכד.** היכן נמצא בדברי חז"ל שמ'מה' נעשה 'מאה'?

תשובות

ה' הוא האלקים, 'חד גלגלא דעינא' – רמז לעינא חד דרחמי (כמובא באידרא) היינו לאין סוף שכולו הטוב והמטיב, 'תלת מאה' – הם שלש בחינות שהצדיק מקטין את עצמו בבחינת 'מה' ועל ידי זה יש לו התפשטות הגשמיות ומדבק באור אין סוף, וכשחוזר משם ממשיך משם אחדות הרצון הפשוט, ונעשה מתלת 'מה' 'מאה'.

קבג. על שם הפסוק "אל יתהלל חכם, גיבור ועשיר" ובכל בחינה מאלו שלש בחינות הוא נעשה 'מה'.

קכד. (שלמדו ענין מאה ברכות שחייב אדם לברך בכל יום מהפסוק "מה ה' אלקיך שואל מעמך וגו'" ופרש"י –) אל תקרי מה אלא מאה.

קיט. "אחריב הרים וגבעות והולכתי עורים בדרך לא ידעו".

קב. "ואכלו מיניה" – רמז לתיקון המידות רעות שמיסוד חי ומדבר, שמהם העניות, ועל ידי צדקה מתקן אותם וממשיך שפע, 'שתין מחוזי' – רמז לפרנסה שבאה מבחינת שישים גיבורים, כמו שאמרו גבורות גשמים.

קבא. "ומלחו מיניה" – שעל ידי קרבתו להצדיק שהוא "ברית מלח עולם" תיקן המידות רעות שמיסוד דומם צומח, כי העצבות והתאוות באים מדמים עכורים, ועל ידי המלח (הצדיק) פולט הדמים הרעים, 'שתין מחוזי' – רמז לשישים אותיות שבברכת כהנים שהם ביד הצדיק כמו שכתוב "ברכות לראש צדיק".

קבב. 'גרבי משחא' – רמז ל"שמן משחת קודש", היינו תקון הדעת שיידע כי

- קכה. "כי הדרן ואתאן לבתר תריסר ירחי שתא"?
- קכו. "וקא חזינן דהוי מנסרא מגרמיהו"?
- קכז. "לבנינא דהנך מחוזא"?
- קכח. כיצד מתבאר על פי כל הנ"ל הפסוק: "אנוכי ה' אלקיך"?
- קכט. "אשר הוצאתיך מארץ מצרים"?
- קל. "מבית עבדים"?
- קלא. מדוע מכונים ד' היסודות 'עבדים'?
- קלב. מהו סיכומו של דבר?

תשובות

קכט. 'מצרים' רומז לכל הגלויות כדאיתא במדרש, והיינו שעל ידי הצדיק נתבטל מלכותם וממשלתם של העכו"ם ומלכות דקדושה עולה מתוכם (בחינת יציאת מצרים).

קל. רמז לביטול כל המידות רעות הנמשכין מד' יסודות המכונים בשם 'עבדים'.

קלא. כי כולם הם מתחת גלגל הירח כמובא בזוהר הקדוש על הפסוק "הנה ישכיל עבדי" – דא סיהרא (הירח).

קלב. שעל ידי הצדיק עולה המלכות מן הסטרא אחרא ונתבטלים המידות רעות ועל ידי זה האדם בא לבחינת עולם הבא, לבחינת "בה' אהלל דבר".

קכה. התנא מספר שחזר לעיין באלו שהם אחורי שנים עשר שבטים דקדושה, שיוצאין מכלל ישראל על ידי מעשיהם הרעים.

קכו. היינו שמעשיהם הרעים חקוקים על עצמותם ועוברים מעבר לעבר כנסירה ממש.

קכז. שעל ידי האיש הישראלי שנתעורר בתשובה על ידי שרץ קטן בנחיריו היינו הטומאה הקטנה שבילבלה עבודתו, על ידי תשובתו גורם שגם אלו הרשעים נעשים כסא לקדושה, 'ויהבי לבנינה הנך מחוזא' – שעוזרים גם הם לעובדי ה' שיבנו הנך מחוזא.

קכח. רמז להשגה שכולו הטוב והמטיב, היינו כשתבין שהן ה' והן אלקיך היינו בין דין ובין רחמים הוא 'אנוכי'.

ליקוטי תפילות

תפילה ד'

רבונו של עולם, אתה עשית עמנו חסד גדול, והוצאת אותנו ממצרים בכח גדול וכיד חזקה, והבדלתנו מחמשים שערי טמאה, והכנסתנו בחמשים שערי קדשה. ותתן לנו ה' אלהינו ברחמיו ובחסדיו הגדולים את תורתך הקדושה על ידי משה נביאך נאמן ביתך.

אלו פינו מלא שירה כים, ולשוננו רנה כהמון גליו, ושפתותינו שבח כמרחבי רקיע וכו', לא נוכל להודות ולהלל לפניך על כל הטובות אשר עשית עמנו, אשר נתת לנו את תורתך הקדושה והתמימה, ובחרת בנו מכל האמות, וקדשתנו במצותיך היקרות, הנחמדים מזהב ומפז רב, וכמה אזהרות הזהרתנו, וכמה הוכחות הוכחתנו, לבלי לעבור על מצותיך, למען ייטב לנו ולבנינו עד עולם.

ועתה אחרי כל הטובות והחסדים הגדולים והנוראים אשר עשית עמנו, וגם אותי השפל והנבזה

בְּתַכְלִית הַשְּׁפָלוּת, אֲשֶׁר אֵין שְׁפָלוּת לְמַטָּה מִמְּנִי, זְכוּתָ גַם כֵּן
 בְּחֶסְדֶיךָ הַגְּדוֹלִים וְהַעֲצוּמִים אֲשֶׁר אַתָּה מְרַחֵם עַל כָּל בֶּשָׂר,
 וּבְרֵאתָ אוֹתִי בֵּין זֶרַע יִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ, וְקָרַאתָ שְׁמֶךָ עָלַי לְהִיּוֹת
 בְּכֹלל יִשְׂרָאֵל עִם קְדוּשָׁתְךָ, אֲשֶׁר שְׁמֶךָ מְשַׁתָּף בְּשִׁמְנוֹ.

וְעַתָּה, אַחֲרֵי כָּל אֵלֶּה, מָה אֹמֵר לְפָנֶיךָ יוֹשֵׁב מְרוֹם, וּמָה
 אֲסַפֵּר לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים, וְאֵיךְ יוֹכֵל עֲבָד
 אֲדוֹנִי זֶה, עֲבָד נְבוֹזָה וְשָׁפֵל כְּמוֹנִי, לְדַבֵּר וּלְפָרֵשׁ שְׂיַחֲתִי לְפָנֶיךָ
 ה' אֱלֹהֵי. וְאֵיךְ אֶפְתַּח פִּי לַעֲמוּד לְפָנֶיךָ, אַחֲרֵי אֲשֶׁר לֹא נִזְהַרְתִּי
 לַעֲמוּד בְּטוֹבָתִי, וְדַחֲתִי בְיָדֶיךָ טוֹבוֹתֶיךָ וְחֶסְדֶיךָ הַגְּדוֹלִים,
 וְלֹא שָׁמַרְתִּי אֶת מִצְוֹתֶיךָ הַיְקָרוֹת וְהַחֲבִיבוֹת, אֲשֶׁר הֵם הַטוֹבָה
 הַגְּדוֹלָה שֶׁבְּכֹל הַטוֹבוֹת, וְהַחֶסֶד הַגְּדוֹל שֶׁבְּכֹל הַחֶסְדִּים.

אָנָּה ה', אֲמַנָּה חָטָאתִי לְה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, חָטָאתִי עִוִּיתִי
 וּפְשַׁעְתִּי, וְהִרַע בְּעֵינֶיךָ עֲשִׂיתִי, וְכִזַּאת וְכִזַּאת
 עֲשִׂיתִי, וּבְפָרַט (ויפרט את חטאיו, כי צריך לפרט את החטא).

לָךְ ה' הַצְּדָקָה וְלָנוּ בִשְׁתַּת הַפָּנִים כִּיּוֹם הַזֶּה, מָה אֹמֵר מָה
 אֲדַבֵּר מָה אֶצְטַדֵּק, הִרְעוֹתִי אֶת מַעֲשֵׂי, וְקִפַּחְתִּי אֶת
 טוֹבָתִי וְקִדְשָׁתִי, וּפְגַמְתִּי הַרְבֵּה מְאֹד, גְּדוֹל עוֹנֵי מִנְשׂוּא, עֲצָמוּ
 חָטָאֵי מִסְפָּר, וְהִנְנִי עֵתָה בְּעוֹנוֹתֵי הָרַבִּים כְּאִישׁ שְׂכּוֹר, וְכִגְבֵּר

עָבְרוּ יוֹן, כִּי עֲוֹנוֹתַי עָבְרוּ רֵאשִׁי כְּמִשָּׂא כְבֵד יִכְבְּדוּ מִמְּנִי, וְאִם
 זָכַרְתִּי וְנִבְהַלְתִּי, תָּעָה לִבִּי פִלְצוֹת בְּעַתְתִּנִּי, רָחֲפוּ כָּל עֲצַמֹתַי,
 כִּי אֵין שָׁלוֹם בְּעֲצָמַי מִפְּנֵי חַטָּאתַי, וְתִהְיֶי עֲוֹנוֹתַי חֲקוּקִים עַל
 עֲצָמוֹתַי מִכַּף רֶגֶל וְעַד רֵאשׁ אֵין מְתוֹם בְּעֵצָם מִעֲצָמַי מִפְּנֵי
 חַטָּאתַי וּפְשָׁעַי הַמְרֻבִּים, כִּי כָּל עֲצָמוֹתַי נִשְׁבְּרוּ וְנִנְסְרוּ עַל יְדֵי
 עֲוֹנוֹתַי הַמְרֻבִּים אֲשֶׁר נִחְקְקוּ עָלֵיהֶם.

אֵי לִי, וַי לִי, אֵוִי לִי, וַי לִי, מֵר לִי מְאֹד, מֵר לִי מְאֹד, מֵר
מִמּוֹת, מֵר מִכָּל מִינֵי מְרִירוֹת שִׁבְעוֹלָם, וּבִאֲמַת עֲדִין
לֹא הִתְחַלְתִּי לְהִרְגִישׁ כָּלֵל כְּאֵב אֶחָד מִעֲוֹנוֹתַי, אֶפְלוּ חֵלֶק
אֶחָד מֵאַלְף אֶלְפֵי אֶלְפִים וְרַבִּי רַבָּבוֹת, כִּי עַל יְדֵי עֲוֹנוֹתַי
הַמְרֻבִּים נִטְמָטְמָם לְבִי וְנִתְבַּלְבַּל דַּעְתִּי, עַד אֲשֶׁר אֵין אֲנִי יוֹדֵעַ
כָּלֵל מִמְּנִי וּמִעֲצָמַי.

וְאֵלֹהֵי זָכִיתִי לִידַע וּלְהִרְגִישׁ קִצַּת מַעַט דְּמַעַט מִעֵצָם כְּאֵב
אֶחָד מִחַטָּאתַי וְעֲוֹנוֹתַי הַמְרֻבִּים, אֲשֶׁר קִלְקַלְתִּי
וּפְגַמְתִּי בְּשׁוֹרֵשׁ נַפְשִׁי וְרוּחִי וְנִשְׁמָתִי וּבְעוֹלָמוֹת עֲלִיוֹנִים,
וּמַרְדֵּתִי נֶגֶד אֲדוֹן כָּל, אֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם וְהַיָּם הַשָּׁמַיִם לֹא
יִכְלְפוּהוּ, אֲשֶׁר כָּל מְלֹאכָיו גְּבוּרֵי כַח, וְשָׂרְפִים וְאוֹפָנִים
וְחַיּוֹת הַקּוֹדֶשׁ, וְעוֹלָמוֹת עֲלִיוֹנִים, וְעוֹלָמוֹת לְמַעְלָה

מֵהָעוֹלָמוֹת, גְּבוּהַ מֵעַל גְּבוּהַ, עַד אֵין שִׁיעוֹר וְעַרְךָ, כֻּלָּם
יִרְעְדוּן וַיִּפְחָדוּן מֵאֵימַת שְׁמוֹ, וְכֻלָּם עוֹשִׂים רְצוֹנוֹ בְּאֵימָה
בְּיִרְאָה וְאַהֲבָה.

וְאֲנִי, בְּרִיָּה קְלָה וְשִׁפְלָה שֶׁכָּכֵל הַנְּבִרָאִים, טָפָה סְרוּחָה,
גּוֹשׁ עָפָר, אָבֶק פּוֹרַח, מַרְדְּתִי נֶגֶד אֵל עוֹלָם וַיִּתְבַּרְךָ
שְׁמוֹ לְעַד. וְהִנְנִי מֵאֲמִין בְּזֶה, שְׂאֵם הָיִיתִי מִתְחִיל לְהִרְגִישׁ
חֶלֶק אֶחָד מֵאֲלָפִים וּרְבֻבוֹת מַעֲצָם מְרִירוֹת וְכֵאֵב אֶחָד מִחֲטָאֵי
וְעוֹנוֹתַי הַמְרֻבִּים, בְּיָדָאֵי לֹא הָיָה מְקוֹם שְׂיוֹכֵל לְסָבוֹל אֶת קוֹל
זַעֲקָתִי, וְלֹא הָיִיתִי יָכוֹל לְסָבוֹל אֶת קוֹל זַעֲקָתִי וְעוֹצֵם כְּאֲבִי
וּמְרִירַת לְבִי אֶפְלוּ רַגַע קְלָה, וְכֹל הָעוֹלָם כְּלוֹ לֹא הָיָה יָכוֹל
לְסָבוֹל אֶת קוֹל צַעֲקָתִי.

אֲוִי, אֲוִי, אֲוִי, אֲוִיָּה עַל גַּפְשִׁי, נַעֲוֹתִי מִשְׁמוֹעַ, גְּבַהֲלָתִי
מִרְאוֹת, וְהַסְכַּלְתִּי הַרְבֵּה מְאֹד. וְעַל יְדֵי מַעֲשֵׂי
הָרָעִים וּפְשָׁעֵי הַמְרֻבִּים פָּגַמְתִּי בְּתוֹרַתְךָ הַקְּדוּשָׁה וְהַטְּהוֹרָה
וְהַתְּמִימָה, וְקִלְקַלְתִּי וְהִפְכַּתִּי צְרוּפֵי אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה הַקְּדוּשִׁים,
וְהַכְּנַסְתִּי אוֹתָם בְּמְקוֹמוֹת אֲשֶׁר לֹא נָתַן לְהַזְכֵּר, וְהַצְרוּפִים
הָהֵם אֲשֶׁר הִפְכַּתִּי דְבָרֵי אֱלֹהִים חַיִּים נְחַקְקוּ עַל עֲצָמוֹתַי, וְעַל
יְדֵי זֶה נָתַתִּי חֵם וְשָׁלוֹם כַּח לְהַעֲכוּ"ם, וְנָתַתִּי לָהֶם מִמְּשָׁלָה,

וְהֵאָרַכְתִּי אֶת הַגְּלוֹת עַל יְדֵי עֲוֹנוֹתַי הַמְּרַבִּים, וְעַתָּה, מֶה יֵשׁ לִי עוֹד צְדָקָה וְלִזְעוֹק עוֹד אֶל הַמֶּלֶךְ.

אֲבָל אֵף עַל פִּי בֶן, עֲדִין לֹא אֶבְדָּה תְּקוּנֹתַי וְתוֹחַלְתִּי מֶה, כִּי חֲפִץ חֶסֶד הוּא, כִּי אַתָּה רוֹצֵה בְּתִשׁוּבַת רְשָׁעִים וְאִין אַתָּה חֲפִץ בְּמִיתָתָם, וּבְרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים לְמִדְתָּנוּ לְהַתְּוֹדוֹת לְפָנֶיךָ עַל כָּל חַטָּאתֵינוּ וְעֲוֹנוֹתֵינוּ וּפְשָׁעֵינוּ, וְהוֹרִיתָ לָנוּ עַל יְדֵי חֲכָמֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים אֲשֶׁר בְּאָרֶץ הַמָּה, לְהַתְּוֹדוֹת וְדוּי דְבָרִים לְפָנֶיךָ הַתְּלִמִּיד חָכָם וְהַצְּדִיק הָאֱמֶת שְׂבִדּוֹר, לְמַעַן עַל יְדֵי זֶה תִּכְפֹּר לָנוּ עַל כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ וּפְשָׁעֵינוּ, כְּמוֹ שְׂכָתוֹב: חֶמֶת מֶלֶךְ מְלֹאכֵי מוֹת וְאִישׁ חָכָם יִכְפֹּרְנָה. וְכְמוֹ שְׂכָתוֹב: וְעוֹבֵר עַל פְּשַׁע לְשֹׂאֲרִית, לְמִי שְׂמִשִּׁים עֲצָמוֹ כְּשִׁירִים, שֶׁהוּא הַצְּדִיק הָאֱמֶת הַחָכָם שְׂבִדּוֹר, שֶׁהוּא עָנִיו מְאֹד מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָדָמָה.

וְעַל יְדֵי זֶה הוּא יָכוֹל לְהַעֲלוֹת וְדוּי דְבָרָנוּ לְפָנֶיךָ וּלְכַפֵּר כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ, וְלְהוֹצִיא כָּל הַצְּרוּפִים רָעִים שְׂנֵחֶקְקוּ עַל עֲצָמוֹתֵינוּ עַל יְדֵי עֲוֹנוֹתֵנוּ, וְלְהַפּוֹךְ כָּל הַצְּרוּפִים רָעִים מֵרַע לְטוֹב, שְׂיִהְיוּ נִעְשִׂים מֵהֶם צְרוּפִים קְדוֹשִׁים כְּבִתְחִלָּה, עַל יְדֵי וְדוּי דְבָרָנוּ לְפָנֶיךָ, וְאִזּוּ יִתְחַבְּרוּ וְיִתְרַפְּאוּ שְׂבָרֵי

עֲצֻמוֹתֵינוּ, וַיִּשׁוּבוּ כָּל אֶחָד לְמִקוֹמָם בְּשָׁלוֹם, וְעַל יְדֵי זֶה נִזְכָּה
לְהַכְלִיל בְּךָ ה' אֱלֹהֵינוּ, בְּאוֹרֶךְ הָאֵין סוּף.

אָנָּה ה' רַחֲמָן מָלֵא רַחֲמִים, חוֹשֵׁב מַחְשְׁבוֹת לְבַל יִדַּח
מִמֶּךָ נְדָח, זְכוֹר רַחֲמֶיךָ ה' וַחֲסְדֶיךָ כִּי מֵעוֹלָם הֵמָּה,
וְרֵאָה כִּי אֲזַלְתָּ יָד וְאַפָּס עָצוֹר וְעֲזוּב, מַה נַּעֲשֶׂה עִתָּה ה'
אֱלֹהֵינוּ כִּי נִשְׁאַרְנוּ יְתוּמִים וְאֵין אָב, וְאֵין מִי יַעֲמוּד בְּעֵדְנוּ,
אֲבֵד חֲסִיד מִן הָאָרֶץ, וְצַדִּיקוֹ אֶמֶת וַחֲכָמֵי הַדּוֹר שֶׁהָיָה לָהֶם
כָּל הַכַּח הַזֶּה שֶׁהִזְכַּרְתִּי לְפָנֶיךָ וַיּוֹתֵר וַיּוֹתֵר מְזֵה, הֲלֹא נִסְתַּלְקוּ
בְּעוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, עַד אֲשֶׁר נִשְׁאַרְנוּ רַקִּים וַחֲסִירִים מְכֹל טוֹב,
וְנִשְׁאַרְנוּ כַּתּוּרָן בְּרֵאשׁ הַהָר וְכִנָּם עַל הַגְּבֻעָה.

וְאֵם אֶמְנָם בְּיָדָי אֵין דוֹר יְתוּם, וּבְיָדָי יֵשׁ צַדִּיקִים
אֶמְתִּיִּים גַּם בְּדוֹר הַזֶּה, אֲךָ הֵם בְּהַעֲלִם וּבְהַסְתֵּר
מֵעֵינֵינוּ, וְאֵין אָנוּ זוֹכִים לַיָּדַע מֵהֶם וּלְהִתְקַרֵּב אֲלֵיהֶם, וְעִתָּה
ה' אֱלֹהֵינוּ, לְהִיכֵן נִפְנָה לְבַקֵּשׁ תְּרוּפָה וְצָרִי לְמַכַּתְנוּ, וְאֵיהָ
אֵיפָה תְּרוּפָה נִפְשׁוֹת לְחַבּוֹשׁ וּלְרַפָּאת מִכּוֹתֵינוּ וּכְאֵבֵנוּ
הָאֲנוּשָׁה מְאֹד.

אֵוִי לָנוּ כִּי שִׁדְדָנוּ, וְנָמַם כָּל לֵב וְכָשְׁלוּ כָּל בְּרַבִּים, כְּבוֹא
הַשֶּׁמֶשׁ בַּצְּהָרִים, וְנִלְקַח מִמֶּנּוּ מַחְמַד עֵינֵינוּ, מִשִּׁיב

נִפְשֵׁנוּ, חַיֵּינוּ וְאַרְךְ יָמֵינוּ, תִּפְאֶרֶת רֵאשֵׁנוּ, גְּאוֹן עֵזֵנוּ, נִפְשֵׁנוּ
וְרוּחֵנוּ וְנִשְׁמָתֵנוּ קִדְשָׁתֵנוּ וְטַהֲרָתֵנוּ, הֵן הֵמָּה צְדִיקֵי אֱמֶת קְדוֹשֵׁי
עֲלִיּוֹן אֲשֶׁר נִסְתַּלְקוּ בְּעוֹנוֹתֵינוּ, סָעוּ הֵמָּה לְמִנוּחוֹת עֲזָבוּ אוֹתָנוּ
לְאַנְחוֹת, וְרָאָה אֶת עַמְּךָ מְרוֹדִים מְאֹד בְּתִכְלִית הַיְרִידָה.

וְאַתָּה ה' אֱלֹהִים אֱמֶת, בּוֹחֵן לְבוֹת וּכְלִיּוֹת, וְאַתָּה יוֹדֵעַ
צָפוֹן לְבָבֵנוּ וְעוֹצֵם תְּשׁוּקָתֵנוּ וְתִשׁוּקַת כָּל עַמְּךָ
בֵּית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר נִכְסְפָה וְגַם כָּלְתָה נִפְשָׁם לְמִצּוֹא מְזוֹר
וְתִרְוּפָה לְמִכְתָּם, כָּל אִישׁ יוֹדֵעַ אֶת נִגְעֵי לְבָבוֹ, כֵּלָם כְּאַחַד
תְּאֵבִים וּמִשְׁתַּוְּקָקִים וּמִצְפִּים וּמִחֲכִים לְהִתְקַרֵּב לְצְדִיק הָאֱמֶת
לְמַעַן יֵשִׁיב אוֹתָם מִעוֹנוֹתֵיהֶם וַיִּתְקַן פְּשָׁעֵיהֶם, וַיּוֹרָה לָנוּ אֶת
הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר נִלְךְ בָּהּ וְאֶת הַמַּעֲשֵׂה אֲשֶׁר נַעֲשֵׂה.

וְעַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ, אֵיךְ חֲסֵדֶךָ הָרֵאשׁוֹנִים, אֲשֶׁר מֵעוֹלָם
הָיוּ בְּכָל דּוֹר וְדוֹר צְדִיקֵי אֱמֶת רוּעֵי יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר
נָשְׂאוּ אוֹתָם בְּחִיקָם כְּאֲשֶׁר יִשָּׂא הָאֱמֵן אֶת הַיּוֹנֵק, עַד אֲשֶׁר
הוֹרוּ אוֹתָם דְּרָכֵי ה' וְקָרְבוּ אוֹתָם אֵלֶיךָ, וְעַתָּה לָמָּה זְנַחְתָּ
אוֹתָנוּ, וְהִכִּיתָ אוֹתָנוּ מִכָּה אֲשֶׁר לֹא כְּתוּבָה בַּתּוֹרָה זֹו מִיִּתְתָּ
הַצְּדִיקִים, אֲשֶׁר הִיא קִנְיָה מִחֲרָבֵן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. וְלָמָּה תִּהְיֶה
עֲדַת ה' כְּצֵאֵן אֲשֶׁר אֵין לָהֶם רוּעָה, וְאַנְּן יִתְּמֵי דִּיתְּמֵי, עוֹלָלִים

לא ראו אור, מְלַכְלָכִים בְּכָל מִינֵי שְׁטוּתִים, מְלֵאִים חֲטָא וְעוֹן וּפְשָׁע, מֵה נַעֲשֶׂה וּמֵה נִפְעַל, וּלְהִיכֵן גִּלְךָ וּנְשׂוּמַט לְבַקֵּשׁ תְּרוּפָה וְתַחֲבוּלָה וְעֵצָה, לְצֵאת מִכְּסִילוֹת דַּעְתָּנוּ וְרוּעַ לְבַבְנוּ וּכְעוֹר מַעֲשֵׂינוּ.

אָנָּה ה', תֵּן לָנוּ חֲנִינָה וְלֹא נֹאבֵד, בַּקֵּשׁ צֵאן אוֹבְדוֹת, צֵאן נִדְחָ וְאִין מְקַבֵּץ, קָרֵב אֶתְּהּ אוֹתָנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים וּחֲסָדֶיךָ הָעֲצוּמִים, כִּי בְּאַמֶּת לְפִי דַעְתִּי, יְדַעְתִּי גַם יְדַעְתִּי, כִּי בְּוַדַּאי לֹא הָיָה רָאוּי לְקָרְבִּנִי לְפִי מַעֲשֵׂי הַמְּכֹוָעִים, וּפְעֻלוֹתֵי הַמְּגִנּוֹת וּמַחֲשֻׁבוֹתֵי הַמְּעֻרְבָבוֹת, וְכָל מַעֲשֵׂי הָרָעִים שְׁנִיתִי וְשִׁלַּשְׁתִּי עֲלֵיהֶם עַד אִין מְסֻפָּר, וְכַמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים הִבְטַחְתִּיךָ וְקִבַּלְתִּי עָלַי שְׁלֹא אָשׁוּב עוֹד לְאוֹלָתִי, וְשִׁלַּא אֶכְעִיסְךָ עוֹד לְעוֹלָם, וְלֹא יְכוּלְתִי לַעֲמוֹד בְּהִבְטַחְתִּי אֲפֹלוּ זְמַן מוּעָט, וּמַהֲרִתִּי לְקַלְקֵל אֶת מַעֲשֵׂי כַמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים עַד אִין מְסֻפָּר, וְאִיךָ יַעֲלֶה עַל דַּעְתִּי לָבוֹא לְפָנֶיךָ לְבַקֵּשׁ וּלְרַצוֹת וּלְפָיִס אוֹתְךָ.

אֲבָל יְדַעְנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ כִּי גָבְהוּ מַחֲשֻׁבוֹתֶיךָ מִמַּחֲשֻׁבוֹתֵינוּ, וְרַחֲמֶיךָ וּחֲסָדֶיךָ גָּבְרוּ וְעִמְקוּ וְעִצְמוּ מְאֹד מְאֹד לְמַעַלָּה מִתְּפִיסַת דַּעְתָּנוּ, וְאִי אֶפְשָׁר לְדַעַת וּלְהַשִּׁיג כָּלֵל עַד הֵיכֵן עִצְמוּ וְגָבְהוּ רַחֲמֶיךָ וּחֲסָדֶיךָ, חֲסָדֵי ה' כִּי לֹא תִמְנּוּ כִּי

לא כלו רחמיו לעולם, תשב אנוש עד דכא, עד דכדוכה של נפש. על כן על רחמיק הרבים אני בוטח, ועל חסדיק אני נשען, כי גם אותי לא תעזוב ברחמיק.

ואם

פגמתי מה שפגמתי כמו שאתה יודע עד היכן מגיעים הפגמים שלי, כי אנכי אי אפשר לי לדעת ולהשיג כלל, חלק אחד מאלפים ורבבות מפגם עונותי. וגם עדין איני יודע כלל נגד מי מרדתי ונגד מי חטאתי, כי השגת רוממותך נעלמה ממני בעונותי, אבל אתה לבד יודע מה שעשיתי ומה שפגמתי, איך ומה וכמה ונגד מי פגמתי, כי אין מי שיודע ממך כי אם אתה לבד יתברך שמך לעד. ועל כל אלה גברו רחמיק וחסדיק, כי אתה יודע יצרנו, ואתה חפץ חסד, כי לא תחפוז במות המת כי אם בשובו מדרכיו וחייה, ועד יום מותו תחכה לו, אם ישוב מיד תקבלו.

על

כן באתי לפניך ה' אלהי ואלהי אבותי, בלב נדכה ושפל רוח נשברה, שתחם ותרחם עלי ועל כל חברתינו ועל כל עמך בית ישראל, ותשלח לנו צדיקי אמת שיהיה להם כח לתקן אותנו להחזיר אותנו בתשובה שלמה, ולתקן נפשנו ולכפר עונותינו, ונזכה ברחמיק וחסדיק הרבים להתקרב

לְצַדִּיקֵי אֱמֶת וְלִרְאוֹת אֹר פְּנֵיהֶם הַמְּאִירוֹת. וְעַל יְדֵי זֶה תִּזְכְּנוּ
בְּרַחֲמֵיךָ הַרְבִּים לְהַצִּיל נַפְשֵׁנוּ הָאֲמֻלָּה מִן הַקּוֹצִים וּמִן
הַפְּחָתִים, שֶׁהֵם הַתְּאֻוֹת רָעוֹת וְעֵצְבוֹת וְעֵצְלוֹת וְתוֹלְדוֹתֵיהֶם.

וְעַל יְדֵי שְׁתִּזְכְּנוּ לִרְאוֹת פְּנֵים הַמְּאִירוֹת שֶׁל צַדִּיקֵי אֱמֶת
וְלִהְתְּקַרֵּב אֲלֵיהֶם, עַל יְדֵי זֶה תִּנְצֵל נַפְשׁוֹתֵינוּ מִן
הַמַּדּוֹת רָעוֹת הָאֵלוּ, וְנִזְכֶּה בְּחֶסֶדְךָ לְסֵלֶק וּלְשִׁבְר כָּל הַתְּאֻוֹת
מֵאֲתָנוּ, שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָנוּ שׁוֹם תְּאֻוָּה וְתִשׁוּקָה לְשׁוֹם דְּבָר
שֶׁבְּעוֹלָם, כִּי אִם אֵלֶיךָ, וְכָל תְּאֻוֹתֵנוּ וְתִשׁוּקֹתֵנוּ וְחִפְצֵנוּ וּרְצוֹנֵנוּ
יִהְיֶה רַק בְּךָ וּבְעִבּוֹדְתֶךָ, וְנִזְכֶּה לְהִיּוֹת זְרִיזִים בְּעִבּוֹדְתֶךָ
בְּתַכְלִית הַזְרִיזוֹת, וְלְהִיּוֹת שְׂמֵחִים וְטוֹבֵי לֵב תָּמִיד, שֶׁלֹּא
תִּפּוֹל עָלֵינוּ שׁוֹם עֵצְלוֹת וְעֵצְבוֹת לְעוֹלָם, רַק נִגְיֵלָה וְנִשְׂמַחָה
בְּךָ, וְנִזְכֶּה לְעִבּוֹד אֶת ה' בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבב מְרַב כָּל, וְלְהִיּוֹת
בְּשִׂמְחָה תָּמִיד.

וּבְכֵן, תִּזְכְּנוּ בְּרַחֲמֵיךָ הַרְבִּים לְתַן צְדָקָה לְצַדִּיקֵי אֱמֶת,
לְמַעַן נִזְכֶּה עַל יְדֵי זֶה לְהַנְצִיל מִחַיָּה רָעָה וּמִלְּסַטָּיִם,
שֶׁהֵם לְשׁוֹן הָרַע וְדַבָּרִים בְּטִלִּים וְגֵאָוָה וְתוֹלְדוֹתֵיהֶם.

וְתַעֲזָרְנוּ בְּרַחֲמֵיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ שִׁיְהִיָּה כָּל דְּבוּרֵנוּ לְשִׂמְךָ
וּלְעִבּוֹדְתֶךָ, וְלֹא נִדְבֵר דְּבָרִים בְּטִלִּים לְעוֹלָם,

רק כל דבורנו יהיה בתורה ועבודה ויראת שמים. ובפרט מחטא ועון הגדול מאד שהוא עון לשון הרע ורכילות שהוא חמור ביותר, תציל אותי וכל עמך בית ישראל שלא יצא מפי לעולם שום דבור רע על שום ישראל שבעולם, אלהי נצור לשוני מרע ושפתי מדבר מרמה, ותצילני מלשון הרע ומאבק לשון הרע ומרכילות ומאבק רכילות מעתה ועד עולם.

והתזכני למדת ענוה באמת לאמתו, ונפשי כעפר לכל תהיה, ואזכה לידע שפלותי באמת.

ותצילני ברחמיך הרבים מן הבעים, שלא אכעוס לעולם על שום דבר, ולא אהיה קפדן כלל, ולא יהא בלבי שום בעם והקפדה בעולם כלל, רק אזכה לדבק במדותיך להיות טוב לכל, ולמקללי נפשי תדום.

והצילנו ברחמיך הרבים מן העניות ומן החוסר, ותזמין פרנסתנו קודם שנצטרך להם, ברוח ולא בצמצום, בהתר ולא באסור, בכבוד ולא בכזוי, בנחת ולא בצער, מתחת ידך הרחבה והמלאה, באפן שאוכל לעשות רצונך באמת כל ימי חיי מעתה ועד עולם.

ועל

כל אלה, תזכנו ברחמיך, להתודות ודוי דברים לפני
הצדיק האמת והחכם שבדור על כל חטאתינו
ועונותינו ופשעינו שחטאנו ושעונו ופשענו לפניך מנעורנו
עד היום הזה, למען יכפר עלינו על ידי חכמתו וענותנותו,
ויזרה לנו הדרך הישר והאמת, את הדרך אשר נלך בה ואת
המעשה אשר נעשה, ועל ידו תזכה אותנו להיות נכלל באין
סוף, ונזכה לבהל עצמנו באמת, עד אשר נבוא להתפשטות
הגשמיות, ונזכה לשוב ולעלות אל המקום אשר
נחצבנו משם.

ותפתח

לנו את אורך הגדול אשר אין לו סוף, ונזכה
להכליל בו ברצוא ושוב, ובפרט בשעת
תפלתנו תזכה אותנו שבכל התפלה נהיה דבוקים בך באמת
ובטלים אליך, ונבהל עצמנו לגמרי בעת התפלה שתהיה
התפלה בהתפשטות הגשמיות.

כי

אין מעצור לה' להושיע, ואף לפי עבינו וגשמיותנו
ותוקף גלותינו בתאוות הגוף ומדותיו הרעים, אשר
נתקשרנו בו מאד באסירי עני וברזל, אף על פי כן אתה גבור
ורב להושיע, וממך לא יפלא כל דבר ואין דבר נמנע ממך,

וְאָנוּ בְּטוּחִים וּמְחַכִּים וּמְקוּיִם וּמְצַפִּים אֵלֶיךָ, שְׂתַרְחֵם עָלֵינוּ
 בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים, וּתְזַכֶּה אוֹתָנוּ לְכָל מָה שְׁבִקְשָׁנוּ מִלְּפָנֶיךָ,
 שְׁנִזְכֶּה לְבַטֵּל לְגַמְרֵי כָּל תְּאוּזַת הַגּוֹף וּמְדוּתָיו הָרָעִים, עַד
 שְׁנִזְכֶּה לָבוֹא לְהַתְּפַשְׁטוֹת הַגְּשָׁמִיּוֹת, לְהַכְּלִיל בְּךָ בְּאַמֶּת
 בְּרָצוּא וְשׁוֹב כָּל יְמֵי חַיֵּינוּ, עַד הַיּוֹם אֲשֶׁר תֵּאַסְּפֵנוּ אֵלֶיךָ, וְאִז
 תִּזְכְּנוּ בְּרַחֲמֶיךָ לְהַכְּלִיל בְּךָ לְעוֹלָם וָעֶד, וְלֹא יַעֲכַב אוֹתָנוּ שׁוֹם
 חֲטָא וְעוֹן וּפְשָׁע, כִּי עַל הַכֹּל תִּמְחֹל וְתִסְלַח לָנוּ בְּרַחֲמֶיךָ
 הַרְבִּים וַחֲסָדֶיךָ הַגְּדוֹלִים וְהַנּוֹרָאִים.

וְתַעֲזֹר לָנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים לְבַטֵּל רְצוֹנָנוּ מִפְּנֵי רְצוֹנְךָ,
 שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָנוּ שׁוֹם רְצוֹן אַחֵר בְּעוֹלָם, רַק רְצוֹנָנוּ
 יִהְיֶה כְּרְצוֹנְךָ תָּמִיד, וְנִזְכֶּה לְדַעַת כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים וְלִידַע
 כִּי כָּל מְאֻרְעוֹתֵינוּ כֻּלָּם הֵם לְטוֹבָתָנוּ, וּלְבָרְךָ עַל הַכֹּל הַטּוֹב
 וְהַמְּטִיב, כְּמוֹ שְׂיִהְיֶה לְעֵתִיד לָבוֹא, כְּמוֹ שְׂכַת־טוֹב: בַּה' אֶהְיֶה לְ
 דָּבָר בְּאֱלֹהִים אֶהְיֶה לְדָבָר.

וְנִזְכֶּה לְהַעֲלוֹת הַמְּלָכוֹת לְמְקוֹמָהּ, שְׂשִׁיתֶנְגְּלָה מְלָכוֹתֶיךָ
 בְּעוֹלָם, וּלְבַטֵּל מְלָכוֹת הָרָשָׁעָה, וּלְשַׁבֵּר וּלְבַטֵּל
 מְלָכוֹת וּמְמַשְׁלֵת כָּל הָעֵכוֹ"ם מֵעָלֵינוּ וּמֵעַל כָּל עַמֶּךָ בֵּית
 יִשְׂרָאֵל, וְתִמְלֹךְ אֶתְּהָ ה' לְבָדְךָ עַל כָּל מַעֲשֶׂיךָ.

רבונו של עולם, ה' אלהים, אתה ידעת כי לכל המעלות האלה היינו יכולים לזכות על ידי צדיקי אמת, ובכן, תחננו ברחמיך הרבים, לגלות לנו ולהראות לנו את צדיקי האמת שבדור הזה, ולזכות אותנו להתקרב אליהם, למען תזכה אותנו על ידם לכל אשר בקשנו מלפניך.

ואם חס ושלום חטאתינו המרבים גרמו לעשות מסך המבדיל בינינו ובין הצדיקי אמת, שיהיו נעלמים ונסתרים מעינינו חס ושלום, ואין אנו יכולים להוציא לאור תעלומות והסתרת צדיקי האמת, יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו, שאתה בעצמך ברחמיך הרבים, תזכה אותנו ותעזר לנו לזכות ולהגיע לכל מה שבקשנו מלפניך, וודוי דברים שהתודיתי לפניך יהיה חשוב ומקבל לפניך כאלו התודיתי לפני החכם והצדיק האמת שבדור, וכל המעלות ומדות טובות, ובטול תאוות ומדות רעות, וכל שאר המעלות טובות שהיינו יכולים לזכות על ידי צדיקי האמת, הן מה שבקשנו מלפניך, והן מה שלא הזכרנו לפניך, על הכל תעזר לנו ה' אלהינו ברחמיך הרבים, כי אתה אבינו, ואין לנו על מי להשען כי אם עליך אבינו שבשמים.

כי גָלוּי וַיְדוּעַ לְפָנֶיךָ שְׂרָצוֹנִי וְכוֹסְפֵי חֶזֶק מְאֹד לְהִתְקַרֵּב
 לְצַדִּיק הָאֱמֶת, אֲךָ בְּעוֹנוֹתַי הַרְבִּים אֵינִי זוֹכֵה לְדַעַת מִי
 הוּא וְאֵיפֹה הוּא, מִי יִתֵּן יַדְעֹתִי וְאֶמְצָאֵהוּ, הֵייתִי מְדַלֵּג עַל
 הַהָרִים מְקַפֵּץ עַל הַגְּבָעוֹת לָבוֹא לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו, מִסֵּפֶר
 צְעָדֵי אֲגִידְנֹו.

מלא רַחֲמִים, רְאֵה עֲנִי וְעַמְלִי, רְאֵה עֲנִי וּמְרוּדִי לְעֵנָה
 וְרֹאשׁ, שְׁקַדְתִּי וְאַהֲוִיהַ כְּצִפּוֹר בּוֹדֵד עַל גֵּג, כִּי אֵין
 לִי לְמִי לְפָנוֹת לְהוֹשִׁיעַ, רַק לָךְ לְבַד עֵינַי תְּלוּיֹוֹת, חוֹם וְחַמֵּל
 נָא עָלַי, וְסַלַח נָא וּמַחֵל נָא וְכַפֵּר נָא עַל חַטָּאֵי וְעוֹנֵי וּפְשָׁעֵי
 הַמְרַבִּים, לֵה' אֱלֹהֵינוּ הַרְחֲמִים וְהַסְּלִיחוֹת כִּי מְרַדְּנוּ בּוֹ, לְמַעַן
 שְׂמַךְ ה' וְסַלַחְתָּ לְעוֹנֵי כִּי רַב הוּא, כִּי עִמָּךְ הַסְּלִיחָה
 לְמַעַן תִּוְרָא.

ועזרנו וְזַכְּנוּ וְתַתֵּן לָנוּ בְּמִתְנַת חֲנָם וְנִדְבַת חֶסֶד כָּל מַה
 שְׁבִקְשָׁנוּ מִלְּפָנֶיךָ, וְאִם שָׁגִיתִי בְּלִשׁוֹנִי אֶתְּהַ ה'
 תְּכַפֵּר בְּעָדַי, וְתִזְכְּנוּ גַם בְּעוֹלָם הַזֶּה לְטַעוֹם מֵעֵין הָעוֹלָם
 הַבָּא, לְהִתְבַּטֵּל אֵלַיְךָ, וְלַדַּעַת שְׂכָל מְאוֹרְעוֹתֵינוּ הַכֹּל
 לְטוֹבָתֵנוּ, כִּי טוֹב ה' לְכֹל. וְתִזְכְּנוּ לְגִלוֹת מַלְכוּתְךָ בְּעוֹלָם,

לְמַעַן דַּעַת כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד, וְהָיָה
ה' לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וְשִׁמוֹ אֶחָד.
יְהִיו לְרָצוֹן אִמְרֵי כִּי וְהִגִּיוֹן לְבִי לְפָנֶיךָ ה' צוּרֵי וְגוֹאֲלֵי.

קשרי המקראות

הפירוש מיוסד על פירושי המפרשים, אך לא הובא כלשונם
מראי מקומות שאינם ממוהרנ"ת עצמו בדפוס תקפ"א,
צויינו בסימן כזה: * לאחר הכותרת

בבית אכיש מלך גת (אחיו של גלית), ושם רצו
הפלישתים להורגו

באלהים אֶהְיֶה דָּבָר בְּה' אֶהְיֶה דָּבָר:

פירוש: באלהים אֶהְיֶה: גם כשהקב"ה מתנהג עמי
במידת הדין (ייסורים וקושי), אשבח ואהלל את
דברו והבטחתו. בְּה' אֶהְיֶה: וכל שכן כשהוא מתנהג
עמי במידת הרחמים (ישועה וחסד); בין בטוב ובין
במוטב, עליו אבטח ואודה לו.

ביום ההוא יהיה ה' אֶחָד וְכו',
וכי האידנא לאו הוא אֶחָד וְכו'

זכריה פרק יד, פסוק ט

רקע; נבואה שנאמרה על מלחמת גוג ומגוג שתהיה
בירושלים לעת"ל

וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יְהִי ה'
אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד:

פירוש: וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ: לעתיד לבוא
תתבטל העבודה הזרה מן העולם, וכולם יקבלו עליהם
את עול מלכותו יתברך. בַּיּוֹם הַהוּא יְהִי ה' אֶחָד:
שלא כהיום שמברכים על הרעה 'דיין האמת', לעתיד
הכל יהיה אחד, כולו רחמים וכולו 'הטוב והמטיב'.
וְשֵׁמוֹ אֶחָד: שיהיה שמו שגור בפי כל הבריות לעבדו
שכם אחד, ולא ייזכר עוד שם אחר בעולם.

גמרא פסחים נ ע"א

'והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה

אות א

אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים*

שמות פרק כ, פסוק ב [פסוק ג' מובא להלן באות
ה']

רקע; פרשת עשרת הדברות

אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
מִבֵּית עַבְדִּים:

פירוש: אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ: רש"י מסביר מדוע הקב"ה
פותח בלשון זו. מכיוון שהקב"ה נגלה לעם ישראל
באופנים שונים (בקריעת ים סוף כגיבור מלחמה,
ובמעמד הר סיני כזן מלא רחמים), ולכן הוא אומר
להם, אל תמעו לחשוב שיש רשויות שונות, אני הוא
שהיה איתכם במצרים, ואני הוא שנמצא איתכם כאן.
אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: הטעם שהתחייבנו
לעבדו, כיוון שפדה אותנו וקנה אותנו לו לעם, כעבד
הכפוף לאדונו שהצילו ממוות. מִבֵּית עַבְדִּים: שלא
יצאנו רק כשבויים המשוחררים מן המאסר, אלא
נגאלנו משעבוד גמור של עבדות כגוף ובנפש.

בְּה' אֶהְיֶה בְּאֱלֹהִים אֶהְיֶה דָּבָר

תהלים פרק נו, פסוק יא

רקע; נאמר בשעה שברח דוד מפני שאול והסתתר

כִּי מֶלֶךְ כָּל הָאָרֶץ אֱלֹהִים

תהלים פרק מז, פסוק ח

רקע; מדבר מהגאולה שלעתיד, עת תתעלה מלכות דקדושה מהגלות ומהעכו"ם

כִּי מֶלֶךְ כָּל הָאָרֶץ אֱלֹהִים זָמְרוּ מִשְׁכִּיל:

פירוש: כִּי מֶלֶךְ כָּל הָאָרֶץ: לעתיד לבוא יכירו כולם במלכותו על כל האמות, ולא רק על ישראל. אֱלֹהִים: הוא השליט והתקיף, בעל הכוחות כולם. זָמְרוּ מִשְׁכִּיל: שבחוהו מתוך התבוננות והשכל, כיצד להלל כראוי לגדולתו.

אות ג

קחו עִמָּכֶם דְּבָרִים יְכוּ', וְשׁוּבוּ אֶל ה'

הושע פרק יד, פסוק ג

רקע; תוכחת הנביא לעורר את ישראל לתשובה

קחו עִמָּכֶם דְּבָרִים יְשׁוּבוּ אֶל ה' אָמְרוּ אֵלָיו כָּל תִּשָּׂא עֵוֹן וְקַח טוֹב וּנְשַׁלְמָה פְּרִים שְׁפָתֵינוּ:

פירוש: קחו עִמָּכֶם דְּבָרִים: אל תביאו דורונות של כסף וזהב, אלא דברי ריצוי, וידוי ותחנונים לפייסו. וְשׁוּבוּ אֶל ה': עזבו את דרככם הרעה והתקרבו אליו בלב שלם, ולא תהיו עוד נסוגים מאחוריו. אָמְרוּ אֵלָיו כָּל תִּשָּׂא עֵוֹן: סלח ומחול על כל העוונות, ושא את משא חטאינו. וְקַח טוֹב: קבל מאיתנו את הטוב, את התשובה והמעשים הטובים, ולמדנו את הדרך הטובה. וּנְשַׁלְמָה פְּרִים שְׁפָתֵינוּ: דברי התפילה והווידוי שבפינו, יחשבו כהקרבת פרים על גבי המזבח לכפרה.

דְּבַר אֶחָד לְדוֹר*

גמרא סנהדרין ח ע"א

רקע; ביום הסתלקותו של משה רבינו, מינה את יהושע שיהיה מנהיג יחיד על ישראל

ה' אחד ושמו אחד, אטו האידנא לאו אחד הוא? אמר רבי אחא בר חנינא: לא כעולם הזה העולם הבא; העולם הזה, על בשורות טובות אומר ברוך הטוב והמטיב, ועל בשורות רעות אומר ברוך דיין האמת. לעולם הבא, כולו הטוב והמטיב.

פירוש: אִטּוּ הָאִידִנָּא לָאו אֶחָד הוּא? וכי עכשיו (בזמן הזה) הקב"ה אינו אחד? הרי אנו מאמינים בייחוד השם בכל יום. אָמַר רַבִּי אַחָא בַר חֲנִינָא: לֹא פְעוּלָם הִזָּה הָעוֹלָם הַבָּא: רבי אחא מסביר שיש הבדל בין האופן שבו אנו חווים את המציאות כיום לבין האופן שנחווה אותה לעתיד לבוא. הָעוֹלָם הַזֶּה, עַל בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת אֹמֵר בְּרוּךְ הַטּוֹב וְהַמְטִיב, וְעַל בְּשׂוֹרוֹת רָעוֹת אֹמֵר בְּרוּךְ דֵּינָא הָאֵמֶת: בעולם הזה, הנהגת השם נראית לנו מחולקת. כאשר קורה דבר שנראה לנו טוב ומהנהג, אנו מברכים 'הטוב והמטיב'. אך כאשר קורה דבר שנראה רע או כואב, אנו מברכים 'דיין האמת'. לְעוֹלָם הַבָּא, בְּלוֹ הַטּוֹב וְהַמְטִיב: לעתיד לבוא נברך על הכל ברכה אחת של הטובה. ופירש רש"י שהטעם הוא כיון שלעתיד לא יהיו בשורות רעות.

אות ב

אֱלֹהִים מֶלְכִי מְקַדֵּם

תהלים פרק עד, פסוק יב

רקע; מזמור שנכתב על חורבן ביהמ"ק

וְאֱלֹהִים מֶלְכִי מְקַדֵּם פֶּעַל יִשׁוּעוֹת בְּקֶרֶב הָאָרֶץ:

פירוש: וְאֱלֹהִים מֶלְכִי: אע"פ שעתה אנו בצרת הגלות, אתה הוא מלכנו ומושיענו מאז ומעולם. מְקַדֵּם: מימי קדם, שכבר הראית מלכותך וגבורתך ביציאת מצרים ובקריעת ים סוף. פֶּעַל יִשׁוּעוֹת: שעשה ועושה לנו תשועות רבות, להצילנו מיד צר. בְּקֶרֶב הָאָרֶץ: ישועות גלויות ומפורסמות שנעשו בפרסום רב לעין כל וישבי תבל.

ניצח בכל מלחמותיו, והנהיג את כל ישראל במשפט אמת ובצדקה

וַיַּעַשׂ דָּוִד שֵׁם בְּשָׂבוּ מִהַפּוֹתוֹ אֶת אֲרָם בְּגֵיא מְלַח שְׂמוֹנָה עֶשְׂרֵי אֲלָף:

פירוש: וַיַּעַשׂ דָּוִד שֵׁם: קנה לו שם עולם של גבורה וכבוד בקרב העמים בזכות ניצחונותיו, וע"י שנהג כבוד בחללי האויב וקברם, יצא שמו לטובה. בְּשָׂבוּ מִהַפּוֹתוֹ: כאשר חזר מן המערכה שבה הכה והכניע את אויביו. אֶת אֲרָם: את צבאות ארם, ובאותה מערכה הכה גם את אדום. בְּגֵיא מְלַח: שם המקום שבו נערך הקרב הגדול. שְׂמוֹנָה עֶשְׂרֵי אֲלָף: מספר הנופלים מאויביו. להראות את גודל התשועה והנס שעשה ה' עמו.

את אשר יאהב ה' יוכיח

משלי פרק ג, פסוק יב

כִּי אֶת אֲשֶׁר יֶאֱהַב ה' יוֹכִיחַ וּכְאֵב אֶת בֶּן יִרְצֶה:

פירוש: כִּי אֶת אֲשֶׁר יֶאֱהַב: הייסורים אינם סימן של שנאה, אלא אדרבה, הם עדות לאהבת ה' את האדם. יוֹכִיחַ: כדי לנקותו מעוון וליישר את דרכו בעולם הזה, לטובתו הנצחית. וּכְאֵב אֶת בֶּן: כמו אב המייסר את בנו הנבחר, שעושה זאת דווקא משום שחפץ בטובתו ובחינוכו. יִרְצֶה: שגם בשעת התוכחה הוא מפייס אותו ורוצה בו.

רק אתכם ידעתי מפל משפחות האדמה, על כן אפקוד עליכם עונותיכם

עמוס פרק ג, פסוק ב

רקע; ענין גלות עשרת השבטים

רק אתכם ידעתי מפל משפחות האדמה על כן אפקוד עליכם את כל עונותיכם:

פירוש: רק אתכם ידעתי: מתוך חיבה יתרה בחרתי בכם וקירבתי אתכם אלי. מפל משפחות האדמה: מכל שאר העמים. על כן אפקוד עליכם: ודווקא מחמת הקירבה אני מודקדק עמכם כחוט השערה,

כתיב 'כי אתה תבוא', וכתיב 'כי אתה תביא'? אמר רבי יוחנן, בתחילה אמר לו משה ליהושע מפי עצמו, אתה והוקנים שבדור עמהם. אמר לו הקב"ה למשה, שיאמר ליהושע 'מול מקל והך על קדקדם, דבר אחד לדור ואין שני דברים לדור'.

פירוש: הגמרא דנה בסתירה לכאורה בין שני פסוקים המתארים את כניסתו של יהושע בן נון לארץ ישראל והנהגתו את העם. כתיב: 'כי אתה תבוא', וכתיב: 'כי אתה תביא': במקום אחד (דברים לא, ז) אומר משה ליהושע, 'כי אתה תבוא את העם הזה', לשון שמשמעותה להצטרף ולבוא יחד איתם. לעומת זאת, בפסוק אחר (שם, כג) נאמר, 'כי אתה תביא את בני ישראל', לשון שמשמעותה שיהושע הוא המוביל והמכניס אותם לבדו? אמר רבי יוחנן: אמר לו משה ליהושע: 'אתה והוקנים שפדוד עמכם': רבי יוחנן מתרץ שמשם רבנו, התכוון להורות ליהושע לנהוג בשותפות עם זקני הדור, שיהושע צריך להתייעץ איתם ולא לפעול על דעת עצמו בלבד, אלא להיות שווה להם בהנהגה. אמר לו הקדוש ברוך הוא: מול מקל והך על קדקדם: אולם הקב"ה תיקן את הדברים ואמר לו לומר ליהושע שהנהגה אינה יכולה להיות משותפת. הקב"ה ציווה עליו לנהוג בתקיפות ('מול מקל והך על קדקדם' הוא משל, עליך להיות המושל היחיד ולהטיל את מרותך עליהם, ואפילו לכופ אותם להישמע לך). דבר אחד לדור ואין שני דברים לדור: כיון שבכל דור ודור ישנו רק 'דבר' אחד, כלומר מנהיג אחד (מלשון 'ידבר עמים תחתנו'). ההנהגה חייבת להיות אצל מנהיג יחיד, ואין מקום לשני מנהיגים המנהלים את הדור ביחד.

אות ד

ויעש דוד שם

שמואל ב' פרק ח, פסוק יג

רקע; דוד יצא למסע כיבוש ומלחמה עם העמים שסביבו, כדי להקדיש את שללם לבנין בית המקדש,

לא יהיה לך*

שמות פרק כ, פסוק ג [פסוק ב' מובא לעיל באות א']

רקע; פרשת עשרת הדברות

לא יהיה לך אֱלֹהִים אַחֲרַיִם עַל פְּנֵי:

פירוש: לא יהיה לך: אזהרה שלא לקבל שום אדנות ושררה זולתו ויתברך, לא מלאך ולא כוכב. אֱלֹהִים אַחֲרַיִם: שאינם אלוהות באמת, אלא שהעובדים להם עשאוּם לאלוהים עליהם; והם 'אחרים' (זרים) לעובדיהם בעת צרה. על פְּנֵי: בכל מקום ובכל זמן שאני נמצא; וכיוון שהוא חי וקיים לעד ומלוא כל הארץ כבודו, האיסור הוא נצחי ובכל אתר ואתר.

עונותיכם הטו אלה

ירמיה פרק ה, פסוק כה

רקע; מדבר מכך שה' מהפך חוקות שמים וארץ ומשנה את הטבע לרעה מחמת עוונות וחטאים, ובפרט מחמת ע"ז

עונותיכם הטו אלה וחטאותיכם מנעו הטוב מכם:

פירוש: עונותיכם הטו אלה: החטאים שלכם היטו את שפע הדברים הטובים (הגשמים והברכה) ממסלולם, שלא יבואו אליכם. וחטאותיכם מנעו: העבירות שבידכם נעשו כמחיצה המעכבת וחוסמת. הטוב מכם: את הטוב והשובע שהיו מוכנים וראויים לבוא אליכם מאת הקב"ה.

תמותת רשע רעה

תהלים פרק לד, פסוק כב [פסוק כא מובא להלן באות ו']

רקע; דוד ברח מפני שאול אל אכיש מלך גת עשה את עצמו כשוטה, כדי שייסבור אכיש שהוא איננו דוד מלך ישראל ויניח לו, וכך ניצל מפניו. מתוך שמחה על הצלה זו חיבר מזמור זה, ובו הוא מהלל את ה' המשגיח בהשגחה פרטית על הצדיקים לשומרם מכל רע

ותובע מכם יותר מאחרים. את פל עונותיכם: כדי לנקות אתכם מן החטא בעולם הזה, למען תהיו זכים וטהורים לחיי העולם הבא.

אות ה

ותהי עונותם חקוקה על עצמותם

יחזקאל פרק לב, פסוק כז

רקע; נבואה שנאמרה על גיבורי מצרים, שנהרגו על שהטילו חיתתם ואימתם בא"י, ומתנבא שאלו שנהרגו בחרב המלחמה כבר קבלו עונשם, אך אותם שמתו בבוא עיתם, אזי העוונות החקוקים על עצמותם הם עצמם ינקמו בהם

ולא ישכבו את גבורים נפלים מערלים אשר ירדו שאול בכלי מלחמתם ויתנו את חרבותם תחת ראשיהם ותהי עונתם על עצמותם כי חתית גבורים בארץ חיים:

פירוש: ולא ישכבו את גבורים נפלים מערלים (משך ותובל) לא יזכו למנוחה ולקבורה מכובדת יחד עם שאר הגיבורים שנפלו בקרב, שאותם נהגו לקבור בכבוד. נפלים מערלים: ויהיו פחות מהגיבורים שנפלו מן העמים הערלים בעבר, שזכו לכבוד במותם. אשר ירדו שאול בכלי מלחמתם: שירדו אל הקבר בטקס מכובד. שאת הגיבורים האחרים היו קוברים עם חרבותיהם וכלי נשקם לאות כבוד וגבורה, ואלו לא זכו לכך. ויתנו את חרבותם תחת ראשיהם: ששמו את חרבותיהם של הנפלים מתחת לראשם בקבר, כדרך כבוד ללוחמים. ותהי עונתם: העונש על עוונותיהם נשאר קיים ולא נמחק, והוא ניכר עליהם. על עצמותם: החטאים נחקקו על עצמותיהם ממש. כי חתית: עונש זה בא להם מפני שהטילו אימתם ופחדם על הבריות בחייהם בארץ כגיבורים עריצים. בארץ חיים: כשהיו בחיים על פני האדמה, ולכן נענשו כך במותם.

תְּמוֹתֵת רְשַׁע רָעָה וְשִׁנְאֵי צְדִיק יֵאָשְׁמוּ:

פירוש: תְּמוֹתֵת רְשַׁע רָעָה: הרעה עצמה שעושה הרשע היא זו שתמית אותו בסוף. וְשִׁנְאֵי צְדִיק: אלו הרודפים את הצדיקים ושונאים אותם חנם, כגלל צדקותם, יֵאָשְׁמוּ: סופם שיהיו שממים, אבודים ומחוייבים עונש.

כָּל עֲצֻמוֹתֵי תֵּאֲמַרְנָה

תהלים פרק לה, פסוק י

רקע; תפילה שהתפלל דוד כאשר ברח אל נוב עיר הכהנים מפני שאול שביקש להורגו, ומשם ברח לגת ואחר כך למערת עדולם, וביקש מה' שיצילנו מיד רודפיו. וי"א שהמזמור הזה נאמר על הגלות הארוכה

כָּל עֲצֻמוֹתֵי תֵּאֲמַרְנָה ה' מִי כְמוֹד מְצִיל עֲנִי מִחֶזֶק מְצַנֵּן וְעֲנִי וְאֶבְיוֹן מִגִּזְלוֹ:

פירוש: כָּל עֲצֻמוֹתֵי תֵּאֲמַרְנָה: אשכח אותך בכל אברי גופי, ולא בפי בלבד; עד שיראה כאילו העצמות עצמן אומרות שירה. ה' מִי כְמוֹד: מי משתווה לך ביכולתך לעשות פלאים ולהושיע. מְצִיל עֲנִי: שאתה מושיע את האדם החלש, שאין בו כוח להינצל בעצמו. מִחֶזֶק מְצַנֵּן: מיד אויב שגבר עליו בכוחו. וְעֲנִי וְאֶבְיוֹן: ומציל את הדל וחסר הישע. מִגִּזְלוֹ: מיד מי שבא לגזול ממנו את רכושו.

בְּשַׁעָה שֶׁהֲלָכּוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר,
הָיוּ עֲצֻמוֹתֵי שֶׁל יְהוּדָה מְגַלְגְּלִין.
עַד שֶׁאָמַר מֹשֶׁה שְׁמַע ה' קוֹל יְהוּדָה וְכו',
וְעָלוּ כָּל חֵד לְדוֹכָתֶיהָ

דברים פרק לג, פסוק ז

רקע; ברכת משה לשבטי ישראל קודם הסתלקותו וזאת ליהודה ויאמר שְׁמַע ה' קוֹל יְהוּדָה וְאֶל עַמּוֹ תְּבִיאֵנוּ יְדִיו רַב לֹא וְעֶזְרָ מְצַרְיוֹ תִּהְיֶה:

פירוש: וזאת ליהודה: גם את יהודה בירך משה, וסמך אותה לראובן כי שניהם עשו תשובה והודו על

חטאם. שְׁמַע ה' קוֹל יְהוּדָה: קבל את תפילתו ואת וידויו; כאן התפלל משה שייכנסו איבריו של יהודה למקומם וינחו עצמותיו בקבר. וְאֶל עַמּוֹ תְּבִיאֵנוּ: הכנס אותם למחיצת הצדיקים ולבית המדרש של מעלה, שעד עתה לא הייתה לו מנוחה שם. יְדִיו רַב לֹא: ידיו וכוחו יעמדו לו בריבו ומלחמתו. וְעֶזְרָ מְצַרְיוֹ: תהיה בעזר דוד שיצא ממנו, להושיעו מן האויבים בכל מלחמותיו.

גמרא סוטה ז ע"ב

רקע; קודם שמשקים במים המאררים אשה שנחשדה, מספרים בפניה על צדיקים שהתוודו על עוונותיהם ומה זכו ע"י כך, וזאת בכדי שתתוודה אף היא על מעשיה, והגמרא מביאה כדוגמא את וידוים של ראובן ויהודה

א"ר שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן, מאי דכתיב 'יחי ראובן ואל ימות, וזאת ליהודה', כל אותן שנים שהיו ישראל במדבר, היו עצמותיו של יהודה מגולגלין בארון, עד שעמד משה ובקש עליו רחמים. אמר לפניו, רבוננו של עולם, מי גרם לראובן שהודה? יהודה, וזאת ליהודה! מיד 'שמע ה' קול יהודה', על איבריה לשפא.

פירוש: אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּרַ נְחֻמַּנִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מַאי דְּכָתִיב: 'יְחִי רְאוּבֵן וְאֵל יִמַת' - 'וְזֹאת לַיהוּדָה'? משה הסמיך את ברכת ראובן ('יחי ראובן') לברכת יהודה ('וזאת ליהודה'). וקשה, מהו הקשר בין שני השבטים הללו שגרם למשה להסמיך אותם זה לזה? כָּל אוֹתָן שָׁנִים שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר, הָיוּ עֲצֻמוֹתָיו שֶׁל יְהוּדָה מְגַלְגְּלִין בְּאָרוֹן: כּמוֹשֶׁךְ אַרְבַּעִים הַשָּׁנָה שֶׁבֵּהֶן נִדְּדוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר וּנְשָׂאוּ עִמָּם אֶת עֲצֻמוֹת הַשְּׁבָטִים לְקַבּוּרָה בְּאֶרֶץ, לֹא עֲצֻמוֹתָיו שֶׁל יְהוּדָה הָיוּ מְחוּבְרוֹת זו לזו, אֲלֵא הָיוּ מְפּוֹרְקוֹת וּמִתְגַּלְגְּלוֹת בְּתוֹךְ הָאָרוֹן בְּחוֹסֵר מְנוּחָה. וזאת מפני שיהודה קיבל על עצמו נידוי על תנאי כשאמר ליעקב אבינו על בנימין, 'וחטאתי לך כל הימים' (אם לא אשיבנו אליך). אף על פי שהחזיר את בנימין, קללת חכם אפילו על תנאי מתקיימת, ולכן לא הייתה לו מנוחה בקבר עד תפילתו

אותו

למה טעה נבט? שראה שיצא אש מאמתו

גמרא סנהדרין קא ע"ב

רקע; כשחזר דוד מבריחתו לאחר שנהרג אבשלום, יצאו כל ישראל לקבלו שוב למלך עליהם. וכתוב (שמואל ב' כ) 'ויצא איש בליעל ושמו שבע בן בכרי' (הוא נבט אביו של ירבעם), וקרא 'אין לנו חלק בדוד', ועי"ז נפרדו שבטי ישראל מדוד, ורק שבט יהודה דבק בו. ומבארת הגמ' מפני מה חלק נבט על דוד

ת"ר, שלשה ניבטו ולא ראו (היינו, צפו למרחוק, מה שעתיד להיות לעתיד, וטעו), ואלו הן, נבט ואחיתופל ואיצטגניני פרעה. נבט, ראה אש שיוצאת מאמתו, הוא סבר שזהו סימן שאיהו מליך, ולא היא, ירבעם הוא הנפק מינה, ונעשה מלך.

פירוש: תנו רבנן: שלשה נבטו ולא ראו: שלושה אנשים הביטו ברוח הקודש או באיצטגנינות (חוזים בכוכבים) לעתיד, אך 'לא ראו', כלומר, לא הבינו נכון את מה שראו עיניהם. הם ראו תמונה אמיתית, אך הפרשנות שלהם הייתה מוטעית. ואלו הן: נבט, ואחיתופל, ואיצטגניני פרעה: השלושה הם, נבט (אביו של ירבעם), אחיתופל (יועצו של דוד המלך), וחרטומיו של פרעה במצרים. נבט ראה אש שיוצאת מאמתו: נבט ראה בחזון רוחני אש הבוקעת ממקום המילה. מראה האש היה סימן לממשלה וכוה. הוא סבר, איהו מליך: נבט פירש את חזון האש בטעות כסימן לגדולה אישית. הוא חשב לעצמו, 'האש יוצאת ממני, סימן שאני עתיד להיות מלך ולשלוט'. הגאווה סילפה את שיקול דעתו והוא ייחס את המלוכה לעצמו. ולא היא: ירבעם הוא הנפק מינה: אך האמת הייתה שונה, המלוכה לא נועדה לנבט עצמו, אלא לבנו שיצא ממנו, ירבעם בן נבט. ירבעם הוא זה שעתיד היה למלוך על ישראל (וכוחו היה בחינת 'אש', דין וממשלה קשה, וגם שהבעיר אש של מחלוקת ועבודה זרה בישראל). נבט ראה את המלכות של בנו, אך טעה וחשב שהכבוד מגיע לו.

של משה. עד שעמד משה ובקש עליו רחמים. אמר לפניו: רבוננו של עולם, מי גרם לראובן שהודה, יהודה: משה רבנו עמד בתפילה וטען לפני הקב"ה, הרי ראובן חטא (במעשה בלהה) ובתחילה לא התוודה. רק כאשר ראה ראובן שיהודה מודה ברבים על מעשה תמר ('צדקה ממני') ולא בוש מחטאו, למד ממנו ראובן והודה גם הוא. אם כן, בזכות יהודה זכה ראובן לחיי העולם הבא ('יחי ראובן'). האם ייתכן שראובן הרוויח בזכותו, ויהודה עצמו יסבול? מיד 'שמע ה' קול יהודה': מיד קיבל הקב"ה את תפילת משה. הפסוק 'שמע ה' קול יהודה' מתפרש כאן כקבלת הווידוי שלו. על איברייה לשפא: האיברים של יהודה (עצמותיו) נכנסו למקומם ('שפא', מקום חיבור העצם, המפרק) והתחברו חזרה, והוא נח בארונו.

משה שפיר קאמרת*

שבת קא ע"ב

רקע; ביאור דברי המשנה שספינות שקשורות זו בזו, מותר לטלטל בשבת מזו לזו

פשיטא (ששני ספינות של אדם אחד מותר לטלטל מרה"י לרה"י של אדם אחר), אמר רבא: לא נצרכה אלא להתיר ביצית (ספינה קמנה) שביניהן. אמר ליה רב ספרא: משה, שפיר קאמרת? והרי 'מטלטלין מזו לזו' תנן (ללא הפסק ספינה שלישית)? אלא אמר רב ספרא: לא נצרכה אלא לערב ולטלטל מזו לזו (בשני ספינות של שני בני אדם).

פירוש: אמר ליה רב ספרא: משה, שפיר קאמרת? רב ספרא פנה לרבא, ואמר לו, 'משה, יפה אמרת?' זהו ביטוי שבאופן הרגיל מבטא הערכה עצומה ושבח, שמכנה אותו 'משה' (על שמו של משה רבנו), לומר עליו, אתה חכם וגדול בתורה בדורנו כמו משה רבנו בדורו. אולם כאן הוא באופן של קושיא, "הרי אתה גדל כמשה, ואם כן איך טעית?"

הָלוֹא כֹה דִבְרֵי פֶּאֶשׁ

ירמיה פרק כג, פסוק כט

רקע; נבואת ירמיה על חורבן ירושלים ובית המקדש אם לא ישובו מדרכם הרעה

הָלוֹא כֹה דִבְרֵי פֶּאֶשׁ נְאֻם ה' וּכְפַטִּישׁ יִפְצִיץ סֶלַע:

פירושו: הָלוֹא כֹה דִבְרֵי פֶּאֶשׁ: שדברי התורה נמשלו לאש; מה אש שורפת, כך דברי הנבואה מכניעים ושורפים את הרשעים, וכן שהתורה ניתנה באש. נְאֻם ה': אמת ויציב הדבר שכך הוא. וּכְפַטִּישׁ יִפְצִיץ סֶלַע: מה פטיש זה מפוצץ את הסלע לכמה רסיסים, כך מקרא אחד מתחלק לכמה טעמים ופירושים, ויש שפירשו שהדברים משברים את הלב הקשה כסלע.

בִּי מַלְכִים יִמְלְכוּ

משלי פרק ח, פסוק טו

רקע; שלמה המלך מדבר בשם התורה והחכמה, שהיא מתפארת ואומרת כי היא כח המלכות ושורשה

בִּי מַלְכִים יִמְלְכוּ וְרוֹזְנִים יִחַקְקוּ צֶדֶק:

פירושו: בִּי מַלְכִים יִמְלְכוּ: התורה מעידה על עצמה; רק על ידי ובזכותי יצליחו המלכים למשול ולהנהיג את עם כראוי. וְרוֹזְנִים: השרים והמנהיגים החשובים בממלכה. יִחַקְקוּ צֶדֶק: יחוקקו חוקים ישרים וצודקים, רק אם ינהגו ע"פ רכי החכמה והאמת.

כִּמָּה טַפְּשָׁאֵי דְקִימָא מְקַמֵּי סֵפֶר תּוֹרָה, וְלֹא קִימָא מְקַמֵּי צוּרְבָא מְדַרְבְּנָן

גמרא מכות כב ע"ב

רקע; כתוב בתורה 'וְהִפְהֹוּ לְפָנָיו כִּדֵּי רִשְׁעָתוֹ בְּמִסְפָּר, אֲרַבְעִים יִכְנֹוּ' (דברים כה), וחז"ל פירשו שמי שחייב מלקות - לוקה רק ל"ט מלקות ולא ארבעים

מאי טעמא אינו לוקה ארבעים שלימות? אי כתיב 'ארבעים במספר', הוה אמינא ארבעים במניינא (במנין שלם), השתא דכתיב 'במספר ארבעים', מניין

שהוא סוכם את הארבעים. אמר רבא: כמה טפשי שאר אינשי, דקיימי מקמי ספר תורה, ולא קיימי מקמי גברא רבה, דאילו בס"ת כתיב 'ארבעים', ואתו רבנן בצרו חדא.

פירושו: כִּמָּה טַפְּשָׁאֵי שְׂאָר אֵינְשֵׁי: כמה טיפשים הם אותם אנשים (ההמון), דְּקִימֵי מְקַמֵּי סֵפֶר תּוֹרָה, וְלֹא קִימֵי מְקַמֵּי גְבֵרָא רַבָּה: אותם אנשים מהדרים וקמים בהכנעה כשעובר לידם ספר תורה, אך אינם קמים לכבוד תלמיד חכם גדול ('גברא רבה'). הם מכבדים את הכתב, אך מזלזלים במי שמחזיק את התורה ומפרש אותה. דְּאֵילוּ בְּסֵפֶר תּוֹרָה כְּתִיב 'אֲרַבְעִים': שהרי בתורה שבכתב הדברים נראים כפשוטם בצורה מסוימת, אך ללא החכמים לא היינו מבינים אותם נכון. לְמִשָּׁל, לְגַבֵּי עוֹנֵשׁ מַלְקוֹת כְּתוּב בַּתּוֹרָה בְּמַפּוֹרֵשׁ 'אֲרַבְעִים יִכְנֹוּ'. וְאֵתוּ רַבְּנָן בְּצִרּוֹ חֲדָא: ובאו חכמים ופירשו את הפסוק, והפחיתו מכה אחת ממניין המלקות, והעמידו את העונש על שלושים ותשע מלקות בלבד. וכיון שהתורה שבכתב תלויה בפרשנותם של החכמים, סימן שכוחם וקדושתם גדולים אף יותר מהספר עצמו, ולכן ראוי לקום מפניהם.

כָּל דִּבְרֵי אֲשֶׁר יָבֵא בְּאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בְּאֵשׁ

במדבר פרק לא, פסוק כג

רקע; פרשה זו נאמרה לאחר מלחמת מדין, כשבאו ישראל עם המלקוח והשלל, ואז נשנו לישראל הלכות טומאת והגעלת כלי נוכרים

כָּל דִּבְרֵי אֲשֶׁר יָבֵא בְּאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בְּאֵשׁ וְטָהַר אֵדָּ בְּמֵי נְדָה יִתְחַטָּא וְכֹל אֲשֶׁר לֹא יָבֵא בְּאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בְּמַיִם:

פירושו: כָּל דִּבְרֵי אֲשֶׁר יָבֵא בְּאֵשׁ: כל כלי שדרכו להשתמש בו ע"י האש, כגון שיפודים. תַּעֲבִירוּ בְּאֵשׁ: יש ללכנו באש, כדי להפליט את האיסור הבלוע בו. וְטָהַר: לאחר העברה זו באש, הכלי נהיה טהור ומותר לשימוש. אֵדָּ בְּמֵי נְדָה יִתְחַטָּא: מלבד ההגעלה או הליבון, יש להטביל את הכלים במי מקווה הראויים לטבילת נדה. וְכֹל אֲשֶׁר לֹא יָבֵא בְּאֵשׁ: כלים שאין

חבילות חבילות של מצוות*

מדרש ויקרא רבה פרשה כא, סימן ה

'כי בתחבולות תעשה לך מלחמה' (משלי כד). ר' נתן ור' אחא בשם ר' סימון אמר, אם עשית חבילות של עבירות, עשה כנגדן חבילות של מצוות.

פירוש: 'פי בתחבולות תעשה לך מלחמה', רבי נתן ורבי אחא בשם רבי סימון אמר: הפסוק אומר שכדי לנצח במלחמה צריך להשתמש ב'תחבולות'. החכמים דורשים את המילה 'תחבולות' מלשון 'חבילות' (צרות או ערימות), ומלמדים דרך לנצח את היצר הרע. אם עשית חבילות של עבירות, עשה כנגדן חבילות של מצוות: אם נכשלת ואגרת לעצמך 'חבילות' של חטאים (כלומר, חטאים רבים שהצטברו למשא כבד, או עבירה שנעשתה בהתמדה שוב ושוב), אל תתייאש. הדרך להילחם ולתקן היא בשיטת מידה כנגד מידה, עליך לאסוף ולקיים 'חבילות' של מצוות ומעשים טובים שיעמדו במשקל נגד העבירות ויכריעו את הכף לזכות.

שומר כל עצמותיו

תהלים פרק לד, פסוק כא [פסוק כב מובא לעיל באות ה']

רקע; דוד ברח מפני שאול אל אכיש מלך גת עשה את עצמו כשוטה, כדי שיסבור אכיש שאיננו דוד מלך ישראל ויניח לו, וכך ניצל מפניו. מתוך שמחה על הצלה זו חיבר מזמור זה, ובו הוא מהלל את ה' המשגיח בהשגחה פרטית על הצדיקים לשומרם מכל רע

שומר כל עצמותיו אחת מהנה לא נשברה:

פירוש: שומר כל עצמותיו: הקב"ה משגיח ושומר על כל איבריו ועצמותיו של הצדיק מכל נזק ופגע. אחת מהנה לא נשברה: אפילו עצם אחת קמנה לא תישבר, כי השכינה מלווה אותו ומשמרת אותו בדרכיו.

משתמשים בהם בחום האש אלא בצונן. תעבירו בפינים: די להם בטבילה במקווה.

נורא פי עמרם

גמרא קידושין פא ע"א

רקע; סוגיא שעוסקת בדיני יחוד, והגמרא מביאה כמה מעשים אשר ניתן ללמוד מהם מהו כוחו של היצר הרע, שלולי סיעתא דשמיא מיוחדת, היה בכוחו להכשיל אפילו אנשים גדולים

הנך שבוייתא דאתאי לנהרדעא, אסקינהו לבי רב עמרם חסידא, אשקולו דרגא מקמייהו. בהדי דקא חלפה חדא מנייהו נפל נהורא באיפומא, שקליה רב עמרם לדרגא דלא הווי יכלין בי עשרה למדלייא, דלייא לחודיה. סליק ואזיל, כי מטא לפלגא דרגא איפשא, רמא קלא: נורא בי עמרם. אתו רבנן, אמרו ליה: כסיפתינן. אמר להו: מוטב תיכספו בי עמרם בעלמא הדין, ולא תיכספו מיניה לעלמא דאתי. אשבעיה דינפק מיניה, נפק מיניה כי עמודא דנורא, אמר ליה: חזי, דאת נורא ואנא בישראל, ואנא עדיפנא מינך.

פירוש: מעשה באותם שבויים שבאו לעיר נהרדעא. ציוה רב עמרם חסידא לפדות אותן משיבין. העלו אותן לעליה של ביתו, ונטלו את מדרגות העליה מתחתיהן. כשחלפה אחת מהן על יד פתח הארובה שמהעליה לבית, נפל אור בבית דרך פי העליה. לקח רב עמרם את סולם המדרגות, כדי לעלות לעליה. ואף שהיו המדרגות כבדות ביותר, עד שלא יכלו אפילו עשרה אנשים להרימן, התגבר כוחו של רב עמרם והגביהן לבדו. עלה והלך לעליה. כיון שהגיע לאמצע המדרגות, עצר ופיסק את רגליו, הרים קולו והכריז, נפלה דליקה בבית עמרם. באו רבנן לסייעו, וראו שאין שם שריפה. אמרו לו, ביישתנו בכך. אמר להם, מוטב שתביישו בבית עמרם בעולם הזה, ולא תתביישו בי בעולם הבא. השביע רב עמרם את היצר הרע, שיצא ממנו. ויצא ממנו היצר הרע בדמות עמוד אש. אמר לו רב עמרם ליצר הרע, ראה שאתה אש ואני בשר, והריני עדיף ממך, והצלחתי להתגבר עליך.

אות ז

למי שמשים עצמו כשירים

גמרא ראש השנה יז ע"א

רקע; הגמרא מפרשת את הפסוק שהביא רבינו
 "נשא עון ועבר על פשע לשארית נחלתו"
 'נושא עון ועובר על פשע וכו', לשארית נחלתו',
 אמר רבי אחא בר חנינא, אליה וקוץ בה, שנושא
 עון רק לשארית נחלתו ולא לכל נחלתו, שאינו נושא
 אלא למי שמשים עצמו כשירים.

פירוש: עובר על פשע לשארית נחלתו: המחילה
 הזו מועדת 'לשארית נחלתו' של ה'. אמר רבי אחא
 בר חנינא, אליה וקוץ בה: רבי אחא דורש את
 המילים הללו באמצעות משל, 'אליה' (הונב השמן
 של הכבשה) הוא חלק משוכה, אך אם יש בו 'קוץ'
 דוקר, אי אפשר ליהנות ממנו בשלמות. הנמשל הוא,
 ההבטחה שה' נושא עון היא דבר נפלא ('אליה'), אבל
 יש בה 'קוץ', תנאי מגביל. המילה 'לשארית' מלמדת
 שהמחילה אינה מובטחת לכל אחד. לשארית נחלתו
 - ולא לכל נחלתו: רבי אחא מדייק, הסליחה היא רק
 לחלק מהעם ('שארית'), ולא לכל העם שהם נחלתו
 של הקב"ה. למי שמשים עצמו כשירים: ומיהי אותה
 'שארית' שתזכה למחילה? זה מי שמשים את עצמו
 כ'שירים', שנוהג בענווה גמורה, ומחשיב את עצמו
 כשאריות שאין בהן חשיבות. מי שמקטין את עצמו,
 זוכה שהקב"ה יעביר את חטאיו.

והאיש משה ענו מאד

במדבר פרק יב, פסוק ג

רקע; מרים ואהרן דיברו לשוה"ר על משה שפירש
 מאשתו, וכעונש על כך נצטרעה מרים, והקב"ה
 העיד על משה שהוא עניו מכל האדם

והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני
 האדמה:

פירוש: והאיש משה: למרות גדלותו העצומה,
 נבואתו והנהגתו את כל ישראל, היה - עניו מאד:
 שפל ברך וסבלן מאין כמוהו, ולא החזיק טובה לעצמו.
 מכל האדם: יותר מכל שאר בני האדם שהיו בדורו

חמת מלך מלאכי מות וכו',
 ואיש חכם יכפרנה

משלי פרק טז, פסוק יד

חמת מלך מלאכי מות ואיש חכם יכפרנה:

פירוש: חמת מלך: כאשר מתעורר כעס ודין
 מאת הקב"ה על האדם בשל חטאיו. מלאכי מות:
 החיצונים והמשחיתים הנבראים מן העוון, באים
 להיפרע מן האדם ולהענישו. ואיש חכם: זהו הצדיק
 ותלמיד החכם, שהוא בכחינת משה רבנו. יכפרנה:
 בכוח חכמתו ותפלתו הוא יודע להשקיט את החימה,
 להכניע את המשחיתים ולכפר על עוון האדם.

ועבר על פשע לשארית

מיכה פרק ז, פסוק יח

רקע; בסיום נבואת מיכה הוכיח את ישראל על
 החטאים שנמצאו בהם והתפלל על מצבם, ולבסוף
 מנבא על הצלתם מידי שוביהם ומתאר את מפלת
 אויביהם. הנביא חותם את ספרו בחסד ה' המוחל
 וסולח לישראל על כל עוונותיהם

מי אל כמוך נשא עון ועבר על פשע לשארית
 נחלתו לא החזיק לעד אפו כי חפץ חסד הוא:

פירוש: מי אל כמוך: אין עוד בעל כוח ויכולת
 שינהג במידת רחמים כזו כמוך. נשא עון: שהוא
 סובל וממתין לאדם למרות חטאו, ונושא את
 העוון עד שישוב בתשובה. ועבר על פשע: מניח
 את הפשעים והמרדים בצד ואינו ממחר להיפרע
 מהם. לשארית נחלתו: למי שמשים עצמו כשירים
 (ענווה), או לשארית עם ישראל שנותרו דבקים בו.
 לא החזיק לעד אפו: אינו שומר את כעסו לנצח,
 אלא ממחר להסיר את חרונו. כי חפץ חסד הוא: כי
 מבעו ורצונו של הקב"ה הוא להיטיב ולעשות חסד
 עם בריותיו.

וַיְהִי בִישְׁרוֹן מֶלֶךְ בְּהַתְּאַסֵּף רְאִשֵׁי עַם יִחַד שְׁבָטֵי יִשְׂרָאֵל:

פירושו: וַיְהִי בִישְׁרוֹן מֶלֶךְ: הקב"ה הוא המלך על עם ישראל, וי"א שהכוונה למשה שהוא מלך על ישראל. בְּהַתְּאַסֵּף רְאִשֵׁי עַם: ומלכותו מתעלה ומתגלה בעולם, כאשר המנהיגים והצדיקים מתאספים יחד באהבה. יִחַד שְׁבָטֵי יִשְׂרָאֵל: כאשר יש אחדות ושלוש בין כל שבטי ישראל, והם נעשים אגודה אחת לעשות רצון אביהם שבשמים.

וְעֲנָוִים יִרְשׁוּ אֶרֶץ

תהלים פרק לז, פסוק יא

רקע; דוד מזהיר שלא להתחרות ברשעים ולהידמות להם, ולא להתפתות אחר הצלחתם, כי אינה אלא לזמן קצר בלבד וסופם ללכת לאיבוד, ורק הצדיקים יזכו לרוב טובה

וְעֲנָוִים יִרְשׁוּ אֶרֶץ וְהִתְעַנְּנוּ עַל רֵב שָׁלוֹם:

פירושו: וְעֲנָוִים יִרְשׁוּ אֶרֶץ: דווקא אלו שמשפילים את עצמם ואינם רודפים אחרי השררה, הם אלו שיזכו לנחול את הארץ לאורך ימים. וְהִתְעַנְּנוּ: הם יזכו לתענוג אמיתי ורוחני. עַל רֵב שָׁלוֹם: בזכות מידת הענווה והסבלנות שלהם, יזכו לשלום פנימי ונצחי, ללא מריבות ומלחמות עם הזולת.

וְאֶרֶץ מִתְקוֹמְמָה לוֹ

איוב פרק כ, פסוק כז

רקע; צופר הנעמתי תיאר לאיוב את מפלת הרשעים ואבדנם, וסיפר לו את רעת אנשי סדום אשר הצרו ועינו עניים וגזלו מהם את ממונם, וכיון שהגיעך כמעשי הרשעים אות הוא כי הרשעת במעשיך

יִגְלוּ שָׁמַיִם עֲוֹנוֹ וְאֶרֶץ מִתְקוֹמְמָה לוֹ:

פירושו: יִגְלוּ שָׁמַיִם עֲוֹנוֹ: הצרות שיבואו עליו מן השמים, יגלו שיש לו עוונות רבים. וְאֶרֶץ מִתְקוֹמְמָה לוֹ: והארץ בעצמה תתקומם נגדו, ובה יענש, כגון שהשרה שלו לא תצמת.

ובדרות שלפניו. אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָדָמָה: בכל העולם כולו לא נמצא אדם שהגיע לדרגת הביטול והענווה שלו.

וְהַחֲכָמָה מֵאֵין תִּמְצָא

איוב פרק כח, פסוק יב

רקע; מקרא זה אָמְרוּ איוב לריעיו, כשטען כי לכל דבר יש מקור ותכלית לבד מהחכמה שאיננו יודעים מאין היא באה, וע"כ כל ימיו צריך לתת ליבו עליה ללומדה

וְהַחֲכָמָה מֵאֵין תִּמְצָא וְאֵי זֶה מְקוֹם בִּינָה:

פירושו: וְהַחֲכָמָה מֵאֵין תִּמְצָא: איפוא היא שורש ומקור החכמה האמיתית (התורה)? וְאֵי זֶה מְקוֹם בִּינָה: היכן הוא המקום שבו שוכנת הבינה, שאלה יוכל האדם להגיע כדי להשיגה?

אִם תִּשָּׂא חֲטָאתֶם, וְאִם אֵין מִחְנֵי נָא

שמות פרק לב, פסוק לב

רקע; אחר חטא העגל, התפלל משה לה' שיסלח לעם ישראל

וְעַתָּה אִם תִּשָּׂא חֲטָאתֶם וְאִם אֵין מִחְנֵי נָא מִסְפָּרָךְ אֲשֶׁר כָּתַבְתָּ:

פירושו: משה פונה אל ה' לאחר שחטא עם ישראל בחטא העגל, ומתחנן עליהם, וְעַתָּה אִם תִּשָּׂא חֲטָאתֶם: אם תסלח להם על חטאם, מה טוב. וְאִם אֵין: ואם אינך סולח להם, אין לי חפץ בחיים ובמעלתי. מִחְנֵי נָא מִסְפָּרָךְ: מחוק את שמי מן התורה שכתבת; שלא יאמרו עלי שלא הייתי כדאי לבקש עליהם רחמים. אֲשֶׁר כָּתַבְתָּ: מספר התורה שנתת לי לכתוב, או מספר החיים שבו רשומים הצדיקים.

וַיְהִי בִישְׁרוֹן מֶלֶךְ

דברים פרק לג, פסוק ה

רקע; ברכת משה לשבטי ישראל קודם הסתלקותו

אות ה

משל לאחד שהיה מהלך בדרך באישון לילה וכו'

גמרא סוטה כא ע"א

רקע; הגמרא דנה בכוחם של התורה והמצוות להגן על האדם בגשמיות וברוחניות

משל, לאדם שהיה מהלך באישון לילה ואפילה, ומתיירא מן הקוצים ומן הפחתים (בורות) ומן הברקנים (שיחי קוצים) ומחיה רעה, ומן הליסטיין, ואינו יודע באיזה דרך מהלך. נודמנה לו אבוקה של אור ניצל מן הקוצים ומן הפחתים ומן הברקנים, ועדיין מתיירא מחיה רעה ומן הליסטיין ואינו יודע באיזה דרך מהלך. כיון שעלה עמוד השחר ניצל מחיה רעה ומן הליסטיין, ועדיין אינו יודע באיזה דרך מהלך, הגיע לפרשת דרכים, ניצל מכולם וכו'. מאי פרשת דרכים? א"ר חסדא: זה תלמיד חכם ויום מיתה.

פירושו: הגמרא ממשילה את התורה והמצוות להצלת האדם מנזקים אפשריים בהיותו הולך בדרך. משל, לאדם שהיה מהלך באישון לילה ואפילה: אדם ההולך לבדו בדרך באמצע הלילה, בחושך מוחלט (אישון לילה, החלק השחור של העין, משל לחושך כבד). מצבו של ההולך בחושך מסוכן ומפחיד. ומתירא מן הקוצים ומן הפחתים ומן הברקנים: הפחד הראשון שלו הוא מפני מכשולים מידיים המונחים על הקרקע, 'קוצים וברקנים' ששורטים ופוצעים את הרגליים, ו'פחתים' (בורות) שהוא עלול ליפול לתוכם בגלל החושך. ומחיה רעה ומן הליסטיין: הפחד השני, החמור יותר, הוא מפני סכנות חיים, חיות טרף ושודדים ('ליסטיים') האורכים בחשכה. ואינו יודע באיזה דרך מהלך: ומעל הכל, הוא אבוד, ואינו יודע אם הוא צועד בכיוון הנכון או מתרחק ממטרתו. נודמנה לו אבוקה של אור, ניצל מן הקוצים ומן הפחתים ומן הברקנים: לפתע הוא מוצא לפיד בוער ('אבוקה'). האור של הלפיד הוא מוגבל ומאיר רק את סביבתו הקרובה. לכן, הוא ניצל

מהמכשולים שלרגליו (קוצים ובורות) כי הוא רואה היכן הוא דורך (בנמשל, המצווה מגנה על האדם ממכשולים נקודתיים). ועדיין מתירא מחיה רעה ומן הליסטיין ואינו יודע באיזה דרך מהלך: אבל הלפיד לא מספיק חזק כדי להרחיק חיות טורפות או שודדים, שעדיין יכולים לתקוף אותו מהצללים, והוא עדיין לא רואה למרחוק כדי לדעת את הדרך הכללית. כיון שעלה עמוד השחר: ניצל מחיה רעה ומן הליסטיין: כאשר השמש זורחת ('עמוד השחר'), האור הגדול מכריח את חיות הטרף והשודדים שפועלים רק בחסות החשיכה (בנמשל, אור התורה מגן על האדם מפני היצר הרע שמנסה להורגו). ועדיין אינו יודע באיזה דרך מהלך: אמנם יש אור והוא בטוח מסכנה, אבל אור יום אינו תחליף למפה. הוא עדיין יכול ללכת לאיבוד בשדות וכיערות בלי לדעת את הכיוון אל העיר (בנמשל, אינו יודע אם יהיה מוגן מהיצר הרע כל ימי חייו). הגיע לפרשת דרכים: ניצל מכולם: רק כאשר הוא מגיע לצומת דרכים ראשית וסלולה ('פרשת דרכים'), הוא יודע בדיוק היכן הוא נמצא ולאן עליו לפנות. כעת הוא בטוח ממכשולים, מאויבים ומטעות בדרך. מאי 'פרשת דרכים'? אמר רב חסדא, זה תלמיד חכם ויום מיתה: תלמיד חכם, שיועד להורות הלכה ברורה ולסלק את הספקות, הוא זה שמראה לאדם את הדרך הישרה בחיים, כך שלא יתעה. ואכן רק ביום המוות האדם מגיע למנוחה הסופית, שבה היצר הרע מפסיק להטריד אותו והוא מגיע אל התכלית והאמת לאמיתה.

עצבות ותולדותיהן נמשכין מדומם וכו'

ספר משנת חסידים מסכת עשיה גופנית, פרק א, אות א

יסוד א: האש העליון, שמהרע שבו נמשך מדת הגאווה והכעס וג' תולדותיה שהם הקפדנות ובקשת השררה והכבוד והשנאה לגדול ממנו, הוא באצילות. יסוד ב: והאוויר, שמהרע שבו נמשך מדת השיחה במילה וד' תולדותיה שהם החנפות השקרנות ולשון הרע וגלוי שבחיו לבריות, הוא בכריאה. יסוד ג: והמים, שמהרע שבו נמשך מידות תאוות התענוגים וכו'

דבש וחלב תחת לשונך

שיר השירים פרק ד, פסוק יא

רקע; בפרק הקודם מתואר שרעותיה של האשה מבקשות להסירה מאהבתה לבעלה, שזה משל לאומות העולם המסיתים את ישראל נגד ה', ושם מבואר שישראל עונים להם שלא יעזבו את ה', ובפרק זה משיב הקב"ה שהוא שמע את הפלגת חשקה של כנסת ישראל, ולכן שלח את אמריו לשבח אותה

נפת תמפנה שפתותיך כלה דבש וחלב תחת לשונך וריח שלמתוך כריח לבנון:

פירוש: נפת תמפנה שפתותיך כלה: הדיבורים היוצאים מפוך (כנסת ישראל) מתוקים וערכים. דבש וחלב תחת לשונך: דברי התורה והשבח שאת הוגה בהם הם רעניים ומתוקים לנפש כמו דבש וחלב. וריח שלמתוך: המצוות והמעשים שאת מתעמפת בהם כשלמה (בגד), ריחם נודף למרחוק. כריח לבנון: כריח הטוב והמבושם של עצי הלבנון או כריח הקטורת שבבית המקדש.

כי מתו כל האנשים

שמות פרק ד, פסוק יט

רקע; לאחר שציוה ה' למשה לחזור למצרים ולגאול את ישראל, נפרד משה מחותנו, ואז ה' אמר לו שהאנשים שרודפים אותו במצרים - כבר מתו

ויאמר ה' אל משה במדין לך שב מצרים כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך:

פירוש: ויאמר ה' אל משה במדין: הקב"ה נגלה אל משה בעודו במדין וציווה עליו לצאת לדרך. לך שב מצרים: חזור אל המקום שממנו ברכת, כי הגיעה השעה לגאול את ישראל. כי מתו כל האנשים: אלו דתן ואבירם, שירדו מנכסיהם ונחשבו כמתים. המבקשים את נפשך: אותם שביקשו להרגך או להלשין עליך; כעת אין לך עוד ממי לפחד בדרכך.

תולדותיה שהם חמדת מה שאינו שלו והקנאה, הוא ביצירה. יסוד ד: והעפר, שמהרע שבו נמשך מדת העצבות ותולדותה שהיא העצלות בענייני העוה"ב להשגת קנייני העוה"ז, הוא בעשייה.

פירוש: האש (העליון), שמהרע שבו נמשך מדת הנאווה והפעם: יסוד האש נוטה לעלות למעלה, ולכן ממנו נובעת מידת הגאווה (ההתנשאות) והכעם (התלקחות). ותולדותיה: הקפדנות, רדיפת שררה וכבוד, ושנאה למי שגדול ממנו. והאוויר (רוח), שמהרע שבו נמשך מדת השיחה כמלה: האוויר הוא בתנועה מתמדת ואין בו ממשות, ולכן ממנו נמשך הדיבור הריק. ותולדותיה, חנפנות, שקרנות, לשון הרע והתפארות עצמית ('גילוי שבחיו'). והמים, שמהרע שבו נמשך מדת תאות התענוגים: המים מצמיחים את כל הדברים הגורמים הנאה, ולכן הם שורש התאוות. ותולדותיה: חמדת ממון אחרים וקנאה. והעפר: שמהרע שבו נמשך מדת העצבות: העפר הוא כבד ודומם, ולכן ממנו נמשכת העצבות שמפילה את האדם למטה. ותולדותה: עצלות (חוסר רצון לפעול למען עבודת ה', בגלל השקיעה בענייני העולם הזה).

והיו עיניך רואות את מוריד

ישעיה פרק ל, פסוק כ

רקע; פסוקים אלו סובבים על הבטחת הקב"ה לישראל לעתיד לבוא

ונתן לכם אדני לחם צר ומים לחץ ולא יפנה עוד מוריד והיו עיניך רואות את מוריד:

פירוש: ונתן לכם אדני לחם צר ומים לחץ: לעתיד לבוא לא תרדפו אחרי תענוגים, ולכן תוכלו להסתפק בלחם צר ומים לחץ, וה' יספק לכם את צרכיכם המינימליים כדי שתחיו. ולא יפנה עוד מוריד: הקב"ה, שהוא המורה, לא יסתיר עוד את פניו מכם בכנפי לבושו. והיו עיניך רואות את מוריד: אתם תזכו לראות בגלוי את השכינה ואת הצדיקים המדריכים אתכם, ותבינו את דרכי ה'.

סימן לגסות הרוח עניות

גמרא קידושין מט ע"ב

סימן לגסות עניות וכו', מאי עניות, עניות דתורה.

פירוש: סימן לגסות הרוח - עניות: ישנו סימן מובהק שדרכו ניתן לזהות אדם שיש בו 'גסות הרוח' (יהירות וגאווה) - הסוף שלו הוא עניות. הגאווה גורמת להסתלקות השפע והברכה מאת האדם. מאי עניות? איזה סוג עניות היא העונש העיקרי של הגאווה? עניות דתורה: עניות של תורה. כיון שאדם גאוותן מתבייש לשאול את מה שאינו מבין (שמא יחשבו שאינו חכם), או שהוא סבור שהוא כבר יודע הכל, ולכן בסופו של דבר הוא נשאר 'עני' וריק מהחכמה האמיתית.

**אם שלמים וכן רבים וכן נגוזו ועבר
ועניתך לא אענך,
שוב אין מראין לו סימני עניות**

נחום פרק א, פסוק יב

רקע; נבואת נחום על מפלת אשור ובירתה נינוה, לאחר שהצרו לישראל בזמן בית שני

כה אמר ה' אם שלמים וכן רבים וכן נגוזו ועבר
ועניתך לא אענך עוד:

פירוש: כה אמר ה' אם שלמים: אם יהיו ישראל שלמים באחדות ובשלום זה עם זה, או אם האויבים חושבים שהם חזקים ושלמים בכוחם. וכן רבים: ואפילו אם הם רבים ועצומים במספרם. וכן נגוזו ועבר: כשם שהם רבים, כך הם ייגוזו (ייכרתו) ויעברו מן העולם במהירות. ועניתך לא אענך עוד: הבטחה לעם ישראל; לאחר שעברתם את הייסורים הממרקים ('עניתך'), לא אוסיף עוד להביא עליכם סבל וצער.

גמרא גיטין ז ע"א

דרש רב עורא, זימנין א"ל משמיה דרב אמי, זימנין אמר לה משמיה דרב אסי, מאי דכתיב: 'כה אמר ה', אם שלמים וכן רבים, וכן נגוזו

ועבר וגו'?" אם רואה אדם שמוזנותיו מצומצמות יעשה מהן צדקה, וכ"ש כשהן מרובין וכו'. 'לא אענך עוד', תני רב יוסף: שוב אין מראין לו סימני עניות.

פירוש: דרש רב עורא... מאי דכתיב 'כה אמר ה' אם שלמים וכן רבים וכן נגוזו ועבר' וגו'? רב עורא דורש את הפסוק, המילים 'אם שלמים' מתפרשות כאן מלשון 'השלמה' וצמצום. אם רואה אדם שמוזנותיו מצומצמות, יעשה מהן צדקה: הדרשה היא, אם אדם רואה שפרנסתו ('מוזנותיו') מצומצמת ורחוקה בדיוק לפי הצורך ('שלמים'), שלא יחשוב לשמור את המעט שיש לו לעצמו, אלא להפך - ייקח מהם לצדקה, ודווקא זה מה שיפתח לו את השפע. וכל שפן פשחן מרובין: ואם הדבר נכון לעני, קל וחומר לעשיר שיש לו נכסים רבים ('רבים'), שבוודאי צריך לתת מהם צדקה כדי לשמר את ממונו. 'לא אענך עוד', תני רב יוסף, שוב אין מראין לו סימני עניות: ומהי ההבטחה בפסוק 'לא אענך עוד'? שאם העני הזה ייתן צדקה מתוך דחקו, הקב"ה מבטיח לו שלא יראה עוד עוני בחייו, והוא ייצא מעוני לעשירות.

**כי תראה ערם וכסיתו וכו',
אז יבקע פשחן אורך**

ישעיה פרק נח, פסוק ז-ח

רקע; ה' מצוה על הנביא להוכיח את ישראל על כך שאינם דורשים את ה' אלא מן השפה ולחוץ, וליבם בל עמהם, וגם צומותיהם אינם מתוך תשובה ושברון לב. אבל כאשר יתנו צדקה ולחם לרעב, אזי הצדקה תלך לפנייהם אחר פטירתם ויזכו לכבוד ה'.

הלוא פרם לרעב לחמך ועניים מרודים תביא בית
כי תראה ערם וכסיתו ומבשרך לא תתעלם: אז
יבקע פשחן אורך וארכתך מהרה תצמח והלך
לפניך צדקך כבוד ה' יאסף:

פירוש: הלוא פרם לרעב לחמך: שתשבור ותחלק מלחמך ומוזנך למי שאין לו. ועניים מרודים תביא בית: עניים המגורשים מביתם ונאנחים על צרתם,

יש דרך ישר לפני איש ואחריתה דרכי מות

משלי פרק יד, פסוק יב

יש דרך ישר לפני איש ואחריתה דרכי מות:

פירוש: יש דרך ישר לפני איש: לעיתים האדם בטוח שדרכו נכונה ומוצדקת, ושמעשיו (גם אם הם חמאים) הם ישרים וראויים לפי שכלו והבנתו. ואחריתה דרכי מות: אך בסופו של דבר, אותה דרך שהייתה נראית לו 'ישרה' מובילה אותו לאבדון ולמוות רוחני.

אות ט

והחכמה מאין תמצא

איוב פרק כח, פסוק יב

ראה פסוק זה ופירושו, לעיל באות ז'.

בכל מקום שאתה מוצא גדלתו של הקב"ה וכו', שם אתה מוצא ענותנותו

מגילה לא ע"א

אמר רבי יוחנן, כל מקום שאתה מוצא גבורתו של הקב"ה, אתה מוצא ענותנותו.

פירוש: אמר רבי יוחנן, כל מקום שאתה מוצא גבורתו של הקדוש ברוך הוא: ישנם כמה פסוקים שבהם אנו רואים את גבורתו ורוממותו ('גדולתו') של הקב"ה. שם אתה מוצא ענותנותו: ובפסוקים הסמוכים להם אנו מוצאים את ענותנותו. בדרך כלל, מלך בשר ודם שמודגשת גדולתו ורוממותו, שומר מרחק מפשוטי העם ואינו עוסק בעניינים הקטנים. אולם אצל הקב"ה הדבר הפוך; דווקא במקומות שבהם הפסוק מתאר את השיא של רוממותו, עוצמתו ומרחקו מהעולם, ממש בצמוד לאותו תיאור, נמצא את הדאגה שלו לאנשים השפלים והנדכאים ביותר ('ענותנותו').

הכנס אותם אל תוך ביתך לאכסניה. פי תראה ערם וקפיתו: כאשר תפגוש אדם שאין לו בגד ללבוש, תדאג להלבישו. ומפשרך לא תתעלם: אל תתעלם מקרובי משפחתך (שהם בשרך) הצריכים עזרה. אז יפקע פשחך אורך: בזכות הצדקה, האור וההצלחה שלך יפרצו פתאום ובבהירות כמו אור השחר הבוקע את החושך והעננים. וארך ימיך מהרה תצמח: רפואתך וישועתך יבואו במהירות. וקלך לפניך צדקה: זכות הצדקה שעשית תלך לפניך להגן עליך ולהנחותך בדרך טובה לאחר פטירתך. כבוד ה' יאסף: השכינה תאסוף אותך ותשמור עליך מכל נזק.

כל המומתין מתודין

גמרא סנהדרין מג ע"ב

משנה. היה היוצא להיסקל רחוק מבית הסקילה כעשר אמות, אומרים לו: התוודה על עבירה זו וכן על שאר חטאיך, שכן דרך כל המומתין מתודין, שכל המתוודה יש לו חלק לעולם הבא.

פירוש: היה רחוק מבית הסקילה כעשר אמות: כאשר הנידון למוות מתקרב למקום הביצוע ('בית הסקילה'), עוצרים במרחק קצר מאוד של כעשר אמות מהמקום, מפני שדעתו של האדם תהיה צלולה עליו לפני שהוא רואה את מקום המיתה ונבהל, וכדי שיוכל להתרכז בוידוי. אומרים לו, התודה: אנשי בית הדין או המלווים פונים אליו ואומרים לו: 'התוודה על חטאיך'. הם מבקשים ממנו לומר בפה מלא, 'חטאתי', ולהזכיר את העבירה שבגללה הוא נענש. שפן דרך כל המומתין מתודין: זהו המנהג הקבוע והדרך הסלולה לכל מי שיוצא להורג על פי בית דין, ואין מוותרים על כך. שכל המתודה יש לו חלק לעולם הבא: ומהי התועלת בוידוי זה? שהדיבור הזה מציל את נשמתו. המיתה עצמה היא רק עונש לגוף ומכפרת על החטא, אך הווידוי הוא זה שפותח לו את השער לחיי הנצח. בזכות שאמר 'חטאתי' וקיבל עליו את הדין, מובטח לו שלמרות חטאו, הוא נחשב צדיק ויש לו חלק לעולם הבא.

הסתלקות משה בשבת בשעתא דמנחה, שאז התגלות רעוא דרעוין

זוהר חלק ב', פרשת יתרו, פח ע"ב

רקע; זוהר מבאר את הסוד של שלושת הסעודות בשבת, והאור המיוחד שמתנוצץ בשעה זו, ובסיום דבריו מבאר את הסוד של זמן סעודה שלישית, הנקרא זמן 'רעוא דרעוין'

ביומא דשבתא כד מטא עידן דצלותא דמנחה, רעוא דרעוין אשתכח, ועתיקא קדישא גליא רצון דיליה, וכל דינין מתכפיין, ומשתכח רעותא וחדיו בכולא. ובהאי רצון אסתלק משה נביאה מהימנא קדישא מעלמא.

פירוש: ביומא דשבתא, כד מטא עידן דצלותא דמנחה: ביום השבת, כאשר מגיע זמן תפילת מנחה (סוף היום, לקראת שקיעת החמה). רעוא דרעוין אשתכח: בזמן הזה מתגלה 'רצון הרצונות' (רעוא דרעוין). זהו רצון עליון ונשגב כל כך, שהוא המקור והשורש לכל שאר הרצונות בעולם. ועתיקא קדישא גליא רצון דיליה: והבורא יתברך (המכונה כאן 'עתיקא קדישא', הקדמון הקדוש) מגלה את הרצון הפשוט שלו, שאין בו שום שינוי או דין. וכל דינין מתכפיין, ומשתכח רעותא וחדיו בכולא: וכאשר הרצון העליון הזה מתגלה, כל הדינים (הגבורות והעונשים) מתכופפים ומתבטלים, ובכל העולמות כולם שוררים רק רצון טוב, שלום ושמחה גדולה. ובהאי רצון אסתלק משה נביאה מהימנא קדישא מעלמא: ובתוך האור הגדול הזה של הרצון העליון, נסתלק משה רבינו - הנביא הנאמן והקדוש - מן העולם הזה.

ונחננו מה

שמות פרק טז, פסוק ז-ח

רקע; תלונות בני ישראל שאין להם בשר ולחם, ותשובה משה שה' יוריד מן השמים

ובקך וראיתם את כבוד ה' בשמעו את תלנתיכם על ה' ונחננו מה פי תלינו עלינו: ויאמר משה

בתת ה' לכם בערב פשר לאכל ולחם בבקר לשבע בשמע ה' את תלנתיכם אשר אתם מלינים עליו ונחננו מה לא עלינו תלנתיכם פי על ה':

פירוש: ובקך וראיתם את כבוד ה': משה מבטיח לעם שבבוקר יתגלה כבודו של הקב"ה בירידת המן. בשמעו את תלנתיכם על ה': ה' שמע את תלונותיכם, והוא נותן לכם מזון כדי להראות שהוא הזן ומפרנס. ונחננו מה: משה ואהרן אומרים, ומה חשיבותנו? אנו נחשבים כלא כלום, כדבר שאין בו ממש. פי תלינו עלינו: מדוע אתם מתלוננים נגדנו? הרי אין לנו שום כוח משל עצמנו, אנו רק מבצעים את שליחותו של הבורא. בתת ה' לכם בערב פשר לאכל ולחם בבקר לשבע: משה מפרט את סדר מתן המזון (השליי בערב והמן בבוקר) כמענה לצורך של ישראל. ונחננו מה: משה חוזר ומדגיש את ביטול הישות שלו; אין לנו שום צד בזה, אנחנו בחינת 'אין'. לא עלינו תלנתיכם פי על ה': התלונות שלכם אינן מופנות כלפינו באמת, אלא כלפי מי שציווה עלינו להוציא אתכם, שהרי אנחנו בטלים אליו לגמרי.

ויקבר אותו בגיא וכו' בארץ מואב וכו' מול בית פעור וכו' ולא ידע איש

דברים פרק לד, פסוק ו

רקע; פטירת משה, קבורתו והאבל עליו

ויקבר אתו בגי בארץ מואב מול בית פעור ולא ידע איש את קברתו עד היום הזה:

פירוש: ויקבר אתו בגי: הקב"ה בכבודו ובעצמו עסק בקבורתו של משה. בארץ מואב מול בית פעור: מקום קבורתו נבחר דווקא מול מקום העבודה זרה של פעור, כדי שזכותו של משה תכפר ותעצור את המגפה והקטרוג של אותו עוון. ולא ידע איש את קברתו עד היום הזה: אף אדם לא יכול להשיג את מקום קבורתו המדויק לעולם; הגמרא מספרת שאפילו שלוחיו של מלך רומי חיפשו ולא מצאו, כי למסתכלים מלמעלה נדמה היה שהוא למטה, ולעומדים למטה נדמה היה שהוא למעלה (סוטה יג:).

כָּל גַּיָּא יִנְשָׂא

ישעיה פרק מ, פסוק ד

רקע; פותח בנחמות על הגאולה העתידה, שבה יתגלה כבוד ה' בעולם, ומתאר את גדולת ה' לעומת פסילי הגויים

כָּל גַּיָּא יִנְשָׂא וְכָל הָרַ וְגִבְעָה יִשְׁפְּלוּ וְהָיָה הָעֵקֶב לְמִישׁוֹר וְהָרְכָסִים לְבִקְעָה:

פירוש: כָּל גַּיָּא יִנְשָׂא: המקומות הנמוכים והעמקים יתמלאו ויתרוממו. וְכָל הָרַ וְגִבְעָה יִשְׁפְּלוּ: המקומות הגבוהים והתלולים יונמכו, כדי שהדרך תהיה שווה ונוחה למעבר. וְהָיָה הָעֵקֶב לְמִישׁוֹר: המקומות העקומים והמעוקשים, שיש בהם עליות ומורדות חדים, יהפכו למישור חלק. וְהָרְכָסִים לְבִקְעָה: ההרים המחוברים זה לזה (רכסים) יהפכו לעמק רחב ושטוח.

אֶפְלוּ מִשָּׁה לֹא יָדַע

גמרא סוטה יד ע"א

רקע; ענין הסתלקות משה, ופירוש הפסוקים של פטירתו

'ולא ידע איש את קבורתו עד היום הזה'. אמר רבי חמא ברבי חנינא, אף משה רבינו אינו יודע היכן קבור, כתיב הכא 'ולא ידע איש את קבורתו', וכתיב התם 'וזאת הברכה אשר ברך משה איש האלוקים'.

פירוש: וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קְבוּרָתוֹ: התורה מעידה על מקום קבורת משה 'ולא ידע איש את קבורתו'. ההבנה הפשוטה היא שאף אדם בעולם אינו יודע היכן נקבר משה. רַבִּי חֲמַא בְּרַבִּי חֲנִינְא אָמַר, אִף מֹשֶׁה רַבִּינוּ אֵינוֹ יוֹדֵעַ הֵיכָן קְבוּר: רבי חמא מחדש שאין הכוונה רק לאנשים אחרים, אלא אפילו משה רבינו בעצמו אינו יודע היכן גופו קבור. מניין לומדים זאת? הלימוד נעשה ע"י גזירה שווה - כְּתִיב הֵכָּא, 'ולא ידע איש את קבורתו', וְכִתִּיב הֵתָּם, 'וזאת הפרכה אשר ברך משה איש האלוקים': בפסוק העוסק בקבורה כתוב, 'ולא ידע איש'. ובפסוק אחר (דברים לג) משה מכונה בשם, 'איש האלוקים'. כשם ש'איש' המוזכר בכרכה הוא משה, כך גם ה'איש' המוזכר בקבורה ('ולא ידע

לְמַה נִקְרָא שְׁמוֹ פְּעוֹר עַל שֵׁם שְׁפוֹעַר פִּי

מדרש אגדה, מובא בתוספות סוטה יד ע"א

מפני מה נקבר מול בית פעור, כדי לכפר על מעשה פעור. ומדרש אגדה, בכל שנה ושנה בעת שחטאו ישראל בכנות מואב, באותו פרק, בית פעור עולה למעלה כדי לקטרג ולהזכיר עוון, וכשהוא רואה קברו של משה, חוזר וישוקע, שמשה רבינו שקעו בקרקע עד חוטמו, וכל שעה שעולה, חוזר ונשקע למקום ששקעו משה רבינו, מתוספת רבי.

פירוש: מִפְּנֵי מַה נִקְבַּר מוֹל בֵּית פְּעוֹר? הגמרא שואלת מדוע בחר הקב"ה לקבור את משה דווקא בגיא מול המקום שבו עבדו את 'בעל פעור'? פְּדִי לְכַפֵּר עַל מַעֲשֵׂה פְּעוֹר: התשובה היא, כדי שנוכחותו של משה תכפר לדורות על החטא החמור שחטאו ישראל עם בנות מואב ובעבודה זרה זו. וּמִדְרַשׁ אֲגָדָה, כָּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה, בְּעֵת שֶׁחֲטְאוּ יִשְׂרָאֵל בְּבָנוֹת מוֹאָב בְּאוֹתוֹ פֶּרֶק: התוספות מוסיפים בשם המדרש, בכל שנה ושנה, בדיוק בתאריך ובזמן שבו אירע החטא במדבר, מתעורר כוח הטומאה מחדש. בֵּית פְּעוֹר עוֹלָה לְמַעְלָה פְּדִי לְקַטְרֵג וּלְהַזְכִּיר עוֹוֹן: הפסל

כל כך מכירים במלכותך ומהללים אותך, היא היא התהילה הגדולה ביותר שלך. זהו הכבוד הגדול של המלך, שלא רק המלאכים בשמיים משבחים אותך, אלא שמלכותו מגיעה עד למקום הנמוך ביותר, ואפילו 'גושי עפר' מתבטלים אליו ועובדים אותו.

אָף עַל גַּב דְּאִיהוּ לָא חֲזִי מְזַלְיָה חֲזִי*

גמרא מגילה ג ע"א

רקע; הגמרא דנה בענין התרגום לתנ"ך, ומספרת שיצאה בת קול שלא לתרגם את הכתובים, כי יש בהם ספר דניאל שהתגלה אליו במחזה קץ המשיח, ולאחר מכן מבארת הגמרא את הפסוק מתחילת המחזה [הנמשך בדניאל עד לסוף הספר]

'וראיתי אני דניאל לבדי את המראה, והאנשים אשר היו עימי לא ראו את המראה, אבל חרדה גדולה נפלה עליהם, ויברחו בהחבא' (דניאל ג, ז). מאן נינהו אנשים? אמר רבי ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא, זה חגי זכריה ומלאכי וכו'. וכי מאחר דלא חזו, מאי טעמא איבעיתו? אף על גב דאינהו לא חזו, מזלייהו חזו. אמר רבינא, שמע מינה, האי מאן דמיבעית (ואינו יודע ממה הוא מפחד), אף על גב דאיהו לא חזו, מזליה חזו.

פירוש: וְרָאִיתִי אֲנִי דְנִיָּאל לְבַדִּי אֶת הַמַּרְאָה, וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר חָזוּ עִמִּי לֹא רָאוּ אֶת הַמַּרְאָה: דניאל הנביא מספר שזכה לראות מראה נבואי, אך האנשים שהתלוו אליו באותו מעמד לא ראו דבר בעיניהם. אָבֵל חֲרָדָה גְדֹלָה נִפְלְאָה עָלֵיהֶם וַיִּבְרְחוּ בְּהַחֲבֵא: למרות שלא ראו כלום, לפתע אחו בהם פחד נורא ובלתי מוסבר, עד שברחו להסתתר מפני האימה. מאן נינהו 'אנשים'? מי היו אותם אנשים? זה חגי, זכריה ומלאכי: אלו היו שלושת הנביאים האחרונים, חגי, זכריה ומלאכי. וכי מאחר דלא חזו, מאי טעמא איבעיתו? אם הם לא ראו את המלאך או את המראה המפחיד, מדוע הם נבהלו? הרי אדם מפחד רק ממה שהוא רואה או שומע. אף על גב דאינהו לא חזו, מזלייהו חזו: אף על פי שהם עצמם (בעיניים הגשמיות ובמודעות שלהם) לא ראו, 'המזל' שלהם (המלאך הממונה עליהם, או שורש נשמתם

אישי') מרמז על משה עצמו. כלומר, משה (האישי) לא ידע את קבורתו של עצמו.

וְהַחֲיוֹת רְצוּא וְשׁוּב*

יחזקאל פרק א, פסוק יד

רקע; בתחילת חזון יחזקאל ומעשה המרכבה, תיאר הנביא את מראיהו ופעולתן של חיות הקודש

וְהַחֲיוֹת רְצוּא וְשׁוּב כְּמַרְאֵה הַבְּזָק:

פירוש: וְהַחֲיוֹת: אלו מלאכי המרכבה העליונים שראה יחזקאל במראה הנבואה. רְצוּא וְשׁוּב: הן נעות במהירות עצומה, רצות להתקרב אל האור האלוכי ('רצוא'), ושבות מיד לאחור מאימת הוד מלכותו ('שוב'). כְּמַרְאֵה הַבְּזָק: כמו מראה הברק היוצא מבין העננים ונעלם כהרף עין, כך היא מהירות תנועתן.

וְאֲבִיתָ תְּהִלָּה מְגוּשֵׁי עֶפְרָי, מְקַרְוֵי חֲמָר*

פיוט 'אשר אימתך', מנוסח מוסף ליוה"כ

רקע; החרוזים המתחילים במילים 'אשר אימתך' הם שבח לעבודת המלאכים, והחרוזים המתחילים במילים 'ואביתך תהילה' הם תארים לבני האדם, שלמרות מיעוט ערכם הם עיקר שעשועיו ותענוגיו יתברך

וְאֲבִיתָ תְּהִלָּה מְגוּשֵׁי עֶפְרָי, מְקַרְוֵי חֲמָר, מְגֻלְמֵי גוּשׁ, מְחֻסְרֵי דְעָה, מִרִיקֵי שֶׁבֶל, וְהִיא תְּהִלְתְּךָ:

פירוש: וְאֲבִיתָ תְּהִלָּה מְגוּשֵׁי עֶפְרָי, מְקַרְוֵי חֲמָר: ריבונו של עולם, אתה רצית וחשקת לקבל תהילה ושבח דווקא מיצורים נמוכים כמונו. אנו מכונים 'גושי עפר' ו'קרוצי חומר' (חתיכות של חומר גם), כדי להרגיש את הריחוק העצום בינינו לבין הרוחניות המהורה. מְגֻלְמֵי גוּשׁ: אנו עשויים מגוש גשמי חסר צורה ומעודנות ('גולם'). הגוף שלנו מסתיר את הנשמה. מְחֻסְרֵי דְעָה, מִרִיקֵי שֶׁבֶל: לעומת המלאכים והנשמות העליונות שמבינים השגות אלוקיות גבוהות, אנחנו בני האדם נחשבים 'חסרי דעה' ו'ריקים משכל'. ההבנה שלנו מוגבלת ומצומצמת מאוד. וְהִיא תְּהִלְתְּךָ: דווקא עובדה זו, שייצורים נמוכים ושפלים

חזינן דהוה קא מנסרי מגרמי מטללתא, ויתבי למבנינהו הנך מחווי.

פירוש: פעם אחת נסענו בספינה, ראינו דג ענק, שנכנס שרץ קטן בנחיריו, ומת הדג הגדול ממנו, ואז דחו אותו מי הים אל שפת הים. הים השליך את גופתו הענקית של הדג, על מקום שהיו בו ששים כרכים, וכולם נחרבו. ואכלו מבשרו בני אדם משישים כרכים. ומלחו מבשרו עבור בני אדם משישים כרכים. ומלאו מהשומן שבגלגל אחד של עינו, שלוש מאות כדי שמן. כשחזרנו ובאנו לאותו מקום אחר שנים עשר חדשים, ראינו שמנסרים 'קורות' מעצמותיו של הדג, וישבו לבנות את אותם כרכים שחרבו מחמתו.

וידגו לרב בקרב הארץ

בראשית פרק מח, פסוק טז

רקע; ברכת יעקב לבני יוסף קודם הסתלקותו המלאך הנאל אתי מפל רע יברך את הנערים ויקרא בהם שמי ושם אבתי אברהם ויצחק וידגו לרב בקרב הארץ:

פירוש: המלאך הנאל אתי מפל רע: המלאך שנשתלח אלי מאת הבורא להושיעני מכל צרה, ורש"י מוסיף שמדובר במלאך שהיה רגיל לבוא אליו בעת צרתו. ויקרא את הנערים: שתחול הברכה על אפרים ומנשה. ויקרא בהם שמי ושם אבתי אברהם ויצחק: שיהיו ראויים להיקרא בנים לאבות האומה, ושזכות האבות תעמוד להם לעולם. וידגו לרב בקרב הארץ: שירכו ויפרו כדגים הללו, שעין הרע אינה שולטת בהם כיוון שהם מכוסים במים.

ותהלתי אחטם לך

ישעיה פרק מח, פסוק ט

רקע; הנביא מוכיח את בני ירושלים על חטאתם, ומודיע כי גאולתם תהיה למען שם ה' הנקרא עליהם, והנביא מבשר לישראל כי יפיל כורש את מלכות בבל, ומודיע להם זאת קודם שתבוא הישועה כדי שידעו כי מאיתנו הגיע להם זאת

בשמים) ראה את המראה הרוחני. הנשמה קולטת את המציאות הרוחנית המפחידה או המרוממת, והגוף מגיב לכך בתחושה פיזית, גם בלי שהשכל מבין למה.

אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלהים

דברים פרק ד, פסוק לה

רקע; משה רבינו מזהיר את ישראל שישמרו את מצוות ה', ואם לא ישמרו על המצוות יענשו ויגלו מהארץ עד שישובו בתשובה, ובהמשך דבריו מתאר את קבלת התורה

אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלהים אין עוד מלבדו:

פירוש: אתה הראת לדעת: הקב"ה הראה לך (עם ישראל) במעמד הר סיני ובניסים שעשה, כדי שתדע ותבין בבירור גמור, כי ה' הוא האלהים: שמידת הרחמים (ה') ומידת הדין (אלוקים) הן אחת, והוא השליט היחיד על כל כוחות הטבע. אין עוד מלבדו: אין שום כוח אחר בעולם מלבד כוחו של הקב"ה, וכל המציאות בטלה אליו לגמרי.

הלבשה

אמר רבה בר בר חנא

זימנא חדא הוה קאזלינן בספינתא וכו'

גמרא בבא בתרא עג ע"ב

רקע; הגמרא מביאה ארבעה מאמרים ממה שראו רבה בר בר חנה וחבריו כשנסעו בספינה

אמר רבה בר בר חנה, זימנא חדא הוה קא אזלינן בספינתא, וחזינן ההוא כוורא דיתבא ליה אכלה טינא באוסייה, [ומית] ואדחוהו מיא ושדויהו לגודא, וחרוב מיניה שיתין מחווי, ואכול מיניה שיתין מחווי, ומלחו מיניה שיתין מחווי, ומלאו מחד גלגלא דעיניה, תלת מאה גרבי משחא, וכי הדרן [ואתאן] לבתר תריסר ירחי שתא,

למען שמי אאריך אפי ותהלתני אהטם לך לבלתי
הכריתך:

פירוש: למען שמי אאריך אפי: למען כבוד שמי,
שלא יחולל בין הגויים, אמתין לכם ולא אעניש אתכם
מיד על חטאיכם. ותהלתני: למען התהילה והשבח
שמשבחים אותי, אהטם לך: מלשון 'חוטם'. אסגור
את נחירי אפי כדי שלא יצא מהם עשן הכעס והחרון.
לבלתי הכריתך: כדי שלא להשמיד אותך מן העולם
למרות העוונות.

פירוש: אשריכם זרעי על כל מים: אשריכם ישראל,
שאתם עוסקים בתורה ובצדקה שנמשלו למים, וכל
העושה צדקה כאילו זורע וקוצר שכר. משלחי רגל
השור ותחמור: ושכרם בשפע תבואת השדה, עד
שיצטרכו לשלוח את השור לרוש, והחמור להביא
תבואה אל הבית.

**אחריב הרים וגבעות וכו',
והולכתי עורים בדרך לא ידעו**

ישעיה פרק מב, פסוק טו-טז

רקע; עוד בטרם חורבן בית המקדש, התנבא ישעיה
על נחמות הגאולה, וכהמשך לפרק הקודם בו הוכיח
לישראל ולאומות את יכולתו החזקה של ה' למול
אפסיותם של ברואיו, מוסיף לנבא להם שבבוא
מלך המשיח לגאול את ישראל יראו זאת כולם
במוחש

אחריב הרים וגבעות וכל עשבם אוביש ושמתי
נהרות לאיים ואגמים אוביש: והולכתי עורים
בדרך לא ידעו בנתיבות לא ידעו אדריכם אשים
מחשך לפניהם לאור ומעקשים למישור אלה
הדברים עשיתם ולא עזבתם:

פירוש: אחריב הרים וגבעות: הקב"ה יכניע את
המלכים והשרים הגאים הנמשלים להרים. וכל
עשבם אוביש: ייבש את חילם ואת כוחם של
עוזריהם. ושמתי נהרות לאיים ואגמים אוביש:
המקומות שהיו נראים חזקים ושופעים יהפכו ליבשה,
כרמז לכיטול כל כוח הנדמה כעצמאי. והולכתי
עורים בדרך לא ידעו: את אלו שהיו כעיוורים בגלות
או בחטאייהם, אוכיל בדרך הישרה שהם עצמם לא
הכירו. בנתיבות לא ידעו אדריכם: אדריך אותם
בנתיבים חדשים של תשובה. אשים מחשך לפנייהם
לאור: את החושך והצרות שלהם אהפוך לאור גדול
של ישועה והשגה. ומעקשים למישור: את הדרכים
העקלקלות והקשות אהפוך לדרך חלקה ונוחה. אלה
הדברים עשיתם ולא עזבתם: כבר גזרתי לעשות
זאת, ולא אניח להם עד שאקיים את הבטחתי.

כל המומתין מתנדין

סנהדרין מג ע"ב

ראה גמרא זה ופירושה, לעיל באות ח'.

שלח לחמך על פני המים

קהלת פרק יא, פסוק א

שלח לחמך על פני המים פי כרב הימים
תמצאנו:

פירוש: שלח לחמך על פני המים: עשה חסד וצדקה
גם עם מי שנדמה לך שאינך מכיר או שלא יחזיר לך
טובה, כמו אדם המשליך את לחמו לנהר. פי כרב
הימים תמצאנו: השכר על מעשה הטוב אינו הולך
לאיבוד; בסופו של דבר, הגמול יחזור אליך בזמן
שתצטרך לו ביותר, גם אם יחלוף זמן רב.

אשריכם זרעי על כל מים

ישעיה פרק לב, פסוק כ

רקע; לאחר שבפרקים הקודמים נאמר שהגן ה'
על ירושלים והכה את חיל סנחריב שצר עליה, שב
הנביא ואומר שישועתם הייתה בזכות צדקותו
של חזקיהו מלכם, ובסוף הפרק מדבר על הגאולה
העתידה שא"י תחזור לפרוח

אשריכם זרעי על כל מים משלחי רגל השור
ותחמור:

יסורו מהם ומזרעם עד עולם, והשוה הכתוב את נצחיות ברית זו למלח, שהוא מתקיים לעד ואינו מתעפש לעולם

כָּל תְּרוּמַת הַקִּדְשִׁים אֲשֶׁר יָרִימוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לַה' נִתַּתִּי לָךְ וּלְבִנְיָךְ וּלְבָנֶיךָ אֶתְּךָ לְחֶק עוֹלָם בְּרִית מִלַּח עוֹלָם הוּא לִפְנֵי ה' לָךְ וּלְזֶרְעֶךָ אֶתְּךָ:

פירוש: כל תרומת הקדשים אשר ירימו בני ישראל לה' נתתי לך ולבניך ולבנותיך אתך לחק עולם: הקב"ה מבטיח לאהרון, כל המתנות שישראל מפרישים, ניתנות לך ולבניך כחוק נצחי שאינו משתנה לעולם. ברית מלח עולם הוא לפני ה': הברית הזו מכונה 'ברית מלח'. כלומר, הקב"ה כרת לאהרן ברית עם המלח, המיוחד במלח הוא שאינו מתקלקל לעולם, ויש לו כוח לשמר דברים אחרים (כמו בשר) שלא יירקבו. כך הברית הזו עם הכהנים היא קיימת ושלימה לעולם ואינה בטלה.

ששים אותיות שבברכת כהנים*

במדבר פרק ו, פסוק כד-כו

יְבָרְכֶךָ ה' וַיִּשְׁמְרֶךָ: יָאֵר ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחֲנֶךָ: וַיִּשָּׂא ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׂם לָךְ שְׁלוֹם:

פירוש: יברכך ה': יתברכו נכסיד ותצליח בעסקיך. וישמרך: שלא יבואו עליך שודדים ומזיקים ליטול את ממונך, שהרי אדם שנותנים לו מתנה צריך שמירה שלא תילקח ממנו. יאר ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ: יראה לך פנים שוחקות ומאירות, ויאיר את שכלך באור התורה והחכמה. ויחנך: ייתן לך חן בעיני כל רואיך, וייתן לך מתנות חיים אע"פ שאינך ראוי להן מצד מעשיך. וישא ה' פָּנָיו: יכבוש את כעסו ויפנה אליך ברחמים ובחסד. וישם לך שְׁלוֹם: ייתן לך שלום בכל מעשיך ובכל גבולך, שכן השלום הוא הכלי המחזיק את כל הברכות.

ברכות לראש צדיק

משלי פרק י, פסוק ו

בְּרֻכּוֹת לְרֹאשׁ צְדִיק וּפִי רִשְׁעִים יִכָּסֶה חֶמְסָם:

פירוש: בְּרֻכּוֹת לְרֹאשׁ צְדִיק: הברכות וההצלחות

ששים המה מלכות

שיר השירים פרק ו, פסוק ח-ט

רקע; הקב"ה משבח את עם ישראל, ומדגיש את מעלתה על פני כל אומות העולם

שֵׁשִׁים הֵמָּה מְלָכוֹת וּשְׁמָנִים פִּילֹגְשִׁים וְעֲלָמוֹת אֵין מִסְפָּר: אַחַת הִיא יוֹנְתִי תַמָּתִי אַחַת הִיא לְאִמָּה בָּרָה הִיא לְיֹלְדָתָהּ רְאוּהָ בְּנוֹת וַיֵּאשְׁרוּהָ מְלָכוֹת וּפִילֹגְשִׁים וַיְהַלְלוּהָ:

פירוש: ששים המה מלכות: ששים משפחות של אומות העולם (צאצאי אברהם וקטורה) הנחשבות לחשובות כמלכות, או דרגה גבוהה של חכמה וכבוד. ושְׁמָנִים פִּילֹגְשִׁים: שמונים משפחות נוספות (צאצאי נח) הנחשבות בדרגה פחותה מעט. וְעֲלָמוֹת אֵין מִסְפָּר: שאר האומות והכוחות בעולם שהם רבים כל כך עד שאין להם מנין.

גבורות גשמים*

תענית בע"א

רקע; הזכרת 'גבורות גשמים', שהוא השבח 'משיב הרוח ומוריד הגשם'

ליתני מאימתי מזכירין על הגשמים, מאי 'גבורות גשמים'? אמר רבי יוחנן: מפני שיורדין בגבורה.

פירוש: ליתני, מאימתי מזכירין על הגשמים? הגמרא שואלת, מדוע המשנה משתמשת בביטוי 'גבורות גשמים', הרי היה פשוט יותר לכתוב, 'מאימתי מזכירין על הגשמים'? מאי 'גבורות גשמים', אמר רבי יוחנן, מפני שיורדין בגבורה: המילה 'גבורות' נבחרה כדי ללמד שירידת הגשמים אינה סתם ענין פשוט, אלא היא פעולה המבטאת כוח ועוצמה ('גבורה') של הקב"ה.

ברית מלח עולם*

במדבר פרק יח, פסוק יט

רקע; השי"ת מבטיח לכהנים שמתנות הכהונה לא

הזה הראייה היא בבחינת שתי עיניים (המייצגות את השילוב של חסד ודין, או את הידיעה של טוב ורע), לעתיד לבוא הכל יתאחד להנהגה אחת שכולה רחמים וטוב גלוי. עינא דעתיקא דעתיקין: זוהי ה'עין' של המדרגה הגבוהה ביותר באצילות ('עתיקא דעתיקין', הקדמון שבכל הקדמונים). בדרגה זו אין שום אחיזה לדין, לשנאה או לעונש.

ינוחו על ראשו של הצדיק בזכות מעשיו הטובים. ופי רשעים יכפה חמם: הדיבורים הרעים והחמם (הגול) שעשו הרשעים, סופם שיכסו אותם בכלימה ובפורענות.

אל יתהלל חכם, גבור ועשיר

ירמיה פרק ט, פסוק כב

רקע; בנבואתו קונן הנביא על הפורענויות העתידות לבוא על ישראל מפני הרעות אשר עשו, וגם לאחריהן לא נתנו לב לשוב לה' החפץ שילכו בדרכיו ובכך להיטיב עמם

כה אמר ה' אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל הגבור בגבורתו אל יתהלל עשיר בעשירו:

פירוש: כה אמר ה': זוהי גזירה וציווי מאת ה'. אל יתהלל חכם בחכמתו: שלא יתפאר האדם בשכלו ובידיעותיו כאילו הם שלו, שהרי החכמה היא מתנה מאת ה'. ואל יתהלל הגבור בגבורתו: שלא יתגאה בכוחו הפיזי, כי הגבורה יכולה לסור ממנו ברגע אחד. אל יתהלל עשיר בעשירו: העושר הוא דבר חיצוני לאדם ואינו מעיד על מעלתו העצמית, לכן אין טעם להתפאר בו.

ולזמנא דאתי ישתבח בה עינא חד דרחמי

אידירא רבא, זוהר פרשת נשא, קלז ע"א

רקע; יש שני אופנים של השגחת ה' על ישראל: אופן א' שמשגיח עליהם בשני עיניו, וזה נקרא עיני זעיר אנפין, ובהשגחה זו יש עין לטוב ועין לרע, אופן ב' שמשגיח עליהם בעין אחת, וזה נקרא עיני אריך אנפין, ובהשגחה זו יש רק עין אחת של רחמים. השגחה זו תתגלה לעתיד לבוא, והיא תאיר גם בעיני ז"א שיהיו רק לטוב

ולזמנא דאתי ישתבח בה עינא חד דרחמי, עינא דעתיקא דעתיקין.

פירוש: ולזמנא דאתי ישתבח בה עינא חד דרחמי: ולזמן העתיד (בימות המשיח ובסוד העוה"ב), תתגלה בעולם 'עין אחת' של רחמים. בעוד שבעולם

אל תקרי מה אלא מאה*

מנחות מג ע"ב

תניא, היה רבי מאיר אומר: חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום, שנאמר: ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך.

ופירושו התוספות:

שואל מעמך. בקונטרס פירש אל תקרי מה אלא מאה, כלומר שחייב ק' ברכות.

פירוש: תניא, היה רבי מאיר אומר, חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום: רבי מאיר מלמד בברייתא, שישנה חובה על כל יהודי להשלים מניין של מאה ברכות בכל יום (בין בתפילות, בין בברכות הנהנין ובין בברכות המצוות). שנאמר: 'ועתה ישראל, מה ה' אלקיך שואל מעמך': מניין למד זאת רבי מאיר? מהפסוק 'ועתה ישראל, מה ה' אלקיך שואל מעמך'. רש"י מפרש, אל תקרא את המילה 'מה' (לשון שאלה), אלא קרא אותה כאילו כתוב 'מאה'. כלומר, הפסוק דורש; 'מאה [ברכות] ה' אלוך שואל מעמך'.

אנכי ה' אלקיך

שמות פרק כ, פסוק ב

ראה פסוק זה ופירושו, לעיל באות א'.

בה' אהלל דבר, באלהים אהלל דבר

תהלים פרק נו, פסוק יא

ראה פסוק זה ופירושו, לעיל באות א'.

שאין לה משלה כלום, וכאשר אינה מקבלת מהיסוד, היא נחשבת פגומה], והיסורים שלהם הם יסורים של אהבה, כיון שהם בשותפות עם השכינה והמלכות. ולעתיד לבוא כאשר תושלם פגימת הלבנה, הם ישמחו איתה בהתחדשותה, כי הם היו קרובים אליה בגלות.

ובהמשך העניין מבאר הזוהר את הפסוק 'הִנֵּה יִשְׁפֹּל עֲבָדֶי, שְׁעַבְדוּ רֹמֵז לַבְּנֵי וְלַמְּלָכֹת [ויש שפירושו שזה שייך גם לענין המלאך מט"ט], ועתה בגלות היא פגומה, ולכן יש צרות רבות לעם ישראל, אבל לעתיד לבוא היא תשכיל - תושלם, ואזי יָרוּם וְנִשְׂא וְגָבַהּ מְאֹד', שהמלכות תקבל שפע מכל הספירות שמעליה

לבתר דאתחבר בי מקדשא, אתחשך נהורא וסיהרא לא אתנהירת מן שמשא, ושמשא אסתלק מנה, ולית לך יומא דלא שלטא ביה לווטין וצערין וכאבין כמה דאתמר. ובההוא זמנא דימטי זמנא דסיהרא לאתנהרא, מה כתיב הנה ישכיל עבדי, עליה דסיהרא אתמר, ודא הוא רזא דמהימנותא.

פירוש: לְבַתֵּר דְּאֵתְחַרְבַּ בִּי מִקְדֵּשָׁא, אֵתְחַשְׁךְ נְהוּרָא: לאחר שנחרב בית המקדש, האור הרוחני בעולם הצטמצם והחשיך. וְסִיְהֵרָא לֹא אֵתְנַהִירַת מִן שְׁמֵשָׁא, וְשְׁמֵשָׁא אֶסְתַּלַּק מִנָּה: ה'ירח' (המייצגת את המלכות ואת כנסת ישראל) אינה מקבלת עוד אור מה'שמש' (הקב"ה, המשפיע). השמש הסתלקה והירח נשאר חשוך, בבחינת גלות ושכינה בעפר. וְלִית לְךָ יוֹמָא דְּלֹא שְׁלֵטָא בִּיהּ לוֹוטִין וְצַעְרִין וְכְאַבִּין: וכתוצאה מכך שהאור הסתלק, אין יום שעובר בגלות שאין בו קללות, צער ומכאובים המתרגשים על ישראל. וּבְהַהוּא זְמַנָּא דִּמְטִי זְמַנָּא דְּסִיְהֵרָא לֹאֵתְנַהִירָא... 'הנה ישפיל עבדי': כאשר מגיע הזמן שהלב והמלכות צריכים להתחיל להאיר שוב (זמן הגאולה), נאמר על כך הפסוק 'הנה ישכיל עבדי'. עֲלִיָּה דְּסִיְהֵרָא אֵתְמַר, וְדָא הוּא רִזָּא דְּמִהִימְנוּתָא: 'עבדי' נאמר על הלבנה, וזהו סוד האמונה.

כָּל הַגְּלוּיֹת נִקְרְאִים עַל שֵׁם גְּלוּת מְצָרִים, מִפְּנֵי שֶׁהֵם מְצָרִים לְיִשְׂרָאֵל

מדרש בראשית רבה, פרשה טז, סימן ד
א"ר יוסי בר רבי חלפתא, כל המלכויות נקראו על שם מצרים, על שם שהם מצירות לישראל.

פירוש: אָמַר רַבִּי יוֹסִי בַר רַבִּי חֶלְפָתָא, כָּל הַמְּלָכוּיֹת נִקְרְאוּ עַל שֵׁם מְצָרִים: 'מצרים' אינו רק שמה של ארץ מסוימת בדרום, אלא זהו השורש לכל הממלכות והגלויות שישעבדו את עם ישראל בעתיד (בבל, פרס, יוון ואדום). כולן נכללות בתוך ההגדרה הרוחנית של 'מצרים'. עַל שֵׁם שֶׁהֵם מְצָרֹת לְיִשְׂרָאֵל: הסיבה לכך טמונה בשורש המילה, 'מצרים' היא מלשון 'מצר' (מצוקה, דוחק, צרה) ומלשון 'מצרים' (גורמים לצער וללחץ). כל מלכות או מצב שגורמים לעם ישראל להרגיש דחוקים, לחוצים ובצער ('מצרים לישראל'), נחשבים כהמשך של גלות מצרים.

הִנֵּה יִשְׁפֹּל עֲבָדֶי, דָּא סִיְהֵרָא

ישעיה פרק נב, פסוק יג

רקע לפסוק; מתנבא על השמחה שתהיה בירושלים כשישובו ישראל, וגדולתם וכבודם בעת ההיא (ויש שפירשו פסוקים אלו על המשיח)

הִנֵּה יִשְׁפֹּל עֲבָדֶי יָרוּם וְנִשְׂא וְגָבַהּ מְאֹד:

פירוש: הִנֵּה יִשְׁפֹּל עֲבָדֶי: עבדי (משיח או ישראל) יצליח בכל דרכיו. יָרוּם וְנִשְׂא: יתעלה למדרגה גבוהה של כבוד וחשיבות מעל כולם. וְגָבַהּ מְאֹד: מעלתו תהיה גבוהה באופן יוצא דופן.

זוהר וישב קפא ע"ב

רקע לזוהר; ישנם צדיקים שסובלים יסורים בעוה"ז, והטעם לכך כיון שנשמתם יצאה מהמלכות בשעה שהיא פגומה [כי המלכות היא בסוד מיעוט הלבנה,

ביאורי המושגים

נערך בסיוע מכון 'פאר הליקוטים', תשנח"ח על עזרתם הנדיבה

אות א

שם ה' ושם אלקים

שמות וכינויי השי"ת: אור האין סוף של השי"ת, הוא למעלה מכל תפיסה ורעיון, ועל כן אין יכולת בנבראים להשיגו, ובוודאי שלא להגדירו בשם מסויים. כשעלה ברצונו יתברך להתגלות, צמצם הקב"ה את אורו, וכביכול 'הלביש' מעט ממנו בספירות ובשמות הקדושים. עי"ז יכולים אנו לפנות אליו, להכירו ולדבוק בו. גם שמות אלו, הם רק 'כינויים' להנהגת ה', אבל האור עצמו הוא פשוט ולמעלה מכל רעיון.

מכיון ששמות אלו מבטאים את דרכי הנהגת השי"ת, לכן כשישנה הנהגה מסוימת שגוברת, מוזכר רק שם אחד, אך לעיתים יתכן גם שילוב בין שני שמות, כגון 'ה' אלקים', 'ה' צבאות', 'ה' אדני', 'אל הוי"ה', ועוד.

השמות בבחינת מלכות: השמות הם צמצומים כאמור, ומכיון שהשם הוא הדרגה האחרונה של התגלות ה', לכן השם הוא בחינת המלכות (ליקו"ה דה"ב ד, ו).

שם הוי"ה - שם אלקים: הנה שם הוי"ה מורה על מידת החסד ואילו השם אלקים מורה על מידת הדין, והוא כי השם הוי"ה שפירושו הוא היה הוה ויהיה, הרי זה מורה על התגלותו של הקב"ה שהיא המשפעת את חיות כל הבריאה כולה, ואילו השם אלקים מורה על הזקק ושררה.

אלהים אחרים: 'אלוהים אחרים' הם כוחות הטבע והעבודה זרה שיונקים כוחם מהשתלשלות שם 'אלוקים', שיש בו מקום לטעות בכוחות הבריאה, ולהפרידם משורשם, הלא הוא הקב"ה, שורש הכל ובעל היכולת ובעל הכוחות כולם.

כאשר העכו"ם יונקים משם 'אלוקים' אזי המלכות היא במצב של נפילה. וביתר עומק תלוי ענין זה בישראל עצמם, כי כאשר הם מפרידים בין שם ה' ושם אלקים, בזה בעצמו נגרם נפילה למלכות (ביאוה"ל ד).

ה' אלקים במעשה בראשית: מתחילה רצה הקב"ה לברוא את העולם במידת הדין, ועל כן במעשי הבריאה נזכר בתחילה שם 'אלקים' (דין) בלבד: 'בראשית ברא אלהים', ויאמר אלהים וכו'. כיון שראה הקב"ה שאין העולם יכול להתקיים במידת הדין, שיתף עימה את מידת הרחמים, הנגלית בשם הוי"ה, כמ"ש 'ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים'. שיתוף זה הוא שיתוף הרחמים בהנהגת העולם.

מהותו: נמצא שכאשר מוזכר שם הוי"ה אלקים, הרי זה מורה על פעולה הנעשית בשיתוף ובהסכמת מידת הרחמים ומידת הדין. ולכן, לדוגמא, כאשר שם זה מוזכר בפעולה של דין, כלולה בזה בחינה של מיתוק הדין (שעה"כ עמודה ו). וכתב עוד הרמ"ק בהסבר שם זה (אור יקר, סבא דמשפטים, יז), ששם אלהי"ם הוא המלכות, ושם הוי"ה הוא המילוי הממלא אותו ונותן לו כח לפעול את הפעולות.

בזה"ל: דע כי הדעת כולל ב' עטרין והם חסדים וגבורות, והחסדים נקראים זכרים והגבורות נקראים נקבות. הדעת היא אחת מעשר הספירות, שעניינה חיבור ויחוד (פרד"ר ג, ח), כלשוה"כ (בראשית ד) 'והאדם ידע את חוה'. היא השלישית מהספירות המכונות 'מוחין', שהן חכמה, בינה ודעת, ועומדת לפני הספירות המכונות 'מידות', שעיקרן חסד וגבורה, ולכן היא מקשרת בין המוחין למידות, היינו שבהעדר הדעת אין השפעה בין המוחין למידות. וכתב הרמב"ן (בראשית ב, ט) 'הדעת יאמר בלשוננו על הרצון, כלשוה"כ 'מה אדם ותדעהו', תחפוץ ותרצה בו'.

וכמו כן, הדעת היא אחדות של חסדים וגבורות, וזה עיקר כוחה, לחבר את כל ההפכים: נשמה וגוף, חסד וגבורה (קה"י, דעת; ליקו"ה ראשית הגו ג, יב).

ה' חסדים וה' גבורות: בדפוס תקפ"א נכתבו המילים 'חסד וגבורה' בראשי תיבות, ובפשטות הכוונה שהדעת היא מאחדת את החסד והגבורה. אולם הפל"ח (ד, ו) ביאר שהכוונה 'חסדים וגבורות', כמבואר בזה"ל וכתבי האריז"ל במקומות הרבה, שהדעת כלול מחמישה חסדים וחמישה גבורות.

משה רבינו: משה רבינו, שהוריד לישראל תורת אמת מהשמים לארץ, הוא כנגד הדעת דקדושה, ודורו הם ניצוצי הנשמה שלו, ועל כן נקראו 'דור דעה' (ע"ח לב, א). ולעומתו, בלעם ינק את כוחו מהדעת דקליפה, ועל כן נאמר בו 'יודע דעת עליון' (שער הפס' שמות).

הסיבה שמשה הוא הדעת, מכיון שהוא יכול לחבר את כל המדריוגות של בני דורו ולהעלותם לשורשם, וכל מי שיכול לעשות כך נקרא גם הוא 'דעת' (בעש"ט שמות יט). שמירת הדעת הזו היא ע"י התורה, שהיא ניתנה ע"י משה רבינו, שהוא סוד הדעת (ליקו"ה קרה"ת ו, יג).

בחינת העוה"ב: בעוה"ב יתגלה איך בחי' שם אלקים, שהוא בחי' דין והסתר פנים בעוה"ז, הוא למעשה בחי' הוי"ה, כי הטבע והגשמות לא יסתירו את גילוי פני ה' (ליקו"ה מעונן ומנחש ב, ב). וזאת מחמת שבעוה"ז צריך ששם אלקים יסתיר את רחמיו האין סופיים של הקב"ה, כי אין העולם יכול לעמוד בהם, כשם שאינו יכול לעמוד באור השמש המרובה, וצריך הגנה ממנו, וזהו שכתוב 'כי שמש ומגן ה' אלקים'. ולעת"ל כשיתוקן העולם, הקב"ה יוציא חמה (הוי"ה) מנרתיקה (אלקים), והצדיקים יתענגו על רוב רחמיו, ואילו הרשעים יכלו מרוב האורה (זוהר פקודי רכד:: בעש"ט בראשית).

אות ד

עקר הדעת הוא אחדות של חסדים וגבורות

חסד וגבורה: י' הספירות שבהם מנהיג ה' את עולמו, מתחלקות לג' קווים: ימין, שמאל ואמצע. צד ימין הוא קו החסד, שמורה על התפשטות האור והשפע בלי גבול ומידה, ואילו צד שמאל הוא קו הצמצום והגבורה, שבאמצעותו נוצרו הכלים לקבלת אור החסד. בקו האמצע נכללים החסד והגבורה יחד.

אחיות הקליפות: גם הגבורה נכראה על מנת להיטיב, כי אלמלא הצמצום היה שפע החסד מבטל את קיומו של העולם כמציאות נפרדת, ומחזירו אל המצב שהיה קודם שנברא (מבוא שערים ש"א ח"א, א), אך מכל מקום נמשך ממנו חסרון, כי כאשר משתלשלת מידת הגבורה אל העולמות התחתונים ומתרחקת מהמאציל, נאחזים בה הדינים הקשים, ומהם יונקת הסט"א את כוחה (ע"ח לד, א).

דעת: יסוד הענין מובא בע"ח (שער לד, פ"ג)

אות ה

כל עברה יש לה צירוף אותיות

צירוף אותיות: הקב"ה ברא את העולם ע"י התורה (זח"א ה.) והתורה היא כ"ב האותיות הקדושות. ואם כן כל בריאת העולם הייתה ע"י האותיות (כמבואר בדברי רבינו להלן באות ט'), וכל החיות של הבריאה היא מכח מאמר ה' שנמצא באותיות. כפי שכתב האר"י (שער מאמרי רשב"י בראשית), 'האותיות הם אורות מבהיקים ומזהירים, וכוונת כל אות ואות שהיה רצונו לשיברא העולם, הוא על דרך התפשטות אורה והתגלותה בעולם, ולכן כל אות ואות היה רצונה לשיברא בה העולם.'

כאשר האדם חוטא, הוא מכניס את החיות האלוקית של האותיות בתוך הרע, ונותן כח לסט"א (אוצר היראה תשובה י). זאת מכיון שהוא מערכב את הצורות שבהן ברא ה' את העולם, ועי"ז לא מתאפשר להעלות את כל הדברים שבעולם לשורשם (ליקו"ה כלאי הכרם ב, ד).

תיקון הצירופים: אך באמת שורש צירופי האותיות הוא בקדושה, כפי שאמר הבעש"ט בשם רבו אחיהו השילוני, שהקב"ה מוציא מאמר, והתגלות המאמר תלויה באדם. כגון שהקב"ה יכול להוציא מאמר של האותיות עי"ן, ואם האדם חוטא הם מהתפכים ל'עני'. אבל ע"י התפילה הוא יכול להפוך הצירופים לקדושה ולהמתיק הדינים (מקור מים חיים נח).

עיקר תיקון הצירופים הוא ע"י התפילה, כיון שעיקר הצירופים הקדושים נעשים ע"י דיבורי התפילה. ובפרט כשאדם עבר עבירה, ומתפלל לה' שיסלח לו, זה עיקר התיקון (ליקו"ה נוקי שכנים

ד, ז).

החקיקה על העצמות: כל מצוה, הן מצות עשה והן מצות לא תעשה, ואפילו איסור דרבנן, יש להם צירוף אותיות. וכאשר האדם חוטא בעבירה, הוא מהפך את הצירוף הקדוש, והיפוך הצירוף בעצמו פוגע בו (פירוש הראב"ד לספר יצירה ג, א), כיון שהגוף הוא הלבוש של הנשמה, ולכן כאשר האדם פוגם בנשמה, מצטייר החטא גם בגוף (פרד"ר ח, א). וע"י הצירוף הרע שעל העצמות, מושל על האדם סטרא דמותא, והוא נחשב כ'מת' (רמ"ד וואלי שמואל ב' יא).

אות ז

דינא דמלכותא

דינא דמלכותא בדברי חז"ל: הנה חז"ל נקטו לשון זו, בבואם להדגיש את חובת הציות לדיני וחוקי המלכות, אף של האומות, וכמובא ברשב"ם (ב"ב נד:). בביאור הלכה זו: 'כל מיסים וארנוניות ומנהגות של משפטי מלכים, שרגילים להנהיג במלכותם, דינא הוא, שכל בני המלכות מקבלים עליהם מרצונם חוקי המלך ומשפטיו, והלכך דין גמור הוא.'

והר"ן (נדרים כח.) כתב שהלכה זו נוהגת דווקא במלכי עכו"ם, מפני שמלך גוי הארץ שלו, ויכול לומר שאם לא יעשו כמצוותו, יגרשם מן הארץ. אבל במלכי ישראל לא, לפי שארץ ישראל כל ישראל שותפים בה.

פנימיות ההלכה: ענין זה מובא בזהר פ'עמים רבות, כדי לבאר את השייכות בין ספירת המלכות לדין. מכיון שהנהגת העולם היא באמצעות מידת המלכות, והנהגתה היא באמצעות כח הדין והמשפט, וזה מרומז בדברי חז"ל 'דינא דמלכותא דינא', כי דין זה הוא העומד לעשות מלחמות הקב"ה בעולם (זהר ויקרא יא:).

ארבע מרות: גוף האדם מורכב מארבעת היסודות אש, רוח, מים, עפר. בחטא אדה"ר התערב בכל אחד מהיסודות הללו טוב ברע. מהטוב שביסודות הללו מורכב הגוף עצמו, ומהרע שבהם נוצרו כגוף ד' מרות (ליחות) רעות (משנת חסידים מסכת ההרכבה פ"א): מרה לבנה - בריאה, שחורה - בטחול, אדומה - בכבד, ירוקה - במרה (ע"ה ג, ב).

דומם צומח חי ומדבר: ארבע היסודות העיקריים, אש רוח מים עפר, השתלשלו ובאו לעוה"ז בבחינות דומם צומח חי ומדבר (ספר הברית ח"א, יז).

מידות רעות: כאמור, מחמת חטא אדה"ר נעשה עירוב טוב ורע, והתערבו יסודות רעים ביסודות הטובים. מהטוב שבהם נמשכים לאדם ארבע אבות המידות הטובות. ומהרע שבהם, נמשכים ארבע מידות רעות, שהם כנגד ארבע קליפות:

מיסוד האש, נמשך מידת הגאווה והכעם. ויש לה ג' תולדות, קפדנות, בקשת השררה והכבוד, והשנאה למי שגדול ממנו.

מיסוד האויר [רוח], נמשך מידת השיחה בטילה. ויש לה ד' תולדות, חנפנות, שקרנות, לשון הרע, וגילוי שבחיו לבריות.

מיסוד המים, נמשך מידת תאוות התענוגים. ויש לה ב' תולדות, חמדת מה שאינו שלו, והקנאה.

מיסוד העפר, נמשך מידת העצבות. ויש לה תולדה, העצלות בענייני העוה"ב להשגת קנייני העוה"ז (שערי קדושה שם; משנת חסידים, עשיה גופנית א).

עיקר עבודת האדם היא לברר את הד' יסודות הרעים, ולהפרישם מהד' יסודות הטובים, עד שיתהפך הטוב לטבע גמור אצלו. ולכן נטע

ענין זה נרמז בפסוק 'ארץ מתקוממה לו', שכאשר האדם חוטא ועובר על מצוות המלך - הקב"ה, אזי ה'ארץ' שהיא המלכות, עושה בו דין ומענישה אותו (זוהר יתרו פה:).

דינ"א בחינת אדנ"י: הקב"ה מתגלה בעולם דרך הספירות, ועיקר התגלותו בספירת המלכות שבה מנהיג את העולם, והשם של ספירת המלכות הוא השם "אדנ"י שמשמעותו שהקב"ה הוא אדון הכל. והנה בשם זה יש את האותיות 'דין' שהם מורים על הנהגת הדין שיש בשם זה, בחינת 'דינא דמלכותא דינא', והיינו שכל הדינים נידונים ע"י שם אדנ"י. והמתקתו ע"י האל"ף שבראש השם אדנ"י, שהיא ממתיקה את ה'דין' (זוהר משפטים קיח.).

אות ה

אַרְבַּעַת יְסוּדוֹת, אַרְבַּע מְרוֹת

ארבע יסודות: כבריאית העולם ברא הקב"ה ארבע יסודות רוחניים: אש, רוח, מים ועפר, ובאמצעותם ברא את כל הבריאה כולה (רמב"ם יסוה"ת ד, א). יסודות אלו הינם יסודות רוחניים, ואין הכוונה לאלו הנראים לעינינו (ע"י ספר הברית פתיחה א).

ומאותם היסודות העליונים, השתלשלו ד' היסודות התחתונים של העוה"ז. כפי שינויי הרכבת ד' היסודות בנבראים בצירופים והרכבים שונים, כך הוא השוני בין נברא לנברא (שער הגלגולים יח).

ד' היסודות מכוונים לד' אותיות הוי"ה והספירות השייכות להן. סדר הד' יסודות בשורשם העליון הוא; מים (כנגד י', חכמה), אש (כנגד ה', בינה), רוח (כנגד ו', תפארת), עפר (כנגד ה' אחרונה, מלכות).

אות ט

זרקא, דאזדריקת לאתר דאתגטילת מתמן

טעם זרקא: התורה מורכבת מטעמים, נקודות, תגין ואותיות, הטעמים הם הבחינה העליונה ביותר, והם מכונים 'כלי קרב' לדחות את הסט"א (תיקו"ז ה, כ:). הזרקא (~) הוא אחד מטעמי המקרא, ובתיקו"ז (הקדמה יא. ובאר לחי רואי שם) מבואר, שזרקא הוא שם כלי זיין קדמון, שעיימו זרק דוד את האבן במצח גלית.

פנימיות ה'זרקא': זרקא רומז על 'ז' ריקה, היינו לספירת המלכות (שהיא הספירה השביעית), שלעיתים ריקה ויבשה. וכן בצורתה מרמזת הזרקא לאיש השוכב ופניו כלפי מעלה, כי המלכות צופה ומביטה אל המדריוגות העליונות, כדי להמשיך משם שפע (אגרת הטעמים). בתיקו"ז (כא, מד:). מובא, שחצי העיגול התחתון של הזרקא מרמז למלכות שנוזקת ועולה כלפי מעלה בכדי לקבל שפע מספירת החכמה, וחצי העיגול העליון מרמז על השפע שאותו היא מקבלת מהחכמה, שעל ידי שפע זה אין יכולת לחיצונים להיאחז בה (שם, סא:).

עליית המלכות: בניגון הזרקא יש תנועה של חזרה, המורה על חזרת המלכות לשורשה. גם שמה 'זרקא', מוכיח על היותה נזקת כלפי מקורה הנעלם, ועולה ומתאחדת בסוד החכמה עד הכתר (פרד"ר כט, א). החכמה היא שורשה של המלכות, כנאמר 'אבא יסד ברתא', ולכן עלייתה של המלכות היא חזרה למקום שניטלה משם - החכמה (תיקו"ז שם).

חזרתה לאין סוף: ה'חכמה' שאליו עולה המלכות, נקרא בשם 'אין סוף' (זוה"ח רות קב:). והליקו"ה (כלאי הכרם ב, א) מבאר שעבודה זו של הזרקא, כלומר, החזרת המלכות לאין סוף, היא

הקב"ה נשמה בגוף האדם, שהיא תסייע לו למשוך את כל ד' היסודות לעבודת ה' (שטמ"ק נדרים לט:).

הזהירות ממידות רעות אלו, היא שורש התורה. ומי שרוצה לשמור נפשו העליונה לקיים כל המצוות צריך מקודם לבטל את המידות הרעות האלו. ומידות אלו לא נכתבו בתורה, כיון שהם ידועים לשכל האנושי (ספר הברית ח"ב, ב, ד). ועיקר ביטול מידות אלו הוא ע"י התפלה, כשיתלוו עימה התשובה והצדקה (שם, ב).

ד' יסודות מתחת גלגל הירח: כתבו הקדמונים, שיש בבריאה 'עולם הגלגלים', שהיא מציאות רוחנית וזכה שאינה נראית לעין מחמת שקיפותה. והם גלגלים הסובבים את כדור הארץ זה מעל זה, ובתוך כל הגלגלים ישנו את 'עולם השפל', שהוא כדור הארץ. ישנם תשעה גלגלים שהם זה מסביב לזה מבחוץ לבפנים, וגלגל הלבנה הוא האחרון שבהם (כלפי פנים). ותחתיו באים הד' יסודות של אש מים רוח עפר (דרשות הר"ן א), שמהם הבריאה של 'עולם השפל' שהוא כדור הארץ - הגלגל המרכזי שבתוך כל תשעת הגלגלים (מהר"ח בספר התכונה פ"ב, ע"פ רבינו בחיי בראשית א, ב).

מכיון שד' היסודות הם תחת הירח, ממילא כאשר מתגברים המידות הרעות ששורשם מארבעה היסודות, אזי נגרם שמתגבר הפגם של מיעוט הלבנה (ראה בדברי זוהר עה"פ' הנה ישכיל עבד', המובא בסוף המאמר), ולכן המלכות נקראת בשם 'עבד' (ליקו"ה גב"ח מקרקעות ב, ב). כאשר המלכות נקראת עבד, אזי היא התגברות המלכות דסט"א, כיון שהמידות הרעות של ארבע היסודות נמשכים מזה בעצמו, כלומר ממיעוט הלבנה (פל"ח ד, כא).

הגוף החומרי ו'מתלבשת' בדיבורי התפילה ובמחשבות הקדושות (בעש"ט נח, פח; ליקו"מ נה, ה).

תכלית הבריאה: מוהרנ"ת מבאר (ליקו"ה מצרנות ב, ב) שהתפשטות הגשמיות איננה רק אמצעי כדי לזכות להשגות עליונות, אלא היא עיקר תכלית הבריאה, להתכלל ברצון האיין-סוף. הדרך המובחרת לכך היא התפילה, כאשר האדם עומד כביכול בהיכל המלך, מתנתק מהכול, וחש שאין עוד מלבדו (ביאור"ל ד; יקרא דשבתא נה).

אין סוף – רצון פשוט

אין סוף: הבריאה כולה, על כל רבדיה, מהווה צמצום של האלוקות. גם הדרגות הרוחניות הגבוהות ביותר, הנשגבות מבינתנו, הן בבחינת צמצום ביחס למהות האלוהית כפי שהיא לעצמה, לפני הצמצום הראשוני שקדם לבריאת העולם. מהות זו מכונה "אור אין סוף" (א"ס).

גם כעת, לאחר הבריאה, האור האינסופי הוא המקור המעניק חיים וקיום מתמיד לעולם, באמצעות "קו אור" הנמשך ממנו לתוך המציאות המצומצמת.

הדברים מבוארים בתחילת עץ חיים (א, ב) "טרם שנאצלו הנאצלים ונבראו הנבראים, היה אור עליון פשוט ממלא כל המציאות, ולא היה שום מקום פנוי בבחינת אור ריקני וחלל, אלא הכל היה ממולא מן אור אין סוף פשוט, ולא היה לו בחינת ראש ולא בחינת סוף, אלא הכל היה אור אחד פשוט, שווה בהשוואה אחת, והוא הנקרא אור אין סוף".

לאחר בריאת העולם, ה'אין סוף' מכונה גם "סובב כל עלמין". כינוי זה מבטא את היותו מקיף את כל העולמות ומשפיע בהם חיות, אך השפעתו עוברת דרך מסכים וצמצומים רבים. האור הקדמון ממשיך להיקרא 'אין סוף' כדי

עיקר תכלית הבריאה. כי כל הבריאה היא כדי שעם ישראל יתדבקו בה', ועי"ז יעלו את כל הבריאה לשורשה - לאין סוף.

וביתר עומק, העלאת המלכות לא"ס, כוללת גם את נפשו של מי שהעלה אותה. שהרי המלכות היא כללות נשמות ישראל, וכשאדם מעלה אותה לשורשה, ממילא מעלה גם את נפשו לשורשה - שתתכלל אין סוף (ביאור"ל ד).

התפשטות הגשמיות

תנאי לנבואה: הרמב"ם (יסוד"ת ז, ב) קובע כי המכנה המשותף לכל הנביאים הוא מצב של "התפשטות הגשמיות" בעת הנבואה: קריסת כוח הגוף, ביטול המחשבות ופינוי הדעת להבנת המראה העליון. אין הכוונה ליציאת הנשמה כבזמן שינה (שאו זהו חלום), אלא לניטרול 'הכוח המדמה' ומחשבות העולם הזה, וציור מחשבותי של עלייה לעולמות העליונים (שערי קדושה ג, ה).

הכנה לתפילה: הביאור הליקוטים (ד) מציין שדברי רבינו הם לשון השו"ע בהלכות תפילה (אור"ח צח), 'המתפלל צריך שיכוין בליבו פירוש המילות שמוציא בשפתיו, ויחשוב כאילו שכינה כנגדו, ויסיר כל המחשבות הטורדות אותו, עד שתישאר מחשבתו וכוונתו זכה בתפילתו. וכך היו עושים חסידים ואנשי מעשה, שהיו מתבודדים ומכוונים בתפילתם עד שהיו מגיעים להתפשטות הגשמיות ולהתגברות כח השכלי, עד שהיו מגיעים קרוב למעלת הנבואה'.

הרמ"א (שם) מוסיף שני עצות כיצד לזכות להתפשטות הגשמיות, התבוננות ברוממות הקב"ה מול שפלות האדם, וסילוק כל תענוגי העולם מהלב. כאשר האדם מדבק עצמו למילות התפילה, נשמתו 'פושטת' את לבוש

חיצוניים וברצונות של אחרים. לדוגמה, ראובן הרוצה לשוחח עם שמעון, תלוי גם ברצונו של שמעון לשוחח עמו.

עם זאת, כפי שמבואר בדברי רבינו, גם אדם יכול לזכות לדרגה של 'רצון פשוט'. זאת כאשר רצונו לעבוד את ה' הופך להיות אחדותי וקבוע, ללא תנודות ושינויים, הן במצבים של 'טוב' והן במצבים של 'רע'.

הלבשה

ששים גבורים

מקור ענין השישים גיבורים: מסופר בגמרא (גיטין סח:) שכשרצה שלמה המלך לבנות את ביהמ"ק, הוא היה זקוק לשמיר כדי לסתת את אבני הבית, ובשביל למוצאו שלח את בניהו בן יהוידע ללכוד את אשמדאי מלך השדים, שהוא יודע היכן השמיר נמצא. כשהביאוהו לפני שלמה, אמר לו שלמה שברצונו לבנות את ביהמ"ק ונצרך לו השמיר, אשמדאי יעץ לו כיצד להשיג את השמיר, אך שלמה עיכב את אשמדאי.

יום אחד היו לכדם יחדיו, ושלמה שאל את אשמדאי במה גדול כח השדים מבני אדם, אמר לו אשמדאי, הורד מעלי את שלשלת המאסר ומסור לי את טבעתך, ואראך את עליונותי. הסיר מעליו שלמה את השלשלת ומסר לו את טבעתו, ולקח אשמדאי את שלמה והשליכו למרחק ארבע מאות פרסה. רק לאחר זמן רב חזר שלמה לבית המלוכה, ונכנס עם טבעת שחקק עליה שם ה'. כשראהו אשמדאי פרח משם בפחדו, ולמרות זאת פחד שלמה תמיד מאשמדאי.

להדגיש כי לאמיתו של דבר הוא אינו נפסק או נעלם חלילה, אלא רק מתלבש ומצטמצם. תכלית הצמצום היא לאפשר לברואים להכיל את האור האלוהי ולהתקיים מכוחו, שכן ללא הצמצום היו מתבטלים במציאותו.

דרגות נוספות: אף על פי שבאופן מדויק המונח 'אין סוף' מתייחס לאור האלוקי המופשט שלפני הצמצום, לעיתים משתמשים בו גם לתיאור דרגות גבוהות יחסית בתוך מערכת האצילות.

כגון; כתר דאצילות ('עתיק'): הכתר הפנימי של עולם האצילות, המכונה 'עתיק', נקרא לעיתים 'אין סוף' (ראה פע"ח שער התפילה פרקים ה-ז ושעה"כ דרושי תפלת השחר דרוש ג). זאת משום שביחס לדרגות הנמוכות ממנו, הוא נתפס כאור בלתי מצומצם.

וכגון; ספירת החכמה: הזוהר (זוה"ח רות קב:) מבאר את המושג "זרקא" (המוזכר בדברי רבינו להלן באות ט') כעליית המלכות ל'אין סוף'. המפרשים מסבירים כי הכוונה היא לעליית המלכות עד לספירת החכמה, שגם היא מכונה בהקשר זה 'אין סוף'.

רצון פשוט: ראשיתה של הבריאה נעוצה ב"רצון פשוט" של הקב"ה לברוא את העולם (ע"ח שם). מושג זה מדגיש את ההבדל המהותי בין רצון ה' לרצון הנבראים:

רצון ה': הוא "פשוט", כלומר אחדותי לחלוטין ואינו נתון לשינויים. המונח "פשוט" משמעו "אחד", כפי שחז"ל מכנים את התקיעה הראשונה בשופר "תקיעה פשוטה" (ראש השנה, פרק יום טוב), בהיותה קול אחד וישר. רצונו של ה' אינו תלוי בשום גורם חיצוני לו, אלא נובע מעצמותו בלבד (ספר הברית ח"א, מאמר א', פ"ב).

רצון האדם: לעומת זאת, רצונו של בני אדם הוא מורכב ונתון לשינויים. הוא תלוי תמיד בגורמים

בשנת תקס"ז התחילה מחלת ה'הוסט' של רבינו, והוא התחיל לדבר מענין הסתלקותו, ואמר אז שיש עליו פחדים גדולים, ואמר שהיה צריך שיהיו אצלו שישים גיבורים, כמו שהיה לבעש"ט. ובוודאי יגדלו ויהיו מאנשי שישים גיבורים, אבל עדין הם בני הנעורים ורכים בשנים, והמלחמה כבידה וחזקה עליהם מאד, ואין לי על מי להשען. ובפעם אחרת אמר, 'אפילו אם היו לי שישים גיבורים, לא יועיל לי להתרפאות מהחולאת' (היי"מ קסב).

ביאור המושג "שמן משחת קודש"

שמן המשחה: 'שמן המשחה' מכונה בתורה 'שמן משחת קודש', והוא שמן מיוחד שציווה הקב"ה את משה להכינו ולמשוח בו את המשכן וכליו, ואת אהרן ובניו. ככתוב בתורה (שמות ל) 'וידבר ה' אל משה לאמר, ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור חמש מאות וקנמן בשם מחציתו חמשים ומאתים וקנה בשם חמשים ומאתים, וקנה חמש מאות בשקל הקדש ושמן זית הין, ועשית אתו שמן משחת קודש רקח מרקחת מעשה רקח שמן משחת קודש יהיה'.

אע"פ שישנה מצות עשה להכין את שמן המשחה לצורך שימושיו הראויים, בפועל הוכן שמן המשחה רק פעם אחת, שעשאו משה והניחו לדורות.

סוד השכל: שמן המשחה נקרא 'שמן משחת קודש' (שמות ל, כה), ותרגם אונקלוס 'משח רבות קודשא יהא', דהיינו שמן שהוא שפע קדוש, הרומז לאור ספירת החכמה הנקראת 'קודש' (פרד"ר כג, רב). והטעם שספירת החכמה נקראת 'קודש', הוא לפי שהיא עליונה ומובדלת מכל שאר הספירות, וכן גם השמן יש לו תכונה שהוא מובדל וצף מעל שאר המשקים.

ולכן היה שלמה צריך בכל לילה שישמרו עליו שישים גיבורים, ככתוב 'הנה מפתו של שלמה ששים גברים סביב לה מגברי ישראל, כלם אחזי קרב מלמדי מלחמה איש חרבו על ירכו מפחד בקילות' (שה"ש ג).

שישים אותיות בברכת כהנים: רבינו מבאר ש'שיתין מחזוא' רומז ל'שישים גיבורים', וכן ל'שישים אותיות שבברכת כהנים'. וכן מבואר במדרש (במדר"ר יה, כא) ששישים גיבורים של שלמה רומזים לשישים אותיות של ברכת כהנים. וסוד הענין הוא שכאשר יש עליה למלכות, שהיא סוד השישים גיבורים, אזי יוצאים כולם לקראתה, ומברכים אותה בברכת הכהנים (רמ"ד וואלי שה"ש שם).

שורש נשמות ישראל: המלכות היא שורש נשמות ישראל, וכן מבואר במדרש (שהש"ר ג, ג) שה'שישים גיבורים' שהם בחינת המלכות, הם רומזים לשישים ריבוא ישראל שיצאו ממצרים. וכך גם כתב רש"י (שה"ש שם) שהשישים גיבורים הם שישים ריבוא. וע"פ הסוד הם שישים רבוא של מלאכים קדושים שסובבים את המלכות, שהם כנגד שישים ריבוא מישראל (רמ"ד וואלי שם).

כאשר יהודי מתגבר ומאיר התחזקות היכן שהוא, עי"ז זוכה להיות בכלל השישים ריבוא שהם השישים גיבורים, והם גם בכלל השישים ריבוא אותיות שבתורה (ליקו"ה ברה"פ ה, כ).

שישים גיבורים של הבעש"ט: מסופר שנשמתו של הבעש"ט לא רצתה לרדת לעולם הזה, ורק אחרי שהובטח לה שיהיו סביבה החבריא קדישא, 'שישים גיבורים סביב לה', הואילה לרדת. וכך הוה, וסביב הבעש"ט היו תלמידים גדולים שהפיצו את תורת החסידות (נתיב מצוותך, דרך התורה א, ג).

סדרו של עולם הושתת על י"ב השבטים, י"ב שעות ביום, י"ב שעות בלילה, י"ב מזלות וי"ב חודשים, וכן י"ב אבני האפוד (תנחומא ויהי טו). ימי ראש חודש נקראים מועד, והם י"ב מועדים כנגד הי"ב שבטים (טור או"ח תיז).

תיקון המלכות: שלמה המלך עשה בביהמ"ק ים של שלמה, שהיא בריכת מים עשויה נחושת, שבה היו הכהנים טובלים. הבריכה הזו עמדה על שנים עשר בקר שהיו עשויים מנחושת, ככתוב וַיַּעַשׂ אֶת הַיָּם מוֹצֵק וכו', עַמֵּד עַל שְׁנֵי עֶשְׂרֵי בָּקָר (מלכים א' ז, ומצו"ד שם).

ועל דרך הסוד איתא בזוהר (ויהי רמא), שְׁנַיִם זֶה שַׁעֲשֵׂה שְׁלֹמֹה מְכוּוֹן כְּנֶגֶד הַשְּׂכִינָה, שְׁעוּמַת בְּשֵׁמִים עַל י"ב מְלָאכִים, וּבֶאֱרָץ עַל י"ב הַשְּׁבֵטִים. כִּיּוֹן שְׁתִּיקוֹן הַמְּלָכוֹת תְּלוּי בְּתִיקוֹן הַי"ב שְׁבֵטִים, שֶׁהֵם הַמְּרַכְבָּה לְמַלְכוּת, וְהַשְּׂכִינָה שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם. תִּיקוֹן זֶה נִרְמַז בַּפְּסוּק וַיְהִי בִישׁוּרוֹן מֶלֶךְ וכו', יַחַד שְׁבֵטֵי יִשְׂרָאֵל, כִּי עֲלִיַּת הַמְּלָכוֹת הִיא ע"י הַי"ב שְׁבֵטִים (מי הנחל ד).

ביאור המושג "הָאַרְבָּעָה יְסוּדוֹת הֵם מִתַּחַת גְּלִגְלֵי הַיָּרֵחַ"

ראה ביאור הענין לעיל באות ח', בביאור המושג "אַרְבָּעָה יְסוּדוֹת, אַרְבַּע מְרוֹת".

הזוהר (ויקרא ז): מבאר ששורש שפע זה הוא בכתר (עתיקא קדישא), והשמן שהוא החכמה ממשיך הארה זו עד למלכות. ולכן נעשה שמן זה רק ע"י משה רבינו, 'אשר הוא ידע לחשוב מחשבות סוד השמן וסימניו ושיעוריו, באופן שקנה קדושה עצומה' (אלשיך שמות כו, ג). אמנם גם לעתיד לבוא עתיד משה רבינו לשרת בביהמ"ק, ויעשה פעם נוספת את שמן המשחה (אוה"ח שמות ל, כג).

השפעת ספירת החכמה על האדם מרוממת אותו בדעת ומוחין דגדלות, ועל כן משיחת האדם ב'שמן משחת קודש', מגדלת אותו ונותנת לו מעלת קדושה עליונה, וגורמת שהאדם איננו זו מדביקות בכבוד ה' לעולם, וכל כך גדולה השפעתה, עד שאפי' קומתו הגשמית גובהת (תנחומא אמור ו).

ביאור המושג "שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי שְׁבֵטִים"

שנים עשר שבטים: י"ב השבטים הם כללות הקדושה, שהרי מחשבתן של ישראל קדמה לעולם (ב"ר א, ד), ולכן כל המציאות של העולם מתקיימת רק בזכות שנים עשר שבטי ישראל (רבינו בחיי בראשית מט, כח). שמם 'שבטים' מורה על הממשלה והמלכות, כמ"ש 'לא יסור שבט מיהודה', והם שולטים על י"ב המזלות שברקיע (ספר מצרף השכל לר"א אבועלפאי).

ח"י כללים

המבואר

מבוא קצר

הפשט. לא פשט של פירוש המילות, אלא עומק הפשט, כמו בלימוד עיון של גמרא רש"י ותוספות בהם עמלים המעיינים להגדיר הגדרות להבין חילוקים וסברות, עד שכל הסוגייה נעשית כמקשה אחת בהירה וברורה, כך עמל ר' אברהם ליצור דרך לימוד של עיון הפשט בליקוטי מוהר"ן.

אין חולק על כך שבוודאי יש עוד דרכי לימוד השייכים לדרך הרמז הדרוש והסוד, אך ר' אברהם נמנע בשיטתיות מלעסוק בדרכי לימוד אלו, בשל כך שהם אינם ראויים לכל לומד, לעומת לימוד הפשט ועומק הפשט שדווקא הם מהווים דרך לימוד שווה לכל נפש.

לכך יסד ר' אברהם כללים, שהם כעין 'שערים' ללימוד תורת רבינו, חלקם דברים ידועים בכל פנימיות התורה, אך רובם ייחודיים לספר ליקוטי מוהר"ן ושאר תורתו הקדושה כמו 'סיפורי מעשיות' ושאר שיחותיו ומעשיותיו.

בשל הצורך של רבים וטובים ללמוד את אותם כללים בדרך קצרה ובהירה, ננסה לתמצת את הלימוד הגדול של כל הכללים, לכדי כמה שורות, כדי לתקן 'ידות ואזנים לתורה', להגיש את הקצה של כל כלל לחוץ, ומי שרוצה להעמיק בהם יותר יוכל לעיין בכל החיבורים הנפלאים שיצאו בשנים האחרונות על כללים אלו.

הספר הקדוש ליקוטי מוהר"ן עמד שנים רבות כספר חתום וסתום אשר רק יחידי סגולה עמדו על סודו ועומק פנימיותו. ספר זה אכן הינו שונה מכל הספרים שבעולם, משום שדברי רבינו הינם הקדמות חדשות לגמרי.

על אף שבוודאי הקדמות אלו נסמכות ומבוססות על עולם מושגים הכלול מכל חלקי התורה הקדושה, הרי מושגים אלו נחשבים כמו אותיות בלבד איתם ניתן להרכיב מילים ומשפטים שלמים שהם החידושים החדשים הנשגבים שבספר הקדוש 'ליקוטי מוהר"ן'.

הרעיון הכללי מורכב מהרבה פרטים ידועים, אבל הבניין הכללי ההשגה החדשה היא הקדמה חדשה לגמרי!

בשל כך, רבים רצו לעמוד על פנימיותה של תורה זו ולא עלתה בידם. יחיד בדורו היה הנאון האלוקי, החסיד בכל לב ונפש ר' אברהם בר' נחמן הלוי חזן זצ"ל, שזכה להוציא ולגלות לאור תעלומה, ומתוך דברי רבינו ומוהרנ"ת יסד ויצק כלים שהם כמו שערים ודרכים לגלות את הנתיבות והדרכים בכל תורה שבספר הנשגב הזה.

בדבריו המאירים עמד ר' אברהם על הצורך בסלילת דרך לימוד שהיא בדווקא דרך לימוד

כלל א

הכלל הראשון הוא עיקר כל הכללים. הוא הבריח התיכון של דרך לימוד עומק הפשט וככל שהוא פשוט ככה הוא גם עמוק.

הבנת כל תורה בליקוטי מוהר"ן נלמדת מתוכה. התורה אינה צריכה עזרה מבחוץ, לא מספרים אחרים לא מהקדמות ורעיונות הכתובים במקומות אחרים, ולא מתורות אחרות של רבינו הקדוש.

התורה בעצמה מסבירה את עצמה בדרכים שונות (מניה וביה), אבל היסוד הבסיסי הוא, שדברי התורה של רבינו עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר, דהיינו שהרישא של התורה מסבירה את הסיפא של התורה וכן להיפך.

לאור זאת, מושגים שלמים, ביטויי לשון, ודברים עמומים וחסרי ביאור שנלמדים בתחילת התורה יוסברו ויוארו באור חדש כלל שהלומד יקשר את כל חלקי התורה מזה לזה.

כלל ב

הכלל השני שם על נס את גודל דקדוק ודיוק הלשון והכתיבה של כל מילה ומשפט בכל תורה בספר ליקוטי מוהר"ן.

אין אריכות מיותרת, אין קיצור לשוני לא מכוון, אין לשון שחוזרת על עצמה סתם, ואין שום מילה שלא מדוקדקת בתכלית הדיוק. כפילויות והטיות לשון של רבים ויחיד, זכר ונקבה, פרט וכלל, הכל מכוון ומדויק במשקל גדול.

כלל זה משלים גם את הכלל הראשון, משום שהחיבור של כל חלקי התורה עובר פעמים רבות דרך לשונות שחוזרות על עצמם בצורות שונות ומגוונות.

כלל ג

הכלל השלישי לוקח את הכלל השני לקצה. בכלל השני ראינו שכל דיבור מדוקדק ומדויק, אבל היה צד לומר שכל זה נכון חוץ מהמקומות בהם רבינו מביא משל ודוגמא לדבריו.

דהיינו, אם רבינו מדבר על כל התרי"ג מצוות שכולם הם צמצום לגילוי אלקותו (לדוגמא בתורה ל"ג), ותופס לדוגמא את אחת מהמצוות (מצוות תפילין), מכיוון שרצונו לדבר על הכלל כולו אז לכאורה אין מקום לומר שיש משהו מדויק ומכוון בדוגמא שנקט, שהרי זוהי רק דוגמא ומשל.

לזה בא הכלל השלישי ומפקיע ממהלך מחשבה זה, שלא זו בלבד שהדוגמא והמשל הם מדויקים בתכלית, אלא הם בדרך כלל קשורים לציר המרכזי של כל התורה, והם מאירים נקודה עמוקה בקשר כל התורה יחדיו.

כלל ד

התורה של רבינו נבנתה באופן כזה שחומר הבניין של התורה נוצר מאותם עצות והשגות שהם תוכן התורה בעצמה.

להבנה זו יש שלוש השלכות מרכזיות:

[א] שכדי להשיג את מהות ופנימיות התורה על האדם להקדים את קיום התורה בפשיטות תוך

פעמים רבות שקשר זה אינו מתגלה דרך האזכור עצמו שרבינו ציטט בתורה, אלא דרך כללות העניין של אותו פסוק. לכך יש ללמוד את כל הפרק הסובב, או את כל העניין המובא בחז"ל ובכך יתקשרו כל חלקי התורה.

כללו

ישנו כלל ידוע בכל ספרי הקודש, שזה לעומת זה עשה אלוקים, שבכל הדברים שיש בעולם, יש את צד הקדושה ולעומתו את הצד של היפך הקדושה.

גם בלימוד 'ליקוטי מוהר"ן', בכל המושגים שרבינו מזכיר בתורה יש את שני הצדדים, כך שכאשר רבינו מזכיר איזה דבר מצד הקדושה, כן יהיה לעומתו ממש בדומה בהיפך הקדושה. וכן להיפך שלפעמים מזכיר דבר שהוא מצד הסטרא אחרא וממנו נלמד גם לצד הקדושה להיפך ממש.

כללו

כל חלקי התורה שרבינו מגלה בכל תורה הינם כוללים את כל חלקי התורה האחרים שבאותה תורה, כעין הפרצופים והספירות שכלולים זה מזה וכעין המבואר בעניין הד' יסודות שהם כלולים זה מזה.

עניין זה נקרא בשם 'כל בחינה כלולה מכל הבחינות', הזכר כלול גם בבחינה מסוימת מצד הנקבה ונקבה כלולה מצד הזכר. האש כלולה ממים עפר ורוח, וכל יסוד כלול מכל היסודות

כדי הלימוד ולא לחכות לכך שהלומד יבין את התורה ורק אחר כך יקיימה.

[ב] שבעצם גילוי התורה, רבינו קיים את השגת התורה בעצמה, ועל כן גם בלימוד עצמו יש בחינות של קיום שמתגלות תוך כדי הלימוד.

[ג] שמחמת שהתורה בנויה כביכול מאותו חומר ולבנים שהם בעצמם השגת התורה, לכן יש כעין מפתח ייחודי בכל תורה, שהוא שונה מכל תורה אחרת, ואם הלומד ישכיל לגלותו הוא יבין כיצד כל התורה בנויה ואף הוא יוכל להגיע לעצם הלז של השגת התורה (לדוגמא אם רבינו אומר בתורה ל' שכל השגה באה עם הקדמות וסיבוכים ואחר כך מגיע למכוון, או בהכרח שתורה ל' בעצמה תהיה בנויה באופן כזה שבתחילה רבינו מציע את ההקדמות ואחר כך בתורה זו גופא הוא מגיע למכוון התורה).

כללה

דרכו של רבינו להביא פסוקים או מאמרי חז"ל רבים בתורה שהם כעין ראיות או בחינות לדברים מיוחדים ופרטיים. (לדוגמא בתורה א' רבינו מזכיר את הפסוק בקהלת 'החכמה תחיה' כראיה לכך שהשכל הוא החיות של כל דבר בעולם ותו לא).

בכל פסוק או מאמר חז"ל שרבינו מזכיר בתורה, הן כראיה הן כדוגמא, הלימוד מפסוק זה הינו רחב הרבה יותר מהנקודה שלשמה הובא פסוק זה. כלומר גם אם רבינו הביא את הפסוק לדבר נקודתי, (כמו 'החכמה תחיה' לכך שהשכל הוא החיות, הרי שבאמת המכוון בפסוק זה הוא רחב וקשור לכל חלקי התורה שרבינו גילה, שהרי כל התורה קשורה זה בזה).

כלל ט

מדרגת הצדיקים המוזכרת בתורותיו של רבינו, סוכבת בעיקר על יחידי הדורות ובפרט על משיח צדקנו שהוא הגואל לעתיד.

כחלק מזה מבואר, שעיקר תורתו של רבינו הקדוש היא תורה ששלמותה שייכת לגאולה השלימה. ואנו מכינים וסוללים את הדרך לשם על ידי החיפוש והלימוד בתורתו של משיח.

עוד חלק ששייך לכלל זה, שכל צדיק מאלו בחירי הצדיקים יחידי הדורות, אכן גילה עוד נדבך בכל השגה מאותם ההשגות המתגלות בתורות אלו, ובכל תורה בליקוטי מוהר"ן, מתגלים כל אלו הגילויים והנדבכים שגילו הצדיקים יחידי הדורות הקודמים, ומתגלה עוד גילוי חדש שהוסיף וגילה רוח אפינו את שלמות ההשגה - חדשות נפלאות - כפי שלא התגלה מעולם.

כלל י

דרכו של רבינו הקדוש להציע בתחילה הקדמות שלמות, ואחר כך להלבישם ולהכניסם בפסוק או מאמר חז"ל.

הלבשה היא אינה ראויה או בחינה המובאות פעמים רבות בתוך גילוי ההקדמות, אלא היא כעין סיכום של כל ההקדמות, שהוא מחברם יחד ומכניסם בתוך פסוק או מאמר חז"ל.

הצורה של הלבשות אלו קיימת בעיקר בתחילת כל תורה, שרבינו מזכיר איזה פסוק, ואחר כל התורה הוא מלביש את כל התורה בתוך

האחרים. ובלמוד התורה - בכל תורה שרבינו גילה, כל החלקים והעניינים שבתורה כלולים זה מזה.

ראוי לשים לב שבכל דבר יש את בחינתו העיקרית, שהוא הכלל העיקרי באותו הדבר, והבחינות הכלולות בו הם חלקים פרטיים שבו (לכן אף פעם לא נתייחס לאש כמו עפר, כי בחינתה העיקרית היא האש, אך נוכל לזהות את החלק הפרטי של יסוד העפר או המים בתוך האש).

כלל ח

כל התורה בנויה בצורה של אורות וכלים. לכן המדרגה הנמוכה ביחס למדרגה שמעליה נחשבת ככלי ביחס למדרגה שמעליה, אמנם ביחס למדרגה שתחתיה, היא נחשבת כעצם האור שבמדרגה העליונה.

הסתכלות זו מבארת עניינים רבים בספר ליקוטי מוהר"ן. בגלל שבכל תורה שבו ישנן קומות זה על גב זה.

לדוגמא הייחס בין רב ותלמיד, שהרב מאיר לתלמיד או שהתלמיד יכול לפגום את קדושת הרב, יכולה לרדת גם למדרגת התלמיד של התלמיד שהוא כעין רב לתלמיד שלו, וכן לרדת עוד יותר למדרגת הגוף והנשמה שגם שם פעמים רבות היחס הוא כעין רב ותלמיד, וכל מה שנאמר במדרגה העליונה יהיה נכון ביחס למדרגה התחתונה, וכן להיפך, כל מה שנאמר ביחס שבין שתי מדרגות תחתונות יהיה נכון ומדויק גם כלפי מדרגות הגבוהות.

אבל ברוב עומק ושורש דברי רבינו, הלקוחים ממקום גבוה כל כך שלא לקח משם אדם מעולם, דברי רבינו שונים מכל הספרים, בכך שפירוש הפשט רמז דרש וסוד שבתורה, מתחברים ועולים יחד בתורת רבינו ומשלימים זה את זה.

הפשט הוא כעין המשל, והביאור הפנימי הוא כעין הנמשל. אבל המשל במקרה זה הוא לא רק דרך מעניינת להעברת המסר, אלא הוא חלק מהרעיון והמסר בעצמו, לכך הוא תואם ומתחבר יחד עם הנמשל כתרין רעין דלא מתפרשין.

חיבור הפשט יחד עם דברי רבינו, גם הוא נעשה בדרך מיניה וביה, דהיינו שהביאור עצמו כיצד הפשט של הפסוק מתחבר עם ביאור רבינו, גם הוא בעצמו נמצא בין השיטין בתוך אלמוגי התורה וקשריה.

משום כך, צורת החיבור משתנה מתורה לתורה ומפסוק לפסוק, ובכל פעם, מהלך התורה הכללי משפיע על הדרך כיצד מתחברים פירושי הפשט והפירושים הפנימיים יחדיו.

כללי ב

אחד מיסודות אמונתנו הקדושה, שדברים רבים הנחשבים כהפכים אצל בני האדם, ואפילו אלו שיכולים בדעתם להבין את אחדותם, מכל מקום נחשבים אצלם הדברים להפכים שיכולים להתחבר (כדוגמת הידיעה והבחירה), אצל השי"ת הדברים אינם נחשבים כלל להפכים. כמו כן יש דברים שאצל דעת בני האדם אין הם נחשבים

הפסוק. כגון בתורה א' המוסבת על הפסוק 'אשרי תמימי דרך' ומתחילה בציטוט פסוק זה, בסוף התורה רבינו חוזר להכניס בפסוק זה את כל הקדמות המאמר.

כאשר רבינו משנה ממהלך זה, דהיינו שהוא מצטט פסוק או מאמר חז"ל בתחילת התורה ומכניס בו תכף ומיד את ההקדמות שהוא מגלה, מבלי שהוא מקדים במנותק את אותם הקדמות, שינוי זה דורש הסבר והעמקה, מדוע הוא שינה מסדר הרגיל של גילוי תורתו.

בכל פעם שאנו מוצאים שינוי מסדר הרגיל של גילוי התורה, יכולים להיות ביאורים שונים לשינוי כזה, אבל עלינו לזכור שהסברים אלו צריכים לבוא מתוך התורה עצמה, מניה וביה, משום שגם שינויים אלו יוסברו לפי הקדמות אותה תורה בעצמה (כמבואר בכלל הראשון ובכלל הרביעי עיי"ש היטב).

ואולי אפשר לומר, שעניין זה נמצא גם בתוך סדר הרצאת התורה ולא רק בפסוק עליו מולבשת התורה כולה, דהיינו שברוב הפעמים מקדים לגלות סעיף שלם ואחר כך מלבישו באיזה פסוק, ולפעמים משנה מזה הסדר וגם בזה יש טעם מתוך התורה בעצמה.

כללי א

רוב רובם של הפסוקים והמאמרי חז"ל המובאים בדברי רבינו, מתבארים ומתפרשים שלא בדרך הפשט של אותם פסוקים, שכן ביאורים אלו הם על פי פנימיות התורה.

כלל יד

הכניסה ללימוד ליקוטי מוהר"ן בעיון, ככל שהעיון יותר גדול ומגיע לעיונים דקים, היא דומה ככניסה לפרדס התורה הדורשת כלים של אמונה חזקה, כדי להיכנס בשלום ולצאת בשלום.

הפגם שיכול להיות בעת הכניסה והיציאה מהפרדס היא ח"ו לקצין בנטיעות. דהיינו שהאדם מדמה בדעתו חס ושלום, שיש כוח נפרד ממשי זולת הבורא יתברך. עצם המחשבה והתפיסה כאילו קיים כוח רוחני או גשמי שיש ביכולתו ח"ו לפעול פעולה בלעדי אחדותו עם הבורא יתברך היא פגם האמונה הנקרא 'קיצוץ בנטיעות'.

מאידך גיסא, אנו מצווים להאמין גם במציאותם של דברים שהם כביכול נפרדים ממש, ולפעמים דווקא מי שמחבר בדעתו את כל הבריאה כולה, כולל כל הדברים הגשמיים לה' יתברך באופן מוחלט, יכול גם הוא להגיע לפגם אמונה ועבודה זרה, משום שהוא אומר כביכול שהדברים הגשמיים הם אלוקות גמורה, שזהו ממש חטא ההגשמה כעין עשיית פסל.

האמונה בנשיאת ההפכים כמבואר בכלל י"ב, היא הדרך בה האדם זוכה 'להיכנס בשלום' - לייחד באופן הנכון את כל הבריאה בבחינת אין עוד מלבדו, ובכך להימלט מפגם האמונה שנותן כוח לזולתו. ו'לצאת בשלום' - דהיינו לחיות את מציאות הפירוד באופן הנכון, לבלי לחבר ולייחד את מה שאנו מצווים לא לייחד ולחבר.

בהפכים ומתנגדים זה לזה, אבל אצל השי"ת ודעתו, דברים אלו הם הפכים גמורים.

בתורתיו הקדושים, שהם דעת קדושה ועליונה עד מאוד, נמצאים דברים רבים שהם נתפסים בדעתנו כהפכים ובאמת בדעת הגבוהה אינם הפכים כלל. וכן להיפך, נמצאים דברים שבעינינו אינם הפכים כלל ובדבריו מוזכרים כהפכים גמורים.

מעבר לכך, בכל תורה בספר ליקוטי מוהר"ן נמצאים כביכול שני מהלכים סותרים בתוך מהלך התורה הפנימי בעצמה, שני מהלכים אלו הינם כעין שני הפכים, אשר בעומק הלימוד נגלים למעיין ועומדים בפניו כקושייה גדולה, שכל מהלך התורה נסתר מתוך אותה תורה בעצמה, אך בהתעמקות גדולה בתורה יכול להשיג מתוך התורה את הדעת הגבוהה שמחברת בין שני הפכים אלו.

כלל יג

כלל זה הינו קונטרס קטן העומד בפני עצמו והוצנע על ידי המחבר ולא הובא לדפוס מעולם, מחמת עיונים דקים שלא כל מוחא סביל דא, עד כי יבוא שילה.

בדברים אלו עוסק המחבר לאור תורה ס"ו, במימד הזמן והמקום, ובמימדים על תודעתיים שמעל הזמן והמקום והשפעתם על לימוד תורת רבינו הק'. ובעיקר עניין זה מסתעף לעסוק בכוח החדוש והיצירה ממש, הגנוזים בהם, ויוצאים מהכוח אל הפועל על ידי התלמידים מדור לדור.

כוללת בנגלה ובנסתר את כל חלקי החכמה של אותה תורה. ועל כן עצם קיום העצה מרפא את המוח ומשחרר אותו ממגבלות התפיסה האנושית המוגבלת, ועל ידי זה זורח אור הדעת של אותם חלקים נסתרים אל המוח עד שזוכה להשיג בקיום העצה בעצמה את שלמות החכמה וההשגה של אותה תורה.

כלל טז

דרכו של רבינו בתורתו הקדושות להביא כמעט לכל עניין או השגה ראיות ואסמכתאות, מכל התורה נביאים כתובים, מאמרי חז"ל במשנה ובגמרא, במדרשים ובזוהר. בדרך כלל רבינו מביא ראיה אחת שבה מוסבר ומבורר היטב מה שאמר, אך פעמים רבות מצוי שמביא כמה ראיות לדבריו.

לפעמים הראיות גלויות, דהיינו שמביא ברצף כמה פסוקים לדבר אחד, לפעמים הראיות הכפולות נחבאות ולפעמים הם מפוזרות.

בכל הצורות בהם הראיות והטעמים של דבר אחד כפולות, יש להבין גם את החילוק בין ראיה אחת לחברתה, מדוע היה נצרך לכמה ראיות, וגם כיצד הם משלימות זה את זה או מתקשרות בקשרים שונים לחלקים אחרים בתורה.

יתכן ויש ראיות שהם אינם ממש ראיות, אלא הם כדוגמאות לדבריו הקדושים, אך הצד השווה שבכולם, שעל הלומד לשים לב ולדקדק היטב מדוע רבינו כפל את ראיותיו, ומה הביאור לכך מתוך קשרי התורה.

מעבר לכך שכלל זה הוא ביסודי האמונה, הוא נוגע גם ללימוד כל תורה בליקוטי מוהר"ן בעיון ממש ואכמ"ל.

כלל טז

כל חכמה עמוקה שמורכבת מפרטים רבים, הדרך ללמדה לאחרים היא על ידי הנגשת החכמה שלב אחרי שלב. ואכן אם יחסר פרט אחד משלבי החכמה ולימודה, הלומד לא יבין את החכמה ואף תיראה לו כסכלות.

כך גם בתורת הצדיק, יש פרטים וחלקים רבים לאינסוף, הרבה יותר מכל חכמה שקיימת בעולם, ועל כן לכאורה אין לנו שום דרך ללמוד את חוכמתו של הצדיק הגנוזה בתורתו, שהרי אין לנו שום דרך להשיג בשכלנו את מכלול הפרטים הדרושים להבנת תורתו.

אך יש לזה ב' עצות.

העצה הראשונה היא כוח האמונה. האמונה ממוקמת מעל למגבלות תפיסת השכל והמוח. על ידי האמונה באינסופיות של תורה זו, יחד עם האמונה שבוודאי כל דבריו של הצדיק אמת וצדק, אזי על ידי זה המוח משיג כביכול בהשגה שהיא מעל השכל (על - מודע), את כל אותם חלקים ופרטים שאין יכול להשיגם בשכלו, ובהכרח שכל לימודו מושפע מאותם חלקים שהשיג על ידי האמונה אפילו שאינו יודע אותם כלל במודעות רגילה.

העצה השנייה היא קיום העצות. שהרי כל עצה שכתובה בכל תורה, היא עצה שלימה שבוודאי

כלל יז

חלק א: שאין דרכו של רבינו להביא באמצע רצף התורה עניין צדדי שאינו קשור לכל מהלך התורה, וגם אם יש איזה קשר צדדי לאיזה עניין צדדי בתורה, אין דרכו הקדושה להכניס דבר כזה בתוך מהלך התורה.

ועל כן, כאשר יש מקומות בהם אנו מוצאים בתורה, איזה עניין שאינו נצרך למהלך התורה, עלינו לחתור בקשרי התורה, להבין מדוע עניין זה נכנס בתוך רצף התורה, וכיצד הוא קשור לכל מהלך התורה.

חלק ב: בסוף התורה, דרכו של רבינו להביא פסוק, ולהרכיב בתוכו את כל מהלך התורה.

בהלבשה והרכבה זו, לא אמור להתחדש שום מושג או מהלך חדש שלא נזכר בתורה קודם לכן. ואם אנו מוצאים ורואים שאכן מוזכר איזה עניין או מושג חדש, עלינו לחתור בתורה היטב, עד שנראה כיצד התגלה עניין זה קודם לכן במהלך התורה.

כלל יח

פעמים רבות מוזכרים בדברי רבינו מושגים שאינם מוזכרים לכל אחד. מושגים אלו יכולים להיות מתורת הסוד והקבלה, או דברים ידועים בדברי חז"ל ובכל חלקי התורה.

למרות שדרך הלימוד הכללית גורסת, שעל הלומד להסתייע לשם הבנת התורה אך ורק בתורה אותה הוא לומד, אין זה סותר שרבינו סמך על המעיין, שהוא יודע את פירושם הבסיסי של אותם מושגים, או שהוא ידרוש ויחפש אחר עניינם ומהותם.

כשם שרבינו סמך על כל לומד, שכאשר הוא מזכיר את המושג 'תורה' או 'שבת' הוא יודע במה מדובר, ועדיין אפשר להבין שרבינו מוסיף לגלות עומק ודעת חדשה על אותם מושגים, כך פעמים רבות, עלינו לחפש וללמוד מושגים שאינם מוזכרים לנו בלימוד בסיסי, להבין את עיקר העניין, בכדי שנבין על מה רבינו מדבר, ואחר כך גם נוכל להעמיק ולגלות את החידוש החדש שרבינו הוסיף לבאר בעניין זה.

לע"נ

האשה הצדקנית

שרה דינה

ב"ר אברהם דן ע"ה

לע"נ

האשה הצדקנית

שרה קיילא

ב"ר שלמה אהרן ע"ה

לע"נ

נפתלי

ב"ר יצחק ז"ל

לע"נ

ר' אברהם שלמה

ב"ר יוסף יהודה

זוגתו רחל לאה

ב"ר יהודה לייב ז"ל

לע"נ

ר' אברהם דן

ב"ר דב בער

זוגתו

מרת חיה ב"ר יונה ז"ל

לע"נ

ר' יוסף ברוך

ב"ר אברהם שלמה ז"ל

לטייל בתורתו

לעידוד העמקה והתבוננות
בליקושי מוהר"ן